

THE COMMENTARY ON THE DHAMMAPADA

Vol. II.

Pali Text Society

The Commentary on the Dhammapada

EDITED BY

H. C. NORMAN, M.A.

PROFESSOR OF ENGLISH LITERATURE AT QUEEN'S COLLEGE, BENARES

VOL. II

London

PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY

BY

LUZAC & COMPANY, LTD.

46 GREAT RUSSELL STREET, W.C.1

1970

P

294.3823

T 595 a.d.n

v. 2

First published - 1906

Reprinted - 1970

SBN 7189 0482 6

COMPUTERISED
C6627

This reprint of
The Commentary on the Dhammapada
and the Index volume
has been made possible by the generosity
of the
Well-Wisher
who sponsored the reprint
in 1969 of
Buddhist Legends
by E. W. Burlingame

THE ASIATIC SOCIETY
CALCUTTA. 700016

Acc No 49317

Date 7. 11. 88

All rights reserved

St. no. 081231

PRINTED IN GREAT BRITAIN BY STEPHEN AUSTIN AND SONS, LTD.,
CAXTON HILL, HERTFORD.

LIST OF VATTHUS

V. BĀLAVAGGO.

1. Aññatarapurisa.
2. Mahākassapaṭṭherassa Saddhivihārika.
3. Ānandaseṭṭhi.
4. Gaṇṭhikabhedakacora.
5. Udāyitthera.
6. Tiṇṇasamattapāṭheyyakabhikkhūnaṇ.
7. Suppabuddhakuṭṭhi.
8. Kassaka.
9. Sumanamālakāra.
10. Uppalavaṇṇattherī.
11. Jambukājivaka.
12. Ahipeta.
13. Saṭṭhikūṭapeta.
14. Cittagahapati.
15. Vanavāsītissatthera.

VI. PAṆḌITAVAGGO.

1. Rādhātthera.
2. Assajipunabbasukānaṇ.
3. Channātthera.
4. Mahākappinatthera.
5. Paṇḍitasāmaṇera.
6. Lakunṭakabhaddiyatthera.
7. Kāṇamātā.
8. Pañcasatabhikkhūnaṇ.
9. Dhammikātthera.
10. Dhammasavana.
11. Pañcasata-āgantukabhikkhūnaṇ.

VII. ARAHANTAVAGGO.

1. Jīvakapaṇha.
2. Mahākassapattthera.
3. Belatṭhisīsatthera.
4. Anuruddhatthera.
5. Mahākaccāyanattthera.
6. Sāriputtatthera.
7. Kosambivāsītissasāmaṇera.
8. Sāriputtattherassa Paṇhavissajjana.
9. Khadiravaniyarevatattthera.
10. Aññātara-itthī.

VIII. SAHASSAVAGGO.

1. Tambadāṭṭhikacoraghātaka.
2. Bāhiyadāruciriyattthera.
3. Kuṇḍalakesittherī.
4. Anattthapucchakabrāhmaṇa.
5. Sāriputtattherassa Mātulabrāhmaṇa.
6. Sāriputtattherassa Bhāgineyya.
7. Sāriputtattherassa Sahāyakabrāhmaṇa.
8. Dīghāyukumāra.
9. Saṅkiccasāmaṇera.
10. Khāṇukonḍaññattthera.
11. Sappadāsattthera.
12. Paṭācāratttherī.
13. Kisāgotamī.
14. Bahuputtikattherī.

V. BĀLAVAGGO.

1. AÑÑATARAPURISAVATTHU.*

‘DĪGHĀ JĀGARATO RATTĪ’ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Pasenadikosalaṃ c’eva aññataraṃ ca purisaṃ ārabba kathesi.

Rājā kira Pasenadikosalo ekasmiṃ chaṇadivase¹ alaṅkata-paṭiyattaṃ sabbasetaṃ ekaṃ Puṇḍarikaṃ nāma hatthiṃ abhiruya² mahantena rājānubhāveṇa nagaṃ padakkhiṇaṃ karoti, ossāraṇāya³ vattamānāya leḍḍudaṇḍādāhi⁴ pothiyamāno mahājano palāyanto gīvaṃ parivattetvāpi⁵ oloketi.⁶ Evaṃ rājūnaṃ kira sudinnadānassa surakkhita-sīlassa sukatakalāyānakammassa’ etaṃ⁷ phalaṃ.⁸ Aññattarassāpi duggatapurisassa bhariyā sattabhūmakassa⁹ pāsā-dassa uparimatale¹⁰ ṭhitā ekaṃ vātapānakavāṭaṃ¹¹ viva-ritvā¹² rājānaṃ oloketvā va¹³ apagaṇchi, rañño punṇacando valāhakantaṃ¹⁴ pavitṭho viya upatṭhāsi; so tassā paṭi-baddhacitto hatthikkhandhato¹⁵ patanākārappatto viya hutvā

* Rogers, p. 125.

¹ K. channa°, S. chana°.

² C. Cā āruya.

³ So S.; C. Ca. K. osā B. uss°.

⁴ K. leṇḍu°.

⁵ K. °itvāpi.

⁶ B. K. a. yeva.

⁷ B. K. om. sura° suka°. B. taṃ.

⁸ K. a. atha.

⁹ B. K. °ik°.

¹⁰ K. uparile. B. uparitale.

¹¹ B. vātapānassa ka°. C. Cā. pihitaka°.

¹² B. °āpetvā.

¹³ K. om. B. a. sā.

¹⁴ K. balāhakantare.

¹⁵ K. hatthipitṭhe ṭhito.

assa dosaṃ āropetvā rājāṇaṃ¹ karissāmī' ti² pakkosāpetvā evaṃ āha: 'ambho ito yojanamattthake³ nadiyā asuka-
tṭhāṇaṃ nāma gantvā sāyaṃ mama nahānavelāya kumu-
duppalāni c'eva aruṇavaṇṇamattikaṃ⁴ ca āhara; sace tasmiṃ
khāṇe na āgacchasi⁵ āṇaṃ⁶ te karissāmī' ti. Sevako kira
catūhi dāsehi patikiṭṭhataro,⁷ dhanakkītādayo hi dāsā⁸
'sīsaṃ me rujati⁹ piṭṭhiṃ me rujati' ti vatvā acchituṃ
labhanti yeva, sevakass'¹⁰ etaṃ natthi, āṇattakammaṃ¹¹
kālum eva vaṭṭatī' ti¹² tasmā so 'avassaṃ mayā gantabbhaṃ,
kumuduppalehi saddhiṃ aruṇavaṇṇamattikā nāma nāga-
bhavane uppajjati, ahaṃ kuhiṃ labhissāmī' ti cintento¹³
maraṇabhayaabhīto geḥaṃ gantvā 'bhadde niṭṭhitaṃ me
bhattaṃ' ti āha. 'Uddhanamattthake sāmī' ti.¹⁴ So yāva
bhattam otarati tāva sandhāretuṃ asakkonto ulūkenā
kañjiyaṃ harāpetvā¹⁵ yathāladhdhena vyañjanaṇa saddhiṃ
allam eva bhattaṃ pacchiyaṃ opīletvā¹⁶ ādāya yojanikaṃ
maggāṃ pakkhanto,¹⁷ tassa gacchantass' eva bhattaṃ pakkaṃ
ahosi. So anucchiṭṭhaṃ¹⁸ katvā¹⁹ thokaṃ bhattaṃ²⁰ apa-
netvā bhuñjanto ekaṃ addhikaṃ²¹ disvā 'mayā apanītaṃ²²
thokaṃ anucchiṭṭhaṃ bhattam eva atthi, gahetvā bhuñja
sāmī' ti.²³ So gaṇhitvā²⁴ bhuñji, itaro pi bhuñjitvā ekaṃ

¹ K. rājadaṇḍaṇ. Cf. i. 194. ² K. a. cintetvā taṃ.

³ K. pañcayo°.

⁴ K. °vatti° al. B. °vati°.

⁵ K. nāg°.

⁶ K. rājadaṇḍaṇ.

⁷ C. C°. pakīṭṭh°. B. K. kilīṭṭhataro. B. a. va.

⁸ K. dāsadāsi.

⁹ K. rujjh°.

¹⁰ S. tass'.

¹¹ K. āṇati°. B. āṇattikaṇ.

¹² B. om.

¹³ B. °tvā.

¹⁴ K. a. āha.

¹⁵ K. taṇḍulaṃ sakañjikaṃ ah°. B. °kaṃ.

¹⁶ K. odahitvā. C. C°. °āpetvā.

¹⁷ C. pakkhandanto. S. pakkanto. B. °ndo.

¹⁸ S. anucci°.

¹⁹ B. a. va.

²⁰ K. om.

²¹ K. a. purisaṃ.

²² B. apanetvā ṭhapitaṃ.

²³ K. bhuñjāhī ti.

²⁴ K. so pi taṃ gahetvā.

bhattamutthiṇ udake khipitvā mukhaṇ vikkhāletvā mahantaṇa saddena 'imasmiṇ nadīpadese adhivatthā nāgasupaṇṇā devatā¹ vacanaṇ me suṇantū' ti,² 'rājā mayhaṇ āṇaṇ kātukāmo³ "kumuduppalamālehi⁴ saddhiṇ aruṇavaṇṇamattikaṇ āharā" ti maṇ āṇāpesi, addhikamānussassa ca me bhattaṇ dinnāṇ taṇ sahaṣṣānisāṇsaṇ, udake macchānaṇ dinnāṇ taṇ satānisāṇsaṇ, ettakaṇ puññaphalaṇ tumhākaṇ taṇ⁵ pattiṇ katvā demi,⁶ mayhaṇ kumuduppalamālehi saddhiṇ aruṇavaṇṇamattikaṇ āharathā' ti tikkhattuṇ anu-sāvesi.⁷ Tattha adhivattho⁸ nāgarājā taṇ saddaṇ sutvā mahallakavesena tassa santikaṇ gantvā 'kiṇ vadesī' ti āha. So punappuna⁹ pi tath' eva vatvā 'mayhaṇ taṇ pattiṇ dehi' ti vutte, 'demi sāmī' ti āha;¹⁰ puna pi 'dehi' ti vutte, 'demi sāmī' ti āha.¹¹ Evaṇ so dve tayo vāre pattiṇ āharāpetvā kumuduppalehi saddhiṇ aruṇavaṇṇamattikaṇ adāsi.

Rājā pana¹² cintesi: 'manussā nāma bahumantā;¹³ sace so kenaci upāyena labheyya, kiccaṇ me na nipphajjeyyā' ti, so kālass'¹⁴ eva dvāraṇ pidahāpetvā muddikaṇ attano santikaṇ āharāpesi. Itaro pi puriso rañño nahānavelāyam eva gantvā¹⁵ dvāraṇ alabhanto dvārapālaṇ pakkositvā 'dvāraṇ vivarā' ti āha. 'Na sakkā¹⁶ vivarituṇ, rājā kālass' eva muddikaṇ rājagehaṇ āharāpesi' ti. So 'rājadūto'ham¹⁷ vivarā'¹⁸ ti vatvāpi dvāraṇ alabhanto 'natthi me idāni jīvitaṇ, kin nu kho karissāmī' ti cintetvā dvārassa

¹ K. °ṇṇadevatāyo.

² K. om.

³ K. kāretu°.

⁴ B. K. kumuduppalehi, *so infra*.

⁵ B. K. om.

⁶ B. dammi.

⁷ K. anuss°.

⁸ B. K. °tthā. C. °tvā. C°. °tto.

⁹ B. K. puna.

¹⁰ B. K. demī ti āha, *so infra*.

¹¹ S. om. puna pi . . . sāmī ti.

¹² K. pi. B. om.

¹³ B. K. bahumāyā.

¹⁴ C. K. sakāl°.

¹⁵ K. āg°. B. evāg°.

¹⁶ K. sakkomi.

¹⁷ K. om. B. ahaṇ, *and a.* dvāraṇ.

¹⁸ K. vivarāhi.

uttarummāre¹ mattikapiṇḍaḥ² khipitvā tassūpari pupphāni laggetvā mahāsaddaḥ karonto 'ambho nagaravāsino mayā rañño āṇattiyā katabhāvaḥ³ jānātha,⁴ rājā maṇ akāraṇena vināsetukāmo' ti tikkhattuḥ viravitvā 'kattha nu kho gacchissāmī' ti cintento⁵ 'bhikkhū nāma muduhadaya, vihāraḥ gantvā nipajjissāmī' ti sannitṭhānam akāsi. Ime hi nāma⁶ sattā sukhitaḥkāle bhikkhūnaḥ atthibhāvam pi⁷ ajānitvā dukkhābhībhūtaḥkāle⁸ vihāraḥ gantukāmā⁹ honti; tasmā so pi 'aññaḥ me tānaḥ natthī' ti vihāraḥ gantvā ekasmiṇ phāsukaṭṭhāne nipajji.¹⁰ Rañño pi taṇ rattin niddaḥ alabhantassa taṇ itthin anussarantassa kāmaparilāho uppajji.¹¹ So cintesi: 'vibhātaḥkhaṇe¹² eva¹³ taṇ purisaḥ ghātetvā¹⁴ itthin ānessāmī' ti. Tasmiṇ khaṇe¹⁵ satṭhiyojanikāya Lohakumbhiyā nibbattā cattāro purisā pakkaṭṭhitāya¹⁶ ukkhaliyā taṇḍulaḥ¹⁷ viya samparivattakaḥ¹⁸ paccamānā tiṇsavassasahasseehi¹⁹ heṭṭhimatalaḥ²⁰ patvā aparehi tiṇsavassasahasseehi puna mukhavatṭhiyaḥ pāpuṇṇisu²¹; te sīsaḥ ukkhipitvā aññamaññaḥ oloketvā ekekaḥ gāthaḥ vattukāmā²² vattuḥ asakkontā ekekaḥ akkharaḥ vatvā parivattitvā²³ Lohakumbhim eva pavitṭhā. Rājā niddaḥ alabhanto majjhimayāmasamanantare taṇ saddaḥ

¹ B. upari°.² K. matikā°.³ B. gata°.⁴ K. jānatha.⁵ B° tvā.⁶ K. om.⁷ K. a. natthibhāvaḥ pi.⁸ K. °bhūtā. B. °bhūtā va.⁹ B. a. va.¹⁰ B. a. atha. K. a. atha kho.¹¹ K. °ajjati.¹² K. bhāvita°.¹³ B. K. yeva.¹⁴ K. ghātāpetvāna. B. °āpetvā.¹⁵ B. a. yeva.¹⁶ B. pakkuth°. K. paku°.¹⁷ K. ukkhiliyā taṇḍulā. B. taṇḍulā.¹⁸ K. °kā. B. °vattantā.¹⁹ S. B. tiṇsāya va°.²⁰ K. Ca. °tale.²¹ Cf. F. J. III. 43. Lohakumbhijātaka.²² K. a. taṇ. B. a. taṇ gāthaḥ.²³ K. °etvā.

sutvā bhīto utrastamānaso¹ 'kin nu kho mayhaṇ jīvitan-
tarāyo² bhavissati udāhu³ aggamahesiyā⁴ udāhu me rajjaṇ
vinassati⁵ ti cinto⁶ sakalarattiṇ akkhini⁷ nimmilituṇ⁸
nāsakkhi. So aruṇuggamanakāle⁹ eva¹⁰ purohitaṇ¹¹ pakkosā-
pētvā 'ācariya mayā¹² majjhimayāmasamanantare
mahantā bheravasaddā sutā "rajjassa vā mahesiyā vā
mayhaṇ vā kassa antarāyo bhavissati" ti na jānāmi, tena
me tvaṇ pakkosāpito' ti āha. 'Mahārāja kin¹³ te saddā
sutā' ti. 'Ācariya "du" iti "sa" iti "na" iti "so" iti¹⁴
ime sadde assosiṇ, imesaṇ hi nipphattiṇ upadhārehī' ti.
Brāhmaṇassa mahāandhakāraṇ pavittḥassa viya na kiñci
paññāyi;¹⁵ "na jānāmi" ti vutte pana lābhasakkāro me
parihāyissati' ti, bhāyivā 'bhāriyaṇ¹⁶ mahārājā' ti āha.
'Kiṇ ācariyā' ti. 'Jīvitantarāyo te¹⁷ paññāyati' ti. So
diguṇaṇ¹⁸ bhito 'ācariya atthi kiñci¹⁹ paṭighātakāraṇan'
ti. 'Atthi²⁰ mahārāja, mā bhāyi, ahaṇ tayo vede²¹ jānāmi'
ti.²² 'Kiṇ pana²³ laddhuṇ vaṭṭati' ti. 'Sabbasatayaññaṇ
yajitvā jīvitaṇ labhissasi devā' ti. 'Kiṇ laddhuṇ vaṭṭati'
ti.²⁴ 'Hatthisataṇ assasataṇ²⁵ usabhasataṇ dhenusataṇ
ajasataṇ²⁶ urabbhasatam kukkuṭasataṇ sūkarasataṇ dāraka-
sataṇ dārikāsatan' ti evaṇ ekekaṇ pāṇajātiṇ sataṇ²⁷ sataṇ

¹ C^a. B. utrāsa°.

³ B. a. me.

⁵ B. vinassissati.

⁷ C^a. akkhī.

⁸ B. °velāya.

¹¹ C. por°.

¹³ S. a. ti. K. a. nu.

¹⁵ B. K. °ati.

¹⁷ C. C^a. om.

¹⁹ B. a. pana.

²¹ B. bede.

²³ K. om.

²⁵ K. assā°.

²⁶ B. a gadrabhasa° ājaññasa°.

²⁷ B. °jātisataṇ, om. sataṇ.

² B. °yaṇ vā.

⁴ B. a. vā.

⁶ K. cintetvā.

⁸ S. B. °etuṇ.

¹⁰ K. yeva.

¹² S. K. om.

¹⁴ B. itīti.

¹⁶ K. a. saddaṇ.

¹⁸ B. K. dvi°.

²⁰ K. a. pi.

²² K. a. rājā.

²⁴ K. om. kiṇ . . . ti.

katvā gaṇhāpento¹ 'sace² migajātim eva gaṇhāpessāni³
 "attano khādanīyam eva gaṇhāpeti"⁴ ti vakkhanti⁵ ti,⁶
 tasmā hatthiassamanusse pi⁶ gaṇhāpesi. Rājā 'manua
 jīvitam eva mayhaṇ lābho'⁷ ti cintetvā, 'sabbapāṇe sīghuṇ
 gaṇhathā' ti āha. Āṇattamanussā adhikatare gaṇhiysu.
 Vuttam pi c' etaṇ Kosalasanyutte:⁸ 'Tena kho pana
 samayena rañño Pasenadi⁹-Kosalassa mahāyañño paccu-
 patṭhito hoti, pañca ca¹⁰ usabhasatāni pañca ca vacchata-
 ratāni¹¹ pañca ca vacchatarisatāni pañca ca ajasatāni¹²
 pañca ca urabbhasatāni¹³ thūnūpanītāni¹⁴ honti yaññatt-
 hāya, ye pi 'ssa te¹⁵ honti dāsā ti vā pessā¹⁶ ti vā kamma-
 karā¹⁷ ti vā te pi daṇḍatajjitā bhayatajjitā assumukhā
 rudamānā¹⁸ parikammāni karonti, mahājano¹⁹ attano
 attano nātinaṇ²⁰ atthāya paridevamāno mahāsaddam akāsi,
 paṭhaviyaṇ²¹ udriyanasaddo²² viya ahosi.²³ Mallikā devī²⁴
 rañño santikaṇ gantvā, 'kin nu kho²⁵ mahārāja indriyāni
 apākatikāni kilantarūpāni viya paññāyathā' ti.²⁶ 'Kiṇ

¹ B. °eti.² B. a. pi.³ C^a. °esissāmi.⁴ B. °ssatī.⁵ B. only.⁶ K. om.⁷ K. lābho hoti for ma° lā°.⁸ Sanyutta, i. 75.⁹ C. Pasenadissa.¹⁰ K. om.¹¹ B. vacchasa°. K. assatari°.¹² B. ājañña°.¹³ K. a. pañca sūkarasatāni, pañca kukkuṭasatāni, pañca dhenusatāni. B. a. pa° dhe° pa° ku°.¹⁴ B. K. om.¹⁵ K. om.¹⁶ B. pessā. K. dāsī.¹⁷ K. °ārā.¹⁸ B. K. rod°.¹⁹ B. °janakāyo.²⁰ B. K. puttadhītuñā°.²¹ S. paṭhavi°. B. K. mahāpaṭhavi°.²² B. undriyana°. K. udriyasaddo.²³ K. hoti. B. K. a. atha.²⁴ B. K. a. taṇ saddaṇ sutvā.²⁵ K. te for nu kho. B. a.²⁶ B. K. S. a. pucchi.

tuyhaṇ¹ Mallike tvaṇ mama kaṇṇamūle² āsīvisam pi gacchantāṇ³ na jānāsī' ti. 'Kiṇ pan' etaṇ devā' ti⁴. 'Rattibhāge me evarūpo nāma saddo suto, svāhaṇ⁵ purohitaṇ pucchitvā, "jīvitantarāyo te paññāyati" ti, "sabba-satayaññaṇ yajitvā jīvitaṇ labhissasī" ti sutvā⁶ "mama jīvitam eva mayhaṇ lābho" ti ime pāṇe gaṇhāpesin' ti. Mallikā devī⁷ 'andhabālo 'si mahārāja kiñcāpi mahābhakkho 'si, anekasūpavikatikaṇ⁸ doṇapākaṇ⁹ bhuñjasi, dvīsu raṭṭhesu rajjaṇ kāresi, paññā pana te mandā' ti āha. 'Kasmā¹⁰ evaṇ¹¹ vadesī' ti.¹² 'Kahaṇ tayā aññassa maraṇena aññassa jīvitalābho diṭṭhapubbo, andhabālасса brāhmaṇassa kathaṇ gahetvā kasmā mahājanassa upari dukkhaṇ khipasi;¹³ Dhuravihāre¹⁴ sadevakassa lokassa aggapuggalo atītādisu appaṭihatañño Satthā vasati, taṇ pucchitvā tass' ovādaṇ karohī' ti.¹⁵ Rājā sallahukehi yānehi Mallikāya saddhiṇ vihāraṇ gantvā maraṇabhayaṭaṇ jito kiñci vattuṇ asakkonto¹⁶ vanditvā ekamantaṇ nisīdi. Atha naṇ Satthā 'handakuto nu¹⁷ tvaṇ mahārāja¹⁸ āgacchasi divādivassū' ti paṭhamaraṇaṇ ālapi.¹⁹ So tuṇhī eva²⁰ nisīdi. Tato Mallikā²¹ Tathāgatassa²² ārocesi: 'bhante rañña kira majjhimayāma-samanantare saddo²³ suto, atha naṇ²⁴ purohitassa ārocesi, purohito²⁵ "antarāyo te bhavissati, tassa²⁶ paṭighātattāya²⁷

¹ K. om.² S. B. °lena.³ K. āg°.⁴ K. a. ajja.⁵ K. so 'haṇ.⁶ B. vatvā.⁷ K. om.⁸ C. C^a. K. °vikatiṇ. B. K. a. °byañjana°.⁹ K. pamānakaṇ.¹⁰ K. a. bhadde.¹¹ B. a. devī.¹² K. a. Mahārāja.¹³ B. ukkhipissati.¹⁴ K. Dhunara°.¹⁵ B. a. vutte. Atha kho. K. a. a° kho.¹⁶ B. K. a. Satthāraṇ.¹⁷ K. om.¹⁸ C. C^a. om.¹⁹ K. samudācari.²⁰ B. yeva.²¹ K. Mahālikā!²² B. K. Bhagavato.²³ B. dusaddo.²⁴ B. ath' eso.²⁵ B. a. taṇ sutvā.²⁶ K. a. antarāyassa.²⁷ B. K. °tanattāya.

sabbasataṇ¹ pāṇe gaheṭvā tesañ galalohitena² yaññe yitṭhe³ jīvitaṇ labhissasī” ti āha, rājā pāṇe gaṇhāpesi, tenāyaṇ mayā idha ānito’ ti. ‘Evaṇ kira mahārāja’ ti. ‘Evaṇ bhante’ ti. ‘Kiṇ te⁴ saddo suto.’ ti. So attano sutaniyāmena⁵ ācikkhi. Tathāgatassa⁶ taṇ sutvā va ekobhāsaṇ⁷ ahosi,⁸ atha naṇ⁹ āha: ‘mā bhāyi mahārāja, tava antarāyo natthi, pāpakammino sattā attano dukkhaṇ āvikaronto¹⁰ evaṇ āhaṇsū ti. ‘Kim pana tehi bhante katan’ ti¹¹. Bhagavā tesañ kammaṇ ācikkhituṇ ‘tena hi mahārāja suṇāhī’ ti vatvā atītaṇ āhari:

‘Atīte¹² vīsativassasahasāyukesu¹³ manussesu Kassapo bhagavā loka uppajjitvā vīsatiyā¹⁴ khīṇāsavasahasasehi saddhiṇ cārikaṇ caramāno Bārāṇasīṇ¹⁵ agamāsi. Bārāṇasīvāsino dve pi tayo pi bahutarāpi ekato hutvā āgantukadānaṇ¹⁶ pavattayaṇsu. Tadā Bārāṇasīyaṇ cattālīsa-cattālīsa-koṭivibhavā¹⁷ cattāro setṭhiputtā¹⁸ sahāyakā ahesuṇ; te mantayaṇsu’: amhākaṇ gehe bahu dhaṇaṇ, tena kiṇ karomā ti, ‘evarūpe Buddhe cārikaṇ caramāne dānaṇ¹⁹ dassāma puññaṇ²⁰ karissāma sīlaṇ rakkhissāmā’ ti tesu eko pi avatvā,²¹ eko tāva evam āha: ‘tikhiṇaṇ suraṇ pivantā madhuramaṇsaṇ khādantā vicarissāma, idaṇ amhākaṇ jīvitaṇ saphalan’²² ti. Aparo pi evam āha: ²³ ‘tivassika-

¹ B. °sate.² K. °ehi.³ B. yajite.⁴ C. C^a. om. S. kin ti te.⁵ B. °en’ eva.⁶ B. °to.⁷ B. °so.⁸ B. a. ti.⁹ K. a. Satthā.¹⁰ B. adhvāsetuṇ asakkontā.¹¹ K. a. atha. B. a. atha kho.¹² B. K. a. Bārāṇasīyaṇ.¹³ K. om. °vassa°.¹⁴ B. vīsati°.¹⁵ B. K. °iyaṇ.¹⁶ B. °kānaṇ dā°.¹⁷ B. K. om. one cattālīsa°.¹⁸ B. a. hutvā.¹⁹ K. om.²⁰ B. K. pūjaṇ (B. pū° ka° after sīlaṇ ra°).²¹ K. om. pi av°.²² B. °itaphalan. S. °itassa pha°.²³ B. a. devasikaṇ.

gandhasālibhattan¹ nānaggarasehi bhuñjantā² vicarissāmā³ ti. Aparo pi evam āha : 'nānappakāraṇ khajjavikatiṇ³ pacāpetvā khādantā vicarissāmā³ ti. Aparo pi evam āha : 'samma aññaṇ kiñci na karissāma, "dhanāṇ dassāmā" ti vutte anicchamānā⁴ nāma natthi,⁵ dhanāṇ payojetvā payojetvā⁶ pāradārikakammaṇ karissāmā³ ti. 'Sādhū sādhū' ti sabbe tassa kathāya⁷ aṭṭhaṇsu. Te tato paṭṭhāya abhirūpanāṇ itthinaṇ dhanāṇ pesetvā pesetvā⁸ vīsativassasahassāni pāradārikakammaṇ katvā kālakatā⁹ Avicimāhāniraye¹⁰ nibbattā,¹¹ te¹² ekaṇ buddhantaṇ niraye¹³ paccitvā tattha kālaṇ katvā niraye¹⁴ pakkāvasesena saṭṭhiyojanikāya Lohakumbhiyā nibbattitvā¹⁵ tiṇsavassasahasasehi¹⁶ heṭṭhimatalaṇ patvā puna pi tiṇsāya vassasahasasehi kumbhimukhaṇ¹⁷ patvā ekekaṇ gāthaṇ vattukāmā hutvā¹⁸ vattuṇ asakkonto ekekaṇ akkharāṇ vatvā puna parivattitvā kumbhim¹⁹ eva pavitṭhā; vadehi mahārāja pathamaṇ te kiṇ saddo nāma suto' ti. "Du" iti bhante²⁰ ti. Satthā tena aparipunṇaṇ katvā vuttaṇ gāthaṇ paripunṇaṇ katvā dassento evam āha :

'Dujjivitaṇ ajjivimha²¹ ye sante²² na dadamhase²³
vijjamānesu bhogesu dīpaṇ nākamha²⁴ attano' ti.

¹ S. °aka°. K. °taṇḍilasālī°.

² K. bhuñjitvā.

³ S. khajjaka°. B. pūvakhajjaka°.

⁴ B. a. itthi. K. a. itthiyo after nāma.

⁵ B. K. a. tasmā.

⁶ K. B. palobhetvā. B. om. one.

⁷ B. vacanaka°.

⁸ K. om.

⁹ B. K. kālaṇ katvā.

¹⁰ B. K. om. °mahā°.

¹¹ B. °ttitvā.

¹² K. om.

¹³ K. om.

¹⁴ B. K. om.

¹⁵ B. °etvā.

¹⁶ B. S. tiṇsāya va°.

¹⁷ K. Lohakumbhiyā mu°. B. °bhimu°.

¹⁸ K. a. taṇ pi.

¹⁹ B. K. Lohaku°.

²⁰ K. a. saddo.

²¹ K. °hā.

²² B. K. yesaṇ no.

²³ K. dadā°.

²⁴ S. nākamma. B. nākammam.

Atha rañño imissā gāthāya atthaṃ pakāsetvā, 'kin te mahārāja dutiyasaddo tatiyasaddo catutthasaddo suto' ti pucchitvā, 'evaṃ nāmā' ti vutte avasesaṃ paripūrento :¹

'Satṭhiṃ² vassasahassāni paripuṇṇāni sabbaso niraye paccamānānaṃ kadā anto bhavissati. Natthi anto kuto anto na anto paṭidissati, tadā hi pakataṃ pāpaṃ mama tuyhaṃ ca mārisa.³ So hi⁴ nūna ito gantvā yoniṃ laddhāna mānusiṃ⁵ vadaññū silasampanno kāhāmi kusalaṃ bahuṃ' ti,

paṭipāṭiyā imā gāthā⁶ vatvā⁷ atthaṃ pakāsetvā⁸ 'iti kho⁹ mahārāja te¹⁰ cattāro janā ekekaṃ gāthaṃ vattukāmā¹¹ vattuṃ asakkontā ekekam eva¹² akkharāṃ vatvā¹³ puna taṃ¹⁴ Lohakumbhim eva pavitṭhā' ti āha. Rañña kira¹⁵ Pasenadikosalena tassa saddassa sutakūlato paṭṭhāya te heṭṭhā bhassanti,¹⁶ evaṃ¹⁷ ajjāpi ekaṃ vassasahassaṃ¹⁸ nātikkamanti. Rañño taṃ desanaṃ sutvā mahāsaṃvego uppajji.¹⁹ So 'bhāriyaṃ vat' idaṃ pāradūrikakammaṃ²⁰ nāma, ekaṃ²¹ kira buddhantaṃ niraye paccitvā tato cutā²² satṭhiyojanikāya Lohakumbhiyā nibbattitvā tattha satṭhi-vassasahassāni paccitvā evaṃ pi pesaṃ dukkhā muccana-kālo²³ na paññāyati, aham pi paradāre sinehaṃ katvā

¹ K. a. āha.² K. B. °ī.³ K. °sā.⁴ B. K. °haṃ.⁵ K. B. mānusiṃ.⁶ K. gāthāyo.⁷ B. yojetvā and a. atha Satthā. K. a. atha Satthāraṃ.⁸ B. °anto.⁹ K. om. iti kho.¹⁰ B. om.¹¹ B. om.¹² K. om.¹³ B. a. te.¹⁴ B. om.¹⁵ C. C^a. om.¹⁶ C^a. bhavissanti. K. °nta.¹⁷ B. eva and a. iti kho. S. yeva.¹⁸ B. °ssā.¹⁹ B. °ati.²⁰ K. paradāra°.²¹ B. evaṃ.²² K. cutānaṃ.²³ B. K. °ñc°.

sabbarattiṃ niddaṃ na labhiṃ, idāni¹ ito paṭṭhāya para-dāre² mānasaṃ na bandhissāmi³ ti cintetvā Tathāgataṃ āha: 'bhante ajja me⁴ rattiya dīghabhāvo ñāto' ti. So pi⁴ puriso tatth' eva nisinno taṃ kathaṃ sutvā 'laddho me balavapaccayo'⁵ ti Satthāraṃ⁶ āha: 'bhante rañña tāva ajja rattiya dīghabhāvo ñāto, ahaṃ pana hiyyo sayam eva⁷ yojanassa dīghabhāvaṃ aññāsin'⁸ ti.⁹ Satthā dvinnam pi kathaṃ saṃsandetvā¹⁰ 'ekaccassa¹¹ ratti dīghā hoti, ekaccassa yojanaṃ¹² dīghaṃ hoti, bālassa pana saṃsāro dīgho hoti'¹³ ti vatvā dhammaṃ desento imaṃ gūtham āha:

60. 'Dīghā jāgarato ratti dīghaṃ santassa yojanaṃ dīgho bālānaṃ saṃsāro saddhammaṃ avijānatan' ti.

Tattha dīghā ti ratti nām' esā tiyāmamattā va jāgarantassa¹⁴ pana dīghā¹⁵ hoti, diguṇā tiguṇā¹⁶ viya hutvā khāyati, tassā¹⁷ dīghabhāvaṃ attānaṃ maṅkuṇasaṃghassa¹⁸ bhattaṃ katvā yūva suriyuggamanā samparivattakaṃ¹⁹ semāno²⁰ mahākusito pi subhojanaṃ²¹ bhuñjitvā sirisayane sayamāno kāmabhogī pi na jānāti, sabbarattiṃ pana²² padhūnaṃ padahanto yogāvacaro ca dhammakathaṃ²³

¹ K. n' idāni (*om. na. after*).

³ B. *om.*

⁵ B. paccayo.

⁷ B. *om.* sayam eva.

⁹ K. *a.* attha!

¹¹ S. ekassa, *bis.*

¹³ K. *om.* hoti twice. B. *om.* here.

¹⁴ C^a. S. jaggantassa.

¹⁶ S. diguṇadiguṇā. B. dvi^o ti^o.

¹⁸ B. puṇṇaṃ sa^o. *Skt.* matkuṇa.

¹⁹ B. ^ottassa.

²¹ B. rasabho^o.

²³ K. dhammaṃ.

² C. C^a. parassa dāre.

⁴ B. *om.*

⁶ K. *a.* vanditvā.

⁸ B. ^osī.

¹⁰ B. saṃsandhitvā.

¹² K. *a.* pana.

¹⁵ C. C^a. *a.* va.

¹⁷ K. *a.* rattiya.

²⁰ K. B. sayamāno.

²² B. *om.*

kathento dhammakathiko¹ ca āsanasaṃpāpe nisīditvā² dhammaṃ suṇanto³ sīsaroḡādhipuṭṭho hatthapaḡacchedādiṃ⁴ patto⁵ vedanābhibhūto ca rattiṃ maggaṇipanno addhiko⁶ ca jānāti. Yojanan ti yojanam pi catugāvuta-mattam⁷ eva santassa pana⁸ kilantassa⁹ dīghaṃ hoti diguṇaṃ¹⁰ viya khāyati, sakaladivasayaṃ hi maggaṃ gantvā kilanto paṇipathaṃ āgacchante¹¹ disvā 'purato gāmo¹² kīvadūro' ti pucchitvā¹³ thokaṃ gantvā aparaṃ pi pucchati, tenāpi 'yojanan' ti vutto¹⁴ puna¹⁵ thokaṃ pi gantvā aparaṃ pi pucchati¹⁶ so pi 'yojanan' ti vadati, so 'pucchita-pucchitakāle¹⁷ "yojanan" ti¹⁸ vadati, dīghaṃ va' idaṃ¹⁹ yojanaṃ dve tiṇi yojanāni viya maññe'²⁰ ti. Bālānaṃ ti idhalokaparaḡalokathayaṃ pana ajānanantānaṃ bālānaṃ saṃsāraṇaṭṭassa pariyaṇaṃ kātuṃ asakkontaṇaṃ yaṃ satta-tiṇsaḡabodhapakkhikadhammaḡbhedan²¹ saddhammaṃ²² Ňatvā saṃsāraṇaṇaṃ antaṃ karonti taṃ saddhammaṃ avijānataṃ saṃsāro dīgho²³ nāma,²⁴ so hi attano dhammatāya evaṃ dīgho nāma.²⁵ Vuttam pi c' etaṃ : 'Anamataggāyaṃ bhi-kkhave saṃsāro pubbā²⁶ koṭi na paññāyati' ti.²⁷ Bālānaṃ pana pariyaṇaṃ kātuṃ asakkontaṇaṃ atidīgho vā²⁸ ti.

¹ K. dhammathiko om. ca.² B. K. ṭhatvā.³ K. a. va.⁴ K. hatthacchedāni.⁵ B. puṭṭho. B. K. a. vā.⁶ K. adikajano om. ca. jā°.⁷ B. °gāvutam. K. °pamānam.⁸ K. om.⁹ K. a. taṃ.¹⁰ B. K. dvi° and B. a. tiguṇaṃ.¹¹ B. °ntaṃ.¹² B. kiṇvadūro gāmo. S. °dūre.¹³ K. a. yojanan ti vutte.¹⁴ B. vutte.¹⁵ K. om.¹⁶ K. paraṃ pucchitvā tenāpi.¹⁷ B. °itā °nti.¹⁸ S. °an t'eva.¹⁹ K. ekaṃ.²⁰ K. maññuti.²¹ K. °bodhipakkhiya°.²² K. dhammaṃ.²³ K. atidīgho.²⁴ C. C°. a. hoti.²⁵ K. om. nāma. B. om. so hi to nāma.²⁶ K. pubbā°.²⁷ K. om. Saṃyutta II. 187.²⁸ K. om. B. yevā.

Desanāvasāne so puriso sotāpattiphalan patto, aññe pi bahū sotāpattiphalādāni pattā, mahājanassa sātthikā dhammadesanā jātā ti.

Rājū Satthāraṇa vanditvā gacchanto va¹ te satte bandhanā mocesi, tattha itthipurisā bandhanā muttā sīsaṇa nahāyitvā² sakāni gehāni gacchantā 'ciraṇa jīvatu no ayyā Mallikā devī yaṇ³ nissāya jīvitaṇa labhimhā' ti Mallikāya guṇaṇa⁴ kathayaṇsu.⁵ Sāyaṇhasamaye dhammasabhāyaṇa pi⁶ kathaṇa samuṭṭhāpesum : 'aho paṇḍitā vatāyaṇa Mallikā, attano paññaṇa nissāya ettakassa janassa jīvitadānaṇa⁷ adūsī' ti.⁸ Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na⁹ bhikkhave Mallikā idān' eva attano paññaṇa nissāya mahājanassa jīvitadānaṇa deti, pubbe pi adūsī yevā' ti vatvā¹⁰ tam atthaṇa pakāsento atītaṇa āhari :

'Atīte Bārāṇasiyaṇa rañño¹¹ putto ekaṇa nigrodharukkhaṇa upasaṅkamitvā tattha nibbattāya devatāya āyūceto¹² 'sāmi devarāja imasmiṇa Jambudīpe ekasatarājāno¹³ ekasataagga-mahesiyo,¹⁴ sac' āhaṇa pitu accayena¹⁵ rajjaṇa labhissāmi etesaṇa galalohitena baliṇa¹⁶ karissāmī' ti. So pitari kūlakaṭṭhe rajjaṇa patvā 'devatāya me ānubhāvena rajjaṇa pattanā, balim¹⁷ assa karissāmī' ti¹⁸ mahatiyā senāya nikkhamitvā ekaṇa rājūnaṇa attano vasa vattetvā tena saddhiṇa aparam

¹ B. yeva.

² B. nhavā. S. nahātā.

³ B. ti taṇa. K. imaṇa.

⁴ B. guṇakathaṇa.

⁵ K. a. bhikkhū, B. after sā°.

⁶ B. K. om.

⁷ K. mahājanaṇa°.

⁸ B. K. a. atha (B. om.) Satthā gandhakuṭṭiyaṇa nisinno (B. a. va) tesanā bhikkhūkathaṇa (B. °naṇa ka°) sutvā gandhakuṭṭito nikkhamitvā va dhammasabhāyaṇa (B. °sabhaṇa) pavisitvā paññaṭṭasane (B. °tte ās°) nisīdi (B. °tvā).

⁹ K. na before idān'.

¹⁰ B. a. Satthā.

¹¹ K. °sīrañño.

¹² B. K. āyūci.

¹³ S. ekasataṇa, bis.

¹⁴ C. B. om. °agga°.

¹⁵ K. paccayena.

¹⁶ K. °kamman and a. te.

¹⁷ K. patto balikammaṇa, om. assa. B. balikammam.

¹⁸ B. a. so.

pi¹ aparam pī ti sabbarājāno attano vase katvā² saddhiy
 aggamahesīhi³ ādāya gacchanto⁴ ‘Uggasenassa nāma sabba-
 kanitthassa rañño⁵ Dinnā⁶ nāma aggamahesī garugabbhā,
 taṇ ohāya āgantvā ettakaṇ janaṇ⁷ visapānakaṇ pāyetvā
 māressāmī’ ti rukkhamaṇaṇ sodhāpesi. Devatā cintesi:
 ‘ayaṇ rājā ettake rājāno gaṇhanto ‘‘maṇ nissāya gahitā
 ime’’⁸ ti cintetvā tesāṇ galalohitena mayhaṇ baliṇ⁹ kātu-
 kāmo, sace pañāyaṇ ete ghātesati Jambudīparājayaṇso¹⁰
 ucchijjissati,¹¹ rukkhamaṇe¹² pi me asuci bhavissati,¹³
 sakkhissāmi nu kho etaṇ¹⁴ nivāretuṇ’ ti sā upadhārentī,¹⁵
 ‘nāhaṇ sakkhissāmi’ ti ñatvā, aññaṇ devataṇ upasaṇka-
 mitvā¹⁶ tam atthaṇ ārocetvā ‘tvay sakkhissasī’ ti āha.
 Tāya¹⁷ paṭikkhittāpi¹⁸ aññaṇ¹⁹ pī ti evaṇ sakalacakkavāla-
 devatānaṇ* upasaṇkamitvā tehi pi paṭikkhittā²⁰ catunnaṇ
 mahārājānaṇ santikaṇ gantvā²¹ ‘mayaṇ na sakkoma,
 amhākam pana rājā amhehi puññaena ca paññaaya²² ca
 viṣittho, taṇ pucchā’ ti vadiṇsu. Sā gantvā Sakkassa tam
 atthaṇ ārocetvā ‘deva sace tumhesu appossukkatāṇ āpan-
 nesu khattiyavaṇso ucchijjissati tassa²³ paṭisaraṇaṇ hothā’

¹ K. om. pi.² K. a. te.³ C^a. °siyhi.⁴ K. ācchanto.⁵ B. °tthara°.⁶ K. om. ra° Di° nā° ā°. B. Dhammadinnā.⁷ K. ekaṇ rājānaṇ.⁸ B. gahitā ti. C. C^a. gahitāya me (*read* gahitā-y-ime?).
 K. gaṇhati, om. me ti ci°.⁹ K. balikammaṇ.¹⁰ C^a. pe° rā° K. °rājūnaṇ va°.¹¹ B. upacchijjissati.¹² B. K. °mūlaṇ.¹³ K. asabhaṇ vissati.¹⁴ K. taṇ.¹⁵ B. om. sū upa°.¹⁶ C^a. °tvāna.¹⁷ S. tāva.¹⁸ K. °ttāya¹⁹ S. rep. *B. °āyo.²⁰ K. om. tehi pi pa°.²¹ K. a. tehi pi paṭikkhitakāle uppannaṇ bhayaṇ na mayaṇ
 paṭibāhituṇ sakkhissāmā ti vute, Sakka pasaṇkamitvā tam
 atthaṇ, etc.²² S. paññaena !²³ K. °sū °anti tesāṇ.

ti āha. Sakko 'aham pi naṇ¹ paṭibāhituṇ na² sakkhissāmi, upāyaṇ pana te vakkhāmi' ti vatvā upāyaṇ ācikkhi : 'gaccha tvaṇ rañño passantass' eva rattavatthaṇ nivāsetvā attano rukkhato nikkhamitvā³ gamanākāraṇ⁴ dassehi,⁵ atha tam⁶ rājā "devatā⁷ gacchati nivattāpessāmī"⁸ ti nānappa-kārena yācissati, atha naṇ vadeyyāsi : "tvaṇ⁹ 'ekasataṇ rājāno saddhiṇ aggamahesihi ānetvā tesāṇ galalohitena¹⁰ baliṇ karissāmī' ti mayhaṇ āyācitvū Uggasenassa rañño¹¹ devīṇ ohāya āgato,¹² nāhaṇ tādissassa musāvādissa¹³ baliṇ paṭicchissāmī"¹⁴ ti evaṇ kira vutte rājā taṇ ānāpessati,¹⁵ sā rañño dhammaṇ desetvā tattakassa janassa¹⁶ jīvitadānaṇ dassatī' ti iminā kāraṇena Sakko devatāya¹⁷ upāyaṇ ācikkhi. Devatā tathā akāsi,¹⁸ rājā pi taṇ ānāpesi. Sā āgantvā tesāṇ rājūnaṇ pariyante nisinnam pi attano rājānam eva vandi,¹⁹ rājā 'mayi sabbarājajetṭhake²⁰ ṭhite sabbakanitṭhaṇ²¹ vandatī'²² ti tassā kujjhi. Atha naṇ sā āha : 'kiṇ mayhaṇ tayi paṭibaddhaṇ, ayaṇ pana me sāmiko issariyassa dātā,²³ imaṇ²⁴ avanditvā kasmā taṇ²⁵ vandissāmī' ti. Rukkhadevatā passantass' eva tassa²⁶ janassa 'evaṇ bhadde²⁷ evaṇ bhadde' ti vatvā taṇ pupphamutṭhinā

¹ B. om.² K. om. na.³ K. °anto.⁴ K. aññuga°.⁵ S. a. ti.⁶ K. naṇ.⁷ K. a. me.⁸ C°. °min. S. a. nan.⁹ C. ti. C°. ti tvaṇ.¹⁰ K. °lohitehi.¹¹ K. °narañño.¹² K. m-āgato.¹³ B. °assa.¹⁴ B. K. sampaticchāmī.¹⁵ K. ānessati.¹⁶ K. etakasa mahāja°. B. ettakassa.¹⁷ K. a. imaṇ.¹⁸ K. a. atha.¹⁹ C°. vanditvā. B. vanditvā nisīdi.²⁰ K. B. sabbaje°.²¹ B. K. a. attano sāmikaṇ.²² K. °sī.²³ B. dāyako²⁴ B. taṇ.²⁵ K. taṇ kasmā.²⁶ B. K. mahā° for tassa.²⁷ B. K. once.

pūjesi. Puna rājā¹ āha :² ‘sace maṇ na vandasi³ maṇṇaṇ rajjasirīdāyikaṇ⁴ mahānubhāvaṇ devataṇ kasmā na vandasi’ ti. ‘Mahārāja tayā attano puññaṇ patvā⁵ rājāno gahitā, na devatāya gahetvā dinnā’ ti. Puna pi taṇ devatā ‘evaṇ bhadde’⁶ ti vatvā tath’ eva pūjesi. Puna sā rājānaṇ āha : ‘tvaṇ “devatāya me ettakā⁷ rājāno gahetvā dinnā” ti vadesi; idāni te devatāya uparivātapasse⁸ rukkho agginā daddho, sā taṇ aggiṇ nibbāpetuṇ kasmā nāsakkhi,⁹ yadi evaṇ mahānubhāvā’ ti. Puna pi taṇ devatā¹⁰ ‘evaṇ bhadde’ ti vatvā tath’ eva pūjesi. Sā kathayamānā t̥hitā rodī o’ eva¹¹ hasi ca; atha naṇ rājā ‘kiṇ ummattikāsi jātū’¹² ti āha.¹³ ‘Kasmā deva evaṇ vadesi, na mādisiyo¹⁴ ummattikā hontī’ ti. ‘Atha¹⁵ kiṇkāraṇā rodasi c’ eva¹⁶ hasi cā’ ti.¹⁷ ‘Suṇāhi mahārāja, ahaṇ¹⁸ atīte kuladhītā hutvā patikule¹⁹ vasantī sāmikassa sahāyakaṇ pāhunakaṇ āgataṇ²⁰ disvā tassa bhattaṇ pacitukāmū ‘maṇsaṇ āharā’ ti dāsiyā kahāpaṇaṇ datvā tāya maṇsaṇ alabbhitvā āgatāya²¹ “natthi maṇsan” ti vutte²² gehassa pacchimabhāge²³ sayitāya elikāya²⁴ sīsaṇ chinditvā bhattaṇ sampādesiṇ, sāhaṇ ekissā elikāya sīsaṇ chinditvā niraye²⁵ pakkā-vasesena tassā lomagaṇanāya²⁶ sīsacchedaṇ²⁷ pāpuṇiṇ, tvaṇ ettakaṇ janaṇ²⁸ vadhitvā kadū dukkhā muccissasi²⁹

¹ K. a. taṇ.² K. a. bhadde.³ K. C. vandissasi.⁴ S. B. °akay. K. a. evaṇ.⁵ B. K. puññaṇ t̥hatvā.⁶ B. rep., so *infra*.⁷ B. ettake.⁸ B. °vāma°.⁹ B. na sakkhissati, *om.* kasmā.¹⁰ K. a. sādhu.¹¹ K. ca.¹² B. *om.*¹³ C. C^a. taṇ disvā.¹⁴ B. mādisitthiyo.¹⁵ B. K. a. naṇ.¹⁶ K. a. puna.¹⁷ K. a. āha.¹⁸ K. a. hi.¹⁹ B. paṭi°!²⁰ B. *om.*²¹ C. K. °tā.²² K. a. tasmi.²³ K. paccāhā°.²⁴ K. elīgāya.²⁵ B. K. a. paccitvā.²⁶ K. a. mama.²⁷ S°. anay, so *infra*.²⁸ B. rājānaṇ, so *infra*.²⁹ B. °ñe°. K. °tīti.

evaṇ mahantaṇ ca dukkhaṇ anussarantī rodin'¹ ti vatvā imaṇ gātham āha :

‘Ekissā² kaṇṭhaṇ chetvāna lomagaṇanāya paccayin³;
bahunnaṇ kaṇṭhe⁴ chetvāna⁵ kathaṇ kāhaṣi khat-
tiyā⁶’ ti.⁶

‘Atha kasmā haṣi’⁷ ti. “Etasmā dukkhā⁸ mutta ‘mhī”
ti tussitvā⁹ mahārājā¹⁰’ ti. Puna pi taṇ devatā¹⁰ ‘evaṇ
bhadde’ ti vatvā pupphamuṭṭhinā pūjesi. Rājā ‘aho me
bhāriyaṇ¹¹ kammaṇ, ayaṇ kira ekaṇ¹² elikaṇ vadhivā
niraye¹³ pakkāvasesena tassā lomagaṇanāya sīsacchedaṇ
pāpuṇi, ahaṇ ettakaṇ janaṇ vadhivā kadā sotthiṇ pāpu-
ṇissāmī’ ti sabbe rājāno mocetvā attano mahallakatare
vanditvā daharatarānaṇ añjaliṇ paggayha¹⁴ sabbe khamā-
petvā sakasakaṭṭhānam¹⁵ eva pahīni.’

Satthā imaṇ dhammadesanaṇ āharitvā ‘evaṇ bhikkhave
na idān’ eva Mallikā¹⁶ attano paññaṇ nissāya mahājanassa
jīvitadānaṇ deti, pubbe pi adāsi yevā’ ti vatvā atītaṇ¹⁷
samodhānesi : ‘tadā Bārāṇasirājā Pasenadikosalo ahosi,
Dinnā¹⁸ devī Mallikā¹⁹ rukkhadevatā²⁰ aham evā’ ti, evaṇ
atītaṇ samodhānetvā puna dhammaṇ desento ‘bhikkhave

¹ K. rodāmī.

² B. elikāya.

³ K. pacissaṇ. B. paccissaṇ.

⁴ K. rājūnaṇ kaṇṭhaṇ.

⁵ B. chinditvāna.

⁶ K. a. rājā.

⁷ C. C^a. hasin. S. hasitan. B. tvaṇ haṣi. K. te hasitan.

⁸ K. bahu dukkhaṇ anubhavitvā idha.

⁹ K. a. tasmā haṣi.

¹⁰ K. a. sādhu.

¹¹ C. atibh^o, for aho me bh^o.

¹² B. a. va.

¹³ K. a. paccitvā.

¹⁴ S. °gahetvā.

¹⁵ K. °ne va.

¹⁶ K. a. devī.

¹⁷ K. jātaṇ.

¹⁸ K. B. Dhammadinnā.

¹⁹ K. a. ahosi.

²⁰ S. devatā.

pāṇātipāto nāma na kattabbayuttako,¹ pāṇātipātino² hi digharattaṇ socatī³ ti vatvā imaṇ gātham⁴ āha :⁵

‘Evañ ce sattā jāneyyūṇ dukkhāyaṇ jūtisambhavo
na pāṇo pāṇinaṇ haññe, pāṇaghātī hi socatī’ ti.
Kumuduppalānītaḍḍgatasevakassa vatthuṇ.⁶

2. MAHĀKASSAPATTHERASSA SADDHIVIHĀRIKAVATTHU.⁷

Caraṇ ce nādhigaccheyyā ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Sāvattiyaṇ viharanto Mahākassapatttherassa saddhivihārikaṇ ārabba kathesi. Desanā Rājagahe samutṭhitā.

Theraṇ kira Rājagahaṇ nissāya⁸ Pippaliguhāyaṇ⁹ viharantaṇ¹⁰ dve saddhivihārikā upaṭṭhahiṇsu. Tesu eko sakkaccaṇ vattaṇ karotī, eko tena kataṇ¹¹ attanā kataṇ viya dassento mukhodakadantakaṭṭhānaṇ paṭiyāditabhāvaṇ ñatvā ‘bhante mukhodakadantakaṭṭhāni¹² paṭiyāditāni mukhaṇ dhovathā’ ti vadati, pādadhovananaṇānādikāle pi evam eva vadeti. Itaro¹³ cintesi : ‘ayaṇ niccakālaṇ mayā kataṇ attanā kataṇ viya katvā dasseti, hotu kattabbayuttam¹⁴ assa karissāmī’ ti tassa bhuñjitvā supantass’ eva¹⁵ nahānodakaṇ tāpetvā ekasmiṇ kuṭe¹⁶ katvā piṭṭhi-koṭṭhake ṭhapesi,¹⁷ udakatāpanabbhājane pana nālimattaṇ

¹ K. aka°, for na ka°.

² K° to.

³ K. °atī.

⁴ B. imā gāthā. F. J. r. 168.

⁵ K. B. a. ‘idha socatī pecca socatī pāpakārī ubhayattha socatī, so socatī so ca (B. om.) vihaññati disvā kammaki-
liṭṭham attano’ ti (= Dh. 15).

⁶ K. Kosalavatthu. B. Aññatarapurisavatthu paṭhamāṇ.

⁷ Cf. F. J. III. 71. Kuṭidūsakajātaka.

⁸ K. upani°.

⁹ K. B. °gūh°.

¹⁰ K. B. vasantaṇ.

¹¹ B. rep. S. taṇ ka°.

¹² K. a. me.

¹³ B. a. pi.

¹⁴ S. C°. °akam. B. kattabbam.

¹⁵ K. a. so.

¹⁶ K. kate. B. ghaṭe.

¹⁷ K. ṭhatvā.

udakaṃ sesetvā usumaṃ muñcantāṃ ṭhapesi. Itaro sāya-
 ṇhasamaye¹ pabujjhivā usumaṃ nikkhantaṃ disvā ‘uda-
 kaṃ tāpetvā koṭṭhake ṭhapitaṃ bhavissatī’ ti vegena gantvā
 therāṃ vanditvā, ‘bhante koṭṭhake udakaṃ ṭhapitaṃ, nahā-
 yathā’ ti vatvā therena saddhiṃ yeva koṭṭhakaṃ pāvīsi.
 Thero udakaṃ apassanto ‘kahaṃ udakaṃ āvuso’ ti āha.
 Daharo aggisālaṃ gantvā bhājane ulūkaṃ otāretvā tuccha-
 bhāvaṃ ñatvā, ‘passa² dhuttassa³ kammaṃ, tucchabhā-
 janam uddhane āropetvā kuhiṃ gato,⁴ ahaṃ “koṭṭhake
 udakaṃ” ti saññāya ārocesin’ ti ujjhāyanto ghaṭaṃ ādāya
 titthaṃ agamāsi. Itaro pi⁵ piṭṭhikoṭṭhakato⁶ udakaṃ
 āharitvā koṭṭhake ṭhapesi. Thero cintesi: ‘ayaṃ daharo
 udakaṃ⁷ tāpetvā “koṭṭhake ṭhapitaṃ etha⁸ nahāyathā” ti
 vatvā idāni ujjhāyanto ghaṭaṃ ādāya titthaṃ gacchati,⁹
 kin nu kho etaṃ’ ti upadhārento, ‘ettakaṃ kālaṃ esa
 daharo iminā katavattaṃ¹⁰ attanā kataṃ viya pakāsetī’ ti
 ñatvā sāyaṃ āgantvā nisinnassa ovādaṃ adāsi: ‘āvuso
 bhikkhunā nāma attanā¹¹ katam eva “katan” ti vattun
 vaṭṭati no akataṃ, tvaṃ idān’ eva “koṭṭhake udakaṃ ṭha-
 pitaṃ nahāyatha bhante” ti vatvā mayi pavisitvā ṭhite
 ghaṭaṃ ādāya ujjhāyanto gacchasi, pabbajitassa nāma evaṃ
 kātun na¹² vaṭṭatī’ ti. So ‘passatha¹³ therassa kammaṃ,
 udakamattaṃ¹⁴ nissāya maṃ¹⁵ evaṃ vadesī’¹⁶ ti kujjhivā
 punadivase therena saddhiṃ piṇḍāya na¹⁷ pāvīsi. Thero
 itarena saddhiṃ ekaṃ padesaṃ agamāsi. So tasmiṃ gate
 therassa upaṭṭhākakulaṃ gantvā, ‘thero kahaṃ bhante’ ti

¹ K. sāyaṇhe.³ K. B. dutṭhassa. S. duccittassa.⁴ K. a. ti.⁶ So S. B. Others °ke.⁸ K. ettha. B. a. bhante.⁹ C^a. K. a. ti. B. a. thero.¹⁰ K. kataṃ. B. kataṃ va°.¹² C. K. om.¹⁴ B. S. a. nāma.¹⁶ K. vadatī.² K. passatha.⁵ K. B. om. pi.⁷ K. B. a. me.¹¹ B. a. va.¹³ C. passa.¹⁵ C. K. om.¹⁷ C^a. om.

puṭṭho, 'therassa aphāsukaṇ jātaṇ, vihāre eva¹ nisinno' ti āha. 'Kiṇ pana bhante laddhuṇ vaṭṭati' ti. 'Evarūpaṇ kira nāma āhāraṇ dethā' ti² vuttaniyāmen' eva sampādetvā adāṇsu. So antarāmagge va taṇ³ bhattaṇ bhuñjitvā vihāraṇ gato. Thero pi gataṭṭhāne mahantaṇ sukhumaṇ vatthaṇ labhitvā attanā saddhiṇ gatadaharassa adāsi, so taṇ rajitvā attano nivāsanapārupanaṇ akāsi. Thero puna-divase taṇ⁴ upaṭṭhākakulaṇ gantvā 'bhante tumhākaṇ kira "aphāsukaṇ jātan" ti⁵ amhehi daharena vuttaniyāmen' eva paṭiyādetvā āhāro pesito, paribhuñjitvā vo⁶ phāsukaṇ jātan⁷ ti vutte⁸ tunhī ahosi, vihāraṇ pana gantvā taṇ daharaṇ sāyaṇ⁹ vanditvā nisinnaṇ evam āha: 'āvuso tayā kira hiyyo evaṇ¹⁰ nāma kataṇ idaṇ pabbajitānaṇ ananucchavikaṇ, viññattin katvā bhuñjituṇ na vaṭṭati'¹¹ ti āha.¹² So kujjhitvā there āghātaṇ bandhi:¹³ 'purima-divasaṇ¹⁴ udakamattaṇ nissāya maṇ musāvādin¹⁵ katvā ajja attano upaṭṭhākakule bhattamuṭṭhiyā bhuttakāraṇa maṇ "viññattin katvā bhuñjituṇ na vaṭṭati" ti vadesi,¹⁶ vattham pi tena attano upaṭṭhākass' eva dinnāṇ, aho therassa bhāriyaṇ kammaṇ jānissām' assa¹⁷ kattabbayuttakan' ti. Punadivase there gāmaṇ piṇḍāya¹⁸ pavisante sayāṇ vihāre ohīyitvā daṇḍaṇ gahetvā paribhogabhājanāni¹⁹ bhinditvā, therassa paṇṇasālāya²⁰ aggin datvā yaṇ na jhāyati taṇ muggarena paharanto bhinditvā nikkhamitvā palāto.²¹ Kālaṇ katvā Avīcimahāniraye nibbatti.

¹ K. B. yeva.

³ K. B. om. va taṇ.

⁵ K. om.

⁷ K. jānan (!).

⁹ K. a. āgantvā.

¹¹ C^a. vaḍḍh°, corr. from vaṭṭ°.

¹² K. B. om. āha.

¹⁴ K. °se.

¹⁶ B. vadati. S. vadeti.

¹⁸ B. om.

²⁰ B. °sālaṇ.

² B. a. vutte tena.

⁴ K. om.

⁶ B. te.

⁸ K. a. so.

¹⁰ K. B. idaṇ.

¹³ B. S. °itvā.

¹⁵ K. °aṇ.

¹⁷ K. °mi 'ssa.

¹⁹ K. °nādīni.

²¹ B. a. so.

Mahājano kathaya samuttāpesi:¹ 'therassa kira saddhivihāriko ovādamattaṃ asahanto kujjhitvā paṇṇasālaṃ jhāpetvā palāto' ti. Ath' eko bhikkhu aparabhāge Rājagahā nikkhamitvā Satthāraṃ datṭhukāmo Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā² Satthārā³ paṭisanthāraṃ katvā 'kuto āgato 'sī' ti puttāho, 'Rājagahato bhante' ti āha. 'Mama puttassa Mahākassapassa khamanīyaṃ' ti: 'Khamanīyaṃ bhante,⁴ eko paṇ' assa saddhivihāriko ovādamatte⁵ kujjhitvā paṇṇasālaṃ jhāpetvā palāto' ti. Satthā 'na so idān' eva ovādaṃ sutvā kujjhi,⁶ pubbe pi kujjhi yevā ti, na idān' eva kuṭṭiyaṃ dūsesi,⁷ pubbe pi dūsesi⁸ yevā' ti vatvā atūtaṃ āhāri :

'Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahamadatte rajjaṃ kārente Himavantaṃ padese eko siṅgilaśakunī⁹ kulāvakaṃ katvā vasi. Ath' ekadivaṃ deve vassante eko makkhaṇo sītena kampamāno taṃ padesaṃ agamāsi. Siṅgilo taṃ disvā gātham āha :¹⁰

'Manussassa' eva te sīsaṃ hatthapādā ca vānara,¹¹
atha kena nu vaṇṇena agāraṃ te na vijjati' ti

āha. Makkhaṇo 'kiṇcāpi me hatthapādā ca¹² atthi, yāya pana paṇṇāya vicāretvā agāraṃ kareyya¹³ sā¹⁴ paṇṇā natthi' ti cintetvā taṃ atthaṃ pakāsetukāmo¹⁵ imaṃ gātham āha :

'Manussassa' eva me sīsaṃ hatthapādā ca siṅgila
y' āhu seṭṭhā manussessu sā me paṇṇā na vijjati' ti.

Atha nam 'evarūpassa tava kathaya gharāvāso ijjhissatī' ti garahanto siṅgilo imaṃ gāthādvayam¹⁶ āha :

¹ B. Ca. °esuj.

² K. a. atha.

³ B. °raṇ.

⁴ B. a. ti.

⁵ B. K. °ttena.

⁶ B. kujjhati (*so infra*).

⁷ K. B. dūseti (*so infra*).

⁸ C. dūsi.

⁹ K. siṅgala°. Ca. siṅgili°.

¹⁰ B. om. gā° āha.

¹¹ K. ya bānaraṃ.

¹² K. om.

¹³ K. B. °yyaṇ.

¹⁴ S. B. a. me.

¹⁵ K. āpetu°. B. viññāp°, om. taṃ atthaṃ.

¹⁶ C. Ca. imaṃ gātham. S. imā gāthā. K. gātha°.

‘Anavaṭṭhitacittassa lahucittassa dūbhino¹
 niccaṇ addhuvasīlassa sukhabhāvo na vijjati.
 So karass’ ānubhāvaṇ tvaṇ² vītivattassu³ sīliyaṇ
 sītavātaparittāṇaṇ karassu kuṭikaṇ⁴ kapī’ ti.

Makkaṭo⁵ ‘ayaṇ maṇ⁶ anavaṭṭhitacittaṇ lahucittaṇ
 mittadūbhiṇ addhuvasīlaṇ karoti, idāni ‘ssa sukhabhāvaṇ⁷
 dassissāmī’⁸ ti kulāvakaṇ viddhaṇsetvā⁹ vippakiri. Sakuṇo
 tasmiṇ kulāvakaṇ gaṇhante¹⁰ ekena passena nikkhamitvā
 palāyi.’

Satthā imaṇ dhammadesanaṇ¹¹ āharitvā jātakaṇ samodhā-
 nesi: ‘tadā makkaṭo kuṭidūsakabhikkhu ahosi, siṅgila-
 sakuṇo¹² Kassapo’¹³ ti jātakaṇ samodhānetvā ‘evaṇ
 bhikkhave na idān’ eva pubbe pi so¹⁴ ovāde¹⁵ kujjhितvā
 kuṭiṇ dūsesi,¹⁶ mama puttassa Kassapassa evarūpena bālena
 saddhiṇ vasanato ekass’¹⁷ eva nivāso seyyo’ ti vatvā imaṇ
 gātham āha:

61. ‘Caraṇ ce nādhigaccheyya seyyaṇ sadisam attano
 ekacariyaṇ¹⁸ dalhaṇ kayirā natthi bāle sahāyatā’ ti.

Tattha caraṇ ti catuiriyaṭṭhacāraṇ¹⁹ agahetvā manasā-
 cāro veditabbo, kalyāṇamittaṇ pariyesanto ti attho. Sey-
 yaṇ sadisam attano ti attano sīlasamādhipaṇṇāgaṇehi

¹ K. B. dubbhino (*al.* dubbh°).

² J. karassu ānubhāvaṇ. S. karass’ ānubhāvattaṇ.

³ S. °issu.

⁴ J. kuṭavaṇ.

⁵ K. a. pana.

⁶ B. om.

⁷ B. mittadubbhibhāvaṇ.

⁸ K. na dassāmī. S. °essāmī.

⁹ B. vidhaṇsitvā.

¹⁰ B. a. eva. K. a. yeva.

¹¹ C. C°. desanaṇ.

¹² C. siṅgala°.

¹³ J. aham evā. B. a. ahosī.

¹⁴ K. om. pi so.

¹⁵ B. ovādakkhaṇe.

¹⁶ B. °eti.

¹⁷ B. ekakass’.

¹⁸ B. ekacc°.

¹⁹ K. om. catu.

adhikatarañ vā sadisañ¹ vā na² labheyya c' eva.³ Ekacariyañ ti⁴ etesu hi seyyañ labhamāno sīlādīhi⁵ vaḍḍhati, sadisañ labhamāno na parihāyati, hīnena⁶ pana saddhiñ ekato vasanto ekato va⁷ sambhogañ⁸ karanto sīlādīhi parihāyati,⁹ tena vuttañ: evarūpo puggalo na śevitabbo na bhajitabbo na payirupāsitaḥ añañatra anukampāya añañatra anuddayāyā¹⁰ ti, tasmā sace kārūññañ paṭicca¹¹ 'ayañ mañ nissāya sīlādīhi¹² vaḍḍhissati' ti¹³ tasmā¹⁴ puggala¹⁵ kiñci apaccāsīṇsanto¹⁶ tañ saṅgañhituñ¹⁷ sakkoti, icc' etañ kusalañ, no ce sakkoti, ekacariyañ dalañ kayirā¹⁸ ekibhāvam¹⁹ eva thirañ katvā sabbairiyāpāthesu²⁰ eko va vihareyya; kiñkāraṇā? Natthi bāle sahañyatā²¹ cūlasīlañ majjhimasīlañ mahāsīlañ²² dasa kathavatthūni terasa dhutaṅgaṇa²³ vipassanāṇaṇa²⁴ cattāro maggā cattāri phalāni tisso vijjā cha²⁵ abhiññāyañ sahañyatāṇaṇa,²⁶ bālañ nissāya natthi ti.

Desanāvasāne āgantuko bhikkhu sotāpattiphalañ patto,

¹ So F. B. K. S. *But C. saṁmānañ and C^a. sammāna point to a more attractive reading samānañ; cf. Abhidh. 530, samāno sadiso tulyo.*

² C^a. om. vā na.

³ K. ce.

⁴ K. om. ek^o ti.

⁵ C. C^a. a. ca.

⁶ K. hīnena om. pana.

⁷ B. om.

⁸ B. S. sambhogaparibhogañ.

⁹ C^a. a. ti. K. hi for pari.

¹⁰ B. anuda^o.

¹¹ K. paccati (!).

¹² K. °dīni.

¹³ S. om.

¹⁴ K. B. tamhā. C^a. om.

¹⁵ K. C. S. °lo.

¹⁶ B. °is^o.

¹⁷ K. °gah^o.

¹⁸ K. °rāthā.

¹⁹ B. ekikābh^o.

²⁰ K. sabbir^o.

²¹ K. °ikā and a. sahañyatā nāma. B. a. ti sahañyā nāma.

²² K. om.

²³ S. °guṇa.

²⁴ K. B. °ṇā. F. corr. °ñāṇañ.

²⁵ K. chal. S. chal.

²⁶ B. sah^o ediso guṇa.

aññe pi bahū sotāpattiphalādini pāpuñṇesu, desanā mahājanassa sātthikā ahosi¹ ti.

Mahākassapattherassa saddhivihārikassa vatthun.²

3. ĀNANDASETTTHIVATTHU.

Puttā³ m' atthī ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Sāvattthiyaṃ viharanto Ānandasettthiṃ ārabba kathesi.

Sāvattthiyaṃ kira Ānandasettthī nāma asītikoṭivibhavo mahāmaccharī ahosi. So anvaddhamāsaṃ⁴ ñātake sannipātetvā puttaṃ Mūlasiriṃ nāma tīsu velāsu evaṃ ovaḍati: “imaṃ⁵ cattālīsakoṭidhanaṃ bahun” ti mā saññaṃ kari,⁶ vijjamānaṃ na dātabbaṃ, navaṃ navaṃ⁷ nipphādetabbaṃ, ekekam pi⁸ hi kahāpaṇaṃ⁹ vayaṃ¹⁰ karontassa pana¹¹ khīyat' eva, tasmā:

Añjanānaṃ khayaṃ disvā upacikānañ ca ācayaṃ madhūnaṃ ca samāhāraṃ paṇḍito gharam āvase' ti.

So aparena samayena attano pañcamahānidhiṃ puttassa ācikkhitvā¹² mānanissito¹³ maccheramalamalino kālaṃ katvā—tass' eva nagarassa ekasmiṃ dvāragāmake¹⁴ caṇḍālānaṃ kulasaḥassaṃ paṭivasati—tatth' ekissā caṇḍāliya

¹ K. jātā, om. ti.

² K. Kassapāntevāsikkadusakavatthu. B. °kavatthu, and a. dutiyaṃ.

³ K. puta. B. putta.

⁴ C^a. °māse. B. °ḍḍha°.

⁵ K. ovadi idaṃ. B. idaṃ.

⁶ K. sa° mā kari. C. C^a. akari.

⁷ B. dhaṇaṃ.

⁸ K. om.

⁹ K. °añ ca.

¹⁰ B. khayavayaṃ.

¹¹ K. pata narassa before ka°. B. dhaṇaṃ. K. a. dh° bahu pi.

¹² K. B. S. anāc°.

¹³ K. pamānanisinnō. B. dhana°.

¹⁴ K. gādvāre.

kucchismiṃ paṭisandhiṃ gaṇhi. Rājā tassa kālakiriyaṃ sutvā puttam assa Mūlasiriṃ pakkosāpetvā seṭṭhiṭṭhāne ṭhapesi. Tam pi¹ caṇḍālakulasahassaṃ ekato va² bhatiyā kammaṃ katvā jīvamānaṃ tassa paṭisandhigahaṇato pa-
ṭṭhāya n' eva bhaṭiṃ labhati³ na yāpanamattato paraṃ⁴
bhattapiṇḍam pi.⁵ Te 'mayā etarahi kammaṃ karontāpi⁶
na labhāma, amhākaṃ antare kālakaṇṇiyā bhavitabban' ti
dve koṭṭhāsā hutvā yāva tassa mātāpitaro viṣuṃ honti tāva
vibhajitvā 'imasmiṃ kule kālakaṇṇī uppannā'⁷ ti⁸ tassa
mātaraṃ⁹ nīhariṃsu. Sāpi yāv' assā so kucchigato¹⁰ tāva
yāpanamattakam¹¹ pi kicchena labhitvā puttaṃ vijāyi.
Tassa hatthā ca pādā ca akkhīni ca kaṇṇā ca nāsā ca
mukhañ ca na¹² yathāṭṭhāne ahesuṃ. So evarūpena aṅga-
vekallena¹³ samannāgato paṇsupisācako viya ativirūpo¹⁴
ahosi; evaṃ sante pi taṃ mātā na¹⁵ pariccaji, kucchiyaṃ¹⁶
vasitaputtasmiṃ hi sineho balavā hoti. Sā taṃ kicchena
posayamānā taṃ ādāya gatadivase kiñci alabhitvā gehe
katvā¹⁷ sayam eva gatadivase bhaṭiṃ labhati.¹⁸ Atha naṃ
piṇḍāya caritvā jīvitusamatthakāle¹⁹ kapālakaṃ²⁰ hatthe
ṭhapetvā 'tāta mayā²¹ taṃ nissāya mahādukkhaṃ pattā,
idāni na sakkoma²² taṃ posetuṃ, imasmiṃ nagare kapaṇa-

¹ K. pana.² K. om.³ K. vadati, om. na.⁴ K. yāpananamataṃ tato pa°. B. °mattaṃ pi. Na tato pa°.⁵ K. a. na labhati. B. om. pi.⁶ K. a. piṇḍamataṃ pi. B. a. piṇḍabhattaṃ pi.⁷ K. nibbato.⁸ K. a. yatvā.⁹ C. C^a. mātāpitaro. S. a. pi.¹⁰ C. C^a. om. so. B. assa. K. yāva tasmiṃ kucchigate.¹¹ B. °mattam.¹² B. before ahesuṃ.¹³ K. B. °vi°.¹⁴ K. vir°. C. ativiya vir°.¹⁵ K. na mātā om. naṃ.¹⁶ K. mātuku°.¹⁷ K. gehe ṭhapetvā.¹⁸ B. patilabhati.¹⁹ K. B. S. °tuṃ.²⁰ K. sā kapālaṃ.²¹ C^a. mayā.²² B. °mi.

ddhikādīnaṃ¹ paṭiyattabhattāni² atthi, tattha bhikkhāya³ caritvā jīvāhi⁴ ti taṃ vissajjesi. So gharapaṭipāṭiyā caranto Ānandasettḥikāle nibbattaṭṭhānaṃ⁵ gantvā jātissaro hutvā attano gehaṃ pāvīsi, tīsu naṃ⁶ dvārakoṭṭhakesu na koci sallakkhesi, catutthadvārakoṭṭhake⁷ Mūlasirisettḥiputtakā⁸ disvā ubbiggahadayā parodiṃsu.⁹ Atha naṃ settḥipurisā¹⁰ 'nikkhama¹¹ kālakappaṇi' ti pothentā nīharantā¹² saṃkārattḥāne khipiṃsu. Satthā Ānandattherena pacchā-samaṇena piṇḍāya caranto¹³ theraṃ oloketvā tena puṭṭho taṃ pavattiṃ ācikkhi.¹⁴ Thero Mūlasiriṃ pakkosāpesi,¹⁵ mahājanakāyo sannipati.¹⁶ Satthā Mūlasiriṃ āmantetvā 'jānāsi etan' ti pucchitvā, 'na jānāmi' ti vutte, 'pitā¹⁷ te Ānandasettḥi' ti vatvā¹⁸ asaddahantaṃ 'Ānandasettḥiputtassa te mahānidhiṃ¹⁹ ācikkhāhi' ti ācikkhāpetva saddahāpesi. So Satthāraṃ saraṇaṃ agamāsi. Satthā²⁰ tassa dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

62. 'Puttā²¹ m' atthi dhanam m' atthi²² iti bālo vihaṇṇati;
attā hi attano natthi, kuto puttā kuto dhanam' ti.

¹ C. C^a. kapani°. K. kappakādīnaṃ. B. S. °addhi°.

² K°. tā.

³ K. B. bhikkhaṃ.

⁴ K. jīvā.

⁵ B. pubbani°. S. nivuttha°.

⁶ B. pana.

⁷ B. catutthe dvā°.

⁸ B. °ino pu°.

⁹ K. °o hutvā parodi.

¹⁰ K. Mūlasirisettḥi°.

¹¹ B. °mma.

¹² K. °etvā °itvā kaḍḍhitvā. B. °etvā °itvā.

¹³ K. B. a. taṃ ṭṭhānaṃ patto.

¹⁴ B. °itvā.

¹⁵ K. B. a. atha.

¹⁶ B. °iṃsu.

¹⁷ C^a. a. pi. K. te pitā.

¹⁸ K. a. taṃ.

¹⁹ B. pañca°. K. pañcamahānidhiyo.

²⁰ B. om.

²¹ B. putta. K. puta.

²² B. dhanam atthi.

'Tass' attho 'puttā¹ me atthi' ti,² dhanāṇ me atthi³ iti bālo puttataṇhāya c' eva dhanataṇhāya ca haññati⁴ vihaññati dukkhīyati,⁵ 'puttā me nassingsū' ti vihaññati, 'nassanti' ti vihaññati, 'nassissanti' ti vihaññati,⁶ dhane pi es' eva nayo; iti chah'⁷ ākārehi vihaññati, 'putte posessāmī'⁸ ti rattiñ ca divā ca thalajalapathādisu nānappakārato vāyamanto pi vihaññati,⁹ 'dhanāṇ uppādessāmī' ti kasivaṇijjādini¹⁰ karonto pi vihaññat' eva,¹¹ vihaññantassa ca¹² attā hi attano natthi, tena vighātena¹³ dukkhitāṇ attāṇāṇ sukhitāṇ kātūṇ asakkontassa pavattiyam pi 'ssa¹⁴ attā hi attano natthi, maraṇamañce¹⁵ nipannassa maraṇantikāhi vedanāhi aggijālāhi¹⁶ viya pariḍayhamānassa¹⁷ chijjamānesu¹⁸ sandhibandhanesu¹⁹ bhijjamānesu atṭhisanghātesu nimīletvā²⁰ paralokaṇ²¹ ummīletvā²² idhalokaṇ passantassāpi divase divase tikkhattūṇ²³ nahāpetvā tikkhattūṇ bhojetvā gandhamālādīhi alayaṇkaritvā yāvajīvaṇ puttṭho²⁴ pi sahāyabhāvena²⁵ dukkha-parittāṇāṇ²⁶ kātūṇ asamatthatāya attā hi attano natthi.

¹ B. putto.

² F. B. S. om.

³ F. om. dha° me a°. B. om. me.

⁴ K. om.

⁵ B. °ayati.

⁶ K. nassissanti ti vi°, nassanti ti vi°.

⁷ F. chahi.

⁸ B. posi°.

⁹ C. C^a. om.

¹⁰ B. °vāṇ°.

¹¹ B. a. evaṇ.

¹² B. °ss' eva. K. om. ca.

¹³ B. a. vihaññena.

¹⁴ K. p' assa.

¹⁵ K. maraṇañ c' eva. B. a. va.

¹⁶ B. °jālā.

¹⁷ B. sarīre ḍa°.

¹⁸ C. C^a. B. bhi°.

¹⁹ K. °bandhesu. F. C^a. S. a. ca.

²⁰ F. B. S. nimmil°. (B. °itvā).

²¹ K. a. passantassa.

²² B. ummili°.

²³ K. dvikkhattūṇ for di° ti°.

²⁴ K. paṭṭhāya posito for puttṭho. B. upaṭṭhāya; om. pi.

²⁵ F. sabhāvena. S. sahāsa°.

²⁶ C^a. dukkhā pa°.

Kuto puttā kuto dhanāṇ, puttā vā dhanāṇ vā tasmiṇ samaye kim eva karissanti, Ānandasettḥhino pi kassaci kiñci adatvā puttass' atthāya dhanāṇ¹ saṇṭhapetvā pubbe vā maraṇamañce nipannassa idāni vā imaṇ dukkhaṇ pattassa kuto puttā kuto dhanāṇ puttā vā dhanāṇ vā kiṇ dukkhaṇ hariṇsu kiṇ vā sukhaṇ² uppādayiṇsū? ti.

Desanāvasāne caturāsītiyā pāṇasahussānaṇ dhammābhisamayo ahosi, desanā mahājanassa sātthikā ahosī ti.

Ānandasettḥhissa vatthu.³

4. GAṆṬHIKABHEDAKACORAVATTHU.

Yo bālo⁴ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto gaṇṭhibhedakacore ārabba kathesi.

Dve kira⁵ sahāyakā dhammasavaṇatthāya gacchantena mahājanena saddhiṇ Jetavanaṇ⁶ gantvā eko dhammakathaṇ assosi,⁷ eko attano gayhūpagaṇ⁸ olokesi; tesu⁹ dhammaṇ suṇanto¹⁰ sotāpattiphalāṇ pāpuṇi, itaro ekassa dasante¹¹ buddhapañcamāsakamattaṇ¹² labhi. Tassa taṇ gehe pākavaṭṭaṇ¹³ jātaṇ, itarassa gehe na paccati. Atha naṇ sahāyacoro¹⁴ attano bhariyāya saddhiṇ uppaṇḍiyamāno 'tvaṇ atipaṇḍitatāya attano gehe pākavaṭṭamūlun pi na nipphādesī'¹⁵ ti āha. Itaro 'bālabhāven' eva¹⁶ nāyaṇ attano paṇḍitabhāvaṇ maññati' ti taṇ pavattiṇ Satthu

¹ B. nidhiṇ.

² F. dukkhaṇ.

³ K. S°. tṭhiva°. *So B. and a. tatiyaṇ. C°. vatthuṇ.*

⁴ K. a. maññati bālan.

⁵ K. B. S. te kira dve.

⁶ K. °ne.

⁷ K. dhammaṇ suṇi sosi.

⁸ K. guyhaṇ mattaṇ. C°. gayihupa°.

⁹ B. a. eko.

¹⁰ K. B. suṇamāno.

¹¹ B. dussante.

¹² B. bandhaṇ pa°. K. °māsamattaṇ.

¹³ C. C°. °vaddhaṇ. B. °bhattaṇ. K. °vatan.

¹⁴ K. S. °ka°. B. sahāyako coro.

¹⁵ K. uppādesī.

¹⁶ K. om.

ārocetun ñātihi saddhiṇ Jetavanāṇ gantvā ārocesi. Satthā tassa dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

63. 'Yo bālo maññati balyaṇ¹ paṇḍito vāpi tena so bālo ca paṇḍitamānī sa ve² "bālo" ti vuccatī' ti.

Tattha yo bālo ti yo attato bālo³ apaṇḍito samāno 'bālo ahan' ti tam attano balyaṇ bālabbhāvaṇ maññati jānāti tena so ti tena kāraṇena so puggalo paṇḍito vā⁴ hoti paṇḍitasadiso vā hoti, so hi 'bālo ahan' ti jānamāno aññaṇ paṇḍitaṇ upasaṅkamanto payirupāsanto tena paṇḍitabbhāvatthāya ovadiyamāno anusāsiyamāno taṇ ovādaṇ gaṇhitvā⁵ paṇḍito vā⁶ hoti paṇḍitataro⁷ vā. Sa ve⁸ bālo ti yo ca⁹ bālo samāno 'ko añño mayā sadiso bahusuto vā¹⁰ dhammakathiko vā¹⁰ vinayadharo vā dhutavādo¹¹ vā atthī' ti evaṇ paṇḍitamānī hoti, so aññaṇ paṇḍitaṇ anupasaṅkamanto apayirupāsanto n' eva pariyattiṇ uggaṇhati na paṭipattiṇ pūreti ekantabālabbhāvam eva pāpuṇāti, so gaṇṭhabhedacoro¹² viya. Tena vuttaṇ : 'sa ve "bālo" ti vuccatī' ti.

Desanāvasāne itarassa ñātikehi¹³ saddhiṇ mahājano sotāpattiphalāṇ pāpuṇī ti.

Gaṇṭhibhedakacorāṇaṇ vatthu.¹⁴

5. UDĀYITTHERAVATTHU.

Yāvajīvaṇ pi ce bālo ti imaṇ dhammadeśanaṇ Satthā Jetavane viharanto Udāyittheraṇ ārabba kathesi.

¹ K. bālyāṇ.

² K. va se va.

³ B. andhabālo for a° bālo. F. K. attano.

⁴ K. a. pi.

⁵ B. ugg°.

⁶ K. om.

⁷ K. paṇḍitānutaro.

⁸ K. om.

⁹ K. B. om.

¹⁰ K. om.

¹¹ B. dhūtaṅgadhara.

¹² B. °bhedaka°.

¹³ B. °akehi.

¹⁴ K. B. °ravatthu. B. gaṇṭhika° and a catutthaṇ.

ti sūparasaṇ na jānāti, evaṃ evaṇ¹ bālo yāvajīvam pi
paṇḍitaṇ payirupāsamaṇo vuttappakāraṇ dhammaṇ na
jānāti² ti.

Desanâvasāne āgantukabhikkhūnaṃ³ āsavehi cittāni
vimuccisū ti.

Udāyittherassa vatthu.⁴

6. TINSAMATTAPĀTHEYYAKABHIKKHUVATTHU.

Muhuttam api ce viññū ti imaṃ dhammadesanaṃ
Satthā Jetavane viharanto tiṃsamatte Pāṭheyyake ⁵ bhikkhū
ārabbha kathesi.

Tesaṇ hi Bhagavā⁶ itthiṇ pariyesantānaṇ Kappāsika-
vanasaṇḍe paṭhamaṇ dhammaṇ⁷ desesi. Tadā sabbe va
ehibhikkhubhāvaṇ patvā⁸ iddhimaya-pattacīvaradharā hutvā
terasa dhūtaṅgāni samādāya vattamānā puna pi⁹ dighassa
addhuno¹⁰ accayena¹¹ Satthāraṇ upasaṅkamitvā anama-
taggadhammadesanaṇ* sutvā tasmaiṇ yeva āsane¹² arahattaṇ
pāpuṇiṇsu. Bhikkhū ‘aho vat’ imehi bhikkhūhi¹³ khip-
pam eva dhammo viññāto¹⁴ ti dhammasabhāyaṇ kathaṇ
samuṭṭhāpesuṇ. ‘Taṇ sutvā Satthā¹⁵ ‘na bhikkhave idān’
eva pubbe pi ime tiṇsamattā sahāyakā dhuttā hutvā
‘Tundilajātaka¹⁶ Mahātundilassa dhammadesanaṇ sutvā¹⁷

¹ K. B. evam eva.

² F. S. vijān°.

³ C^a. K. °kānaṇ bhi°.

⁴ K. B. °ravatthu (B. a. pañcamañ). C^a. °ṇ.

⁵ B. Pāveyyake. Cf. *Mahāvagga ed.* Oldenberg, vol. i., p. 887.

⁶ Mahāvagga i. 14.

⁷ C. Cⁿ. om.

⁸ K. a. te.

⁹ K. om.

¹⁰ K. °ano.

¹¹ K. attano.

¹² K. tasmiñ samaye nisinnâsane.

* S. II. 187.

13 K. ime ti bhikkhu.

¹⁴ K. dhammaviññū.

15 C. Ca. S. om.

¹⁶ F. J. iii. 286.

17 B. a. pi.

khippam eva dhammaṇ viññāya pañca silāni samādiyissu,
ten' eva upanissayena etarahi nisinnāsane¹ yeva arahattaṇ
pattā' ti vatvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha.

65. 'Muhuttam api ce viññū paṇḍitaṇ payirupāsati
khippaṇ dhammaṇ vijānāti jivhā sūparasaṇ
yathā' ti.

Tass' attho: sayavīññū paṇḍito puriso² muhuttam
api ce aññaṇ paṇḍitaṇ³ payirupāsati so tassa san-
tike uggaṇhanto paripucchanto khippam eva pariyatti-
dhammaṇ vijānāti, tato kammaṭṭhānaṇ kathāpetvā
paṭipattiyaṇ ghaṭento⁴ vāyamanto yathā nāma⁵ anupa-
hatajivhapasādo puriso rasavijānanatthaṇ jivhagge ṭha-
petvā eva loṇikādibhedāṇ rasaṇ vijānāti, evaṇ paṇḍito⁶
khippam eva lokuttaradhammam pi vijānāti ti.

Desanāvasāne bahū bhikkhū arahattaṇ pāpuṇimsū ti.

Bhaddavaggiyavatthu.⁷

7. SUPPABUDDHAKUṬṬHIVATTHU.

Caranti bālā dummedhā ti imaṇ dhammadesanaṇ
Satthā Veluvane viharanto Suppabuddhakuṭṭhiṇ ārabba
kathesi.⁸

Suppabuddhavatthu Udāne⁹ āgatam eva. Tadā hi
Suppabuddhakuṭṭhī parisapariyante nisinno Bhagavato
dhammadesanaṇ sutvā sotāpattiphalāṇ patvā¹⁰ attanā¹¹

¹ K. sanisine.

³ C^a. om.

⁵ C^a. nāmaṇ.

⁷ K. Tiṇṣabhadavaggiyatthu. B. Tiṇṣamattapāṭṭheyyaka-
bhikkhūvatthu chaṭṭhaṇ.

⁸ K. a. idaṇ.

¹⁰ K. patto.

² B. °apu°.

⁴ C^a. °aṇto.

⁶ K. om.

⁹ Udāna, p. 48.

¹¹ C^a. om.

“daliddā”¹ ti vuccanti’ ti. Sakko tassa kathaṇ² sutvā taṇ³ antarāmagge ohāya Satthu santikaṇ gantvā sabbaṇ taṇ⁴ vacanapaṭivacanāṇ⁵ ārocesi. Atha naṇ Bhagavā āha : ‘na kho Sakka sakkā tādisānaṇ satena pi sahasena pi Suppabuddhakutṭhiṇ “buddho na buddho”⁶ dhammo na dhammo saṅgho na saṅgho” ti kathāpetun’ ti.⁷ Suppabuddho pi kho⁸ kuṭṭhī Satthu santikaṇ gantvā Satthārā katapaṭisammōdana⁹ attanā paṭiladdhagūṇaṇ¹⁰ ārocetvā vutthāyāsana¹¹ pakkāmi. Atha naṇ acirapakkantaṇ gāvī taruṇavacchā jīvita¹² voropesi. Sā kira ekā yakkhiṇī¹³ Pukkusaṭi kulaputtaṇ¹⁴ Bāhiyaṇ dāruciriyaṇ Tambadāṭhika-coraghātaṇ Suppabuddhakutṭhin ti imesaṇ catunnaṇ janānaṇ sataṇ sataṇ attabhāve gāvī hutvā jīvita voropesi. Te kira atīte cattāro seṭṭhiputta hutvā ekaṇ¹⁵ nagara-sobhiniṇ¹⁶ gaṇikaṇ uyyānaṇ netvā divasaṇ sampattiṇ anubhavitvāsāyaṇhasamaye evaṇ mantayisū :¹⁷ ‘imasmiṇ ṭhāne añño¹⁸ natthi, imissā¹⁹ amhehi dinnāṇ kahāpaṇa-sahassaṇ ca²⁰ sabbaṇ pasādhanabhaṇḍaṇ²¹ ca gahetvā imaṇ māretvā gacchāmā’ ti. Sā tesāṇ kathaṇ sutvā ‘ime nillajjā²² mayā saddhiṇ abhiraṃitvā idāni maṇ māretukāmā, jānissāmi nesaṇ kattabbayuttan’²³ ti²⁴ tehi māri-

¹ B. °ddo.² B. dhammak°.³ C^a. om.⁴ C. C^a. om. K. taṇ sa°.⁵ K. a. satthu.⁶ K. a. tivā.⁷ C^a. kathāpentī.⁸ K. ti so.⁹ K. B. katapaṭisaṇṭhāro patisamādamāno (B. sammōdamāno). C^a. °danato.¹⁰ K. a. Satthu.¹¹ K. a. vanditā.¹² K. jīvātā.¹³ B. a. maṇ.¹⁴ K. °kulaputabā°.¹⁵ C. C^a. evaṇ.¹⁶ B. °ṇiṇ. K. °inikaṇ.¹⁷ S. B. samma°.¹⁸ K. mañño.¹⁹ K. amissā.²⁰ S. C. C^a. ca after sabbaṇ.²¹ K. °bandhaṇ.²² K. B. nilajjā.²³ K. °rūpan. S. B. °akan.²⁴ B. a. sā.

yamānā 'ahaṇ¹ yakkhiṇī hutvā yathā maṇ ete mārenti evam eva te² māretuṇ samatthā bhavēyyaṇ ' ti patthanaṇ akāsi. Tassa nissandena ime māresi. Sambahulā bhikkhū tassa kālakiriyaṇ Bhagavato ārocetvā 'tassa kā gati ken' eva kāraṇena kuṭṭhibhāvaṇ patto' ti pucchisū. Satthā sotāpattiphalāṇ patvā tassa Tāvatiṇṣabbhavane uppanna-bhāvaṇ ca Tagarasikhipaccekaḥbuddhaṇ disvā taṇ niṭṭhu-hitvā³ apavyāmaṇ⁴ katvā dīgharattaṇ niraye paccitvā vipākāvasesena⁵ kuṭṭhibhāvappattiṇ⁶ ca vyākariṭvā 'bhikkhave ime sattā attanā va attano⁷ kaṭukavipākaṇ⁸ kammaṇ karontā vicaranti' ti vatvā⁹ anusandhiṇ ghaṭetvā¹⁰ dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

66. 'Caranti bālā dummedhā amitten' eva attanā
karontā pāpakaṇ kammaṇ yaṇ¹¹ hoti kaṭukapp-
halan¹² ti.

Tattha¹³ caranti ti catūhi iriyāpathehi akusalam eva karontā vicaranti bālā ti idhalokatthaṇ ca¹⁴ paralokatthaṇ ca ajānantā idha bālā nāma dummedhā ti duppaññā

¹ C^a. om.

² K. om. mā° e° e° te. S. ev' ete.

³ K. utṭhuhitvā—om. taṇ. Ud. °bhi°.

⁴ B. appabyāyakammaṇ. S. apasāmaṇ. Ud. apasabyā-mato. Skt. viyāma + apa 'want of forbearance.' Ud. points to apasavya.

⁵ K. B. S. a. idāni.

⁶ K. °sappattiṇ. B. °bhavaṇ pattaṇ iti naṇ byāk°.

⁷ B. attano attano. K. atano atano katukaṇ kammaṇ karontā, etc.

⁸ S. B. °ka°.

⁹ K. om.

¹⁰ K. a. utari pi. B. a. uttari. S. a. uttariṇ.

¹¹ K. pāpakamma yaṇ. B. dhammaṇ.

¹² B. °kaṇ phalan.

¹³ C^a. ettha.

¹⁴ C. C^a. S. om.

amitten' evā ti¹ amittabhūtena viya verinā viya² hutvā
kaṭukapphalan ti tikkhaphalaṇ³ dukkhaphalaṇ.⁴

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇsū ti.
Suppabuddhakutthivatthu.⁵

8. KASSAKAVATTHU.

Na taṇ kammaṇ kataṇ sādḥū ti imaṇ dhamma-
desanaṇ Satthā Jetavane viharanto ekaṇ kassakaṇ ārabba
kathesi.

So kira Sāvatthito avidūre ekaṇ khettaṇ kasati.⁶ Corā
udakaniddhamanen' eva⁷ nagaraṇ pavisitvā ekasmiṇ aḍḍha-
kule⁸ ummaggaṇ⁹ bhinditvā bahuṇ¹⁰ hiraññasuvaṇṇaṇ
gahetvā udakaniddhamanen' eva nikkhamiṇsu. Eko coro
te vañcetvā ekaṇ¹¹ saḥassatthavikaṇ ovattikāya¹² katvā
taṇ khettaṇ gantvā tehi saddhiṇ bhaṇḍaṇ bhājetvā¹³ ādāya
gacchanto ovattikato patamānaṇ saḥassatthavikaṇ na
sallakkhesi. Taṇ divasaṇ Satthā paccūsasamaye lokaṇ
volokento taṇ kassakaṇ¹⁴ attano ñāṇajālassa anto pavitṭhaṇ
disvā, 'kin nu kho bhavissatī' ti upadhārento¹⁵ idaṇ
addasa: 'ayaṇ kassako pāto va kasituṇ gamissati, bhaṇḍa-
sāmikā¹⁶ corānaṇ anupadaṇ gantvā¹⁷ saḥassatthavikaṇ¹⁸
disvā etaṇ gaṇhissanti, maṇ ṭhapetvā tassa añño sakkhī

¹ B. amitten' eva attanā ti attanā ami°. K. a. attanā.

² B. veriyā for ve° viya.

³ K. tikkha°.

⁴ K. °n ti.

⁵ K. Supabuddhavatthu. B. a. sattamaṇ.

⁶ K. a. taṇ divasaṇ so pi kasako pāto va kasituṇ gato.

⁷ K. om.

⁸ K. addha°.

⁹ K. B. umaṇḍaṇ.

¹⁰ C. K. bahu.

¹¹ K. eka°.

¹² K. ovatikāyaṇ.

¹³ K. bhoj°. B. °itvā.

¹⁴ K. sakalaṇ.

¹⁵ S. °ayamāno. B. °iyamāno.

¹⁶ B. bhaṇḍika°. K. a. pi.

¹⁷ B. a. ovattikato patamānaṇ.

¹⁸ K. a. tassa kho te.

nāma¹ na bhavissati; sotāpattimaggassa upanissayo pi 'ssa atthi, tattha² mayā gantuṃ vaṭṭati' ti. So pi kassako pāto va kasituṃ gato;³ Satthā Ānandattherena pacchā-samaṇena tattha agamāsi.⁴ Kassako Satthāraṃ disvā gantvā Bhagavantaṃ vanditvā puna kasituṃ ārabhi. Satthā tena saddhiṃ⁵ kiñci avatvā⁶ saḥassatthavikāya patitaṭṭhānaṃ gantvā taṃ disvā Ānandattheraṃ āha: 'pass' Ānanda⁷ āsiviso' ti. 'Passāmi bhante⁸ ghoraviso' ti. Kassako taṃ kathaṃ sutvā 'mama velāya ca⁹ avelāya ca⁹ vicaraṇa-ṭṭhānam¹⁰ etaṃ, āsiviso kir'¹¹ ettha atthi' ti cintetvā Satthari etaṃ¹² vatvā pakkante, 'māressāmi¹³ nan' ti¹⁴ patodalaṭṭhiṃ¹⁵ ādāya gato saḥassatthavikaṃ¹⁶ disvā 'imaṃ sandhāya Satthārā kathitaṃ bhavissati' ti taṃ ādāya nivatto avyattatāya¹⁷ taṃ¹⁸ ekamante ṭhapetvā paṇsunā paṭicchādetvā puna kasituṃ ārabhi. Manussāpi¹⁹ vibhātāya²⁰ rattiyaṃ gehe corehi katakammaṃ disvā padānupadaṃ gacchantā taṃ²¹ khettaṃ gantvā tattha corehi bhaṇḍassa²² bhājitaṭṭhānaṃ disvā kassakassa padavalaṇṇaṃ adassaṃsu.²³ Te tassa padānusārena gantvā thavikāya²⁴ ṭhapitaṭṭhānaṃ disvā paṇsuṃ viyūhitvā ṭhapitaṃ ādāya 'tvaṃ²⁵ geḥaṃ²⁶ vilumpitvā khettaṃ kasamāno²⁷ vicaraṃsi' ti tajjetvā pothetvā²⁸ netvā rañño dassaṃsu. Rājā taṃ pavattiṃ

¹ K. a. tattha.

³ K. a. atha.

⁵ C. a. akathetvā.

⁷ K. C^a. S. passa Ānanda.

⁹ B. vā. C. om.

¹¹ B. om.

¹³ B. āharissāmi.

¹⁵ C^a. liṭṭhiṃ. K. °yitthi.

¹⁶ K. B. saḥassabhandikaṃ (B. °ṇḍ°).

¹⁷ K. abyāta°.

¹⁹ B. ma° ca.

²¹ K. naṃ.

²³ K. °iṇsu.

²⁵ K. a. amhākaṃ.

²⁷ K. B. a. viya.

² K. tassa.

⁴ K. akāmāti.

⁶ B. a. va.

⁸ K. om.

¹⁰ B. carana°.

¹² S. B. ettakaṃ.

¹⁴ B. a. so.

¹⁸ B. om.

²⁰ K. pabhātāya.

²² B. °ikassa.

²⁴ B. om.

²⁶ B. gehe.

²⁸ K. om.

sutvā tassa vadhaṇ ṇāpesi, rājapurisā taṇ pacchābāhaṇ¹ bandhitvā kasāhi tālentā² āghātanaṇ nayiṇsu. So kasāhi tāliyamāno aññaṇ kiñci avatvā 'passānanda āsiviso' ti, 'passāmi bhante'³ ghoraviso' ti vadanto gacchati. Atha naṇ rājapurisā⁴ 'Satthu c' eva Ānandattherassa ca kathaṇ kathesi, kin nām' etan' ti pucchitvā, 'rājānaṇ datṭhuṇ labhamāno kathessāmi' ti vutte⁵ rañño santikaṇ netvā⁶ rañño taṇ pavattiṇ kathayiṇsu. Atha naṇ rājā 'kasmā evaṇ kathesi'⁷ ti pucchi. So 'nāhaṇ deva'⁸ coro' ti vatvā kasanatthāya nikkhantakā lato paṭṭhāya sabbaṇ taṇ pavattiṇ rañño ācikkhi. Rājā tassa kathaṇ sutvā 'ayaṇ bhane'⁹ loke aggapuggalaṇ Satthāraṇ sakkhiṇ apadisati,¹⁰ na yuttaṇ etassa dosaṇ āropetuṇ, aham ettha kattabbaṇ jānissāmi' ti taṇ ādāya sāyaṇhasamaye Satthu santikaṇ gantvā Satthāraṇ pucchi: 'Bhagavā'¹¹ kacci¹² tumhe Ānandattherena saddhiṇ ekassa kassakassa kasanatṭhānaṇ¹³ gatā' ti. 'Āma mahārājā' ti. 'Kiṇ vo tattha diṭṭhan'¹⁴ ti. 'Sahassatthavikā mahārājā' ti. 'Disvā kiṇ avocutthā'¹⁵ ti. 'Idaṇ nāma mahārājā' ti. 'Bhante'¹⁶ sac' āyaṇ puriso tumhādisaṇ apadisāṇ¹⁷ na¹⁸ karissa na jīvitaṇ labhissa,¹⁹ tumhehi pana kathitakathaṇ kathetvā tena jīvitaṇ laddhan' ti. Taṇ sutvā Satthā 'āma mahārāja aham pi ettakam eva vatvā gato, paṇḍitena nāma yaṇ kammaṇ katvā pacchā-

¹ K. °bāhu.³ B. bhagavā.⁵ C. C^a. om.⁷ C. vadesi.⁸ B. a. °deva na.⁹ C. C^a. bhane.¹⁰ C^a. °disati. B. sakkhi °dissati.¹¹ K. om.¹³ B. vasana°.¹⁵ K. avac°.¹⁷ B. anupadisāṇ. K. apadesaṇ.¹⁸ K. nāk°. C. C^a. om.¹⁹ K. alabhissa. B. alabhittha.² B. pi tāletvā.⁴ B. a. tvaṇ.⁶ B. gantvā.¹² B. kiñci.¹⁴ B. diṭṭho.¹⁶ K. om.

So kira devasikaṇ Bimbisārārājānaṇ pāto va aṭṭhahi sumanapupphanālihi upaṭṭhahanto aṭṭh'¹ aṭṭha kahāpaṇe labhati. Ath' ekadivasan tasmiṇ pupphāni gahetvā naga-
raṇ pavitṭhamatte Bhagavā mahābhikkhusaṅghaparivuto chabbaṇṇarasmiyo² vissajjento³ mahatā buddhānubhāvena
nagaraṇ piṇḍāya pāvīsi. Bhagavā hi ekadā chabbaṇṇa-
rāsmiyo cīvarena paṭicchādetvā aññataro piṇḍapātiko viya
carati⁴ tiyojanamaggaṇ⁵ Aṅgulimālassa paccuggamaṇaṇ
gacchanto⁶ viya,⁷ ekadā chabbaṇṇarasmiyo vissajjento⁸
Kapilavatthupavesanādisu⁹ viya. Tasmiṇ¹⁰ divase sari-
rato chabbaṇṇarasmiyo vissajjetvā¹¹ mahantena buddhā-
nubhāvena mahatiyā ca¹² buddhalīlāyā Rājagahaṇ pāvīsi.¹³
Mālakāro Bhagavato ratanagghiyakañcanagghiyasadisāṇ¹⁴
attabhāvaṇ disvā dvattiṅsamahāpurisalakkhaṇasāsitānu-
byañjanasirisobhaggaṇ¹⁵ oloketvā pasannacitto 'kin nu
kho Satthu adhikāraṇ karomī' ti cintetvā aññaṇ apassanto
'imehi pupphehi Bhagavantaṇ pūjessāmī'¹⁶ ti cintetvā
puna cintesi: 'imāni rañño nibaddhaṇ upaṭṭhahana-
pupphāni,¹⁷ rājā imāni alabhanto maṇ bandhāpeyya vā
ghātāpeyya vā pabbājeyya vā, kin nu kho karomī' ti.
Ath' assa etad ahosi: 'rājā maṇ ghātetu vā¹⁸ raṭṭhato
pabbājetu vā; so¹⁹ hi²⁰ mayhaṇ dadamāno pi imasmiṇ
attabhāve jīvitamattaṇ dhaṇaṇ dadeyya, Satthu pūjā pana
me anekesu kappakoṭṭisu alaṇ hitāya c' eva sukhāya cā' ti

¹ B. om.² S. B. °raṇsiyo.³ B. °etvā.⁴ B. vicarati.⁵ K. tisa°. B. tiṅsa°.⁶ K. karonto.⁷ B. a. ca.⁸ C. C°. °esi. B. °etvā.⁹ K. Kapivatthu°.¹⁰ B. a. pi.¹¹ B. °nto.¹² B. om.¹³ K. a. atha.¹⁴ B. C°. om. °kañcanagghiya°. K. °kāñc°.¹⁵ K. °lakkhaṇapatimaṇḍitaṇ asītyānu°. S. °lakkhaṇaṇ
asītyānu°. B. asītānu°.¹⁶ B. °iss°.¹⁷ S. K. °tṭhāna°. B. °tṭhānāni pu°.¹⁸ B. a. bandhāpetu vā.¹⁹ K. a. rājā. ²⁰ B. pi.

attano jīvaṇṇaṃ Tathāgatassa pariccaji. So 'yāva me paṣaṇṇaṃ¹ na patikutaṇṇi² tāva eva pūjaṇṇaṃ karissāmi' ti haṭṭhapahaṭṭho udaggudaggo Saṭṭhāraṇṇaṃ pūjesi. Kathaṇṇaṃ? Paṭṭhamāṇṇaṃ tāva dve pupphaṃmutṭhiyo Tathāgatassa upari khipi tā³ upari matṭhake vitāṇaṇṇaṃ hutvā aṭṭhaṇṇaṃsu, aparā⁴ dve mutṭhiyo khipi tā⁵ dakkhiṇaṇṇaṃhaṭṭhapassena⁶ mālapaṭicchannena⁷ otarivā⁸ aṭṭhaṇṇaṃsu, aparā dve mutṭhiyo khipi tā piṭṭhipassena otarivā aṭṭhaṇṇaṃsu, aparā dve mutṭhiyo khipi tā vāmaṇṇaṃhaṭṭhapassena otarivā aṭṭhaṇṇaṃsu; evaṇṇaṃ aṭṭha nāliyo aṭṭha mutṭhiyo hutvā catūsu ṭhāṇeṣu Tathāgataṇṇaṃ parikkhipiṇṇaṃsu, purato gamanadvāramattam⁹ eva ahoṣi, pupphāṇṇaṃ vaṇṇāṇi¹⁰ anto¹¹ aheṣuṇṇaṃ paṭṭāṇi bahimukhāṇi; Bhagavā rajatapattaparikkhitto viya hutvā pāyāsi, pupphāṇi acittakāṇi pi sacittakaṇṇaṃ nissāya¹² abhijjivā apatitvā Saṭṭhārā saddhiṇṇaṃ yeva gacchanti, ṭhitatṭhāṇe¹³ tiṭṭhanti. Saṭṭhu sarīrato sataṇṇaṃsivijjullatā¹⁴ viya ṇaṇṇaṃsiyo nikkhaṇṇaṃsu, purato ca pacchato ca dakkhiṇato ca vāmato ca sīsamatṭhakato ca nikkhantarasmīsu¹⁵ ekāpi sammukhasammukhaṭṭhāṇe¹⁶ apaḷāyivā sabbāpi Saṭṭhāraṇṇaṃ tikkhattuṇṇaṃ padaḍḍhiṇṇaṃ katvā taruṇatālakkha-

¹ B. °aṇ cittaṇṇaṃ.

² B. a. taṇṇaṃ. For kuṭ + prati cf. vol. i., p. 71, Rh. D., Mil. II. 156.

³ K. a. pi.

⁴ K. a. puna.

⁵ K. a. Bhagavato.

⁶ S. C. Cā. °asse.

⁷ Cā. °nne. S. °paṭa°.

⁸ K. B. S. a. tatheva, regularly.

⁹ K. dvāraga°. S. gāmadvāra°.

¹⁰ K. vaṇṇa.

¹¹ C. Cā. om.

¹² K. sacittakāṃ viya. B. °kaṇṇaṃ viya.

¹³ B. ṭhitatṭhita°.

¹⁴ K. B. °sahassa° for ṇaṇṇaṃsi°.

¹⁵ K. nikkhaṇṇaṃsu. B. nirantaṇṇaṃ nikkhantaṇṇaṃsiyo vividhā nikkhaṇṇaṃsu,

¹⁶ K. sammukhasammukha°. K. °nena adhāvitvā. B. °eṇ' eva adhāvanto.

ndhappamānā hutvā purato eva¹ dhāvanti. Sakalanagaraṇ
saṅkhubhi² anto³ nava koṭiyo bahi nagare nava koṭiyo ti
aṭṭhārasakoṭisu⁴ eko pi puriso vā itthī vā bhikkhaṇ a-
gahetvā⁵ nikkhamanto⁶ nāma natthi, mahājano sīhanādaṇ
nadanto celukkhepasahassāni karonto⁷ Satthu purato va
gacchati. Satthāpi mālakārassa guṇaṇ pākataṇ kātuṇ
tigāvute⁸ nagare bhericaraṇamaggen' eva acari,⁹ mālā-
kārassa sakalasarīraṇ pañcavaṇṇāya pītiyā paripūri. So¹⁰
thokaṇ yeva Tathāgatena saddhiṇ caritvā manosilārase¹¹
nimuggo viya buddharasmīnaṇ anto pavitṭho Satthāraṇ
thometvā vanditvā¹² tucchapacchim eva gahetvā gehaṇ
agamāsi. Atha naṇ bhariyā pucchi: 'kahaṇ pupphāni'
ti.¹³ 'Satthā¹⁴ me pūjito' ti.¹⁵ 'Rañño idāni¹⁶ kiṇ
karissasī' ti. 'Rājā maṇ ghātetu vā raṭṭhato pabbājetu¹⁷
vā, ahaṇ jīvitaṇ pariccajītvā¹⁸ Satthāraṇ pūjesiṇ,¹⁹ sabba-
pupphāni aṭṭha muṭṭhiyo ahesuṇ, evarūpā nāma pūjā²⁰
jātā, mahājano ukkuṭṭhisahassāni²¹ karonto Satthārā
saddhiṇ carati, so esa²² mahājanassa ukkuṭṭhisaddo tasmiṇ
ṭhāne eso²³ ti. Ath' assa bhariyā andhabālā²⁴ evarūpe

¹ K. yeva. C. C^a. om.² S. saṅkubhi.³ K. B. a. nagare.⁴ K. B. aṭṭhārasasu ko°.⁵ C. C^a. ga°. B. a. na.⁶ B. S. nikkhamanto.⁷ S. °anto.⁸ B. °appamāṇe.⁹ K. gocarāṇamagen' eva acirayaṇ akāsi.¹⁰ C. C^a. om.¹¹ B. °tale.¹² K. a. iti so bhagavā ti thāmetvā (thometvā) saḥassāya
patiyā (pītiyā) aññāsi, sirasi patitthapetvā tucchapachim
eva, etc.¹³ K. a. so.¹⁴ C. C^a. Satthu. B. Satthāram eva, om. me.¹⁵ K. a. sā°.¹⁶ S. B. dāni.¹⁷ K. raṭṭhā nīharitu. S. B. vā nīharatu.¹⁸ K. caji°.¹⁹ B. pūjemi.²⁰ K. acchiriyā.²¹ K. ukatṭhi°.²² K. yo essa. B. evaṇ for so esa.²³ S. om.²⁴ B. °atāya. S. andhabāla.

pāṭihāriye pasādaṇ¹ ajanetvā taṇ akkositvā,² ‘rājāno nāma caṇḍā sakiṇ kuddhā hatthapādādichedanena bahum pi anathhaṇ karonti, tayā katakammena³ mayhaṇ pi anaththo⁴ siyā’ ti putte ādāya rājakulaṇ gantvā rañña⁵ pakkositvā ‘kiṇ etan’ ti pucchitā⁶ āha:⁷ ‘mama sāmiko tumhākaṇ upaṭṭhānapupphehi Satthāraṇ pūjetvā⁸ tucchahattho gharāṇ āgantvā, “kahaṇ pupphānī” ti mayā puṭṭho idaṇ nāma vadesi, ahaṇ taṇ paribhāsivā “rājāno nāma caṇḍā sakiṇ kuddhā hatthapādādichedanena⁹ bahum pi anathhaṇ karonti, tayā¹⁰ katadosena¹¹ mayhaṇ pi anaththo siyā” ti taṇ chaḍḍetvā¹² idhāgatā, tena katakammaṇ sukataṇ vā hotu dukkataṇ vā¹³ tass’ eva taṇ¹⁴ mayā¹⁵ chaḍḍitabhāvaṇ jānāhi devā’ ti. Rājā¹⁶ paṭhamadassanen’ eva sotāpatti-phalaṇ patto¹⁷ saddho pasanno ariyasāvako cintesi: ‘aho ayaṇ itthī andhabālā evarūpe guṇe pasādaṇ na uppādesi’ ti, so¹⁸ kuddho viya hutvā ‘amma kiṇ vadesi¹⁹ mayhaṇ upaṭṭhānapupphehi tena²⁰ pūjā katā’ ti. ‘Āma devā’ ti.²¹ ‘Bhaddakan te kataṇ taṇ chaḍḍentiya,²² mama pupphehi pūjākārassa²³ ahaṇ kattabbayuttakaṇ jānissāmī’ ti taṇ uyyojetvā²⁴ vegena Satthu santikaṇ gantvā vanditvā

¹ B. *a.* nāma.

² K. pak°. B. *a.* paribhāsivā.

³ K. tuyhaṇ ka°. B. tena kammena.

⁴ B. °tthaṇ.

⁵ B. C. C°. K. rañña, and B. *a.* santikaṇ upasaṅkamitvā.

⁶ C. C°. °tvā. B. pucchi sā.

⁷ K. om. B. *a.* ayaṇ.

⁸ K. B. °itvā.

⁹ K. °bheda.

¹⁰ K. tuyhaṇ.

¹¹ B. dosena.

¹² S. tajjetvā.

¹³ C°. om. du° vā. C. *a.* hotu.

¹⁴ B. ev’ etaṇ.

¹⁵ S. *a.* tassa.

¹⁶ K. *a.* pi Buddha°.

¹⁷ K. sampanno.

¹⁸ C°. om.

¹⁹ K. om.

²⁰ K. *a.* tava sāmikena satthāraṇ.

²¹ B. *a.* idāni.

²² B. °antiyā; and *a.* so.

²³ K. °kārakassa. B. °karassa.

²⁴ K. uyojesi and *a.* rājāpi.

Satthārā saddhiṃ yeva vicari. Satthā tassa¹ cittappasādan
 ñatvā bhericaraṇavīthiyā² nagaraṃ caritvā³ rañño ghara-
 dvāraṃ agamāsi. Rājā pattaṃ gahetvā Satthāraṃ gehaṃ
 pavesetukāmo ahosi, Satthā pana rājaṅgaṇe yeva nisīdanā-
 kāraṃ dassesi. Rājā taṃ ñatvā 'sīghaṃ⁴ maṇḍapaṃ
 karoṭhā' ti taṃ khaṇaṃ yeva maṇḍapaṃ kārāpesi,⁵ nisīdi
 Satthā saddhiṃ bhikkhusaṅghena. Kasmā pana Satthā
 rājagehaṃ na pāvisi?⁶ Evaṃ kir' assa ahosi: 'sac' āhaṃ
 anto pavisitvā nisīdeyyaṃ mahājano maṃ daṭṭhuṃ na
 labheyya, mālākārassa guṇo pākaṭo na bhaveyya, rājaṅgaṇe
 pana maṃ nisinnaṃ mahājano daṭṭhuṃ labhissati, māla-
 kārassa guṇo pākaṭo bhavissati' ti.⁷ Guṇavantānaṃ hi
 guṇaṃ⁸ buddhā eva⁹ pākaṭaṃ kātuṃ sakkonti, avasesajano¹⁰
 guṇavantānaṃ guṇaṃ kathento maccharāyati. Cattāro
 pupphapaṭā catuddisaṃ aṭṭhaṃsu. Mahājano Satthāraṃ
 parivāresi, rājā Buddhapamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ paṇi-
 tenāhārena parivisi. Satthā bhattakiccāvasāne anumō-
 danaṃ katvā, purimanayen' eva catūhi pupphapaṭehi
 parikkhitto sīhanādaṃ¹¹ nadantena¹² mahājanena parivuto
 vihāraṃ agamāsi. Rājā Satthāraṃ anugantvā¹³ nivatto
 mālākāraṃ pakkosāpetvā 'mama āharitabbapupphhehi¹⁴ kinti
 vatvā¹⁵ Satthāraṃ pūjesi' ti pucchi. Mālākāro "rājā maṃ
 ghātetu vā ratṭhato pabbājetu vā" ti¹⁶ jīvitaṃ paricca-
 jitvā¹⁷ pūjesiṃ¹⁸ devā' ti āha. Rājā 'tvaṃ mahāpuriso
 nāmā' ti vatvā aṭṭh'¹⁹ aṭṭha hatthī ca asse ca dāse ca²⁰

¹ B. rañño.³ C^a. vicar°.⁵ K. a. tasmiṃ.⁷ B. om.⁹ K. yeva.¹¹ K. siūha°.¹³ K. agantvā.¹⁵ K. B. katvā. S. kiṃ katan ti va°.¹⁶ B. a. vatvā.¹⁸ B. pūjemi. K. Satthārāṃ pūjemi.¹⁹ K. B. om.² K. gocaravī°.⁴ K. a. pana.⁶ K. a. ti.⁸ K. om. hi gu°.¹⁰ K. °so jano.¹² B. °nto.¹⁴ B. āharitaatṭhapu°.¹⁷ K. caji°.²⁰ B. dāsiyo ca dāsā ca.

dāsiyo ca mahāpasāadhanāni ca datvā¹ attha kahāpaṇa-sahassāni datvā² rājakulato niharitvā sabbālaṅkārapaṭi-maṇḍitā attha nāriyo attha gāmaṇare cā ti imaṃ³ sabbatthakaṃ⁴ nāma dānaṃ adāsi.

Ānandatthero cintesi: 'ajja pāto va paṭṭhāya sīhanāda-sahassāni c' eva celukkhepasahassāni ca pavattanti,⁵ ko nu kho mālākārassa vipāko' ti. So Satthāraṃ pucchi. Atha naṃ Satthā⁶ 'Ānanda "iminā mālākārena appamattakaṃ kammaṃ katan" ti mā sallakkhesi, ayaṃ hi mayhaṃ jīvitaṃ pariccajivā pūjaṃ akāsi so evaṃ mayi cittaṃ pasādetvā kappānaṃ satasahassaṃ⁷ duggatiṃ na gacchati,⁸ patvā devamanussesu phalaṃ⁹ etassa kammuno¹⁰ paccekabuddho¹¹ Sumano nāma¹² bhavissatī' ti¹³ āha. Satthu pana vihāraṃ gantvā gandhakuṭiṃ¹⁴ pavisanakāle¹⁵ tāni pupphāni dvārakotṭhake paṭiṇsu. Sāyaṇhasamaye¹⁶ dhammasabhāyaṃ kathaṃ samutṭhāpesuṃ: 'aho acchariyaṃ¹⁷ mālākārassa kammaṃ dharamānabuddhassa¹⁸ jīvitaṃ pariccajivā pupphapūjaṃ katvā taṃ khaṇaṃ ñeva sabbatthakaṃ¹⁹ nāma labhī'²⁰ ti. Satthā gandhakuṭito nikkhamitvā tiṇṇaṃ gamanānaṃ²¹ aññatarena gamanena dhamma-

¹ K. om.

² B. om.

³ B. idaṃ.

⁴ C. °aka°.

⁵ K. vattāni.

⁶ B. a. āha.

⁷ C. C°. sah°. K. kappana satasahassānaṃ dukkhatiṃ.

⁸ S. K. gamissatī. C. gacchantī ti.

⁹ K. tato cavitvā devamanuse sampattiyo anubhavitvā pha°, etc.

¹⁰ K. a. pacchā.

¹¹ C°. a. eso. S. °sambu°.

¹² C. a. so.

¹³ B. 'kappānaṃ satasahassaṃ duggatiṃ na gamissati, tathavā devamanussesu phalaṃ etassa kammuno, pacchā paccekasambuddho Sumano nāma bhavissatī' ti.

¹⁴ B. kuṭiṃ. C. C°. a. pāvisi.

¹⁵ K. pavissakāle.

¹⁶ B. a. bhikkhū.

¹⁷ K. a. āvuso.

¹⁸ K. B. S. dharamānaka°.

¹⁹ B. sabba-a°.

²⁰ B. °atī.

²¹ K. ganānaṃ.

sabhaṇ gantvā buddhāsane nisīditvā, 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'āma bhikkhave yassa kammaṣa katattā pacchānutappaṇ¹ na² hoti anussaritaanussaritakkhaṇe³ somanassam eva uppajjati evarūpaṇ kammaṇ kattabbam⁴ evā' ti vatvā⁵ anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

68. 'Taṇ ca kammaṇ kataṇ sādhu yaṇ katvā⁶ nānu-tappati
yassa patito⁷ sumano vipākaṇ paṭisevati' ti.

Tattha yaṇ katvā ti yaṇ⁸ devamanussasampattinaṇ c'eva⁹ nibbāṇasampattiya¹⁰ c'eva nibbattanasamatthaṇ sukhuddaya-kammaṇ¹¹ katvā nānu-tappati atha kho diṭṭha-dhamme yeva anussaritakkhaṇe¹² pīṭivegena patito¹³ somanassavegena ca sumano hutvā āyatiṇ pīṭisomanassa-jāto¹⁴ hutvā¹⁵ vipākaṇ paṭisevati taṇ kammaṇ kataṇ sādhu laddhakaṇ¹⁶ ti.

Desanāvasāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṇ dhammā-bhisamayo ahoṣi ti.

*Sumanamālākārassa vatthu.*¹⁷

¹ C^a. pacchanutappaṇ. K. tappaṇ.

² K. om.

³ K. C^a. om. one anussarita. B. °ānu°.

⁴ K. C^a. °bbarūpam.

⁵ K. om.

⁶ K. a. pacchā.

⁷ K. pī°. B. patito.

⁸ C. C^a. om.

⁹ K. °iñ ca.

¹⁰ K. °iñ.

¹¹ K. B. sukhindriyaṇ ka°. C. sukhudāyaṇ. S. sukhu-duya°. C^a. sukhadāya°. B. a. nāma.

¹² B. S. anussaritānu°. B. a. yeva.

¹³ K. pī°.

¹⁴ K. āyatidhanapīti°.

¹⁵ K. a. yassa.

¹⁶ B. bhaddakaṇ. K. suṇḍaraṇ bhaddakaṇ for la°. S. phalaṭṭha°.

¹⁷ K. B. °ravatthu. B. a. navamaṇ.

10. UPPALAVAṆṆATTHERIVATTHU.

Madhuvā¹ maññatī² ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Uppalavaṇṇattheriṃ ārabba kathesi.

Sā kira Padumuttarabuddhassa pādamūle patthanaṃ t̐apetvā³ kappasatasahassaṃ⁴ puññaṃ kurumānā⁵ devesu ca manussesu ca saṃsarantī⁶ imasmiṃ buddhuppāde deva-lokato cavitvā Sāvattiyaṃ seṭṭhikule paṭisandhiṃ gaṇhi, nīluppalavanagabbhasamānavanṇatāya⁷ c' assā⁸ Uppalavaṇṇā tv⁹ eva nāmaṃ akaṃsu.¹⁰ Ath' assā vayappattakāle sakala-Jambudīpe¹¹ rājāno ca seṭṭhino ca seṭṭhissa¹² santikaṃ pahīṇisu: 'dhītaṃ amhākaṃ detū' ti apa-hiṇanto¹⁴ nāma nāhosi¹⁵ Tato seṭṭhī cintesi: 'ahaṃ sabbesaṃ manaṃ gahetuṃ na¹⁶ sakkhissāmi,¹⁷ upāyaṃ pan' ekaṃ karissāmi' ti¹⁸ dhītaṃ pakkosivā¹⁹ 'amma pabbajituṃ sakkhissasi' ti āha. Tassā pacchimabhavikkattā²⁰ taṃ²¹ vacanaṃ sīse āsittaṃ satapākatelaṃ²² viya ahosi, tasmā pitaṃ²³ 'pabbajissāmi tātā' ti āha. So tassā²⁴ sakkāraṃ katvā taṃ²⁵ bhikkhūniupassayaṃ netvā

¹ B. madhū va.² K. a. bālo.³ B. patṭh°.⁴ B. °sse, a. bahū.⁵ K. puññāni kariyamānā. B. °āni.⁶ K. a, sampattiṃ anubhavamānā.⁷ K. nīluppalasamānavandatāya. B. om. °vana°. So too

Manorathapūraṇī.

⁸ K. tassā.⁹ C^a. t'.¹⁰ K. akarisu.¹¹ B. °pa°.¹² K. seṭṭhino.¹³ B. a. sāsaṇaṃ. K. °ke paṇākāraṃ.¹⁴ K. appahinanto.¹⁵ C. C^a. na hosi.¹⁶ C^a. om.¹⁷ K. a. kiṃ.¹⁸ K. a. so.¹⁹ B. °āpetvā.²⁰ B. bhavikasattattā. K. pucchima°.²¹ K. pitu.²² Skt. śatapākatailam.²³ K. om.²⁴ C^a. om. K. B. a. mahantaṃ.²⁵ Man. B. K. om. taṃ.

pabbājesi. Tassā acirapabbajitāya eva uposathāgāre tālavāro¹ pāpuṇi. Sā dīpaṇ jāletvā uposathāgāraṇ sammajjitvā dīpasikhāya nimittaṇ gaṇhitvā t̥hitā va² punappuna olokayamānā³ tejokasiṇārammaṇaṇ jhānaṇ nibbattetvā tam⁴ eva jhānaṇ pādaṇ⁵ katvā arahattaṇ pāpuṇi saddhiṇ paṭisambhidāhi c' eva abhiññāhi ca.⁶ Sā aparena samayena janapadacārikaṇ caritvā⁷ paccāgatā⁸ andhavanaṇ pāvisi. Tadā bhikkhunīnaṇ araṇṇavāso apaṭikkhitto hoti.⁹ Ath' assā¹⁰ tattha kuṭikaṇ¹¹ katvā mañcakaṇ¹² paññāpetvā sāṇiyā¹³ parikkhipiṇsu. Sā Sāvattiyaṇ piṇḍāya pavisitvā nikkhami, mātulaputto¹⁴ paṇ' assānandamāṇavo nāma gihikālato paṭṭhāya paṭibaddhacitto. So¹⁵ tassā āgatabhāvaṇ¹⁶ sutvā theriyā āgamanato puretaram eva andhavanaṇ gantvā taṇ kuṭiṇ¹⁷ pavisitvā heṭṭhā mañce¹⁸ nilīno¹⁹ theriyā āgantvā kuṭiṇ pavisitvā dvāraṇ pidhāya mañcake nisinnamattāya bahi ātapato āgatattā cakkhupathe andhakāre avigate yeva²⁰ heṭṭhā mañcakato²¹ nikkhamitvā mañcakaṇ āruya²² 'mā nassī bāla, mā nassī bālā' ti theriyā vāriyamānam²³ eva abhibhavitvā attānā²⁴ patthitammaṇ katvā pāyāsi. Ath' assāguṇaṇ²⁵ dhāretuṇ asak-

¹ C. °ī°. *From tala pratiṣṭhāyām?*

² K. eva.

³ K. °ki°.

⁴ Man. tad.

⁵ Man. B. K. pādakaṇ, om. jhā°.

⁶ K. cā ti.

⁷ K. caranto.

⁸ C^a. apa°. B. °gantvā.

⁹ K. hosi.

¹⁰ K. a. manussā.

¹¹ B. kuṭiṇ.

¹² C. piṭhakaṇ. C^a. om.

¹³ B. sāṇiy.

¹⁴ K. Tadā mātukulassa pu°.

¹⁵ K. om.

¹⁶ K. tassāgamana°.

¹⁷ K. kuṭiyaṇ al.

¹⁸ K. B. mañcake.

¹⁹ K. niliyi.

²⁰ K. a. so.

²¹ K. B. mañcato.

²² B. abhi°.

²³ B. °mānāyaṇ. K. theri vāriyamānā pi nam.

²⁴ K. B. atano (B. att°).

²⁵ K. tassa guṇaṇ. B. assa a°.

konti viya mahāpaṭhavā¹ dvedhā bhijji. So paṭhaviṇ² pavitṭho gantvā mahāāvīcimhi³ nibbatti. Therī pi tam atthaṇ bhikkhunīnaṇ ārocesi, bhikkhuniyo bhikkhūnaṇ,⁴ bhikkhū Bhāgavato ārocesuṇ.⁵ Taṇ sutvā Satthā bhikkhū āmantetvā 'bhikkhave bhikkhubhikkhuniupāsakaupāsikāsu yo koci bālo pāpakammaṇ karonto madhusakkharādisu⁶ kiñcid eva madhurarasaṇ khādamāno⁷ haṭṭhap haṭṭho⁸ udaggudaggo viya karoti' ti anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

69. 'Madhuvā⁹ maññati¹⁰ bālo yāva pāpaṇ na paccati,
yadā ca paccati pāpaṇ, atha¹¹ bālo dukkhaṇ nigacchati' ti.

Tattha madhuvā ti bālassa hi pāpaṇ akusalakammaṇ karontassa taṇ kammaṇ madhuṇ viya¹² madhurarasaṇ viya iṭṭhaṇ kantaṇ manāpaṇ viya upaṭṭhāti¹³ iti naṇ¹⁴ so¹⁵ madhuvā maññati yāvā ti yattakaṇ kālaṇ taṇ pāpaṇ na paccati diṭṭhadhamme vā samparāye vā vipākaṇ na deti tāva naṇ¹⁶ evaṇ maññati, yadā cā ti yadā pan' assa diṭṭhadhamme vā vividhā kammakaraṇā¹⁷ kayi-ramānassa¹⁸ samparāye vā nirayādisu mahādukkhaṇ anubhavantassa taṇ pāpaṇ paccati,¹⁹ atha so bālo dukkhaṇ nigacchati vindati paṭilabhati ti.

Desanāvāsane bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.²⁰

¹ C^a. pa°.

² C. K. °iyaṇ.

³ K. a. niriye. B. a. eva.

⁴ B. a. etaṇ a° ārocesuṇ. K. a. taṇ a° ārocesi.

⁵ B. °ayaṇsu.

⁶ B. C^a. sakkar°. K. °sakār°.

⁷ C. °ayamāno. C^a. °iyamāno. B. C^a. S. a. puriso viya.

⁸ B. tuṭṭhahattho.

⁹ B. madhū va.

¹⁰ K. maññāti al.

¹¹ B. om.

¹² K. om. madhuṇ viya. B. madhu.

¹³ B°. āsi.

¹⁴ C. om. B. evaṇ.

¹⁵ C^a. om.

¹⁶ B. tāvattakaṇ.

¹⁷ K. vividhāni °āni.

¹⁸ S. K. kariya°.

¹⁹ K. a. vipākaṇ deti.

²⁰ B. om.

Aparena¹ samayena dhammasabhāya² mahājano ka-
thaṃ samuṭṭhāpesuṃ: 'khīṇāsavāpi maññe³ kāmasukhaṃ
sādiyanti, kāmaṃ sevanti kiṃ na sevissanti,⁴ na h' ete⁵
kolāparukkhā na ca vammikā, allamaṃsasarirā⁶ eva,⁷ tasmā
ete pi kāmasukhaṃ sādiyanti kāme sevanti' ti. Satthā
āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-
sinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāma' ti vutte, 'na bhikkhave
khīṇāsavā⁸ kāmasukhaṃ sādiyanti⁹ na kāmaṃ sevanti,
yathā hi padumapatte patito¹⁰ udabindu¹¹ na lippati¹² na
saṇṭhāti vinivaṭṭetvā¹³ patat' eva, yathā ca¹⁴ āragge sāsapo
na lippati¹⁵ na saṇṭhāti vinivaṭṭetvā patat' eva, evaṃ¹⁶
khīṇāsavassa citte duvidho¹⁷ pi kāmo na lippati¹⁸ na saṇ-
ṭhāti¹⁹ ti anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ
Brāhmaṇavagge gātham āha :

401. 'Vāri pokkharapatte va āragge-r-iva sāsapo
yo na lippati²⁰ kāmesu tam ahaṃ brūmi brāh-
maṇaṃ' ti.

Imissā attho Brāhmaṇavagge yeva āvibhavissati.²¹

Satthā pana rājānaṃ Pasenadikosalaṃ pakkosāpetvā
mahārāja imasmiṃ sāsane yath' eva kulaputtā²² evaṃ
kuladhītaro²³ pi mahantaṃ nātikkhandhañ²⁴ ca bhoga-

¹ B. a. pana.

³ B. om. K. om. pi.

⁵ B. S. hi te. K. a. khīṇāsavā.

⁶ K. allacamma°.

⁸ K. a. nāma.

¹⁰ K. B. °taṃ.

¹² B. vilimpati (so infra.).

¹³ K. B. nivattetvā (so infra.).

¹⁵ K. uppalimpati.

¹⁶ C. yath' evaṃ. C^a. yathā va.

¹⁷ K. dubbidho.

¹⁹ B. a. Satthā.

²¹ K. a. atha.

²³ C. C^a. dhītaro.

² C. K. om.

⁴ K. sevanti.

⁷ B. va. K. om.

⁹ K. khādayanti.

¹¹ K. B. S. °aka°.

¹⁴ K. om.

¹⁸ B. vilimpati.

²⁰ B. limpati.

²² K. a. ca.

²⁴ B. S. °gaṇaṇ.

kkhandhañ ca¹ pahāya pabbajitvā araññe viharanti, tā araññe viharamānā² rāgarattā pāpappuggalā³ omānātimānavasena⁴ vihetthenti pi brahmacariyantarāyam pi pāpenti, tasmā bhikkhuṇisaṅghassa antonagare⁵ vasanaṭṭhānaṃ kātuṃ vattatī' ti. Rājā 'sādhū' ti sampatiṇṇhitvā nagarassa ekapasse bhikkhuṇisaṅghassa vasanaṭṭhānaṃ kāresi.⁶ Tato paṭṭhāya bhikkhuṇiyo antogāme yeva⁷ vasanti ti.

Uppalavaṇṇattheriyā vatthu.⁸

11. JAMBUKĀJIVAKAVATTHU.*

Māse māse kusaggenā ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Veluvane viharanto Jambukaṃ ājivakaṃ⁹ ārabba kathesi.

Atīte kira Kassapasammāsambuddhakāle¹⁰ gāmaṃvāsī eko kuṭimbiko ekassa therassa vihāraṃ katvā¹¹ tattha viharantaṃ¹² catūhi paccayehi upaṭṭhahi, therō tassa gehe nibaddhaṃ bhuñjati. Ath' eko khīṇāsavo bhikkhu divā¹³ piṇḍāya caranto tassa gehadvāraṃ pāpuṇi. Kuṭimbiko taṃ disvā tassa iriyāpathe pasanno gehaṃ pavassetvā sakkaccaṃ paṇītena¹⁴ bhojanena parivisitvā,¹⁵ 'bhante imaṃ sātakaṃ rajitvā nivāseyyāthā'¹⁶ ti mahantaṃ sātakaṃ datvā, 'bhante

¹ C^a. om. bho° ca.

² B. taṃ araññavitāre vasamānā. S. evaṃ viharamānānaṃ for tā a° vi°. K. vihariyamānā.

³ S. pāpi°.

⁴ K. olokiyamānā.

⁵ K. anta°.

⁶ B. kārapesi.

⁷ K. om.

⁸ K. °ṇṇāvatthu. B. °ivātthu, and a. dasamaṃ.

* Cf. Saṃyutta II., p. 259.

⁹ K. °kājivakaṃ.

¹⁰ C. C^a. Kassapabhu°.

¹¹ B. a. taṃ.

¹² B. vihāre vasantaṃ.

¹³ K. S. om.

¹⁴ K. paṇīta°.

¹⁵ K. a. tassa bhatakkicāvasāne attano vihāre vasitvaṃ nimantesi.

¹⁶ K. paribhuñjathā.

kesā vo¹ dighā tumhākaṇ kesorohanatthāya² nahāpitaṇ³ ānessāmi⁴ sayanatthāya⁵ ca vo mañcakaṇ gāhāpetvā āga-missāmi⁶ ti āha.⁶ Nibaddhaṇ gehe bhuñjanto kulūpako bhikkhu tassa taṇ⁷ sakkāraṇ disvā cittaṇ pasādetuṇ nā-sakkhi,⁸ 'ayaṇ taṇ muhuttaṇ diṭṭhakassa⁹ evarūpaṇ sakkāraṇ karoti, nibaddhaṇ gehe bhuñjantassa pana ma-yaṇ na karoti' ti cintetvā vihāraṇ agamāsi. Itaro pi ten' eva saddhiṇ gantvā kuṭimbikena dinnasāṭakaṇ rajitvā¹⁰ nivāsesi. Kuṭimbiko pi nahāpitaṇ ādāya gantvā therassa kese¹¹ oharāpetvā¹² mañcakaṇ attharāpetvā, 'bhante imas-minṇ yeva mañcake sayathā'¹³ ti vatvā dve pi there svātānāya nimantetvā pakkāmi. Nevāsiko¹⁴ tassa¹⁵ sak-kāraṇ kayiramānaṇ¹⁶ adhivāsetuṇ nāsakkhi. Ath' assa so sāyaṇ therassa nipannaṭṭhānaṇ gantvā catūh' ākārehi therāṇ akkosi: 'āvuso¹⁷ āgantuka¹⁸ kuṭimbikassa te gehe bhattaṇ bhuñjanato varatarāṇ mīlhaṇ khādituṇ, kuṭimbi-kena ānītanahāpītena kesoropanaṇato¹⁹ varatarāṇ tālatṭhi-kena kese luñcāpetuṇ, kuṭimbikena dinnasāṭakaṇ nivāsa-nato varatarāṇ naggena carituṇ,²⁰ kuṭimbikena ābhata-mañce²¹ nipajjanato. varatarāṇ bhūmiyaṇ nipajjitun' ti. Thero²² pi 'mā²³ esa bālo maṇ nissāya nassī'²⁴ ti ni-mantanāṇ anādiyitvā pāto va utṭhāya²⁵ yathāsukhaṇ²⁶

¹ C. C^a. om.³ K. ṇhāpitaṇ. B. nhā°.⁵ C^a. nisinnatthāyañ.⁷ B. taṇ tassa.⁹ K. tassa muhuttadi°.¹¹ C^a. kesaṇ.¹³ K. seyyathā.¹⁵ B. a. taṇ.¹⁷ K. om.¹⁸ K. āgantukassa bhikkhu.²⁰ B. vica°.²² K. khīṇāsavathero.²⁴ K. nassati.²⁶ C^a. phāsukaṇ.² C^a. °orop°.⁴ C^a. ānetva. B. a. ti.⁶ K. a. atha.⁸ C^a. na sakkhi.¹⁰ C^a. rañjitvā.¹² K. B. ohār°.¹⁴ K. āv°.¹⁶ K. a. disvā.¹⁹ B. Kesohārāpanato.²¹ C. C^a. S. āhata°.²³ C. K. om.²⁵ K. vutṭhāya, om. va.

agamāsi.¹ Nevāsiko pi pāto va vihāre kattabbavattaṇ
katvā bhikkhācāra velāya² 'idāni pi³ āgantuko niddāyati
gaṇḍisaddena⁴ pabujjheyyā' ti⁵ saññāya⁶ nakhapitṭhen'
eva gaṇḍiṇ⁷ paharivā gāmaṇ pāvīsi. Kuṭimbiko pi sak-
kāraṇ katvā therānaṇ āgamanamaggaṇ olokento nevāsikaṇ
disvā, 'bhante thero⁸ kuhin' ti pucchi. Atha naṇ nevā-
siko 'āvuso kiṇ vadetha⁹ tuyhaṇ kulūpago¹⁰ hīyo¹¹ tava
nikkhantavelāya¹² ovaṛakaṇ pavisitvā niddaṇ okkanto,¹³
pāto va paṭṭhāya¹⁴ mama vihāraṇ¹⁵ sammajjana-saddaṃ
pi pāṇiyaghaṭaparibhojanīyaghaṭesu udakāsiñcanasaddaṃ¹⁶
pi gaṇḍisaddaṃ¹⁷ pi karontassa na jānāti' ti āha. Kuṭim-
biko cintesi: 'tādisāya iriyāpathasampattiya samannā-
gatassa me ayyassa yāva imamahā kālā niddāyanaṇ nāma
natthi, maṇ¹⁸ pana tassa sakkāraṇ karontaṇ disvā addhā
iminā bhadantena kiñci¹⁹ vuttaṇ bhavissati' ti. So attano
paṇḍitabhāvena taṇ sakkaccaṇ bhojetvā tassa pattaṇ
sādhukaṇ dhovitvā nānaggarasabhojanassa pūretvā, 'bhante
sace me ayyaṇ²⁰ passeyyātha imam assa piṇḍapātaṇ dadey-
yāthā' ti āha. Itaro taṇ gaḥetvā va cintesi: 'sace so
evarūpaṇ piṇḍapātaṇ bhūñjissati imasmiṇ yeva thāne
paluddho bhavissati' ti antarāmagge taṇ piṇḍapātaṇ chaḍḍ-
etvā therassa vasanaṭṭhānaṇ gantvā taṇ²¹ tattha olokento
na addasa. Atha naṇ ettakassa kammassa katattā visati-

¹ C^a. āg°.

³ B. *after* āg°.

⁵ K. pabujeyyāmīti.

⁷ K. gandaṇ. B. gaṇḍiṇ.

⁹ K. B. mā āvuso kiñci avaca (K. °cca).

¹⁰ K. B. °ko.

¹² K. nikamanta°.

¹⁴ K. vutṭhāya. B. S. utṭh°.

¹⁵ C. °re. C^a. °ra°.

¹⁶ K. udakāni si°. B. °kasi°.

¹⁷ S. °ika°. B. gaṇṭhika°.

¹⁸ K. B. imaṇ.

²⁰ B. ayyaṇ.

² K. bhikkhāya velāyaṇ.

⁴ S. B. gaṇṭhika°.

⁶ C^a. saññā.

⁸ K. āgantukathero.

¹¹ B. hīyo.

¹³ K. okamanto.

¹⁹ K. a. vacanaṇ.

²¹ K. om.

vassasahassāni kato¹ pi samaṇadhammo² rakkhituṃ nāsakkhi, āyupariyosāne pana Avicimhi nibbattitvā ekaṃ buddhantaṃ mahādukkhaṃ³ anubhavitvā,⁴ imasmiṃ buddhuppāde Rājagahanagare ekasmiṃ bahvannapāne⁵ kulaghare nibbatti. So padasā gamanakālate paṭṭhāya n' eva sayane sayituṃ na bhantaṃ bhuñjituṃ icchati, attano sariravalañjam eva khādati, 'bālatāya ajānanto karoti' ti naṃ⁶ posīsu.⁷ Mahallakakāle pi vatthaṃ⁸ nivāsetuṃ na icchati, naggo vicarati, bhūmiyaṃ sayati, attano sariravalañjam eva khādati. Ath' assa mātāpitaro 'nāyam kulagharassa anucchaviko,⁹ ājīvakaṇaṃ¹⁰ esa¹¹ anucchaviko' ti tesāṃ santikaṃ netvā, 'imaṃ¹² dāraṇaṃ pabbājethā' ti adaṃsu. Atha naṃ te¹³ pabbājesuṃ,¹⁴ pabbājentaṃ¹⁵ ca pana galappamāṇe āvāṇe ṭhapetvā dvinnāṃ jattūnaṃ¹⁶ upari padarāni datvā, tesāṃ upari nisīditvā tālatṭhikhaṇḍena kese luñciṃsu. Atha ne tassa mātāpitaro svātānāya nimantayitvā¹⁷ pakkamiṃsu. Punadivase ājīvaka 'ehi gāmaṃ pavasisesāma' ti taṃ¹⁸ vadiṃsu. So¹⁹ 'gacchatha tumhe, ahaṃ idh' eva bhavissāmi' ti na icchi.²⁰ Atha naṃ²¹ punappuna²² vatvā aniccamānaṃ obāya agamaṃsu. So pi tesāṃ gatabhāvaṃ ñatvā vaccaḥkūṭiya²³ padaraṃ vivaritvā oruḥha ubho²⁴ hatthehi ālumpākāragūthaṃ

¹ K. khīṇāsavassa sahasāni tato.² C. °aṇ.³ K. dukkhaṃ.⁴ C. C^a. °issati.⁵ K. bahū-a°. C^a. bahu-a°. S. bavh°.⁶ B. taṃ.⁷ K. posayisu. S. B. °yiṃsu.⁸ K. vatthā.⁹ K. B. a. kevalaṃ alajjanako.¹⁰ C. C^a. °ik°; so *infra*. (*The common form in Skt.*)¹¹ K. yeva for eso.¹² C. C^a. idaṃ.¹³ K. te naṃ.¹⁴ S. °ayīṃsu. C^a. om.¹⁵ K. °etvā. C. °ento.¹⁶ K. B. aṇsakūṭānaṃ.¹⁷ S. B. C^a. °tetvā.¹⁸ B. naṃ.¹⁹ K. a. purato.²⁰ K. icchati.²¹ K. om.²² S. B. °aṇ.²³ C^a. °iyaṃ.²⁴ C. ubho pi. K. pi after ha°.

khādi.¹ Ājivakā tassa antogāmato āhāraṇ paṇiṇṇsu. Tam pi na icchati,² punappunaṇ vuccamāno pi 'na me iminā attho, laddho me āhāro' ti. 'Kahaṇ laddho' ti. 'Idh' eva laddho' ti, evaṇ dutiye tatiye catutthe pi divase bahum pi³ vuccamāno 'aham idh' eva bhavissāmī'⁴ ti gāmaṇ gantuṇ na icchi.⁵ Ājivakā 'ayaṇ divase⁶ n' eva gāmaṇ pavisitū⁷ na⁸ amhehi pahitaṇ⁹ āhāraṇ āharitū¹⁰ icchati, "idh' eva me laddho" ti vadati, kin nu kho karoti¹¹ parigaṇhissāma nan' ti¹² gāmaṇ pavisantā ekadve¹³ jane tassa parigaṇhanatthaṇ ohāya gamiṇsu. Te pacchato gacchantā viya hutvā niliṇṇsu.¹⁴ Tesāṇ gatabbhāvaṇ ṇatvā purimanayen' eva vaccakuṭṭiṇ oruyha¹⁵ gūthaṇ khādi.¹⁶ Itare tassa kiriyaṇ disvā ājivakānaṇ ārocayiṇsu. Taṇ sutvā ājivakā, 'aho bhāriyaṇ kammaṇ, sace samaṇassa Gotamassa sāvaka jāneyyūṇ, "ājivakā gūthaṇ khādamānā vicaranti" ti ambhākaṇ akittiṇ pakāseyyūṇ, nāyaṇ ambhākaṇ anucchaviko' ti taṇ attano santikā nīhariṇsu. So tehi nīharito, mahājanassa uccāraṇaṇatthāne¹⁷ patthaṇ¹⁸ eko piṭṭhipāsāno atthi, tasmiṇ mahantaṇ soṇḍi¹⁹ piṭṭhipāsānaṇ nissāya mahājanassa uccāraṇatthānaṇ,²⁰ so tattha gantvā rattin gūthaṇ khāditvā mahājanassa sariravalaṇṇjanatthāya āgamanakāle²¹ ekena hatthena pāsāṇassa ekaṇ passaṇ²²

¹ K. anappakaṇ gūthaṇ khādati. B. ālope katvā gū°. C. ālumpak°. S. āluppak°.

² B. icchi.

³ K. tehi bahūhi.

⁴ B. labh°.

⁵ B. °ati.

⁶ S. rep.

⁷ B. a. icchati.

⁸ K. na before icchati.

⁹ C^a. pahataṇ. B. pahitāh°.

¹⁰ B. om.

¹¹ K. karohīti. B. a. ti.

¹² K. a. te.

¹³ B. ekaṇ dve.

¹⁴ K. a. so pi.

¹⁵ C^a. oruyiha.

¹⁶ K. khādati.

¹⁷ K. uccāraṇatthāne.

¹⁸ B. °rito.

¹⁹ B. soṇḍiṇ.

²⁰ S. B. uccāraṇaṇa°. K. uccāraṇa°.

²¹ K. gamana°.

²² K. B. S. antaṇ.

olubbha¹ ekaṃ pādaṃ ukkhipitvā jaṇṇuke ṭhapetvā² uddha-
vātābhimukho³ mukhaṃ vivaritvā tiṭṭhati. Mahājano taṃ
disvā upasaṅkamitvā vanditvā 'bhante ayyo kasmā'⁴
mukhaṃ vivaritvā ṭhito' ti pucchi. 'Ahaṃ vātābhakkho,
añño me āhāro natthi' ti. 'Atha kasmā ekaṃ pādaṃ
jaṇṇuke katvā ṭhito 'si bhante' ti. 'Ahaṃ uggatapo ghora-
tapo mayā dvīhi pādehi akkantā paṭhavī kampati,⁵ tasmā
ekaṃ⁶ ukkhipitvā jaṇṇuke katvā ṭhito 'mhi, ahaṃ ṭhitako
va vītināmemi na nisīdāmi na nipajjāmi' ti. Manussā
nāma yebhuyyena vacanamattam eva saddahanti, tasmā
'aho acchariyaṃ evarūpā'⁷ nāma tapassino⁸ honti, na no
evarūpā⁹ diṭṭhapubbā' ti yebhuyyena Aṅgamagadhavāsino
saṅkhubhitvā¹⁰ māse māse mahantam sakkāraṃ abhiharanti.
So 'ahaṃ vātam eva bhakkhāmi na aññaṃ āhāraṃ,¹¹ aññaṃ
hi me khādantassa tapo nassatī' ti tehi abhihaṭṭaṃ na
kiñci¹² icchati. Manussā 'mā no bhante nāsetha, tumhā-
disena ghoratapena paribhoge kate¹³ ambhākaṃ dīgharattaṃ
hitāya sukhāya saṅvattatī'¹⁴ ti punappuna¹⁵ yācanti, tassa
añño āhāro na ruccati. Mahājanassa paṇa yācanāya¹⁶
pīlito tehi ābhatāni sappipphāṇitādini kusaggena jivhagge
ṭhapetvā 'gacchatha alaṃ vo ettakaṃ hitāya sukhāya' ti
uyyoesi. Evaṃ so pañcapaññāsavassāni naggo gūṭhaṃ
khādanto kese luñcanto bhūmiyaṃ sayanto¹⁷ vītināmesī.¹⁸

¹ Cf. Morris, J.P.T.S., 1887, p. 156. K. olambi.

² B. paṭṭh°.

³ B. uddhaṃ vā°.

⁴ K. kasmā ayyā. B. ka° ayyo.

⁵ K. kampi.

⁶ K. B. a. pādaṃ.

⁷ B. a. pi.

⁸ B. S. tapassī na. C. a. nāma.

⁹ B. K. evarūpo °o.

¹⁰ B. °bbhi°, a. upasaṅkamitvā.

¹¹ K. a. āharāmi.

¹² K. kiñci na.

¹³ K. B. paribhogo kato.

¹⁴ K. sampava°. C. C°. va°.

¹⁵ B. C°. °naṃ.

¹⁶ B. °mānāya. C. C°. °napī°.

¹⁷ K. sayamāno.

¹⁸ K. °eti.

Buddhānam pi kho paccūsakāle lokaṃ olokanāṃ¹ avijahitam eva² hoti, tasmā ekadivasaṃ Bhagavato paccūsa-samaye lokaṃ olokentassa ayaṃ Jambukājivako nāṇa-jālassa anto paññāyi. Satthā 'kin nu kho bhavissatī' ti āvajjetvā³ tassa saha paṭisambhidāhi arahattassa upanissayaṃ disvā 'ahaṃ etaṃ ādiṃ katvā ekaṃ gāthaṃ bhāsissāmi gāthāpariyosāne⁴ caturāsītiya pāṇasahassānaṃ dhammābhisamayo bhavissatī' ti imaṃ⁵ kulaputtaṃ nissāya mahājano sotthibhāvaṃ pāpuṇissatī' ti ñatvā, punadivase Rājagahe piṇḍāya caritvā piṇḍapātapaṭikkanto Ānandattheraṃ āha⁶: 'Ānanda Jambukājivakassa santikaṃ gamissāmī' ti. 'Bhante⁷ kiṃ tumhe yeva gamissathā' ti. 'Āma amh'⁸ evā' ti evaṃ vatvā vaḍḍhamānakacchāyāya tassa santikaṃ pāyāsi. Devatā cintayīsu: 'Satthā⁹ Jambukājivakassa santikaṃ gacchati, so ca jegucche uccārapassāvadantakattha-kiliṭṭhe¹⁰ piṭṭhipāsāne vasati, devaṃ vassāpetuṃ vaṭṭatī' ti attāno ānubhāvena¹¹ muhuttaṃ yeva devaṃ vassāpesuṃ, piṭṭhipāsāno suci nimmalo ahosi. Ath' assa upari pañcavañṇavassaṃ¹² vassāpayīsu.¹³ Satthā sāyaṃ Jambukājivakassa¹⁴ santikaṃ gantvā 'Jambukā' ti saddam akāsi. Jambuko 'ko nu kho esa dujjāto¹⁵ maṃ Jambukavādena¹⁶ vadatī' ti cintetvā, 'ko eso' ti āha. 'Ahaṃ samaṇo'¹⁷ ti. 'Kiṃ mahāsamaṇā' ti. 'Ajja me ekarattiy idha vasanaṭṭhānaṃ dehi' ti. 'Natthi mahāsamaṇa imasmiṃ ṭhāne

¹ B. vo°.² K. kammena.³ C. Ca. °itvā.⁴ B. °āvasāne.⁵ K. idaṃ.⁶ B. āmantesi.⁷ K. Bhagavā.⁸ K. Ānanda āham. S. B. aham.⁹ K. a. sāyaṃ.¹⁰ C. Ca. °nibbatta° for °danta°.¹¹ B. a. taṃ.¹² S. K. °vaṇṇapupphavassaṃ (S. °ṇṇaṃ). B. °ṇṇaṃ vassaṃ.¹³ B. °esuṃ.¹⁴ K. °ukassa ā°.¹⁵ S. B. dujjano.¹⁶ C. °ukānaṃ vā°.¹⁷ B. Jambukā.

vasanattāhānan' ti. 'Jambuka mā evaṇ kari, ekarattim eva¹ vasanattāhānaṇ dehi,² pabbajitā nāma pabbajitaṇ patthenti manussā manussaṇ pasavo³ pasun'⁴ ti.⁵ 'Kiṇ pana tvaṇ pabbajito' ti.⁶ 'Āma pabbajito 'mhī' ti. 'Sace tvaṇ pabbajito kahaṇ te lābukaṇ kahaṇ'⁷ dhumakaṭac-chuko⁸ kahaṇ yaññasuttakan' ti. 'Atth' etaṇ mayhaṇ, "visuṇ visuṇ pana gahetvā vicaraṇaṇ⁹ dukkhan" ti, abbhantaren' eva¹⁰ gahetvā carāmi' ti. So 'carissasi tvaṇ etaṇ gaṇhitvā' ti¹¹ kujjhi. Atha naṇ Satthā āha: 'hotu Jambuka, mā kujjha,¹² vasanattāhānaṇ me ācikkhā' ti.¹³ 'Natthi mahāsamaṇa ettha vasanattāhānan' ti. Satthā—tassa¹⁴ vasanattāhānato avidūre ekaṇ pabbhāraṇ atthi—taṇ niddisanto¹⁵ 'etasmiṇ pabbhāre ko vasatī' ti pucchi.¹⁶ 'Na¹⁷ koci mahāsamaṇā' ti. 'Tena hi mayhaṇ etaṇ¹⁸ dehi' ti. 'Tvaṇ yeva jāna¹⁹ mahāsamaṇā' ti. Satthā pabbhāre nisīdanaṇ paññāpetvā nisīdi. Paṭhamayāme cattāro mahārājāno catuddisaṇ²⁰ ekobhāsaṇ karontā Satthu upattāhānaṇ āgamiṇsu.²¹ Jambuko obhāsaṇ disvā 'kiṇ obhāso nām' eso' ti cintesi. Majjhimayāme Sakko devārājā āgami. Jambuko tam pi disvā 'ko nām' eso' ti cintesi. Pacchimayāme ekāya aṅguliya ekaṇ dvīhi dve²² dasahi dasa cakkavālāni obhāsetuṇ samattho Mahābrahmā sakalaṇ araññaṇ ekobhāsaṇ karonto āgami. Jambuko

¹ B. S. me.² B. a. ti.³ B. a. nāma.⁴ So K. MSS. and edd. pasavann.⁵ K. a. Jambu.⁶ K. 'siti.⁷ K. a. te.⁸ = drumā°. Cf. Mar. dhumārā?⁹ K. caraṇaṇ.¹⁰ K. °tare yeva taṇ.¹¹ C. C°. om. C°. ti after carissasi.¹² S. K. kujjhi.¹³ K. ācikkhāhīti, om. me.¹⁴ C°. om.¹⁵ B. vīmaṇsanto.¹⁶ K. B. āha.¹⁷ B. natthi.¹⁸ B. S. e° ma°.¹⁹ K. jānāhi. B. jānātha.²⁰ K. B. °sā.²¹ S. °aṇsu.²² C. om. dvīhi dve. C°. om. dve and dasa.

tam pi disvā 'ko nu kho eso' ti cintetvā pāto va Satthū santikaṃ gantvā paṭisaṅṭhāraṃ katvā ekamantaṃ t̥hito Satthāraṃ pucchi: 'mahāsamaṇa tumhākaṃ santikaṃ¹ catasso disā obhāsentā ke āgatā'² ti. 'Cattāro mahārājāno' ti. 'Kiṃkāraṇā' ti. 'Maṃ upaṭṭhātun'³ ti. 'Kiṃ pana tvaṃ catūhi mahārājehi uttaritaro' ti. 'Āma Jambuka⁴ rājūnaṃ⁵ atirājā' ti. 'Majjhimayāme pana ko āgato' ti. 'Sakko devarājā'⁶ ti. 'Kiṃ kāraṇā' ti. 'Maṃ upaṭṭhātum evā' ti. 'Kiṃ pana tvaṃ Sakkadevarājato' uttaritaro' ti. 'Āma Jambuka Sakkato pi uttaritaro 'mhi, eso va pana mayhaṃ gilānupaṭṭhāko kappiyakārakasāmaṇerasadiso'⁸ ti.⁹ 'Pacchimayāme sakalaṃ araṇṇaṃ obhāsetvā ko āgato' ti. 'Yaṃ loke brāhmaṇādayo khipitvā pakkhalitvā "namo Mahābrahmuṇo" ti vadanti so esa Mahābrahmā' ti. 'Tvaṃ pana¹⁰ Mahābrahmuṇāpi¹¹ uttaritaro' ti. 'Āma Jambuka, ahaṃ hi Brahmuṇāpi¹² atibrahmā' ti. 'Acchariyo 'si tvaṃ mahāsamaṇa, mayhaṃ pana pañcapaṇṇāsa vassāni idha vasantassa etesu eko pi maṃ upaṭṭhātunṃ nāgatapubbo, ahaṃ hi ettakaṃ addhānuṃ vātabhakkho hutvā t̥hitaḥ ko va vītināmesinṃ,¹³ na tāva me¹⁴ mayhaṃ upaṭṭhānam āgatapubbā' ti. Atha naṃ Satthā āha: 'Jambuka tvaṃ lokasmiṃ andhabālaṃ¹⁵ mahājanaṃ vañcayamāno maṃ pi vañcetukāmo jāto, nanu tvaṃ pañcapaṇṇāsa¹⁶ vassāni gūṭhaṃ eva khādi¹⁷ bhūmiyaṃ yeva nipujji naggo hutvā vicari tāluṭṭhikhaṇḍena kese luñci,

¹ K. om. B. °ike.

² K. paṭhamayāme ko āgato. C°. °nto ko. B. °antā.

³ C°. upaṭṭhahatum.

⁴ K. a. ahaṃ pi.

⁵ B. mahār°, and a. pi.

⁶ B. a. Jambukā.

⁷ K. Sakato ti. C°. a. pi.

⁸ K. °samm°. C. °kāras°.

⁹ B. a. mahāsamaṇa.

¹⁰ B. C°. S. kiṃ pana tvaṃ.

¹¹ B. °ato pi.

¹² B. Brahmehi.

¹³ B. °si.

¹⁴ K. B. te. S. a. te. Read tāv' ime?

¹⁵ B. °lu°.

¹⁶ B. °ññ°.

¹⁷ K. khādasi

atha ca pana lokañ vañcento “ahañ vātaṃ bhakkhayāmi,¹ ekapādena tiṭṭhāmi, na nisīdāmi, na nipajjāmi” ti vadesi, mam api² vañcetukāmo ‘sī ti,³ ‘pubbe⁴ tvaṃ pāpikāṃ lāmikāṃ⁵ diṭṭhiṃ nissāya ettakāṃ kālāṃ gūṭhabhakkho⁶ bhūmisayo naggo vicaranto tālatṭhikhaṇḍena kesaluñcanāṃ⁷ patto idāni pi⁸ pāpikāṃ⁹ lāmikāṃ¹⁰ diṭṭhim eva gaṇhāsī¹¹ ti. ‘Kiṃ pana mayā kataṃ mahāsamaṇā’ ti. Ath’ assa Satthā pubbe katakammaṃ ācikkhi. Tassa Satthari kathente¹² yeva saṃvego uppajji,¹³ hirottappaṃ upatṭhitāṃ, so ukkuṭiko nisīdi. Ath’ assa Satthā udakasātakāṃ¹⁴ khi-pitvā¹⁵ adāsi, so taṃ nivāsetvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthāpi ‘ssa ānupubbikathaṃ kathetvā dhammaṃ desesi. So desanāvasāne saba paṭisambhidāhi arahattaṃ patvā Satthāraṃ vanditvā utṭhāyāsanaṃ, pabbajjaṇ ca upasampadaṇ ca yāci. Ettāvatāssa¹⁶ purimakammaṃ parikkhīṇaṃ. Ayaṃ hi khīṇāsavamahātheraṃ catūhi akko-sehi akkositvā yāvayaṃ mahāpaṭṭhavī tigāvutādhikaṃ yojanaṃ ussannā¹⁷ tāva Avicimhi paccitvā, tattha pakkāvase-sena pañcapaṇṇāsa vassāni imaṃ vipākāraṃ patto, ten’ assa taṃ kammaṃ khīṇaṃ vīsatīṃ pana vassasahassāni iminā katassa samaṇadhammassa¹⁸ phalaṃ nāsetuṃ na sakkā, tasmā taṃ¹⁹ Satthā dakkhiṇaṭṭhaṃ paṣāretvā ‘ehi bhikkhu caratha²⁰ brahmacariyaṃ’²¹ ti āha. Tāvad ev’ assa gihiliṇaṃ antaradhāyi, atṭhaparikkhāradharo satṭhi-

¹ K. B. bhakkhāmi. S. °tabhakkho.

² S. pi.

³ K. om.

⁴ B. a pi.

⁵ K. om. lā°. B. °akāṃ °akāṃ (so *infra*.).

⁶ K. a. ‘sī.

⁷ C^a. B. kese lu°.

⁸ B. om.

⁹ C^a. pāpaṃ.

¹⁰ C^a. al°. S. °akāṃ.

¹¹ S. °ṇha°.

¹² S. B. rep.

¹³ K. °nno.

¹⁴ K. udakasāṭikacīvaraṃ. C. udas°. S. °ikāṃ.

¹⁵ K. S. om.

¹⁶ B. °tā tassa.

¹⁷ B. °aṃ.

¹⁸ C. °kammassa.

¹⁹ B. om.

²⁰ K. S. cara.

²¹ B. a. sammā dukkhassa antakiriyaṃ.

vassathero¹ viya ahosi. Aṅgamagadhavāsinaṃ tassa sak-
kāraṃ gahetvā āgatadivaso² kir 'esa, tasmā ubhayaṛaṭṭha-
vāsino sakkāraṃ gahetvā āgatā Tathāgataṃ³ disvā 'kin nu
kho ambhākaṃ ayyo Jambuko mahā udāhu samaṇo Gotamo'
ti cintetvā, 'sace samaṇo Gotamo mahā bhavēyya, ayaṃ
samaṇassa Gotamassa santikaṃ gaccheyya, Jambukājiva-
kassa pana mahantatāya samaṇo Gotamo imassa santikaṃ
āgato' ti cintayīsu. Satthā mahājanassa parivitakkaṃ
ñatvā 'Jambuka tava upaṭṭhākānaṃ kaṅkhaṃ chindāhi' ti
āha. So 'aham pi bhante ettakam eva paccāsīṃsāmī'⁴ ti
vatvā catutthajjhānaṃ samāpajjitvā utthāya⁵ tālappamāṇaṃ
vehāsaṃ abbhuggantvā 'Satthā me bhante Bhagavā sāvako
'ham asmī'⁶ ti vatvā oruyha vanditvā puna dvitālamattaṃ
titālamattan ti evaṃ⁷ sattatālamattaṃ vehāsaṃ abbhug-
gantvā oruyha attano sāvakabhāvaṃ jānāpesi. Taṃ disvā
mahājano 'aho buddhā nāma acchariyā anomaguna' ti
cintesi. Satthā mahājanena saddhiṃ kathento⁸ evam āha :
'ayaṃ ettakaṃ kālaṃ tumhehi ābhatasakkāraṃ⁹ kusaggena
jivhagge ṭhapetvā "tapacaraṇaṃ pūremī" ti idha nivuttho,¹⁰
sace pi iminā upāyena vassasataṃ tapacaraṇaṃ pūreyya,
yā tassa¹¹ idānikālaṃ vā bhattaṃ vā kukkuccāyitvā abhuñ-
jantassa bhattacchedanakusalacetanā tassā taṃ tapacaraṇaṃ
solāsin pi kalaṃ nāgghati'¹² ti anusandhiṃ ghaṭetvā
dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

70. 'Māse māse kusaggena bālo bhuñjetha¹³ bhojanaṃ
na so saṅkhatadhammānaṃ kalaṃ nāgghati¹⁴ so-
lasin' ti.

¹ B. °vassikamahā°.

² K. °divasato.

³ So. S. B. āgatā taṃ. C. C°. K. āgatāgatā.

⁴ B. °sī°.

⁵ C°. vu°.

⁶ B. h' asmī.

⁷ C°. om. ti evaṃ.

⁸ B. °anto.

⁹ K. S. °taṃ sa°.

¹⁰ B. idāni vutto.

¹¹ C. C°. pūreyyātha. K. pū° ya ca tassa. S. pū° assa.

¹² B. kalaṃ pi n' a°.

¹³ B. °yya. (So *infra*)

¹⁴ B. a°.

Tass' attho : sace bālo apariṇṇātadhammo¹ sīlādiguṇa-paribāhiro² titthāyatane pabbajito 'tapacaraanam pūres-sāmī'³ ti māse māse patte⁴ kusaggena bhojanay bhuñjanto vassasataṇ bhuñjetha bhojanay, na so saṅkhatadhammānaṇ kalaṇ nāgghati⁵ solasiṇ⁶ saṅkhātadhammā vuccanti ṇātadhammā tulitadhammā tesu hetthimakotiyaṇ sotāpanno saṅkhātadhammo⁷ uparimakotiyaṇ⁸ khiṇāsavo imesaṇ saṅkhātadhammānaṇ so bālo kalaṇ nāgghati⁹ solasin ti, puggalādhittihānā¹⁰ ayaṇ pan' ettha attho yā¹¹ tassa tathā¹² tapacaraanay pūrentassa vassasataṇ cetanā yā ca¹³ saṅkhātadhammānaṇ kalaṇ vā bhattaṇ vā kukkucāyitvā abhuñjantānaṇ ekā bhattacchedanakusala-cetanā tassā cetanāya sā tāva digharattaṇ pavattacetanā solasiṇ kalaṇ nāgghati, idaṇ vuttaṇ hoti : yaṇ tassa saṅkhātadhammānaṇ cetanāya phalaṇ taṇ solasa koṭṭhāse katvā tato ekekaṇ puna solasa solasa koṭṭhāse katvā tato ekassa koṭṭhāsassa yaṇ phalaṇ tad eva tassa bālassa tapacaraanato mahantataran¹⁴ ti.

Desanāvasāne caturāsītiyaṇ pāpasahassānaṇ dhammābhisamayo ahoṣi ti.

Jambukāḍivakassa vatthu.¹⁵

12. AHIPETA VATTHU.¹⁶

Na hi pāpaṇ katan kamman ti imaṇ dhamma-desanaṇ Satthā Veluvane viharanto aññataray ahipetaṇ ārabba kathesi.

¹ F. °ṇāṇa°.

² F. S. paribhāvito. B. °ṇā pa°.

³ B. °iss°.

⁴ K. sampatte.

⁵ K. B. agghati.

⁶ K. a. ti.

⁷ So F. only. But cf. S. N. Khaggavisāṇasutta vs. 36, and Ajitamānavapucchā vs. 7.

⁸ F. C. uparikoṭiyaṇ.

⁹ B. na a°.

¹⁰ B. S. a. desanā.

¹¹ K. a. ca. B. yāva.

¹² C. C°. om.

¹³ B. ce° yāva. S. a. 'ssa.

¹⁴ B. mahāpphalataran.

¹⁵ K. °ikavatthu. B. Jambukatheravatthu ekādasamaṇ.

¹⁶ Cf. Saṅyutta II. 254 foll.

Ekasmiṃ hi divase jaṭilasahassassa abbhantare¹ āyasmā Lakkhaṇatthero ca Mahāmoggallānatthero ca 'Rājagahe piṇḍāya carissāmā' ti Gijjhakūṭato otaranti, tesu āyasmā Mahāmoggallāno² ekaṃ ahipetaṃ disvā sitaṃ pātv³ akāsi. Atha naṃ Lakkhaṇatthero 'kasmā āvuso sitaṃ pātuṃ⁴ karosī' ti sitakāraṇaṃ pucchi. 'Akālo āvuso⁵ imassa pañhassa, Bhagavato santike maṃ puccheyyāsī' ti thero āha. Tesu Rājagahe piṇḍāya caritvā Bhagavato santikaṃ gantvā nisinnesu⁶ Lakkhaṇatthero pucchi : 'āvuso Mahāmoggallāna⁷ tvaṃ Gijjhakūṭa otaranto sitaṃ pātu⁸ karitvā mayā sitakāraṇaṃ puṭṭho "Bhagavato santike⁹ puccheyyāsī" ti avaca, katheh'¹⁰ idāni taṃ kāraṇaṃ' ti. Thero āha : 'ahaṃ āvuso ekaṃ ahipetaṃ¹¹ disvā sitaṃ pātvākāsiṃ,¹² tassa evarūpo attabhāvo, manussasīsaṃ viya assa sīsaṃ, ahissa viya seso attabhāvo ahipeto nām' esa¹³ pamāṇato pañcaviśatiyojaniko, tassa sīsato utṭhitā aggijālā yāva naṅguṭṭhā gacchanti naṅguṭṭhato utṭhitā¹⁴ yāva sīsā, majjhe sīsato¹⁵ utṭhitā dve passāni¹⁶ gacchanti, dvīhi passehi utṭhitā majjhe otaranti. 7 Dvinnāṃ yeva kira petānaṃ attabhāvo pañcaviśatiyojaniko, avasesānaṃ tigāvutappamāṇo, imassa c'eva ahipetassa¹⁷ kākapetassa ca¹⁸ pañcaviśatiyojaniko, tesu ayan tāva ahipeto. Kākapetam pi Mahāmoggallāno Gijjhakūṭamatthake paccamānaṃ disvā tassa pubbakammaṃ pucchanto imaṃ gātham āha :

¹ C^a. antare.

² K. patv. B. om.

³ B. C^a. S. pātu.

⁴ B. a. Lakkhaṇa.

⁵ K. B. Moggo.

⁶ K. B. a. maṃ.

⁷ So K. See *infra*.

⁸ B. C^a. °si. Add ti?

⁹ B. eso.

¹⁰ K. om.

¹¹ B. a. ca.

¹² C^a. pi. B. om.

¹³ B. °atthero.

¹⁴ K. nisinne.

¹⁵ K. pātu.

¹⁶ K. B. °hi.

¹⁷ B. a. aggijālā.

¹⁸ C^a. passe.

‘Pañcayojanikā jivhā sīsan te navayojanaṃ
kāyo¹ accuggato tuyhaṃ pañcavīsatiyojanaṃ
kin nu kammaṃ karitvāna² patto ‘si dukkham
īdisan’ ti.

Ath’ assa peto ācikkhanto :

‘Ahaṃ bhante Moggallāna Kassapassa mahesino
saṅghassa āhaṭaṃ³ bhaṭṭaṃ āhāresiy⁴ yathiccha-
kan’ ti,

gāthaṃ vatvā āha :⁵ ‘bhante Kassapabuddhakāle⁶ sambha-
hulā bhikkhū gāmaṃ piṇḍāya pavisiṃsu, manussā there
disvā sampiyāyamānā āsanāsālāya⁷ nisīdāpetvā yāguṃ
pāyetvā khajjakaṃ datvā⁸ pāde dhovitvā⁹ makkhetvā
piṇḍapātakālaṃ āgamayamānā dhammaṃ suṇantā nisīdiṃsu.
Dhammakathāvasāne therānaṃ patte ādāya attano attano¹⁰
gehe nānaggarasabhojanassa pūretvā āhāriṃsu. Tadā ahaṃ
kāko hutvā āsanāsālāya chadanapitṭhe nilino taṃ disvā
ekena gahitapattato tikkhattaṃ mukhaṃ pūrento tayo
kabale¹¹ aggahesiṃ, taṃ pana bhaṭṭaṃ n’eva saṅghassa
santakaṃ na saṅghassa niyametvā¹² dinnāṃ, bhikkhūhi
gahitāvasesakaṃ attano¹³ gehaṃ netvā¹⁴ manussehi bhuñji-
tabbakaṃ kevalaṃ saṅghassa¹⁵ uddissa abhihaṭamattam eva.
Tato mayā tayo¹⁶ kabalā gahitā, ettakaṃ me¹⁷ pubba-
kammaṃ, svāhaṃ kālaṃ katvā tassa kammassa vipākena

¹ K. a. c’.

² C. katvāna.

³ B. ābhaṭaṃ. S. abhi°. K. saṅghassa bhihaṭaṃ.

⁴ C°. °āpesiṃ.

⁵ S. om. B. ahaṃ.

⁶ C°. °ssa kāle.

⁷ K. °yaṃ.

⁸ K. om. yā° pā° kha° da°, insert after ma°.

⁹ K. a. telena.

¹⁰ C°. om.

¹¹ B. °ī°.

¹² S. niyām°. B. niyyād°.

¹³ S. rep.

¹⁴ B. nīharitvā.

¹⁵ S. °aṇ.

¹⁶ B. tayo mayā, om. tato.

¹⁷ B. om.

Avicimhi paccitvā tattha pakkāvasesena idāni Gijjhakūṭe kākapeto hutvā nibbatto idaṃ dukkhaṃ paccanubhomī' ti āha. Idaṃ kākapetassa vatthu.

Idha pana thero 'ahipetaṃ disvā sitaṃ pātvākāsin' ¹ ti āha. Ath' assa Satthā sakkhī hutvā ² utthāya ³ 'saccaṃ ⁴ bhikkhave Moggallāno āha, mayā p' ⁵ esa sambodhipattadivase yeva diṭṭho, api cāhaṃ ⁶ "ye me vacanaṃ na saddaheyyuṃ tesāṃ ahitāya ⁷ bhaveyyā" ti parānuddaya ⁸ na kathesiṃ' ti āha. Lakkhaṇasaṃyutte ⁹ pi hi Mahāmoggallānena diṭṭhakāle yeva Satthā tassa sakkhī hutvā vinīta-vatthūni ¹⁰ kathesi, idaṃ pi tena tath' eva ¹¹ kathitaṃ ¹² sutvā bhikkhū ¹³ tassa pubbakammaṃ pucchisū, Satthāpi tesāṃ kathesi:

'Atīte kira Bārāṇasiṃ nissāya nadītīre paccekabuddhassa paṇṇasālaṃ kariṃsu. So tattha viharanto nibaddhaṃ nagare piṇḍāya carati, nāgarāpi sāyaṃ pātaṃ gandhapupphādi-hatthā paccekabuddhassa upatthānaṃ gacchanti. Eko Bārāṇasivāsī puriso taṃ maḡgaṃ nissāya khettaṃ kasi, mahājano sāyaṃ pātaṃ paccekabuddhassa upatthānaṃ ¹⁴ gacchanto taṃ khettaṃ maddanto gacchati, ¹⁵ kassako 'mā me khettaṃ maddethā' ¹⁶ ti vārento pi vārentuṃ nāsakkhī. Ath' assa etad ahoṣi: 'sace imasmiṃ ṭhāne paccekabuddhassa paṇṇasālaṃ na bhaveyya, ¹⁷ na me khettaṃ maddeyyuṃ' ti. So paccekabuddhassa piṇḍāya pavitṭhakāle paribhogabhājanāni bhinditvā paṇṇasālaṃ jhāpesi. ¹⁸

¹ B. °sī.

³ K. om.

⁵ K. pan'.

⁶ K. B. a. na byākāsi (B. °siṃ).

⁷ K. a. dukkhāya.

⁹ K. °tena.

¹⁰ K. B. visativa°. (Sa. has 21.)

¹¹ B. om. tath' eva.

¹³ C. C°. om.

¹⁵ B. °nti. S. a. ca. after ka°.

¹⁶ B. °athā.

¹⁸ B. °eti.

² B. a. pi.

⁴ S. sabbaṃ.

⁸ K. a. taṃ.

¹² K. B. a. taṃ.

¹⁴ B. °ssūpa°.

¹⁷ B. °lā na °yyuṃ.

Paccekabuddho pi¹ taṇ jhāmaṇ² disvā yathāsukhaṇ pak-
kāmi. Mahājano gandhamālaṇ³ ādāya āgato jhāmapaṇṇa-
sālaṇ disvā 'kahan nu kho no ayyo gato' ti āha. So pi
mahājanen' eva saddhiṇ āgato⁴ mahājanamajjhe t̥hitako
va evam āha: 'mayā 'ssa⁵ paṇṇasālā jhāpitā' ti. Atha
'naṇ gaṇhatha imaṇ pāpaṇ nissāya mayaṇ paccekabuddhaṇ
daṭṭhuṇ na labhimhā' ti daṇḍādīhi pothetvā jīvitakkhayaṇ
pāpesuṇ. So Avīcimhi nibbattitvā yāvāyaṇ mahāpaṭṭhavi
yojanamattaṇ ussannā tāva niraye⁶ paccitvā pakkāvase-
sena Gijjhakūṭe ahipeto hutvā nibbatti.

Satthā imaṇ⁷ tassa pubbakammaṇ kathetvā 'bhikkhave
pāpakammaṇ nām' etaṇ khīrasadisāṇ, yathā khīraṇ duyha-
mānam eva na parinamati⁸ tathā kayiramānam eva na vipac-
cati, yadā pana vipaccati tadā evarūpena dukkhena yojetī'⁹
ti anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham
āha:

71. 'Na hi pāpaṇ kataṇ kammaṇ sajjukhīraṇ va muccati
ḍahan¹⁰ taṇ bālam anveti bhasmācchanno va pāvako' ti.

Tattha sajjukhīraṇ¹¹ ti taṇ khaṇaṇ yeva dhenuyā
thanehi nikkhantaṇ abbhunḥakhīraṇ¹² muccatī ti¹³
parinamati; idaṇ vuttaṇ hoti: yathā idaṇ sajjukhīraṇ taṇ
khaṇaṇ ṇeva na muccati na parinamati na pakatiṇ¹⁴
jahati, yasmiṇ¹⁵ pana bhājane duyhitvā¹⁶ gahitaṇ¹⁷ yāva

¹ B. om. K. a. piṇḍapātato paccāgantvā.

² B. tajjh°.

³ C°. °le.

⁴ B. gato.

⁵ K. B. tassa.

⁶ C. K. a. va.

⁷ B. idaṇ.

⁸ B. na pariṇāmati.

⁹ B. socatī.

¹⁰ B. d°.

¹¹ B. a. vā.

¹² K. B. a. na.

¹³ K. a. na. B. na.

¹⁴ K. pa° na.

¹⁵ B. tasmiṇ.

¹⁶ C. C°. K. duh°. B. duhetvā.

¹⁷ K. duhi gahitvā.

tattha takkādiambilāṇaṃ na pakkhipanti, yāva¹ dadhibhājanā-dikaṃ ambilabhājanaṃ na pāpuṇāti tāva pakatiṃ avijahitvā pacchā pajahati,² evaṃ³ pāpakammam pi kayiramānam⁴ eva na paccati,⁵ yadi vipacceyya na koci pāpaṃ⁶ kammaṃ kātuṃ visaheyya, yāva⁷ kusalābhinibbattā khandhā⁸ dharanti⁹ tāva naṃ te¹⁰ rakkhanti, tesāṃ bhedaṃ apāye¹¹ nibbattakkhandhesu vipaccati vipaccamānaṃ ca dahan¹² taṃ bālaṃ anveti. Kiṃ viyā? ti: bhasmācchanno va pāvako, yathā hi chārīkāya paṭicchanno vītaccikaṅgāro okkanto pi chārīkāya paṭicchannattā na tāva dahati, chārīkaṃ pana tāpetvā sammādīnaṃ dahanavasena yāva matthaluṅgā dahanto gacchati, evaṃ evaṃ pāpakammam pi yena kataṃ hoti taṃ bālaṃ dutiye vā tatiye vā attabhāve nirayādisu nibbattaṃ dahanantaṃ anugacchati.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni¹³ pāpuṇisū ti.

Ahipetavatthu.¹⁴

13. SATTHIKŪTAPETAVATTHU.

Yāvad¹⁵ eva anattāyā ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Veluvane viharanto Satthikūtapetaṃ ārabha kathesi.

Purimanāyena¹⁶ eva hi¹⁷ Mahāmoggallānattothero Lakkhaṇattherena saddhiṃ Gijjhakūṭā otaranto¹⁷ aññatarasmiṃ padese sitaṃ katvā therena sitakāraṇaṃ puttḥo, 'Bhagavato

¹ K. a. vā.

³ K. eva.

⁵ K. B. S. vip°.

⁷ K. a. pana.

⁹ B. car°.

¹¹ B. apāya°.

¹³ B. sotāpannā ahesun ti. K. sotāpannādayo ahesuṇ.

¹⁴ B. a. dvāsamaṃ (sic).

¹⁶ C. K. om.

² K. B. S. jahati.

⁴ B. kariya°.

⁶ K. °a°.

⁸ B. C. C. kusalāni ni°.

¹⁰ K. te naṃ.

¹² B. dāyhan.

¹⁵ B. yād (!).

¹⁷ B. orohanto.

santike maṇ¹ puccheyyāsi' ti vatvā piṇḍāya caritvā Satthāraṇ upasaṅkamitvā vanditvā nisinnakāle puna puṭṭho āha: 'ahaṇ āvuso ekaṇ petaṇ addasaṇ tigāvutappa-māṇena attabhāvena, tassa² saṭṭhi kūtasahassāni³ ādittāni sampajjalitāni⁴ uparimattake patitvā⁵ utṭhahanti sīsaṇ bhindanti bhinnaṇ⁶ puna samuṭṭhahati, "iminā⁷ attabhāvena mayā evarūpo attabhāvo na diṭṭhapubbo" ti ahaṇ taṇ disvā sitaṇ pātvākāsin' ti⁸ āha. Petavattusmiṇ⁹ hi

'Saṭṭhi kūtasahassāni paripuṇṇāni sabbaso sīse tuyhaṇ¹⁰ nipatanti te¹¹ bhindanti ca¹² matthakan' ti

ādi¹³ imam eva petaṇ sandhāya vuttaṇ. Satthā therassa kathaṇ sutvā, 'bhikkhave mayā p' esa satto bodhimande nisinnen' eva diṭṭho, "ye ca pana me vacanaṇ na saddaheyyuṇ tesāṇ ahitāya bhaveyyā"¹⁴ ti paresaṇ anukampāya na kathesiṇ,¹⁵ idāni pana¹⁶ Moggallānassa sakkehiṇ katvā¹⁷ kathemi¹⁸ ti āha. Taṇ sutvā bhikkhū tassa pubbakammaṇ pucchisū. Satthāpi nesaṇ kathesi:

'Atite¹⁹ Bārāṇasiyaṇ sālittakasippe²⁰ nipphattiṇ patto eko piṭhasappi ahosi. So nagaradvāre ekassa vaṭarukkhassa heṭṭhā nisinno sakkarāni khipitvā tassa paṇṇāni chindanto 'hatthirūpakaṇ no dassahi assarūpakaṇ no dassahi' ti

¹ S. maṇ sa°.

² C. C°. K. tattha.

³ B. K. S. ayakūṭa°.

⁴ K. pa°.

⁵ S. B. rep.

⁶ B. rep. S. bhindantabhindantaṇ.

⁷ C°. a. pana.

⁸ B. °sīti.

⁹ C°. ahipeta°. Cf. Petavatthu, p. 68.

¹⁰ P. mayhaṇ.

¹¹ C. C°. K. S. vo. B. om.

¹² K. S. °nt' eva. B. °nti tava. C. c' eva. (C. C°. K. S.

= bhid + vyava?).

¹³ B. ādim hi.

¹⁴ B. °yyun.

¹⁵ B. °si.

¹⁶ C. K. a. me.

¹⁷ B. °i hutvā.

¹⁸ K. °ssāmī.

¹⁹ K. a. pana. B. a. kira. F. J. I. 418.

²⁰ B. sālittisippe. S. °ttha°.

gāmadārakehi vuccamāno icchiticchitānaṃ¹ rūpāni dassetvā
tesaṃ santikā khādaniyādini labhati. Ath' ekadivasaṃ
rājā uyyānaṃ gacchanto taṃ padesaṃ pāpuṇi, dārakā pīṭha-
sappiṃ pārohaṃtare² katvā palāyīṃsu. Rañño ṭhita-
majjhantike³ rukkhamaṇaṃ⁴ pavittṭhassa chiddacchāyāya⁵
sarīraṃ⁶ phari.⁷ So 'kin nu kho etaṃ' ti uddhaṃ olokento
rukkhassa paṇṇe⁸ hatthirūpakādini disvā, 'kass' etaṃ⁹
kamman' ti pucchitvā, 'pīṭhasappino' ti sutvā taṃ pakko-
sāpetvā āha: 'mayhaṃ purohito atimukharo appamattake
pi vutte bahuṃ bhaṇanto maṃ upaddaveti, sakkhissasi
tassa mukhe nālimattā ajalaṇḍikā khipitun' ti. 'Sakkhis-
sāmi deva, ajalaṇḍikā¹⁰ āharāpetvā purohitena saddhiṃ
tumhe¹¹ antosāṇiyaṃ nisīdatha, aham ettha kattabbaṃ
jānissāmi' ti.¹² Rājā tathā kāresi.¹³ Itaro kattariy-
aggena¹⁴ sāṇiyā¹⁵ chiddaṃ katvā¹⁶ purohitassa raññā
saddhiṃ kathentassa mukhe vivatamatte ekekaṃ ajalaṇḍi-
kaṃ khipi, purohito mukhaṃ¹⁷ pavittṭhaṃ pavittṭhaṃ gili,¹⁸
pīṭhasappi khīṇāsu ajalaṇḍikāsu sāṇiṃ¹⁹ cālesi, rājā tāya
saññāya ajalaṇḍikaṇaṃ khīṇabhāvaṃ ñatvā āha: 'ācariya
ahaṃ tumhehi saddhiṃ kathento kathaṃ nittharituṃ²⁰ na
sakkhissāmi,²¹ tumhe²² atimukharatāya nālimattā aja-
laṇḍikā gilantāpi²³ tuṇhībhaṃ²⁴ nāpajjathā' ti. Brāh-

¹ B. °ni.³ C°. pi ma°.⁵ B. chiddāvachidda°.⁷ B. paharati.⁸ K. B. rukkhapa°. B. S. °paṇṇesu.⁹ K. ketakaṃ.¹¹ B. a. bhaṇitvā.¹³ K. akāsi. B. °eti.¹⁵ C. °yaṃ.¹⁷ B. mukhe.¹⁹ K. sāṇiyaṃ.²¹ C. C°. a. ti.²³ K. gilitāpi.²⁴ K. maṇku°. C°. alapitvā.² Skt. prāroha.⁴ B. °le.⁶ K. pharaṃ.¹⁰ B. °kaṃ.¹² B. a. atha.¹⁴ C°. katth°.¹⁶ K. kāretvā.¹⁸ S. gali.²⁰ B. niddharituṃ.²² K. a. hi.

maṇo tuṇhībhāvaṇ¹ āpajjitvā tato patthāya mukhaṇ viva-
ritvā rañña saddhiṇ sallapituṇ nāsakkhi. Rājā pīṭhasappiṇ²
pakkosāpetvā 'taṇ nissāya me sukhaṇ laddhan' ti tuṭṭho
tassa subbatthakaṇ nāma³ datvā nagarassa catuddisāsu⁴
cattāro varamahāgāme⁵ adāsi. Tam atthaṇ viditvā rañño
atthadhammānusāsako amacco imaṇ gātham āha:

'Sādhu kho sippakaṇ nāma api yādisakādisaṇ
passa khañjappahārena laddhā gāmā catuddisā' ti.

So pana amacco tena samayena ayam⁶ eva Bhagavā⁷ ahosi.
Ath' eko puriso pīṭhasappinā laddhasampattiṇ disvā cintesi :
'ayaṇ nāma pīṭhasappi hutvā imaṇ sippaṇ nissāya mahā-
sampattiṇ patto, mayāp' etaṇ sikkhituṇ vaṭṭatī' ti. So
taṇ upasaṇkamitvā vanditvā⁸ 'idaṇ⁹ me ācariya sippaṇ
dehī'¹⁰ ti āha. 'Na sakkā tāta dātun' ti. So tena paṭi-
khitto 'hotu ārādhessāmī nan' ti tassa hatthapādapari-
kammādīni¹¹ karonto cirassaṇ¹² taṇ ārādetvā punappunaṇ
yāci. Pīṭhasappi 'ayam me ativiya upakārako'¹³ ti taṇ
paṭibāhituṇ asakkonto sippaṇ sikkhāpetvā 'nipphannaṇ te
tāta sippaṇ, idāni kiṇ karissasī' ti āha. 'Bahi gantvā
sippaṇ vīmaṇsissāmī' ti. 'Kiṇ karissasī' ti. 'Gāviṇ vā
manussaṇ vā paharivā mīressāmī'¹⁴ ti. 'Tāta gāviṇ māren-
tassa satay daṇḍo¹⁵ purisaṇ¹⁶ mārentassa sahaṇṇaṇ, tvaṇ
saputtadāro pi¹⁷ nittharituṇ na sakkhissasī,¹⁸ mā vinassa,¹⁹

¹ B. mañku°.

² B. pīṭhasappiguṇaṇ anussarivā taṇ.

³ B. a. dhanāṇ.

⁴ B. S. catūsu dis°. K. catūd°.

⁵ K. gāmaṇare. B. S. varagāme.

⁶ K. B. aham.

⁷ K. om.

⁸ B. om.

⁹ K. imaṇ. S. imam pi.

¹⁰ K. dethā. B. desāhi.

¹¹ C. °āni.

¹² B. ā. so.

¹³ B. C. °kāro.

¹⁴ B. °iss°.

¹⁵ K. a. hoti.

¹⁶ K. B. manussaṇ. Cf. Āpastamba. I. 9, 24.

¹⁷ B. S. a. taṇ.

¹⁸ B. a. ti.

¹⁹ B. °ssasi.

yamhi pahate daṇḍo natthi tādisaṃ nimmatāpitikaṃ kiñci upadhārehi' ti. So 'sādhū' ti sakkharā ucchaṅge katvā tādisaṃ upadhārayamāno¹ vicaranto² gāviṇṇaṃ disvā 'ayaṃ sassāmikā' ti paharituṃ na visahi,³ manussaṃ disvā 'ayaṃ mātāpitiko'⁴ ti paharituṃ na visahi.⁵ Tena samayena Sunetto nāma paccekabuddho⁶ nagaraṃ nissāya⁷ paṇṇa-sālāyaṃ⁸ viharati, so taṃ piṇḍāya pavisantaṃ nagaradvāre⁹ disvā 'ayaṃ nimmatāpitiko, imasmiṃ pahate daṇḍo natthi, imaṃ paharitvā sippaṃ vīmaṃsissāmī' ti, so¹⁰ paccekabuddhassa dakkhiṇakannasotaṃ sandhāya sakkharaṃ khipi. Sā dakkhiṇakannasotena pavisitvā vāmena nikkhami, dukkhā vedanā uppajji,¹¹ paccekabuddho piṇḍāya¹² carituṃ nāsakkhi, ākāseṇa paṇṇasālaṃ gantvā parinibbāyi. Manussā paccekabuddhe anāgacchante 'kiñci aphāsukaṃ bhavissati' ti cintetvā tattha gantvā taṃ parinibbutaṃ disvā¹³ roḍḍuṃsu parideviṃsu, so pi mahājānaṃ gacchantāṃ disvā tattha gantvā paccekabuddhaṃ sañjānitvā 'ayaṃ piṇḍāya pavisanto dvārantare mama sammukhī bhūto,¹⁴ ahaṃ attano sippaṃ vīmaṃsanto imaṃ paharin' ti āha. Manussā 'iminā kira¹⁵ pāpeṇa paccekabuddho pahato, gaṇhatha gaṇhathā' ti¹⁶ pothetvā tatth' eva naṃ jīvita-kkha-yaṃ pāpesuṃ. So Avīcimhi nibbattitvā yāvāyaṃ mahā-pathavi yojanamattaṃ¹⁷ ussannā tāva paccitvā vipākāva-sesena Gijjhakūṭamatthake Satthikūṭapeto hutvā nibbatti.' Satthā imaṃ assa¹⁸ pubbakammaṃ kathetvā 'bhikkhave

¹ K. B. °iya°.

³ K°. hati, so *infra*.

⁵ C. nāsakkhi.

⁷ C°. nissinnāya.

⁹ K. B. °dvārantare; K. a. tthitaṃ.

¹⁰ K. om.

¹² K. B. S. bhikkhāya.

¹⁴ B. °khibhū°.

¹⁵ C. C°. S. kira iminā.

¹⁶ K. ā. taṃ.

¹⁸ S. tassa. B. K. tassa imaṃ. C°. imassa.

² C°. car°.

⁴ K. a. ca.

⁶ B. a. taṃ.

⁸ B. om.

¹¹ K. °jjati.

¹³ C°. om.

¹⁷ K. B. yojanaṃ.

bālassa nāma sippaṇ vā issariyaṇ vā nipphajjamānaṇ¹ anattāya uppajjati, bālo hi sippaṇ vā issariyaṇ vā labhitvā attano anattam eva karoti' ti anusandhiy ghaṭetvā dhammaṇ desento² imaṇ gātham āha :

72. 'Yāvad eva anattāya ñattaṇ³ bālassa jāyati
hanti bālassa sukkaṇsaṇ muddham assa vipā-
tayan⁴ ti.

Tattha yāvad evā ti avadhiparicchedanatthe⁵ nipāto, ñattaṇ ti jānanasabhāvo,⁶ yam pi⁷ sippaṇ jānāti yamhi⁸ vā issariye yase⁹ sampattiyaṇ ca¹⁰ tṭhito janena ñāyati¹¹ pākato paññāto¹² hoti tassa' etaṇ nāma,¹³ sippaṇ vā hi issariyādibhāvo vā¹⁴ bālassa anattāy' eva jāyati, taṇ nissāya so attano anattam eva karoti, hantī ti vināseti, sukkaṇsan ti kusalakotṭhāsaṇ, bālassa hi sippaṇ vā issariyaṇ vā uppajjamānaṇ kusalakotṭhāsaṇ ghaṭentam¹⁵ eva uppajjati, muddhan ti paññāy' etaṇ nāmaṇ, vipā-tayan¹⁶ ti viddhaṇsayamānaṇ tassa hitaṇ sukkaṇsaṇ hanantaṇ¹⁷ paññāsaṇkhātaṇ muddhaṇ vipātentay¹⁸ viddhaṇsentam eva hantī¹⁹ ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇiysū ti.

Saṭṭhikūṭapetaravattu.²⁰

¹ B. K. uppa°.

³ K. ñātaṇ.

⁵ S. °datthe. F. °de 'ttha.

⁷ B. om.

⁹ K. yasa°.

¹¹ F. a. ti. B. pa°.

¹³ B. K. nāmaṇ.

¹⁵ K. B. °antaṇ. C. ghaṭ°. Cf. Kacc. vi, 4, 3.

¹⁶ K. nipā°.

¹⁸ K. vinipā°.

²⁰ B. a. terasamaṇ.

² K. kathento.

⁴ K. nip°.

⁶ F. K. B. °nabh°.

⁸ S. yam pi.

¹⁰ K. vā. B. va.

¹² F. S. paññatto.

¹⁴ F. C. C°. S. om.

¹⁷ C. B. hantaṇ.

¹⁹ B. hanantī.

14. SUDHAMMATTHERAVATTHU.*

Asataṇ bhāvanam¹ iccheyyā² ti imaṇ dhamma-desanaṇ Satthā Jetavane viharanto Sudhammattheraṇ ārabba kathesi. Desanā³ Macchikāsaṇḍe samuṭṭhāya Sāvattiyaṇ nitṭhitā.

Macchikāsaṇḍanagarasmiṇ hi Citto⁴ gahapati pañca-vaggiyānaṇ abbhantaraṇ⁵ Mahānāmattheraṇ nāma piṇḍāya caramānaṇ disvā tassa iriyāpathe paṣiditvā pattaṇ ādāya gehaṇ⁶ pavesetvā bhojetvā bhattakiccāvasāne dhammakathaṇ suṇanto sotāpattiphalāṇ patvā acalasaddho hutvā Ambātakavanaṇ⁷ nāma attano uyyānaṇ saṅghārāmaṇ kātukāmo⁸ therassa hatthaṇ udakaṇ pātetvā niyyādesi, tasmiṇ khaṇe 'paṭiṭṭhitaṇ buddhasāsanā' ti udakapariyantaṇ katvā mahāpaṭhavi kampi. Mahāsetṭhi uyyāne mahāvihāraṇ kāretvā sabbadisāhi⁹ āgatānaṇ bhikkhūnaṇ vivatādvāro ahosi. Macchikāsaṇḍe pi Suddhammatthero nāma nevāsiko ahosi. Aparena samayena Cittassa guṇakathaṇ sutvā¹⁰ dve aggasāvaka tassa saṅgahaṇ kātukāmā Macchikāsaṇḍaṇ agamaṇsu. Citto gahapati tesaṇ āgamaṇaṇ sutvā adḍhayaḥjanamattaṇ¹¹ paccuggantvā te ādāya attano vihāraṇ pavesetvā āgantukavattaṇ katvā 'bhante thokaṇ dhammakathaṇ sotukāmo 'mbī' ti dhammasenāpatiṇ¹² yāci. Atha naṇ thero 'upāsaka addhānen'¹³ amhā kilantarūpā api ca thokaṇ suṇāhī' ti tassa dhammakathaṇ kathesi. So therassa dhammakathaṇ suṇanto va anāgāmiṇ phalaṇ pāpuṇi. So dve aggasāvake vanditvā, 'bhante sve bhikkhusahassena saddhiṇ mama gehe bhikkhaṇ gaṇhathā' ti

* Cf. Cullavagga i. 18.

¹ K. bhāvam.

³ K. a. pana.

⁵ B. °re.

⁷ B. Ambātakā°.

⁹ K. °āsu.

¹¹ B. °maggaṇ. S. °yojanaṇ.

¹² B. dhammadesanāpati.

² C°. °yyāsī.

⁴ B. a. nāma.

⁶ C°. gehe.

⁸ K. B. kattu°.

¹⁰ K. um.

¹³ B. āgat'.

nimantetvā pacchā nevāsikaṃ Sudhammattheraṃ 'tume pi bhante sve therehi saddhiṃ āgaccheyyāthā' ti nimantesi. So 'ayaṃ maṃ pacchā nimantesi'¹ ti kuddho paṭikkhipitvā punappuna² yāciyamāno pi paṭikkhipi eva.³ Upāsako⁴ 'paññāyissatha bhante' ti pakkamitvā punadivase attano nivesane mahādānaṃ sajjesi. Sudhammatthero⁵ pi paccū-sakāle yeva 'kīdiso nu kho⁶ gahapatinā aggasāvakaṇaṃ sakkāro sajjito yeva⁷ gantvā passissāmī'⁸ ti cintetvā pāto va pattacīvaraṃ ādāya tassa gehaṃ agamāsi. So gahapatinā 'nisīdatha bhante' ti vuccamāno pi 'nāhaṃ nisīdāmi piṇḍāya carissāmī' ti vatvā aggasāvakaṇaṃ patiyāditaṃ⁹ sakkāraṃ oloketvā gahapatiṃ¹⁰ jātiyā ghaṭṭetukāmo¹¹ 'ulāro te gahapati sakkāro api c'ettha ekaṃ¹² yeva natthi' ti. 'Kiṃ bhante' ti. 'Tilasaṅgulikā gahapati' ti vatvā gahapatinā kākopamāya apasādito¹³ kujjhितvā 'eso te gahapati āvāso pakkamissāmī'¹⁴ ti vatvā yāva tatiyaṃ vāriyamāno pi pakkamitvā Satthu santikaṃ gantvā Cittena¹⁵ ca attanā ca vuttavacanaṃ¹⁶ ārocesi. Satthā 'tayā¹⁷ upāsako saddho pasanno¹⁸ hīnena khuppsito¹⁹ ti tass' eva dōsaṃ āropetvā patisāraṇīyakammaṃ kāretvā,²⁰ 'gaccha Cittaṃ gahapatiṃ khamāpehī' ti pesesi. So tattha gantvā 'gahapati²¹ mayham ev' eso²² doso, khamāhi me' ti vatvāpi 'nāhaṃ

¹ K. B. °tī.² K. B. S. °naṃ.³ S. C. °evaṇ. F. tvā esa.⁴ F. °ke.⁵ C^a. Sudhammaka°.⁶ B. om. nu kho.⁷ B. C. sve. K. sveva. S. te ca.⁸ S. °mā.⁹ C^a. B. °ita°.¹⁰ F. °tī.¹¹ C. C^a. K. ghaṭṭetu°.¹² C. C^a. S. ekā. K. B. ekañ ñeva.¹³ K. appa°.¹⁴ S. gamissāmī. K. B. a. 'haṃ.¹⁵ K. a. gahapatinā.¹⁶ C. vuttavutta°.¹⁷ C^a. tadā.¹⁸ F. saddhāsampanno.¹⁹ K. dāysito.²⁰ B. °ūpetvā.²¹ B. Cittaga°.²² F. ma° veso. B. eva so.

khamāmī' ti tena paṭikkhitto maṅkubbhūto¹ taṃ khamāpetuṃ nāsakkhi, puna-d-eva² Satthu santikaṃ paccāgamāsi. Satthā 'nāssa³ upāsako khamissatī' ti jānanto pi 'manatthaddho⁴ esa tiṃsayojanaṃ tāva⁵ gantvā paccāgacchatū'⁶ ti khamāpanūpāyaṃ⁷ anācikkhitvā va uyyojesi.⁸ Ath'.assa puna āgatakāle nihatamānassa⁹ anudūtaṃ datvā 'gaccha iminā saddhiṃ gantvā upāsakaṃ khamāpehī' ti vatvā 'samaṇena nāma "mayhaṃ vihāro¹⁰ mayhaṃ nivāsanaṭṭhānaṃ mayhaṃ upāsako mayhaṃ upāsikā"¹¹ ti mānaṃ vā iesaṃ vā kātuṃ na vaṭṭati,¹² evaṃ karontassa hi issāmānādayo¹³ kilesā vaḍḍhanti' ti anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imā gāthā abhāsi:

73. 'Asataṃ¹⁴ bhāvanam¹⁵ iccheyya purekkhāraṇī ca
bhikkhusu

āvāsesu ca¹⁶ issariyaṃ pūjā parakulesu ca.

74. "Mam' eva kata¹⁷ maññantu¹⁸ gihi¹⁹ pabbajitā²⁰ ubho
mam' eva ativasā assu²¹ kiccākicesu kismici"²²
iti bālassa saṅkappo icchā māno ca vaḍḍhatī' ti.

Tattha asatan²³ ti²⁴ bālo bhikkhu avijjamānaṃ²⁵ sambhāvanaṃ iccheyya assaddho samāno²⁶ saddho ti²⁷ maṃ

¹ C. C^a. maṅkuno.

³ B. n' assa.

⁵ F. S. om. K. °namattaṃ. B. tāva maggaṃ.

⁶ S. pacchā ga°.

⁸ C. C^a. °suṃ.

¹⁰ B. nivāso. C. °re and °ṭṭhāne.

¹¹ F. K. B. °ikāyo.

¹³ C. C^a. a. ti.

¹⁵ K. bhāvam.

¹⁷ K. kutaṃ.

¹⁹ B. gihi. C^a. K. gīhi.

²¹ K. assū.

²³ B. asantaṃ.

²⁵ F. °na°. C. C^a. °no.

²⁷ K. iti.

² B. punadivase.

⁴ F. mānaddho.

⁷ B. khaman°.

⁹ B. nihatā°.

¹² K. B. icchā°.

¹⁴ B. asanta°.

¹⁶ B. om.

¹⁸ C^a. puññaṃ tu.

²⁰ K. °āj°.

²² K. B. kismiñci.

²⁴ B. a. yo.

²⁶ B. K. vas°.

jano jānātū ti icchatī ti¹ pāpicchatāniddese² vuttanayena³ bālo assaddho dussilo appassuto avivitto⁴ kusīto anupatthitasati⁵ asamāhito duppañño akhīnāsavo samāno⁶ 'aho vata maṇ jano "ayaṇ saddho sīlavā bahussuto⁷ pavivitto āradhaviṛiyo upatthitasati samāhito paññavā khīnāsavo" ti jāneyyā' ti imaṇ⁸ asantasambhāvaṇaṇ⁹ icchatī. Purekkhāraṇ ti parivāraṇ: 'aho vata maṇ sakalavīhāre¹⁰ bhikkhū parivāretvā pañhaṇ pucchanto¹¹ vicareyyun¹² ti evaṇ icchācāre tathavā¹³ purekkhāraṇ¹⁴ ca bhikkhusu icchatī. Āvāsesū ti saṅghikesu ca āvāsesu yāni¹⁵ vihāramajjhe paṇitāni¹⁶ senāsanāni tāni¹⁷ attano saṇḍiṭṭhasambhattādīnaṇ¹⁸ bhikkhūnaṇ 'tumhe idha vasa-thā' ti vicārento¹⁹ sayam pi varasenāsaṇaṇ²⁰ palibuddhanto sesānaṇ āgantukabhikkhūnaṇ paccantimāni lāmakasenāsanāni²¹ o' eva amanussapariggahitāni²² ca 'tumhe idha vasathā' ti vicārento āvāsesu ca²³ issariyaṇ icchatī. Pūjā parakulesu cā ti n' eva mātāpitunnāṇ²⁴ na ñātakānaṇ²⁵ paresaṇ²⁶ yeva²⁷ kulesu: 'aho vat' ime mayham eva dadēyyuṇ na aññesaṇ' ti evaṇ catūhi²⁸ paccayehi²⁹ pūjaṇ icchatī. Mam' eva kata³⁰ maññantū³¹ ti yassa ca

¹ B. icchatī.² F. niddese.³ K. B. °n' eva.⁴ B. appasuto appavivitto.⁵ K. °ssati. F. C. °satī.⁶ K. va ca samāno. B. vasamāno.⁷ K. bahūsuto.⁸ B. idaṇ.⁹ K. S. °taṇ sa°.¹⁰ K. samakala.¹¹ S. °ntā.¹² K. B. vihar°.¹³ C. t̥hapetvā.¹⁴ K. om.¹⁵ F. rep.¹⁶ K. B. paṇita°.¹⁷ C. om. B. a. ca.¹⁸ C^a. sandiṭṭhika°.¹⁹ K. vibhajjento.²⁰ B. varatarāṇ se°.²¹ S. vklāpase°. F. uklāpana°. K. ukkalapa°.²² B. °gahitāni.²³ B. om.²⁴ K. B. °pitūnaṇ.²⁵ K. °ik°.²⁶ B. °su.²⁷ F. ye.²⁸ K. B. catu°.²⁹ K. °ya°.³⁰ K. kataṇ.³¹ C^a. puññaṇ tū.

bālassa “*yaṃ kiñci¹ vihāre uposathāgārādikaraṇavasena kataṃ navakammaṃ taṃ sabbaṃ amhākaṃ therena katan*” ti evaṃ gihī² ca pabbajitā ca ubho pi mam eva nissāya kataṃ pariniṭṭhitāṃ³ maññantū’ ti saṅkappo uppajjati. Mam’ eva ativasā assū ti ‘gihī ca pabbajitā’ ca sabbe pi mam’ eva⁴ vase⁵ vattantu⁶ sakaṭaḡaṇavāsipharasuādīni vā laddhabbāni hontu antamaso yāgumattam pi tāpetvā pivanādīni vā evarūpesu kiccākiccesu⁷ khuddakama-hantesu⁸ karaṇīyesu kismici⁹ ekakicce pi mam’¹⁰ eva vase vattantu maṇ¹¹ yeva āpucchitvā karontū’ ti saṅkappo uppajjati. Iti bālassa ti yassa bālassa yā ca icchā¹² ayaṃ ca evarūpo saṅkappo uppajjati tassa n’ eva vipassanā na maggaphalāni¹³ vaḍḍhanti, kevalaṃ pan’ assa cando-daye¹⁴ samuddassa udakaṃ viya chasu dvāresu uppajjana-taṇhā¹⁵ c’ eva navavidhamāno¹⁶ ca vaḍḍhatī ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti. Sudhammatthero pi imaṃ ovādaṃ sutvā Satthāraṃ vanditvā utthāyāsanaṃ padakkhiṇaṃ katvā tena anudūtena¹⁷ bhikkhunā saddhiṃ gantvā upāsakassa cakkhupathe āpatṭiṃ paṭikaritvā¹⁸ upāsakaṃ khamāpesi. So upāsakena ‘khamām’ ahaṃ¹⁹ bhante, sace mayhaṃ doso atthi khamatha me’ ti paṭikhamāpito Satthārā dinne ovāde ṭhatvā kati-pāhen’ eva saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Upā-

¹ B. ca.² C^a. K. gīhi, *al*.³ B. parikammaṃ niṭṭhitāṃ.⁴ C. C^a. me, *for* mam’ eva.⁵ F. °na.⁶ C. C^a. B. a. ti.⁷ C. C^a. sakasakakiccesu.⁸ K. a. ca.⁹ K. B. °ñci.¹⁰ K. mayham.¹¹ F. saṅka maṇ. C^a. kosauka maṇ. C. kosakammaṃ. F. ? sabbaṃ. (*Anticipation of saṅkappo*?).¹² C^a. issā.¹³ K. a. ca.¹⁴ K. B. °ādayo.¹⁵ C. C^a. uppanna° (C^a. °nā). B. uppajjamunā ta°.¹⁶ K. °vidho mā°.¹⁷ C^a. dūtena.¹⁸ K. °kk°.¹⁹ K. °mi ’haṃ.

sako pi cintesi: 'mayā Satthāraṇ adisvā va sotāpatti-phalaṇ pattaṇ,¹ adisvā eva² hi³ anāgāmiphale patitthito, Satthāraṇ me⁴ daṭṭhuṇ vaṭṭati' ti so tilataṇḍulasappi-phāṇitavattacchādanādi-pūrāni⁵ pañca sakatasatāni yojāpetvā⁶ 'Satthāraṇ daṭṭhukāmā āgacchantu,⁷ piṇḍapātādihi⁸ na kilamissantī' ti bhikkhusaṅghassa ārocāpetvā bhikkhuṇisaṅghassa pi⁹ upāsakānam pi upāsikānam pi ārocāpesi, tena saddhiṇ pañcapaṇcasatā¹⁰ bhikkhū ca bhikkhuṇiyo ca upāsakā ca upāsikāyo ca nikkhamiṇsu. So tesaṇ c' eva attano parisāya cā ti¹¹ tinnay janasaṅhasānaṇ yathā tiṇsayojanamagge yāgubhattādihi kiñci vekallaṇ nāhosi¹² tathā saṇvidahi. Tassa pana nikkhanta-bhāvaṇ ñatvā yojane yojane devatā khandhāvāraṇ bandhitvā dibbehi yāgukhajjakabhattapānakādihi taṇ¹³ mahājanaṇ upaṭṭhahiṇsu, kassaci kenaci vekallaṇ nāhosi, evaṇ devatāhi upaṭṭhiyamāno devasikaṇ yojanaṇ gacchanto māsenā Sāvattiṇ pāpuṇi. Pañca sakatasatāni yathā-pūritān¹⁴ eva ahesuṇ,¹⁵ devatāhi c' eva manussehi ca abhihaṭapannākāraṇ vissajjento¹⁶ va agamāsi. Satthāpi¹⁷ Ānandattheraṇ āmantesi:¹⁸ 'Ānanda¹⁹ vaḍḍhamānakacchāyāya²⁰ Citto gahapati pañcahi upāsakasatehi²¹ parivuto āgantvā maṇ vandissati' ti. 'Kim pana bhante²² tum-

¹ K. a. Satthāraṇ.² K. yeva.³ B. om.⁴ K. eva.⁵ K. °taṇḍulamadhū°. B. om. °sappi° B. °dihi paripūrāni. K. °punnāni.⁶ K. a. ye.⁷ K. ga°.⁸ F. °ni.⁹ K. B. °ssāpi.¹⁰ F. K. pañcasatā. S. B. pañcasatā pañcasatā.¹¹ K. °sāyāti.¹² K. B. S. na hoti. C^a. nāhoti. F. na hosi.¹³ K. B. om.¹⁴ K. °purānen'.¹⁵ C. C^a. aṭṭhaṇsu.¹⁶ B. visajjanto.¹⁷ K. B. om. pi.¹⁸ K. B. āha.¹⁹ K. a. āraja. B. a. ajja.²⁰ F. C. °nacch°.²¹ B. sakatasatehi.²² K. B. a. tassa.

hākaṇ vandanakāle kiñci pāṭihāriyaṇ¹ bhavissatī' ti. 'Bhavissati Ānandā' ti. 'Kiṇ bhante' ti. 'Tassa āgantvā maṇ vandanakāle rājamānena aṭṭhakarīsamatte² padese jaṇṇumattena³ odhinā pañcavaṇṇānaṇ dibbapupphānaṇ ghanavassaṇ vassissatī'⁴ ti. Taṇ kathaṇ sutvā nagara-vāsino 'evaṇ mahāpuñño⁵ kira Citto⁶ gahapati nāma āgantvā ajja Satthāraṇ vandissatī' ti⁷ 'evarūpaṇ⁸ kira pāṭihāriyaṇ bhavissati, maṇ pi taṇ mahāpuññaṇ daṭṭhuṇ labhissāmā' ti paṇṇākāraṇ⁹ ādāya maggassa ubhosu passesu aṭṭhaṇsu. Vihārasamīpaṇ¹⁰ āgatakāle pañca bhikkhusatāni paṭhamaṇ agamaṇsu,¹¹ Citto gahapati 'ammā tumhe¹² pacchato āgacchathā'¹³ ti mahāupāsikāyo vatvā¹⁴ pañcahi¹⁵ upāsakasatehi parivuto Satthu santikaṇ agamāsi. Buddhānaṇ¹⁶ sammukhaṭṭhāne pana ṭhitā vā nisinnā vā na¹⁷ ito vā¹⁸ etto vā honti, buddhavīthiyā dvīsu passesu niccalā va tiṭṭhanti. Citto gahapati pahaṭabuddhavīthiṇ¹⁹ okkami, tīṇi phalāni pattena ariyasāvakena olokitatṭhānaṇ²⁰ kampi, 'eso kira Citto gahapati' ti mahājano olokesi. So Satthāraṇ upasaṇkamitvā chabbavaṇṇānaṇ buddharasmiṇaṇ anto pavisitvā dvīsu gopphakesu Satthu pāde gahetvā vandi. Taṇ khaṇaṇ yeva vuttappakāraṇ pupphavassaṇ vassi, sādhu-kārasahassāni pavattiṇsu. So ekaṇ²¹ māsaṇ Satthu santike vasi²² vasamāno ca sakalabuddhapamukha-

¹ F. paṭihiraṇ.³ B. jaṇṇuka°.⁵ Ca. °pañño.⁷ B. om.⁹ B. sakkāraṇ.¹¹ K. B. āgamaṇsu.¹³ F. anāg°. (corr. anug°).¹⁴ B. ṭhapetvā. K. a. sayāṇ.¹⁶ K. pana here.¹⁸ Ca. S. om. K. eto.¹⁹ F. °taṇ bu°. S. anupahaṭaṇ bu°. K. B. mahantaṇ bu°.²⁰ K. B. olokitolokita°.²² C. Ca. om.; va for ca.² K. °rissa°.⁴ C. Ca. °sī.⁶ B. nāma here.⁸ B. evaṇ.¹⁰ C. °pe.¹² B. a. amhākaṇ.¹⁵ K. pañca°.¹⁷ B. before honti.²¹ K. B. eka°.

bhikkhusaṅghaṇ¹ vihāre yeva nisīdāpetvā mahādānaṇ
 adāsi, attanā saddhiṇ āgate pi² anto vihāre yeva katvā
 paṭijaggi. Ekadivasam pi attano sakāṭesu kiñci gahe-
 tabbaṇ nāhosi, devamanussehi ābhatapaṇṇākāren' eva sab-
 bakiccāni akāsi.³ So Satthāraṇ vanditvā āha: 'bhante
 ahaṇ "tumbhākaṇ dānaṇ dassāmi" ti āgacchanto māsaṇ
 antarāmagge ahosiṇ,⁴ idha⁵ me māso vitivatto mayā
 ābhatāṇ⁶ kiñci gahetuṇ na labhāmi, ettakaṇ kālaṇ deva-
 manussehi ābhatapaṇṇākāren' eva dānaṇ adāsiṇ,⁷ so 'haṇ
 sace pi idha saṇvaccharaṇ vasissāmi⁸ n' eva mama deyya-
 dhammaṇ dātuṇ⁹ labhissāmi, sakatāni otāretvā¹⁰ gantuṇ¹¹
 icchāmi, paṭisāmanatṭhānaṇ me ārocāpethā' ti. Satthā
 Ānandattheraṇ āha: 'Ānanda upāsakassa ekaṇ¹² padesaṇ
 tucchaṇ kāretvā dehī' ti. Thero tathā akāsi, kappiya-
 bhūmi kira¹³ Cittassa gahapatino anuññātā. Upāsako pi
 attanā saddhiṇ āgatehi tihi¹⁴ janasaḥassehi saddhiṇ tuccha-
 sakāṭehi puna maggaṇ paṭipajji. Devamanussā utṭhāya
 'ayya¹⁵ tayā tucchasaḥakāṭehi gamanakammaṇ katan' ti
 sattahi ratanehi sakatāni pūrayiṇsu. So attano¹⁶ ābhata-
 paṇṇākāren' eva¹⁷ mahājanaṇ paṭijagganto agamāsi. Ānan-
 datthero Satthāraṇ vanditvā āha: 'bhante tumbhākaṇ
 santikaṇ āgacchanto pi māsenā āgato idhāpi māsam eva
 vuttho ettakaṇ kālaṇ¹⁸ ābhatapaṇṇākāren' eva dānaṇ¹⁹
 adāsi, idāni pañcasakāṭasatāni tucchāni katvā māsen' eva
 kira gamissati, devamanussā pan' assa²¹ utṭhāya "tayā²²

¹ K. B. sakalaṇ bu°.² K. a. pañca bhikkhusate.³ B. dānaṇ adāsi for sa° ak°.⁴ B. °si.⁵ B. idh' eva.⁶ B. a. paññākāraṇ.⁷ B. °si.⁸ K. B. vass°.⁹ C. om.¹⁰ K. omuñcitvā.¹¹ C^a. gacchantuṇ.¹² B. ekekaṇ.¹³ B. a. hi.¹⁴ C^a. ti°.¹⁵ K. B. ayye na. C^a. a na.¹⁶ B. om.¹⁷ K. °rehi.¹⁸ B. a. devamanussehi.¹⁹ K. B. abhihaṭa°.²⁰ B. mahād°.²¹ C. C^a. pana.²² C. C^a. na tayā. F. nakayā. K. B. ayye na tayā.

ayya tucchasakatehi gamanakammaṃ katan" ti sakatāni¹ sattahi² ratanehi pūrayiṃsu, puna so attano³ ābhatapannā-kāren' eva kira mahājanaṃ paṭijagganto gamissati,⁴ kiṃ pana bhante etassa tumhākaṃ santikaṃ āgacchantass' eva ayaṃ⁵ sakkāro uppajjati⁶ udāhu aññattha gacchantassāpi uppajjethā⁷ ti. 'Ānanda mama santikaṃ āgacchantassāpi aññattha gacchantassāpi tassa⁸ uppajjati eva, ayaṃ hi upāsako saddho pasanno sampannasīlo evarūpo⁹ yaṃ yaṃ padesaṃ¹⁰ bhajati tattha tatth' ev' assa lābhasakkāro nibbattati¹¹ ti vatvā Satthā imaṃ Pakiṇṇakavagge gātham āha :

303. 'Saddho silena sampanno yasobhogasamappito
yaṃ yaṃ padesaṃ bhajati tattha tatth' eva pūjito' ti.

Attho pan' assā tatth' eva āvibhavissati. Evaṃ vutte Ānandatthero Cittassa pubbakammaṃ pucchi. Ath' assa Satthā kathento¹² āha : 'Ānanda ayaṃ Padumuttarassa bhagavato pādāmūle katābhinihāro kappasatasahassaṃ devamanussesu saṃsaritvā Kassapabuddhakāle migaludakakule nibbatto vuddhim anvāya ekadivasaṃ deve vassante migamāranatthāya¹³ sattij ādāya araṇṇaṃ gantvā mige olokento ekasmiṃ akatapabbhāre sasisaṃ pārupitvā ekaṃ bhikkhuṃ nisinnaṃ disvā 'eko ayyo samaṇadhammaṃ karonto nisinna bhavissati, bhaddham assa āharissāmī' ti vegena gehaṃ gantvā ekasmiṃ uddhane hiyyo ābbhataṃsaṃ ekasmiṃ bhaddhaṃ pacāpetvā¹⁴ piṇḍacārikabhikkhū¹⁵ disvā tesam pi patte ādāya paññattāsanesu¹⁶ nisīdāpetvā bhikkhaṃ sampādetvā 'ayye¹⁷ parivisathā' ti aññaṃ¹⁸ ānāpetvā¹⁹ taṃ bhaddhaṃ piṭake²⁰ pakkhipitvā

¹ K. B. pañcasakataṣatāni.

² B. satta°.

³ B. so puna a°.

⁴ B. a. ti.

⁵ B. evāyaṃ.

⁶ K. °jji.

⁷ B. °atī.

⁸ B. etassa.

⁹ B. a. puggalo.

¹⁰ B. yaṃ disaṃ. B. C°. om. one yaṃ.

¹¹ K. nibbatī

¹² B. Satthācikkhanto.

¹³ B. migānaṃ mā°.

¹⁴ K. B. a. aññe.

¹⁵ B. piṇḍapātacārike bhi°.

¹⁶ K. B. °ne.

¹⁷ F. ayyo.

¹⁸ K. aññe.

¹⁹ C. C°. ānā°.

²⁰ C. C°. kuṭake. K. piṭake.

ādāya gacchanto antarāmagge nānāpupphāni ocinitvā
 pattapuṭe katvā therassa nisinnatṭhānaṃ gantvā 'mayhaṃ
 bhante¹ sangahaṃ karoṭhā' ti vatvā pattaṃ gaṇetvā²
 pūretvā therassa hatthe ṭhapetvā tehi pupphehi pūjaṃ
 katvā³ 'yathā me ayaṃ rasapiṇḍapāto pupphapūjāya
 saddhiṃ cittaṃ tosesi⁴ evaṃ⁵ nibbattanibbattaṭṭhāne⁶
 paṇṇākārasahasāni ādāya⁷ āgantvā mayhaṃ cittaṃ
 tosentu,⁸ pañcavannakusumavassāṇi ca⁹ vassatū' ti
 patthanaṃ ṭhapesi. So yāvajīvaṃ kusalaṃ karitvā¹⁰ deva-
 loke nibbatti,¹¹ nibbattaṭṭhāne jannumattena¹² odhinā
 dibbapupphavassaṃ¹³ vassi, idāni pi 'ssa jātadivase c' eva¹⁴
 idha ca¹⁵ āgatassa pupphavassavassanaṃ ca paṇṇākārābhi-
 hāro ca sattahi ratanehi sakaṭapūraṇaṃ¹⁶ ca tass' eva
 kammassa nissando¹⁷ ti.

Sudhammattherassa vatthu.¹⁸

¹ K. bha° ma°.

² K. B. pattam ādāya. K. a. bhattassa.

³ F. S. karitvā. K. a. bhante.

⁴ B. °eti.

⁵ C. C°. a maṃ. ° K. om. one ni°.

⁷ K. B. om.

⁸ B. °etvā. C°. tosentu. ° K. om.

¹⁰ K. B. katvā.

¹¹ F. °tta°.

¹² K. jānu°.

¹³ F. °pupphaṃ.

¹⁴ K. B. yeva.

¹⁵ B. idh' eva.

¹⁶ B. °ṭe pū°.

¹⁷ K. a. taṃ sandhāy' etaṃ vuttaṃ :

'annaṃ ye denti mudutā silavantesu tādisu
 tesam ijjhanti saṅkappā Citto gahapati yathā.
 yaṃ yaṃ icchanti kāmānaṃ taṃ taṃ sabbaṃ samijjhati
 bhattaṃ saṅghassa ye datvā appakaṃ bahukam pi ca
 tikālasampayuttana dānaṃ datvā ca hatthena
 labhanti sukhasampattiṃ devesu manussesu ca
 bhattaṃ palakamattaṃ va chattaṃ buddharapattakaṃ (?)
 dīpasikkhekataṃ datvā ekapupphaṃ hatthanaṃ (ca
 hatthena?)

buddhapūjā mahāgejjhā (?) dhammapūjāpi paññavā
 bhogavāsaṃ (bhagavasangha°?) pūjā ca ratanaṃ pūjitā
 saddhā

labhanti sabbasampattiṃ yāva nibbānaṃ pāpunan' ti.

¹⁸ K. B. Cittagahapati°. B. a. cuddasamaṃ.

15. VANAVĀSITISSATTHERAVATTTHU.

Aññā hi lābhūpanisā ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Vanavāsikatissattheraṃ¹ ārabbhakathesi :

Desanā pan' esā² Rājagahe samuṭṭhitā. Sāriputta-
ttherassa kira pitu Vaṅgantabrāhmaṇassa saḥāyako Mahā-
senabrāhmaṇo³ Rājagahe vasati. Sāriputtatthero eka-
divasaṃ piṇḍāya caranto tasmaṃ anukampaṃ upādāya⁴ tassa
gehadvāraṃ agamāsi. So pana parikkhīnavibhavo daliddo.⁵
So 'mama putto mayhaṃ gehadvāre⁶ piṇḍāya carituṃ
āgato bhavissati, ahañ c'amhi duggato, mayhaṃ duggata-
bhāvaṃ na jānāti maññe, natthi me koci deyyadhammo'
ti so⁷ tassa sammukhā bhavituṃ na⁸ sakkonto niliyi.
Thero⁹ aparam pi divasaṃ agamāsi, brāhmaṇo tath' eva
niliyi, 'kiñcid eva labhitvā dassāmī' ti cintento pi¹⁰ na
labhati.¹¹ Ath' ekadivasaṃ ekasmiṃ brāhmaṇavācanake¹²
thullasātakena¹³ saddhiṃ pāyāsapātiṃ labhitvā ādāya ge-
haṃ gantvā¹⁴ therāṃ anussari, 'imaṃ piṇḍapātaṃ mayā therassa
dātuṃ vaṭṭatī' ti. Thero pi taṃ khaṇaṃ¹⁵ jhānaṃ samā-
pajjitvā samāpattito vuṭṭhāya taṃ brāhmaṇaṃ disvā 'brāh-
maṇo deyyadhammaṃ labhitvā mama āgamaṇaṃ paccā-
siṃsati,¹⁶ mayā tattha gantuṃ vaṭṭatī' ti saṅghātiṃ pāru-
pitvā pattaṃ ādāya tassa gehadvāre ṭhitam eva attānaṃ
dasseesi. Brāhmaṇassa¹⁷ therāṃ disvā va cittaṃ pasīdi.
Atha naṃ upasaṅkamitvā vanditvā paṭisanthāraṃ¹⁸ katvā
antogehe nisīdāpetvā pāyāsapātiṃ gahetvā therassa patte

¹ K. om. °tissa°.² B. om. pan' esā.³ K. B. a. nāma.⁴ K. B. °kampāya for a° u°.⁵ K. a. jāto.⁶ B. °raṇ. C. a. ṭhito.⁷ K. om.⁸ K. B. S. asa°.⁹ K. a. pi.¹⁰ K. om.¹¹ K. labhi. B. nālabhi.¹² K. °vācake.¹³ K. B. thūla°.¹⁴ K. a. va.¹⁵ K. °ññeva.¹⁶ B. °sīs°.¹⁷ B. °no.¹⁸ K. °nṭh°. B. °ndh°.

ākiri.¹ Thero upaddhaṇ paṭicchitvā² pattaṇ pidahi. Atha naṇ brāhmaṇo³ 'bhante ekapaṭivijṣakamatto⁴ va pāyāso, paralokasaṅgahaṇ⁵ me karoṭha mā idhalokasaṅgahaṇ, nira-vasesasam ev'amhi dātukāmo⁶ ti sabbhaṇ ākiri. Thero⁷ tatth' eva paribhuñji,⁸ ath' assa bhattapariyosāne⁹ tam pi sātakaṇ datvā vanditvā evam āha: 'bhante aham pi tumhehi diṭṭhadhammam eva pāpuṇeyyan' ti. Thero 'evaṇ hotu brāhmaṇā' ti tassa anumodanaṇ katvā utṭhā-yāsanā pakkanto¹⁰ anupubbena cārikaṇ caranto¹¹ Jeta-vanaṇ agamāsi. Duggatakāle dinnadānaṇ pana ativiya hāseti¹² ti brāhmaṇo pi taṇ dānaṇ datvā pasannacitto somanassajāto there¹³ adhimattaṇ sineham akāsi. So there sinehen' eva kālaṇ katvā Sāvattiyaṇ therassa upaṭṭhākakule¹⁴ paṭisandhiṇ gaṇhi. Taṇ khaṇaṇ¹⁵ yeva paṇ'assa mātā 'kucchiyaṇ me gabbho patitṭhito' ti ñatvā sāmikassa ārocesi. So tassā gabbhaparihāraṇ adāsi, tassā accuṇhaatisītaatiambilādiparibhoge¹⁶ vajjetvā sukhena gabbhaṇ parihariyamānāya evarūpo dohaḷo uppajji: 'aho vatāhaṇ Sāriputtattherapamukhāni pañca bhikkhusatāni nimantetvā gehe nisīdāpetvā asambhinnakhīrapāyāsaṇ datvā sayam pi kāsāvavatthāni¹⁷ paridahitvā¹⁸ suvaṇṇa-saraṇaṇ ādāya āsanapariyante nisīditvā ettakānaṇ bhikkhūnaṇ uccitṭhapāyāsaṇ paribhuñjeyyan' ti. Tassā kira so¹⁹ kāsāvavatthaparidahanadohaḷo²⁰ kucchiyaṇ puttassa buddhasāsane pabbajjāya pubbanimittaṇ ahosi. Ath' assā

¹ C^a. akiri.

² K. B. sampa°. K. a. hatthena.

³ B. a. āha.

⁴ C. C^a. ekaṇ pa. K. B. S. °samatto.

⁵ C. °kaṇ sa°.

⁶ K. dā° 'mhi.

⁷ K. a. pi.

⁸ K. °ati.

⁹ K. B. bhattakicca°.

¹⁰ K. pakkamanto.

¹¹ K. caramāno.

¹² K. hāseti. B. toseti.

¹³ C. C^a. °raṇ.

¹⁴ B. °ssūp°.

¹⁵ B. °ne.

¹⁶ K. aticcunha°. S. B. °aṇ.

¹⁷ B. S. °ya°. K. °yāni va°.

¹⁸ K. puridahi.

¹⁹ B. om°

²⁰ K. B. °ya°.

dethā¹ ti āhaṃsu. 'Ko-nāmo 'yaṃ² dārako' ti. 'Bhante ayyena samānanāmako' ti,³ 'Tisso nām' esa bhavissatī' ti. Thero kira gihikāle Upatissamāṇavo nāma ahosi. Mātapi 'ssa cintesi: 'na mayā puttassa ajjhāsayo bhinditabbo' ti evaṃ dārakassa nāmakaraṇamaṅgalaṃ karitvā⁴ puna tassa⁵ āhāraparibhogamaṅgale pi puna tassa⁶ kaṇṇavijjhanamaṅgale pi⁷ dussagahaṇamaṅgale pi cūlākaraṇamaṅgale⁸ pi Sāriputtattherapamukhānaṃ pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ appodakamadhupāyāsam eva adaṃsu. Dārako vuddhim anvāya⁹ sattavassikakāle mātaram āha: 'amma therassa santike pabbajissāmī' ti.¹⁰ 'Sādhu tāta pubbe vāhaṃ "na mayā puttassa ajjhāsayo¹¹ bhinditabbo" ti manāṃ akāsiṃ, pabbaja¹² puttā' ti therāṃ nimantāpetvā¹³ āgatassa bhikkhaṃ datvā 'bhante tumhākaṃ dāso "pabbajissāmī" ti vadati, imaṃ ādāya sāyaṃ vihāraṃ gamissāmī'¹⁴ ti therāṃ uyyojetvā sāyaṇhasamayā mahantena¹⁵ sakkārasammānena puttaṃ ādāya vihāraṃ gantvā therassa¹⁶ niyyādesi. Thero tena saddhiṃ kathesi:¹⁷ 'Tissa pabbajjā nāma¹⁸ dukkarā abbhunhena¹⁹ atthe sati sītalaṃ labhati, sītaleṇa atthe sati abbhunhaṃ¹⁹ labhati, pabbajitā²⁰ kicchena jīvanti, tvaṃ ca sukhedhito'²¹ ti. 'Bhante ahaṃ tumhehi vuttaniyāmena²² sabbāṃ kātuṃ sakkhissāmī' ti. Thero 'sādhū' ti vatvā tassa paṭikkulamanasikāravasena²³ tacapañcakakamma-

¹ C^a. dadathā.³ K. *om*.⁵ S. puttassa.⁷ K. *a*. puna tassa.⁹ C^a. anvāya.¹¹ S. abhijjh^o.¹³ K. B. *a*. tassa.¹⁵ K. mahatā.¹⁷ B. ^onto.¹⁹ C. K. acc^o. B. u^o. (B, sītaṃ and sītena)²⁰ K. *a*. nāma.²¹ C. su^o ṭhito. K. sukhena ṭh^o.²² B. ^omen' eva.²³ K. paṭikula^o. B. paṭikula^o.² K. ^omāyaṃ.⁴ K. B. katvā.⁶ C. C^a. S. puttassa.⁸ B. ^okappana^o.¹⁰ K. *a*. sā.¹² K. B. S. ^ojj^o.¹⁴ K. B. āg^o.¹⁶ K. therāṃ.¹⁸ C. nām' esā.

ṭṭhānaṃ ācikkhitvā taṃ pabbājesi. Sakalam pi¹ hi dvattiṃ-
sikkāraṃ kathetuṃ vaṭṭati yeva, sabbaṃ kathetuṃ asakkontena
pana tacapañcakaṃ² kathetabbam eva, idaṃ hi kamma-
ṭṭhānaṃ sabbabuddhānaṃ avijahitam eva, kesādisu³ ekeka-
koṭṭhāse⁴ arahattappattānaṃ bhikkhūnam⁵ pi⁶ bhikkhūni-
nam pi upāsakānam pi upāsikānam pi paricchedo natthi,
avyattā⁷ bhikkhū pana pabbājentā arahattassa upanis-
saṃ⁸ nāsenti. Tasmā therō kammaṭṭhānaṃ ācikkhitvā
va⁹ pabbājetvā dasasu sīlesu patitṭhāpesi. Mātāpitaro
puttassa pabbajitasakkārāṃ¹⁰ karonto sattāhaṃ vihāre yeva
buddhapamukhassa saṅghassa¹¹ appodakamadhupāyāsam
eva adaṃsu. Bhikkhū pi 'nibaddhaṃ appodakamadhu-
pāyāsaṃ paribhujjituṃ na sakkomā' ti ujjhāyiṃsu, tassāpi¹²
mātāpitaro sattame divase sāyaṃ gehaṃ agamaṃsu. Sāma-
ṇero aṭṭhame divase bhikkhūhi saddhiṃ piṇḍāya pāvīsi.
Sāvathivāsino 'sāmaṇero kira ajja piṇḍāya pavisissati,
sakkāram assa karissāmā' ti pañcahi sātakaasatehi saddhiṃ¹³
cumbaṭakāni¹⁴ katvā pañca piṇḍapātasatāni sajjetvā ādāya
paṭipathe ṭhatvā adaṃsu, punadivase viharassa upavanaṃ¹⁵
āgantvā adaṃsu, evaṃ sāmaṇero dvīhi¹⁶ eva divasehi sātaka-
sahassena¹⁷ saddhiṃ piṇḍapātasahassaṃ¹⁸ labhitvā bhikkhu-
saṅghassa dāpesi. Brāhmaṇakāle dinnassa¹⁹ thūlasāta-
kassa kir' esa nissando. Ath' assa bhikkhū 'Piṇḍapāta-
dāyakatisso' ti nāmaṃ kariṃsu. Pun' ekadivasaṃ sāma-
ṇero sītakāle viharacārīkaṃ caranto bhikkhū tattha tattha

¹ K. om.³ K. B. °isu.⁵ K. om.⁷ K. B. aby°.⁹ C. C°. om.¹¹ K. B. bhikkhus°.¹³ K. B. om.¹⁵ K. upaṭṭhānaparaṃ venāṃ. B. °ss' upacāraṃ.¹⁶ B. hi°.¹⁷ K. piṇḍi°. C°. rep. sahasaṃ.¹⁸ B. dinna°.² B °kakammaṭṭhānaṃ:⁴ B. °esu.⁶ C°. hi.⁸ B. °ssūp°.¹⁰ K. °tassa sa°.¹² B. hi for pi.¹⁴ K. cumbi°. B. cumbu°.¹⁹ K. °mādāya°.

aggisālādisu visivente¹ disvā āha: 'kiṇ bhante visivento nisinn' atthā' ti. 'Sītaṇ² no³ sāmaṇerā' ti. 'Bhante sītakāle nāma kambalaṇ pārupituṇ vaṭṭati, so hi sītaṇ paṭibāhituṇ samattho' ti. 'Sāmaṇera tvaṇ mahāpuñño kambalaṇ labheyyāsi, amhākaṇ kuto kambalo' ti. 'Tena hi bhante kambalatthikā mayā saddhiṇ āgacchantū' ti sakalavihāre ārocāpesi.⁴ Bhikkhū 'samaṇerena saddhiṇ gantvā kambalaṇ āharissāmā' ti sattavassikasāmaṇeraṇ nissāya sahaṣṣamattā bhikkhū⁵ nikkhamiṃsu. So 'etta-kānaṇ bhikkhūnaṇ kuto kambalaṇ⁶ labhissāmī' ti cittaṃ pi anuppādetvā te ādāya nagarābhimukho pāyāsi. Sudin-nassa hi dānassa evarūpo ānubhāvo hoti. So bahinagare yeva gharapaṭipāṭiyā caranto pañca kambalasatāni labhitvā antonagaraṇ pāvīsi. Manussā ito cito ca kambalaṇ⁷ āharanti, eko pana puriso āpaṇadvārena gacchanto⁸ pañca kambalasatāni paṣāretvā nisinnaṇ ekaṇ āpaṇikaṇ disvā āha: 'ambho eko sā uṇero kambalaṇ⁹ saṇharanto āgacchati, tava kambale paṭicchādehī' ti. 'Kiṇ pana so dinnake gaṇhāti¹⁰ adinnake' ti. 'Dinnake gaṇhāti' ti. 'Evaṇ sante sace icchissāmī¹¹ dassāmi no ce na dassāmi, gaccha tvaṇ'¹² ti uyyojesi. Maccharino¹³ hi andhabālā evaṇ paresu¹⁴ dānaṇ dadamānesu maccharāyitvā asadisadānaṇ disvā¹⁵ maccharā-yanto Kālo viya niraye nibbattanti.¹⁶ Āpaṇiko cintesi: 'ayaṇ puriso attano dhammatāya gacchamāno¹⁷ "tava kambale paṭicchādehī" ti maṇ āha, ahaṇ pi¹⁸ "sace so

¹ K. visibb°. B. visibbante.

² B. sītalaṇ.

³ K. a. pīleti.

⁴ K. B. a. atha.

⁵ K. om.

⁶ K. °le.

⁷ B. °le.

⁸ B. āg°.

⁹ K. B. °le.

¹⁰ B. a. udāhu.

¹¹ B. icchāmi. K. °ma.

¹² C°. tan.

¹³ K. macchiriyo.

¹⁴ B. evarūpesu.

¹⁵ C°. om. ma° a° di°. K. a. Kosalarañño.

¹⁶ K. °tti.

¹⁷ B. āg°.

¹⁸ B. api for a° pi.

dinnakaṇ gaṇhāti¹ ahaṇ² mama santakaṇ sace icchāmi dussāmi, no ce na dussāmi” ti avacaṇ, diṭṭhakaṇ pana adentassa lajjā uppajjati,³ attano santakaṇ paṭicchādentassa doso natthi, imesu pañcakambalasatesu⁴ dve kambalā⁵ sataśahassagghanakā,⁶ ime⁷ paṭicchādetuṇ vaṭṭatī’ ti dve pi kambale dasādasakaṇ⁸ bandhitvā⁹ tesakaṇ antare pakkhipitvā paṭicchādesi. Sāmaṇero pi bhikkhusahassena saddhiṇ taṇ¹⁰ padesaṇ pāpuni. Āpaṇikassa¹¹ sāmaṇeraṇ disvā va puttasiṇeho uppajji, sakalasāriraṇ siṇehena paripunnakaṇ ahosi. So cintesi: ‘tiṭṭhantu¹² kambalā¹³ imaṇ disvā hadayaṃsaṃ pi dātuṇ yuttarūpan’ ti¹⁴ te dve pi kambale nīharitvā sāmaṇerassa pādamūle ṭhapetvā vanditvā ‘bhante tayā diṭṭhadhammassa bhāgī assaṇ’ ti avaca. So pi ‘ssa ‘evaṇ hotū’ ti anumodanaṇ akāsi. Sāmaṇero anto-nagare pi pañca kambalasatāni labhi, evaṇ ekadivaseṇ’ eva¹⁵ kambalasahassaṇ labhitvā bhikkhusahassassa¹⁶ adāsi. Ath’ assa ‘Kambaladāyakaṭissatthero’ ti nāmaṇ akaṇsu.¹⁷ Evaṇ nāmakaraṇadivase dinnakambalo sattavassikakāle ca¹⁸ kambalasahassabhāvaṇ¹⁹ pāpuni. Buddhasāsaṇaṇ hi ṭhapetvā natthi²⁰ aññaṇ²¹ ṭhānaṇ yattha appaṇ dinnakaṇ bahuṇ hoti bahuṇ dinnakaṇ bahutaraṇ. Tenāha Bhagavā: ²² ‘tathārupo ‘yaṇ²³ bhikkhave bhikkhusaṇgho yathārūpe bhikkhusaṇghe appaṇ dinnakaṇ bahuṇ hoti bahu dinnakaṇ

¹ B. ganha°.² B. a. pana.³ B. a. pi.⁴ K. C°. S. pañcasu ka°.⁵ B. °lāni.⁶ K. °ikā. B. °ikāni.⁷ B. va.⁸ K. dussāya dusaṇ. S. B. dasāya dasaṇ. C°. dasāsadaṇ.⁹ B. S. samb°.¹⁰ B. om.¹¹ C°. tassa.¹² B. S. °atu.¹³ K. B. °lāni. S. °laṇ.¹⁴ K. a. so.¹⁵ K. °se yeva. B. °saṇ yeva.¹⁶ K. °ānaṇ.¹⁷ K. B. kariṇsu.¹⁸ K. B. om.¹⁹ C°. °śahassaṇ (bhāvaṇ erased).²⁰ K. B. natth’.²¹ B. a. taṇ.²² Majjhima, III. 80.²³ B. tathārūpāya.

bahutaran,¹ ti. Evaṃ sāmānaro² ekassa³ kambalassa nis-
sandaṇa sattavassiko va⁴ kambalasahassaṃ labhi. Tassa
Jetavane viharantassa abhikkhaṇaṃ nātidārakā⁵ santikaṃ
āgantvā⁶ kathāsallāpaṃ karonti. So cintesi: 'mayā idha
vasantena nātidārakesu⁷ āgantvā kathentesu pi⁸ akathen-
tesu pi⁹ na sakkā etehi saddhiṃ kathāpapañcena¹⁰ attano
paṭiṭṭhaṃ¹¹ kātuṃ,¹² yannūnāhaṃ Satthu santike kamma-
ṭṭhānaṃ uggahetvā¹³ araṇṇaṃ paviseyyaṃ' ti. So Satthāraṃ
upasaṃkamitvā vanditvā¹⁴ yāva arahattā kammaṭṭhānaṃ
kathāpetvā upajjhāyaṃ vanditvā pattacīvaram ādāya vihāra
nikkhamitvā¹⁵ 'sace āsannaṭṭhāne vasissāmi nātakā maṃ
pakkosissanti' ti vīsaṃyojanasataṃ¹⁶ maggaṃ agamāsi.
Ath' ekena gāmadvārena gacchanto¹⁷ ekaṃ mahallaka-
purisaṃ disvā pucchi: 'kin nu kho upāsaka¹⁸ imasmiṃ
padese vasantānaṃ araṇṇako¹⁹ vihāro atthi' ti. 'Atthi
bhante' ti. 'Tena hi me maggaṃ ācikkhā'²⁰ ti. Mahal-
lakaupāsakassa²¹ pana taṃ disvā va²² puttasiṇeho udapādi.
Ath' assa tatth' eva ṭhito²³ anācikkhitvā 'ehi bhante

¹ K. a. :

tasmaṃ diyeta medhāvī appaṃ vā yaḍi vā bahuṃ
dānaṃ dinnam pi vījaṃ va puñṇakhettesu vappitaṃ
mahantaṃ pi phalaṃ hoti nigrodham iva tiṭṭhakaṃ (?)
ti.

² K. a. pi.

³ B. eka°.

⁴ K. om.

⁵ B. °dāyakā.

⁶ C. C°. ga°.

⁷ B. °dāya°.

⁸ B. om.

⁹ S. om. ak° pi. K. B. akathetvaṃ (K. °ntvaṃ) pi.

¹⁰ B. kathāpanapa°.

¹¹ K. a. pi.

¹² K. B. a. na sakkā.

¹³ B. °nhitvā.

¹⁴ B. om.

¹⁵ K. a. cintesi.

¹⁶ B. vīsa°. K. vīsati°.

¹⁷ B. °ntaṃ.

¹⁸ K. B. mahāup°.

¹⁹ K. araṇṇika°. B. āraṇṇika°.

²⁰ B. °āhi.

²¹ K. mahā°.

²² K. om.

²³ B. om.

ācikkhissāmi te' ti¹ gahetvā² agamāsi. Sāmaṇero tena saddhiṃ gacchanto antarāmagge nānāpupphaphalapāṭi-
maṇḍite chappañca³ padese disvā 'ayaṃ upāsaka kiṃpadeso⁴
nāmā'⁵ ti pucchi, so pi 'ssa tesāṃ nāmāni ācikkhanto
araññavihāraṃ⁶ patvā 'idaṃ bhante phāsukaṭṭhānaṃ, idha'⁷
vasāhi' ti vatvā 'bhante ko-nāmo⁸ tvaṃ' ti nāmaṃ puc-
chitvā⁹ 'sve amhākaṃ gāme piṇḍāya¹⁰ carituṃ vaṭṭatī' ti
vatvā nivattitvā attano¹¹ gāmam eva gato 'Vanavāsika-
tissatthero¹² nāma vihāraṃ āgato, tassa yāgubhattādīni
paṭiyādethā' ti manussānaṃ ārocesi. Sāmaṇero paṭhamam
eva Tisso nāma hutvā tato Piṇḍapātadāyakatisso Kambala-
dāyakatisso Vanavāsītisso ti tīni¹³ nāmāni labhitvā satta-
vussabbhantare cattāri nāmāni labhi.¹⁴ So punadivase
pāto va taṃ¹⁵ gāmaṃ piṇḍāya pāvīsi, manussā bhikkhaṃ
datvā vandiṃsu, sāmaṇero 'sukhitā hotha dukkhā muc-
cathā'¹⁶ ti āha. Ekamanusso pi tassa bhikkhaṃ datvā
puna gebaṃ gantuṃ nāsakkhi, sabbe va¹⁷ oloKentā¹⁸ va¹⁹
atṭhaṃsu, so²⁰ attano yāpanamattaṃ²¹ gaṇhi. Sakala-
gāmaVāsino tassa pādamaṇḍale urena nipajjitvā 'bhante
tumhesu imaṃ temāsaṃ idha vasantesu mayā tīni sara-
nāni gahetvā pañca²² sīlesu patitṭhāya māsaṃ²³ atṭha

¹ K. a. vatvā taṃ.² K. a. va.³ K. vana°. B. rukkhapabbata°.⁴ C. U°. kiṃ vā pa°.⁵ K. a. ayaṃ kiṃpadeso nāmā. C°. deso.⁶ K. °ññika°. B. °ññaka°.⁷ B. idh' eva.⁸ K. B. °nāma.⁹ K. a. 'ahaṃ vanavāsikatissatthero nāma upāsakā' ti
vutte.¹⁰ B. bhikkhāya.¹¹ B. anto.¹² B. vanavāsītī°.¹³ K. imāni tīni. C°. tīni. B. tīni for ti. C. om.¹⁴ K. al°.¹⁵ B. om. va taṃ.¹⁶ K. pamuñcathā.¹⁷ K. B. om.¹⁸ C°. B. °nto.¹⁹ S. om.²⁰ B. a. pi.²¹ B. a. eva.²² B. pañcasu.²³ B. terrā°.

uposathakammāni karissāma,¹ idha vasanatthāya² no paṭiññaṃ dethā' ti. So³ upakāraṃ sallakkhetvā tesāṃ⁴ paṭiññaṃ datvā nibaddhaṃ tatth' eva piṇḍāya carati,⁵ vanditavanditakkhaṇe ca⁶ 'sukhitā' hotha dukkhā muc-cathā'⁷ ti padadvayam eva kathetvā pakkamati.⁸ So tattha⁹ paṭhamamāse ca dutiyamāse¹⁰ ca vītināmetvā tatiyamāse gacchante saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Ath' assa pavāretvā vutthavassakāle¹¹ upajjhāyo Satthāraṃ upasaṅkamitvā vanditvā āha:¹² 'bhante Tissa-sāmaṇerassa santikaṃ¹³ gacchāmi' ti. 'Gaccha Sāriputtā'¹⁴ ti. So attano parivāre pañcasate bhikkhū ādāya pakka-manto¹⁵ 'āvuso Moggallāna ahaṃ Tissasāmaṇerassa santi-kaṃ gacchāmi' ti āha. Moggallānatthero¹⁶ 'aham pi āvuso āgacchissāmi'¹⁷ ti pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ nikkhami. Eten' ūpāyena¹⁸ Mahākassapatthero Anuruddhatthero¹⁹ Upālitthero Punnatthero²⁰ ti sabbe mahāsāvaka pañca-pañcahi²¹ bhikkhusatehi saddhiṃ nikkhamiṃsu, sabbesaṃ²² pi mahāsāvakānaṃ parivāro²³ cattālisaṃ²⁴ bhikkhusahassāni ahesuṃ. Te viśaṃyojanasataṃ²⁵ maggaṃ gantvā gocara-gāmaṃ sampatte²⁶ sāmaṇerassa nibaddhūpatthāko upāsako

¹ B. upavasissāmā ti.

² B. °tthānaṇ.

³ K. a. pi.

⁴ K. *om.*

⁵ K. cārīkaṇ caramāno. B. pīṇḍapātacāraṇ cari.

⁶ K. va.

⁷ K. pamuñcathā.

⁸ B. paṅkāmī.

⁹ B. tath' eva.

¹⁰ K. B. māsañ (*bis*).

¹¹ K. vuttha°.

¹² B. ahaṇ for va° āha. C^a. ahaṇ.

13 C. C^a. a. gantvā.

¹⁴ B. pakkanto.

¹⁵ B Mahā°. K. om.

¹⁶ S. ga°. K. gamissāmī. B. gacchāmī.

¹⁷ K. etena vup°. S. eten' eva up°. B. a. tath' eva.

¹⁸ K. a. Devatthero.

¹⁹ K. Panna°. C°. Punna°.

²⁰ B. pañcahi pañcahi.

21 B. sabbe.

²² K. B. °rā.

²³ K S. °sa°. B. cattāri.

²⁴ K. vīsati°. B. vīsa°. C^a. °sata°.

²⁵ C. °tto. C^a. patto. S. °pattā.

gāmadvāre¹ yeva disvā paccuggantvā vandi. Atha naṃ Sāriputtatthero pucchi: 'atthi nu kho upāsaka imasmiṃ padese ārañṇakavihāro'² ti. 'Atthi bhante' ti. 'Sabbhikkhuko'³ ti. 'Sabbhikkhuko bhante' ti. 'Ko-nāmo tattha vasatī' ti. 'Vanavāsītissatthero bhante' ti. 'Tena hi maggaṃ no ācikkhā' ti. 'Ke tumhe bhante' ti. 'Mayaṃ sāmaṇerassa santikaṃ āgatā' ti. Upāsako⁴ oloketvā dhammasenāpatiṃ ādiṃ katvā sabbe pi mahāsāvake sañjāni.⁵ So nirantaṃ pītiyā phutṭhasariro hutvā 'tiṭṭhatha tāva bhante' ti vegena gāmaṃ pavisitvā, 'ete ayyā Sāriputtattheraṃ ādiṃ katvā asīti mahāsāvaka attano attano⁶ parivārehi⁷ saddhiṃ sāmaṇerassa santikaṃ āgatā, mañcapīṭhapaccattharaṇadīpatelādīni gahetvā vegena nikkhamathā' ti ugghosesi. Manussā tāvad eva mañcādīni gahetvā therānaṃ⁸ padānupadikā hutvā therehi saddhiṃ yeva vihāraṃ pavasiṃsu. Sāmaṇero bhikkhusaṅghaṃ sañjānitvā katipayānaṃ⁹ mahātherānaṃ¹⁰ pattacīvarāni¹¹ paṭig-gahetvā¹² vattam akāsi. Tassa therānaṃ vasanaṭṭhānaṃ¹³ saṃvidahantassa pattacīvaraṃ paṭisāmentassa' eva samandhakāro¹⁴ jāto.¹⁵ Sāriputtatthero upāsake āha: 'gacchatha upāsakā tumhākaṃ andhakāro jāto' ti. 'Bhante "ajja dhammasavaṇadivaso" ti¹⁶ na mayaṃ gamissāma dhammaṃ suṇissāma, ito pubbe dhammasavaṇam pi¹⁷ natthi' ti. 'Tena hi sāmaṇera dīpaṃ jāletvā dhammasavaṇassa¹⁸ kālaṃ ghosehi' ti. So tathā akāsi. Atha naṃ therō āha: 'Tissa tava upaṭṭhākā "dhammaṃ sotukāma" amhā' ti

¹ B. dvāre.² S. °ko vi°. K. °iku°.³ K. B. a. abhikkhuko.⁴ K. C. a. te.⁵ B. °itvā.⁶ K. B. om.⁷ B. °na.⁸ B. therāṇaṃ.⁹ B. paṭipatiyānaṃ.¹⁰ K. the°.¹¹ K. °ādīni.¹² C'a. °itvā.¹³ C. °āni.¹⁴ K. ca a°. B. a°. Skt. samandhakāra.¹⁵ B. a. ti.¹⁶ K. B. S. om.¹⁷ K. a. no.¹⁸ K. °ssavana°.¹⁹ K. uggho°.

vadanti, kathehi tesañ dhamman' ti. Upāsakā ekappa-
hāren' eva utṭhāya 'bhante amhākaṇ ayyo "sukhitā hotha
dukkhā muccathā"¹ ti imāni dve padāni ṭhapetvā aññaṇ
dhammakathaṇ na jānāti, amhākaṇ aññaṇ dhamma-
kathikaṇ dethā'² ti vadiṇsu. Sāmaṇero pana arahattay
patvāpi³ n' eva tesañ dhammakathaṇ kathesi.⁴ Tadā pana
naṇ upajjhāyo 'sāmaṇera kathaṇ pana sukhito hoti kathaṇ
dukkhā muccati⁵ ti imesaṇ no dvinnāṇ⁶ padānaṇ atthaṇ
kathehi' ti āha. So 'sādhu bhante' ti vatvā⁷ citta-
vijaniṇ⁸ gahetvā dhammāsanaṇ⁹ āruya¹⁰ pañcahi nikā-
yehi atthañ ca kāraṇaṇ ca ākaḍḍhitvā ghanavassaṇ vassanto
cātuddīpakamahāmegho viya khandhadhātuāyatanaabodha-
pakkhikadhamme¹¹ vibhajanto arahattatikūṭena¹² dhamma-
kathaṇ kathetvā 'bhante evaṇ arahattappattassa sukhaṇ
hoti, arahattappatto yeva¹³ dukkhā muccati, sesajana
jātidukkhādīhi c' eva niraya dukkhādīhi ca na parimuccanti'
ti āha.¹⁴ 'Sādhu sāmaṇera sukathito te padabhāno,¹⁵
idāni sarabhāṇaṇ¹⁶ bhaṇāhi' ti. So sarabhāṇam pi bhaṇi.
Aruṇe uggacchante¹⁷ sāmaṇerassa upatṭhākamanussā dve
bhāgā ahesuṇ. Ekacce 'na vata no¹⁸ evarūpo kakkhalo
diṭṭhapubbo, kathaṇ hi nāma evarūpam pi¹⁹ dhamma-
kathaṇ jānanto ettakaṇ kālaṇ mātipititṭhane²⁰ ṭhatvā
upatṭhahantānaṇ manussānaṇ ekam pi dhammapadaṇ²¹ na
kathesi' ti kujjhiṇsu. Ekacce 'lābhā vata no ye mayaṇ
evarūpaṇ bhadantaṇ²² guṇaṇ vā aguṇaṇ vā ajānantapi

¹ K. pamuñcathā.³ K. patto pi.⁵ K. B. °itā °nti, muccanti.⁷ K. B. om.⁹ B. °ne.¹¹ K. °ya°.¹³ K. evaṇ.¹⁵ K. B. paṭi°.¹⁷ C. rep.¹⁹ K. B. S. om.²¹ K. padaṇ.² K. desethā.⁴ B. ā. ti.⁶ K. B dvi°.⁸ K. vicitta°.¹⁰ K. abhiru°.¹² K. B. arahattakūṭena.¹⁴ B. om¹⁶ K. B. °bhaññaṇ.¹⁸ K. B. C^a. S. a. ito pubbe.²⁰ K. S. °pitu°.²² K. B. bhadd°.

upatṭhahimha,¹ idāni ca² pan'assa santike dhammaṃ sotuṃ labbhimhā' ti tussinṇu.³ Sammāsambuddho taṃ divasaṃ paccūsasamaye lokaṃ volokento⁴ Vanavāsītissattherassa upatṭhāke attano ñāṇajālassa anto pavitṭhe disvā 'kin nu kho bhavissati' ti āvajjento imam atthaṃ upadhāresi: 'Vanavāsītissasāmanerasa⁵ upatṭhākā ekacce kuddhā⁶ ekacce tuṭṭhā, mayhaṃ puttasadisassa⁷ pana⁸ sāmanerasa kuddhā nirayagāmino⁹ bhavissanti,¹⁰ gantabbam eva tattha¹¹ mayā, mayi gate sabbe pi te sāmanere metta-cittaṃ katvā dukkhā muccissanti' ti. Te pi¹² manussā bhikkhusaṃhaṇaṃ nimantetvā gāmaṃ gantvā maṇḍapaṃ kāretvā yāgubhattādīni sampādetvā āsanāni paññāpetvā saṃghassa¹³ āgamaṇaṃ olokento nisīdiṇṇu. Bhikkhū pi sarīrapaṭijagganaṃ¹⁴ katvā bhikkhācāraṇelāya gāmaṃ¹⁵ pavisantā sāmaneraṃ pucchinṇu: 'kiṃ tvaṃ¹⁶ Tissa amhehi saddhiṃ āgamiṇṇa¹⁷ udāhu pacchā' ti. 'Mama gamana-velāyam eva āgamiṇṇa¹⁸ gacchatha tumhe bhante' ti. Bhikkhū pattacīvaram ādāya pāyāsinṇu.¹⁹ Satthā Jeta-vanasmiṃ yeva cīvaraṃ²⁰ pārūpitvā pattam ādāya ekacittakkhaṇe²¹ eva gantvā bhikkhūnaṃ purato ṭhitam eva attānaṃ dassesi.²² 'Sammāsambuddho āgato' ti sakalagāmo saṃkhubhitvā ekakolāhalo²³ ahoṣi, manussā udaggacittā

¹ K. °mhā.² C. K. om. C^a. eva.³ K. a. atha.⁴ C. S. ol°.⁵ K. °ttherassa.⁶ B. S. tuṭṭhā, kuddhā *infra*.⁷ K. puttassa Tissassa. B. puttassa.⁸ C. C^a. om.⁹ K. B. °bhāgino.¹⁰ B. a. ti.¹¹ K. B. ettha for e° ta°.¹² K. om.¹³ K. bhikkhus°¹⁴ K. °patijja°.¹⁵ B. a. piṇḍāya.¹⁶ K. B. om.¹⁷ K. ga°.¹⁸ K. ga°.¹⁹ K. pāvīsi°. B. pavisi°. S. palāyīṇṇu.²⁰ B. cīraṇ.²¹ K. °ne yeva. K'. ekako yeva.²² C. attanā.²³ K. B. °laṇ.

Buddhapamukhaṇ bhikkhusamghaṇ nisīdāpetvā yāguṇ datvā khajjakaṇ adaṇsu.¹ Sāmaṇero bhatte anīṭṭhite yeva antogāmaṇ pāvisī, gāmaṇvāsino nīharitvā tassa sak-kaccaṇ bhikkhaṇ² adaṇsu. So yāpanamattaṇ gahetvā Satthu santikaṇ gantvā pattaṇ upanāmesi. Satthā 'āhara Tissā' ti hatthaṇ pasāretvā pattam gahetvā³ 'passa'⁴ Sāriputta tava⁵ sāmaṇerassa pattaṇ' ti therassa dassesi. Thero Satthu hatthato pattaṇ gahetvā sāmaṇerassa datvā 'gaccha attano pattaṭṭhāne⁶ nisīditvā bhattakiccaṇ karohī' ti āha. Gāmaṇvāsino Buddhapamukhaṇ bhikkhusamghaṇ parivisitvā Satthāraṇ⁷ anumodanaṇ yāciṇsu. Satthā anumodanaṇ karonto evaṃ āha: 'lābhā⁸ vo upāsakā ye⁹ attano kulūpagasāmaṇeraṇ¹⁰ nissāya Sāriputtaṇ Moggallānaṇ Kassapaṇ¹¹ ti asīti mahāsāvake dassanāya labhatha,¹² aham pi tumhākaṇ kulūpagam¹³ eva nissāya āgato, Buddhadassanaṇ pi vo imaṇ nissāy' eva laddhaṇ lābhā vo suladdhaṇ vo' ti. Manussā cintayiṇsu: 'aho ambhākaṇ lābhā buddhānaṇ c'eva saṇghassa¹⁴ ca ārādhanaṇsamattaṇ¹⁵ ayyaṇ dassanāya labhāma deyyadhammaṇ c'assa dātuṇ labhāmā' ti sāmaṇerassa kuddhā manussā tussiṇsu, pasannaṇmanussā¹⁶ bhīyosomattāya¹⁷ pasīdiṇsu. Anumodanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṇsu. Satthā utṭhāyāsanaṇ pakkāmi, manussā Satthāraṇ anugantvā¹⁸ nivattiṇsu. Satthā sāmaṇerena saddhiṇ samadhure¹⁹ gac-

¹ C^a. aka°.² B. om.³ K'. a. Sāriputtassa adāsi (om. th° da°, *infra*).⁴ B. passasi.⁵ C^a. tāva.⁶ K'. pattāsane.⁷ B. a. vanditvā.⁸ B. a. vata.⁹ K. B. a. tumhe.¹⁰ K. B. °kaṇ sā°.¹¹ C. *all one compound*, so K. *and has* °pādīni katvā.

B. a. Anuruddhaṇ.

¹² B. °etha.¹³ K. C^a. °kaṇ.¹⁴ K. B. bhikkhus°.¹⁵ K. B. a. ambhākaṇ¹⁶ K. tuṭṭha°. B. tuṭṭhā ma°.¹⁷ K. B. C^a. bhīyyo°.¹⁸ K. B. a. vanditvā.¹⁹ K. B. S. °ena.

chanto 'sāmaṇera ayaṇ padeso konāmo¹ ayaṇ padeso konāmo' ti pubbe tassa upāsakena dassitapadese pucchanto agamāsi. Sāmaṇero pi 'bhante ayaṇ itthannāmo, ayaṇ² itthannāmo' ti ācikkhamāno agamāsi. Satthā tassa vasa-natthānaṇ gantvā pabbatamatthakaṇ abhirūhi,³ tattha tthitānaṇ pana mahāsamuddo paññāyati. Satthā sāmaṇeraṇ pucchi: 'Tissa pabbatamatthake tthito ito cito ca oloketvā kiṇ passasī' ti. 'Mahāsamuddaṇ bhante' ti. 'Samuddaṇ⁴ disvā kiṇ cintesī' ti. "Mama dukkhitadukkhita-kāle ro-dantassa catūhi samuddehi⁵ atirekatarena assunā bhavi-tabban" ti idaṇ bhante cintesin' ti. 'Sādhu sādhu Tissa evam eva⁶ etaṇ, ekekassa hi sattassa dukkhitadukkhita-kāle⁷ paggharitaṇ assu⁸ catūsu mahāsamuddesu⁹ udakato¹⁰ atire-kataram¹¹ eva' ti. Satthā¹² idaṇ ca pana vatvā imaṇ gātham āha:

'Catūsu samuddesu¹³ jalaṇ parittakaṇ
tato bahuṇ assujalaṇ anappakaṇ
dukkhena phutthassa narassa socanā
kiṇkāranā samma tuvaṇ¹⁴ pamajjasī' ti.

Atha naṇ puna pucchi: 'Tissa kahaṇ vasa-sī'¹⁵ ti. 'Imas-miṇ pabbhāre bhante' ti. 'Tattha pana vasanto kiṇ cintesī' ti. "Mayā marantena¹⁶ imasmiṇ tthāne katassa¹⁷ sariranikkhepassa paricchedo natthī" ti cintesiṇ¹⁸ bhante' ti. 'Sādhu sādhu Tissa evam etaṇ,¹⁹ imesaṇ hi sattānaṇ

¹ C. C^a. °nāma.

² S. om. K. C. om. ayaṇ itth^o once.

³ K. °yh°. B. °rūhati.

⁴ K'. B. mahās°.

⁵ K. B. mahās°.

⁶ S. B. om. C^a. eva taṇ.

⁷ K. B. om. one du°.

⁸ S. B. °taassūni.

⁹ C. C^a. B. °hi °ddehi (C. °dde).

¹⁰ K'. B. om. K. udakāti°. C. udato.

¹¹ B. °tarān'.

¹² B. om. K. after vatvā.

¹³ C. C^a. mahās°.

¹⁴ C. C^a. tvaṇ.

¹⁵ C^a. B. °ti.

¹⁶ C. °nto. C^a. °nte.

¹⁷ C. C^a. katarassa.

¹⁸ B. °mi.

¹⁹ K. eva B. a. Tissa.

paṭhaviyam nipajjitvā¹ amatatṭhānaṃ nāma natthi' ti vatvā,

'Upasālhakanāmānaṃ sahaṣṣāni catuddasa
asmiṃ padese daḍḍhāni natthi loke anāmatāṃ.²
Yamhi³ saccaṇ ca dhammo ca ahimsā saññāmo damo
etaḍ⁴ ariyā sevanti etaṃ⁵ loke anāmatan' ti

imaṃ dukanipāte⁶ Upasālhakajātakaṃ kathesi.

Iti paṭhaviyaṃ sarīranikkhepaṃ⁷ katvā marantesu sattesu⁸
amatapubbapadese⁹ marantā¹⁰ nāma natthi,¹¹ Ānandatthera-
sadisā pana amatapubbapadese parinibbāyanti. Ānanda-
tthero kira vīsaṃvassasatikakāle¹² āyusaṃkhāraṃ olokento
parikkhinabhāvaṃ ñatvā 'ito sattame divase parinibbā-
yissāmi' ti ārocesi. Taṃ pavattiṃ sutvā Rohiṇīnadiyā
ubhayatīravāsikesu manussesu orimatīravāsikā¹³ 'mayāṃ
therassa¹⁴ bahūpakārā amhākaṃ santike parinibbāyissatī'
ti vadiṃsu, paratīravāsikā 'mayāṃ¹⁵ bahūpakārā amhākaṃ
santike parinibbāyissatī' ti.¹⁶ Thero tesāṃ vacanaṃ sutvā
'ubhayatīravāsino¹⁷ mayhaṃ upakārakā¹⁸ va, "ime nāma
anupakārā" ti na sakkā vattuy, sac' āhaṃ orimatīre pari-
nibbāyissāmi, paratīravāsino dhātugahaṇatthaṃ tehi¹⁹
saddhiṃ kalahaṃ karissanti, sace paratīre parinibbāyissāmi
orimatīravāsino tathā karissanti, kalaho uppajjamāno pi
mayā nissāy' eva²⁰ uppajjissati vūpasamamāno pi mayā

¹ K'. °ntānaṃ.

² C. C^a. °tan ti.

³ B. yañ hi.

⁴ B. etaṃ.

⁵ C. C^a. evaṃ.

⁶ K. dukkha°. B. dukka°. F. J., II. 54.

⁷ C^a. °anaṃ.

⁸ C. C^a. a. ce.

⁹ K. B. °bbe pa°.

¹⁰ K'. amaranto.

¹¹ K. B. a. ti.

¹² K. B. vīsa°. K'. vīsati°.

¹³ K. orama°. (al.).

¹⁴ C. kir' assa.

¹⁵ K. a. therassa.

¹⁶ K'. S. a. vadiṃsu. K'. a. also aṭṭha.

¹⁷ C. °sī. C^a. a. pi.

¹⁸ B. °rā.

¹⁹ K. imehi.

²⁰ K. nissāya yeva.

nissāy' eva vūpasamissatī' ti cintetvā 'orimatīravāsino pi mayhaṇ upakārakā, pārimatīravāsino¹ pi mayhaṇ upakārakā, anupakārā² nāma³ natthi, orimatīravāsino⁴ orimatīre yeva sannipatantu, pārimatīravāsino pi⁵ pārimatīre yevā⁶ ti āha. Tato sattame divase majjhe nadiyā sattatālapamāne ākāse pallaṅke⁷ nisiditvā mahājanassa dhammaṇ kathetvā 'mama sarīraṇ majjhe bhinditvā⁸ eko bhāgo orimatīre patatu eko pārimatīre' ti adhiṭṭhāya yathānisinno va tejodhātuṇ samāpajji,⁹ jālā utṭhahiṇsu' sarīraṇ majjhe bhinditvā⁸ eko bhāgo orimatīre¹⁰ eko pārimatīre pati.¹¹ Mahājano paridevi, paṭhaviuddiyanasaddo¹¹ vīya ārodanasaddo ahosi, Satthu parinibbāṇe ārodanasaddato pi kārūṇṇatāro ahosi, manussā cattāro māse rodantā paridevantā "Satthu pattacīvaragāhake tiṭṭhante Satthu ṭhitakālo vīya no¹² ahosi, idāni Satthā parinibbuto" ti vippalapantā¹³ vicariṇsū¹⁴ ti.¹⁵

Puna Satthā sāmaṇeraṇ pucchi: 'Tissa imasmiṇ vana-saṇḍe dīpiādīnaṇ saddena bhāyasi¹⁶ na bhāyasi' ti. 'Na bhāyāmi Bhagavā, api ca kho pana me etesaṇ saddaṇ sutvā vanarati¹⁷ nāma uppajjati' ti vatvā satṭhimattāhi gāthāhi vanavaṇṇanaṇ¹⁸ nāma kathesi. Atha naṇ Satthā 'Tissā' ti āmantesi. 'Kiṇ bhante' ti. 'Mayaṇ gacchāma, tvaṇ āgamiṇsasi¹⁹ nivattissasi' ti. 'Mayhaṇ upajjhāye maṇ ādāya gacchante gamissāmi²⁰ nivattante nivattissāmi²¹

¹ K. B. S. para°. (al.).

³ K. B. om.

⁵ C^a. K. S. om.

⁷ K. B. C^a. °kena.

⁸ K. bhijji. B. bhijjitvā.

¹⁰ K. B. a. patati.

¹¹ K. B. °uddri°. S. paṭhavudri°.

¹² C. om.

¹⁴ C. virav°. C^a. visaraṇsu.

¹⁶ C. om.

¹⁸ C. C^a. B. °vaṇṇaṇ.

²⁰ B. āg°.

²¹ K'. °ttāpente. K. °ttente.

² S. °ako pi.

⁴ C. C^a. a. pi.

⁶ B. a. sannipatantū.

⁹ K. B. °itvā.

¹³ K. B. vilap°.

¹⁵ K. om.

¹⁷ C. va rati

¹⁹ K. ga°.

bhante' ti. Satthā bhikkhusanghena saddhiṃ pakkāmi. Sāmaṇerassa pana nivattitum eva¹ ajjhāsayo.² Thero taṃ ñatvā 'Tissa sace nivattitukāmo nivattā'³ ti āha. So Satthāraṇ ca bhikkhusanghaṇ ca vanditvā nivatti. Satthā Jetavanam eva agamāsi.⁴ Dhammasabhāyaṃ kathā udapādi: 'aho vata Tissasāmaṇero⁵ dukkaṃ karoti, paṭi-sandhigahaṇato paṭṭhāy' assa ñātakā sattaṃ maṅgalesu pañca⁶ bhikkhusatānaṃ appodakamadhupāyāsam eva adaṅsu, pabbajitakāle antovihāre Buddhapamukhasanghassa⁷ satt'eva⁸ divasāni appodakamadhupāyāsam eva adaṅsu, pabbajitvā aṭṭhame divase gāmaṃ pavisanto dvīh' eva⁹ divasehi sātakasahassena saddhiṃ piṇḍapātasahassaṃ labhi, pun' ekadivaṃ kambalasahassaṃ labhi, iti 'ssa idha vasanakāle mahālābhasakkāro uppajji,¹⁰ idāni evarūpaṃ lābhasakkāraṃ chaḍḍetvā araṇṇaṃ pavisitvā missakāhārena yāpeti, dukkarakārako vata Tissasāmaṇero'¹¹ ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-sinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāma' ti vutte, 'āma bhikkhave lābhūpanisā nāma' esā aññā¹² nibbānagāminī paṭipadā aññā, 'evaṃ lābhaṃ labhissāmi' ti hi¹³ āraṇṇakādīdhūtaṅgasa-mādānavasena lābhūpanisaṃ rakkhantassa¹⁴ bhikkhuno cattāro apāyā vivaṭadvārā eva¹⁵ tiṭṭhanti, nibbānagāminiyā pana paṭipadāya uppannaṃ lābhasakkāraṃ pahāya araṇṇaṃ pavisitvā ghaṭanto¹⁶ vāyamanto arahattaṃ gaṇhātī'¹⁷ ti

¹ B. nivattitukāmo. K'. °kāmassa.

² K'. a. abhavissa.

³ K. B. °āhī.

⁴ K. B. a. bhikkhūnaṃ.

⁵ B. vanavāsiti°.

⁶ K. B. S. pañcannaṃ.

⁷ S. K. B. °khassa. K. B. bhikkhus°.

⁸ K. B. satta.

⁹ K. B. om.

¹⁰ K. B. °ati.

¹¹ K. B. sā°.

¹² K'. a. c'eva, with ca for evaṃ.

¹³ K. B. C°. om.

¹⁴ B. lābhūpanissayaṃ karontassa. K. lābhūppādaṃ pekkhantassa.

¹⁵ K. yeva.

¹⁶ K. B. S. °ento.

¹⁷ B. °nhī.

anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

75. 'Āññā hi lābhūpanisā aññā nibbāṇagāmini,
evam etaṃ abhiññāya bhikkhu Buddhassa sāvako
sakkāraṃ nābhinandeyya vivekam anubrūhaye' ti.

Tattha aññā hi lābhūpanisā aññā nibbāṇagāmini
ti lābhūpanisā nāma' esā aññā eva aññā¹ nibbāṇagāmini
paṭipadā, lābhuppādakena hi bhikkhunā thokaṃ akusala-
kammaṃ² kātuṃ vaṭṭati, kāyavaṇkādīni³ kātabbāni honti,
yasmīṃ⁴ hi kāle kāyavaṇkādīsu kiñci karoti tadā lābho
upapajjati, pāyāsapātiyaṃ hi vaṇkaṃ akatvā ujukam eva
hatthaṃ otāretvā⁵ ukkhipantassa hattho makkhitamattako⁶
va hoti,⁷ vaṇkaṃ katvā otāretvā ukkhipantassa pana pāyāsa-
pindaṃ uddharanto va nikkhamati, evaṃ kāyavaṇkādīni
karaṇakāle⁸ yeva lābho⁹ upapajjati, ayam adhammika-
lābhūpanisā nāma, upasampadā¹⁰ cīvaradhāraṇaṃ bāhu-
saccaṃ parivāro araññavāso ti evarūpehi pana kāraṇehi
uppannalābho¹¹ dhammiko nāma hoti, nibbāṇagāminipaṭi-
padaṃ pūrentena pana bhikkhunā kāyavaṇkādīni pahā-
tabbāni, anandhen' eva andhena viya amūgen' eva mūgena
viya abadhiren' eva badhirena viya bhavituṃ vaṭṭati
asaṭhena¹² amāyena¹³ bhavituṃ vaṭṭati. Evaṃ etaṃ ti
evaṃ lābhuppādanapaṭipadaṃ ca¹⁴ nibbāṇagāminipaṭipadaṃ

¹ F. C. C^a. om. eva aññā. S. yeva.

² S. a. ca.

³ F. [karaṇakāle yeva lābho upapajjati su kiñci].

⁴ C. C^a. om.

⁵ F. osār°.

⁶ F. °matto.

⁷ K'. parivattetvā.

⁸ B. kāraṇa°.

⁹ K. lābhasakkāro.

¹⁰ C. C^a. K. B. S. upadhisampadā.

¹¹ K. B. °nno lābho.

¹² B. °tth°.

¹³ F. amāyāvina.

¹⁴ C. C^a. pūrentena (C^a. a. pana) bhikkhuna.

ca evaṇ¹ ñatvā sabbesaṇ saṅkhatadhammānaṇ² bujjhana-
 tṭhena buddhassa³ savanante⁴ jātatṭhena⁵ ovādānusāsa-
 niṇ⁶ vā savanaṭṭhena sāvako bhikkhu⁷ adhammikaṇ⁸ catu-
 paccayasakkāraṇ nābhinandeyya na c'eva⁹ dhammikaṇ¹⁰
 paṭikkoseyya, kāyavivekādikaṇ vivekaṇ anubrūhaye
 tattha 'kāyaviveko' ti kāyassa ekībhāvo 'cittaviveko' ti
 atṭha samāpattiyo, 'upadhiviveko' ti nibbānaṇ, tesu kāya-
 viveko gaṇasangaṇikaṇ vinodeti, cittaviveko kilesasangaṇi-
 kaṇ vinodeti, upadhiviveko saṅkhārasangaṇikaṇ vinodeti,
 kāyaviveko ca cittavivekassa paccayo hoti, cittaviveko
 upadhivivekassa paccayo hoti, vuttam pi c'¹¹ etaṇ : kāya-
 viveko ca vavakaṭṭhakāyānaṇ¹² nekkhammābhiraṭānaṇ, citta-
 viveko ca parisuddhacittānaṇ paramavodānappattānaṇ,
 upadhiviveko ca nirupadhīnaṇ puggalānaṇ visaykhāragatā-
 naṇ ti, iti¹³ imaṇ tividhaṇ¹⁴ vivekaṇ brūheyya¹⁵ vadḍheyya
 upasampajja vihareyya ti attho.

Desanāvasāne bahū sotūpattiphalādīni pāpuṇisū ti.

*Vanavāsikatissattheravatthu.*¹⁶

Bālavaggavaṇṇanā nīṭṭhitā.

Pañcamo vaggo.

¹ C. C^a. a. ca.

² K'. B. S. saṅkhatāsaṅkhata°.

³ K'. a. vacanaṇ.

⁴ F. savanena. K'. suvanatṭhena.

⁵ K'. jānanaṭṭhena.

⁶ F. K'. °sanaṇ.

⁷ K'. bhinnakilesattā bhi°.

⁸ C^a. °ika°. B. adhammaṇ.

⁹ F. K'. C^a. tam eva. B. tath' eva.

¹⁰ F. K'. B. a. na.

¹¹ K'. B. h'.

¹² K'. B. viveka°.

¹³ B. om.

¹⁴ B. a. pi. C. °dha°.

¹⁵ K'. brūhayeyya. B. brūhaye.

¹⁶ S. B. °siti°. B. a. pannarasamaṇ.

VI. PAṆḌITAVAGGO.

1. RĀDHATTHERAVATTHU.

NIDHĪNAṆ¹ VA PAVATTĀRAṆ² ti imaṇ dhammadesanaṇ Sattha Jetavane³ viharanto āyasmantaṇ,⁴ Rādhāṇ ārabba kathesi.

So kira gihikāle Sāvattiyaṇ duggatabrāhmaṇo⁵ ahosi. So 'bhikkhūnaṇ santike jīvissāmi' ti cintetvā vihāraṇ gantvā appaharitaṇ karonto parivenaṇ sammajjanto mukhadhovanādīni dadanto⁶ vihāre yeva⁷ vasi. Bhikkhū pi⁸ taṇ⁹ saṅgaṇhiṇsu, pabbājetuṇ pana¹⁰ na icchanti.¹¹ So pabbajjaṇ alabhamāno kiso ahosi. Ath'¹² ekadivasaṇ Satthā paccūsasamaye¹³ lokaṇ volokento¹⁴ taṇ brāhmaṇaṇ disvā 'kin nu kho' ti upadhārento, 'arahā¹⁵ bhavissatī' ti ūatvā, sāyaṇhasamaye vihāracārikaṇ caranto viya brāhmaṇassa santikaṇ gantvā 'brāhmaṇa kiṇ karonto vicarasi' ti āha. 'Bhikkhūnaṇ vattapaṭivattaṇ karonto¹⁶ bhante'¹⁷

¹ Here begins B¹.

² K. B¹. °naṇ.

³ K. Sāvattiyaṇ.

⁴ B. āyasmā°.

⁵ B. dukk°.

⁶ B¹. upanāmento anto°. B. a. anto°.

⁷ K. B¹. om.

⁸ K. om.

⁹ B. naṇ.

¹⁰ B. om.

¹¹ K. °iṇsu.

¹² B. atha.

¹³ K. B¹. B. °kāle.

¹⁴ S. C^a. ol°.

¹⁵ B. °hattaṇ.

¹⁶ B. a. vicarāmi.

¹⁷ B¹. om.

ti.¹ 'Labhasi nesaṇ santikā saṅgahan'² ti. 'Āma bhante³ āhāramattaṇ labhāmi, na pana⁴ pabbājenti' ti.⁵ Satthā etasmiṇ nidāne bhikkhusaṅghaṇ sannipātāpetvā⁶ tam atthaṇ pucchitvā 'bhikkhave atthi koci imassa brāhmaṇassa adhikāraṇ saranto'⁷ ti pucchi. Sāriputtatthero 'ahaṇ bhante sarāmi, ayaṇ me Rājagahe piṇḍāya carantassa attano abhihaṭṭaṇ kaṭacchubhikkhaṇ⁸ dāpesi, imam assaṇaṇ adhikāraṇ⁹ sarāmī' ti āha. So Satthārū 'kiṇ pana Sāriputtatthere¹⁰ evaṇ katūpakaraṇ dukkhato mocetun na¹¹ vattatī' ti vutte,¹² 'sādhu bhante¹³ pabbājessāmī' ti taṇ brāhmaṇaṇ pabbājesi. Tassa bhattagge āsanapariyante āsaṇaṇ pāpuṇāti,¹⁴ yāgubhattādīhi¹⁵ hi¹⁶ pi kilamati. Thero taṇ ādāya cārikaṇ pakkāmi, abhikkhaṇaṇ¹⁷ ca naṇ 'idan te kattabban idan na kattabban'¹⁸ ti ovadi anusāsi. So suvaco¹⁹ ahosi padakkhiṇaggāhi, tasmā²⁰ yathānusiṭṭhaṇ paṭipajjamāno katipāhen' eva arahattaṇ pāpuṇi. Thero taṇ ādāya Satthu santikaṇ gantvā²¹ vanditvā nisīdi. Atha naṇ Satthā paṭisanthāraṇ katvā āha:²² 'suvaco nu kho Sāriputta te²³ antevāsiko' ti. 'Āma bhante ātiviya suvaco, kismici²⁴ dose vuccamāne²⁵ na²⁶ kuddhapubbo'²⁷ ti. 'Sāri-

¹ B¹. iti vutte.

² B¹. 'kiṇ ne° sa° sa° labhasī' ti pucchi.

³ B¹. om. āma bh°.

⁴ B¹. om.

⁵ B¹. a. āha.

⁶ S. C^a. °pātetvā.

⁷ K. B. saratī. B¹. bhi° imassa bi° a° sarati koci atthi.

⁸ B¹. °bhattaṇ.

⁹ K. imassa a°. B. imassāhaṇ.

¹⁰ K. B. S. Sāriputta. (B.S. te Sā°.)

¹¹ K. B. om.

¹² K. vuto.

¹³ K. taṇ.

¹⁴ B¹. °ṇi.

¹⁵ C. C^a. °ini. B¹. °iti.

¹⁶ K. B. S. om.

¹⁷ K. atha bhikkhū, with °igsu (bis).

¹⁸ C. C^a. om.

¹⁹ B¹. subbacco. B. subbaco.

²⁰ K. tattha.

²¹ K. āg°.

²² B¹. after ti.

²³ B. om. K. te sā°.

²⁴ K. B. C^a. kismiñci.

²⁵ C. C^a. °no.

²⁶ K. pi n'eva.

²⁷ K. kuddhita°.

putta evarūpe saddhivihārike labhanto kittake gaṇheyyāsi' ti. 'Bhante bahuke¹ gaṇheyyam evā' ti. Ath' ekadivasan dhammasabhāyaṇ kathaṇ samutṭhāpesuṇ : 'Sāriputta-tthero kira² kataññū katavedī kaṭacchubhikkhāmattaṇ³ upakāraṇ saritvā duggatabrāhmaṇaṇ⁴ pabbājesi, Rādhatthero⁵ pi ovādakkhamo ovādakkhamam⁶ eva labhatī'⁷ ti. Satthā tesan kathaṇ sutvā 'na bhikkhave idān' eva⁸ pubbe pi Sāriputto kataññū katavedī yevā' ti vatvā tam atthaṇ pakāsetuṇ⁹

'Alīnacittaṇ¹⁰ nissāya pahatṭhā mahatī camū Kosalaṇ senāsantutṭhaṇ jīvagāhaṇ agāhayī,¹¹ Evaṇ nissayasampanno bhikkhu āradbhaviriyo¹² bhāvayaṇ¹³ kusalaṇ dhammaṇ yogakkhemassa pattiyaṇ pāpuṇeyyānupubbena¹⁴ sabbasaṇyojanakkhayaṇ' ti

idam¹⁵ Dukanipāte Alīnacittajātakaṇ¹⁶ vitthāretvā kathesi : 'tadā kira vadḍhakihi pādassa ārogakaraṇabhāvena¹⁷ kataṇ attano upakāraṇ ṇatvā sabbasetahatthipotakassa¹⁸ dāyako ekacārī¹⁹ hatthī Sāriputtatthero²⁰ ahoṣi' ti evaṇ theran ārabba jātaṇ kathetvā Rādhattheran ārabba 'bhikkhave bhikkhunā nāma Rādhena viya suvacena bhavitabbaṇ dosaṇ dassetvā ovadiyamānena pi na kujjhitabbaṇ, ovāda-dāyako pana nidhiācikkhanako²¹ viya datṭhabbo' ti vatvā

¹ K. B. a. pi.

² K. om.

³ K. a. pi.

⁴ B¹. dukkaṭa°.

⁵ B. atha th°.

⁶ K. ovādam.

⁷ B. a. kira. S. labhi. K. gaṇhātī.

⁸ B¹. a. sã° kataññū na katavedī.

⁹ B¹. a. bhikkhave.

¹⁰ B¹. alinna°.

¹¹ S. B. agāhasi.

¹² B¹. ā° bhi°.

¹³ B¹. bhāveyyāsi, after dh°.

¹⁴ K. J. pāpuṇa°.

¹⁵ B. imaṇ.

¹⁶ F. J., II. 22.

¹⁷ K. aroga°. B¹ arogaḥh°.

¹⁸ K. B. B¹. °ssa ha°.

¹⁹ K. °ika°. B. °iko.

²⁰ B¹. °tto.

²¹ C. °nako.

anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

76. 'Nidhīnaṃ va pavattāraṃ yaṃ passe vajjadassinaṃ¹
niggaṃhāvādiṃ medhāvīṃ tādisaṃ paṇḍitaṃ bhaje,²
tādisaṃ bhajamānassa seyyo hoti na³ pāpiyo ' ti.

Tattha nidhīnaṃ ti tattha tattha⁴ nidahitvā ṭhapitānaṃ hiraṇṇasuvaññādiṇānaṃ⁵ nidhikumbhīnaṃ⁶ pavattāraṃ ti kicchajīvike⁷ duggatamanusse anukampaṃ katvā ' ehi sukhena te⁸ jīvitūpāyaṃ⁹ dassessāmī ' ti nidhiṭṭhānaṃ netvā ' hatthaṃ pasāretvā idaṃ¹⁰ gaṭetvā sukhena jīvā ' ti ācikkhitāraṃ viya¹¹ Vajjadassinaṃ ti dve¹² vajjadassino ' iminānaṃ¹³ asāruppena vā khalitena vā saṅghamajjhe nigaṇhis-sāmī ' ti randhagavesako ca aññātaṃ nāpanatthāya¹⁴ nātaṃ anugaṇhaṇatthāya¹⁵ sīlādīnaṃ assa vuddhikāmatāya taṃ taṃ vajjaṃ olokanena ullumpanasabhāvena¹⁶ saṇṭhito ca, ayaṃ idha adhippeto; yathā hi duggato manusso ' imaṃ gaṇhāhī ' ti tajjetvāpi pothetvāpi¹⁷ nidhiṃ dassente¹⁸ kopaṃ na karoti pamudito¹⁹ eva hoti, evam eva evarūpe puggale asāruppaṃ vā khalitaṃ vā disvā ācikkhante kopo na katabbo tuṭṭhen' eva bhavitabbaṃ, ' bhante mahantaṃ vo²⁰ kammaṃ

¹ B¹. nidhipa° viya va° yaṃ passe. K. °ttānaṃ.

² K. bhajje.

³ B¹. pāpiyo na hoti.

⁴ C. C^a. om., one; F. om., both.

⁵ C^a. °purānānaṃ.

⁶ K. °ānaṃ.

⁷ F. kiccā°.

⁸ K. B. S. om.

⁹ S. B. jīvanūp°. K. a. assa.

¹⁰ K. B. imaṃ.

¹¹ F. °atāraṃ. S. °ātāraṃ.

¹² F. me.

¹³ K. taṃ.

¹⁴ C^a. a. nātaṃ nāpanatthāya.

¹⁵ B. anuggahaṇ°. F. anuggaṇhatthāya.

¹⁶ K. °vasena. S. °vasaṇṭh°. B. °paṇḍito. F. °amp°.

¹⁷ K. a. paṭhetvā.

¹⁸ C. C^a. B. °nto.

¹⁹ B. °mo°.

²⁰ F. vā.

kataṇ mayhaṇ ācariyūpajjhāyatṭhāne tathvā ovađantehi puna pi maṇ vadeyyāthā¹ ti pavāretabbam eva. Niggayhavādin² ti ekacco hi³ saddhivihārikādinaṇ asāruppaṇ vā khalitaṇ vā disvā 'ayaṇ me mukhodakadānādīhi sakaccaṇ upaṭṭhahati,⁴ sace naṇ vakkhāmi na maṇ upaṭṭhahissati, evaṇ me parihāni bhavissati' ti vattuṇ avisahanto na niggayhavādī nāma hoti, so imasmiṇ sāsane kacavaraṇ ākirati; yo pana tathārūpaṇ vajjaṇ disvā vajjanurūpaṇ tajjento⁵ paṇamento daṇḍakammaṇ karonto⁶ vihārā niharanto sikkhāpeti ayaṇ niggayhavādī nāma seyyathāpi Sammasambuddho. Vuttaṇ h' etaṇ :⁷ 'niggayha niggayhāhaṇ⁸ Ānanda vakkhāmi pavayha pavayha⁹ yo sāro¹⁰ so¹¹ tṭhasati' ti. Medhāvin ti dhammojapaṇṇāya samannāgataṇ. Tādisaṇ ti evarūpaṇ paṇḍitaṇ bhajeyya payirupāseyya, tādisaṇ hi ācariyaṇ bhajamānassa antevāsikassa seyyo hoti na pāpiyo vaddhi yeva hoti no parihāni¹² ti.

Desanāvasāne¹³ bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.

Rādhatherassa vatthu.¹⁴

2. ASSAJIPUNABBASUKAVATTHU.¹⁵

Ovadeyyānusāseyyā ti imaṇ dhammadeśanaṇ Satthā Jetavane viharanto Assajipunabbasuke bhikkhū ārabha kathesi.

¹ K. ovādeyyāthā. B. vād°.

² F. K. °inan.

³ F. ekaccehi.

⁴ K. °issati.

⁵ B. °anto.

⁶ C°. kārento.

⁷ Majjhima, III., p. 118.

⁸ C. C°. °yha a°. S. °yhe ni°.

⁹ C. C°. om. pa° pa°. K. B. paggayha paggayha (B°ā) S. pavayhe °yha.

¹⁰ F. pavayha sā sāro. B. yo naro vāde. K. sāre.

¹¹ K. om.

¹² C. C°. om. no pa°. K. a. hoti.

¹³ B. °pariyosāne. B¹. pe.

¹⁴ B. °rav°. B. B¹. a. paṭhamaṇ.

¹⁵ Cf. Cullavagga, I. 13. S. 13, 1.

Desanā pana Kīṭāgirisminṇ samuṭṭhitā.

Te kira dve pi¹ aggasāvakānaṃ saddhivihārikā alajjino pana ahesuṇ pāpabhikkhū. Te² attano parivārehi pañcahi bhikkhusatehi saddhiṇ Kīṭāgirisminṇ viharantā mālāvacchaṇ³ ropenti pi ropāpenti pī ti ādikaṇ nānappakāraṇ⁴ anācāraṇ karontā kuladūsakakammaṇ katvā tato uppannehi pacca-yehi jīvikaṇ kappentā taṇ āvāsaṇ pesalānaṇ bhikkhūnaṇ anāvāsaṇ akaṇsu. Satthā taṇ pavattiṇ sutvā tesāṇ pabbā-janiyakammakaraṇatthāya saparivāre⁵ dve aggasāvake āmantetvā⁶ ‘gacchatha⁷ Sāriputtā⁸ tesu ye tumhākaṇ vacanaṇ na karonti tesāṇ pabbājanīyakammaṇ karotha, ye pana⁹ karonti te ovaḍatha¹⁰ anusāsatha, ovaḍanto hi anusāsanto apaṇḍitānaṇ yeva appiyo hoti,¹¹ paṇḍitānaṇ pana piyo hoti manāpo’ ti anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha:¹²

77. ‘Ovadeyy’ anusāseyya¹³ asabbhā ca nivāraye¹⁴
sataṇ hi so piyo hoti asataṇ hoti appiyo’ ti.

Tattha ovadeyyā ti uppanne vatthusminṇ vadanto ova-dati nāma, anuppanne¹⁵ ‘ayaso pi no siyā¹⁶ ti ādivasena¹⁷ anāgataṇ dassento anusāsati nāma, sammukhā vadanto pi ovaḍati nāma parammukhā dūtaṇ vā sāsanaṇ vā pesento anusāsati nāma, sakiṇ vadanto¹⁸ pi ovaḍati nāma, punap-

¹ K. B. B¹. kiñcāpi for dve pi. S. bhikkhū for pi.

² B¹. om. K. a. hi.

³ S. °gacchaṇ. (But from °vīkṣa; *Buddh.’s C^v taruṇa-puppharukkhaṇ*).

⁴ B¹. nānāpakāraṇaṇ.

⁵ S. a. Sāriputtamoggallāne.

⁶ K. ālāpetvā.

⁷ K. B¹. gaccha, after Sā°.

⁸ K. °tta.

⁹ B¹. va. B. ca.

¹⁰ K. B¹. ovā°.

¹¹ B. B¹. a. amanāpo.

¹² B¹. a. bhikkhave.

¹³ B¹. °reyya.

¹⁴ C^a. °yyānu°.

¹⁵ B. a. vatthusminṇ.

¹⁶ B. te bhavissatī.

¹⁷ S. ādīnaṇ va°. K. mā siyā. F. nesiya.

¹⁸ B. ovaḍanto.

puna¹ vadanto anusāsati nāma, avadanto eva² anusāsati³ nāmā ti eva⁴ ovadeyya anusāseyya asabbhā ca⁵ akusaladhammā⁶ nivāreyya kusaladhamme patitṭhāpeyyā ti uttho. Sataṇ hi⁷ so piyo hoti ti⁸ evarūpo puggalo buddhadīnaṇ sappurisānaṇ piyo hoti, ye paṇa aditṭha-dhammā vitinṇaparalokā⁹ āmisacakkhukā jīvikatthāya¹⁰ pabbujitā tesuṇ asataṇ so ovādako¹¹ anusāsako¹² 'na tvaṇ amhākaṇ upajjhāyo na ācariyo kasinā amhe ovadasī' ti evaṇ mukhasattihi vijjhantānaṇ appiyo hoti ti.¹³

Desanūvasāne bahū sotūpattiphaladini pāpuṇṇisū ti.¹⁴ Sāriputtamoggallānapi tattha gaṇtvā te bhikkhū ovadiṇṇsu anusāsiṇṇsu,¹⁵ ekacce ovādaṇ¹⁶ paṭicchitvā¹⁷ sammā vat-tiṇṇsu,¹⁸ ekacce vibbhamiṇṇsu,¹⁹ ekacce pabbājaniyakammaṇ²⁰ pāpuṇṇisū ti.

Assajipunabbasukānaṇ vatthu.²¹

3. CHANNATTHERAVATTHU.²²

Na bhaje pāpake mitte ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Channattheraṇ ārabba kathesi. So kirāyasmā²³ 'ahaṇ²⁴ amhākaṇ ayyaputtana saddhiṇ

¹ K. B. S. °naṇ.

² K. B. a. vā. S. yeva.

³ K. °anto.

⁴ K. om. nāmā ti evaṇ.

⁵ F. K. B. ti. S. a. ti.

⁶ S. a. ca. K. °kammā; kamme *infra*.

⁷ K. satan ti.

⁸ C. Ca. om.

B. avi°.

¹⁰ K. jīvit°.

¹¹ B. ovādadāyako. C^a. vādako.

¹² K. a. natthi.

¹³ K. om.

¹⁴ B¹. pe pāpuṇanti.

¹⁵ K. B. a. tesu.

¹⁶ C. °iṇ.

¹⁷ K. B¹. sampa°.

¹⁸ B¹. samāpava°.

¹⁹ K. om. e° vi°.

²⁰ C. C^a. S. °iya° al. K. °iyaṇ ka°.

²¹ K. om. A° va. B. °kava° and a. dutīyaṇ.

²² Cf. Cullavagga, xi. 1.

²³ K. hi a°.

²⁴ B. om.

mahābhinnikkhamaṇaṇ nikkhanto tadā aññaṇ ekaṇ¹ pi² na passāmi, idāni pana “ahaṇ Sāriputto nāma ahaṇ Moggallāno nāma mayaṇ aggasāvaka’ amhā ” ti vatvā ime caranti³ ti dve aggasāvake akkosati. Satthā bhikkhūnaṇ santikū taṇ pavattiṇ sutvā⁴ Channattheraṇ pakkosāpetvā ovadati.⁵ So taṇ khaṇaṇ⁶ tuṇhī hutvā puna gantvā there akkosati yeva.⁷ Evaṇ yāva tatiyaṇ akkosantaṇ⁸ pakkosāpetvā Satthā ovaditvā⁹ ‘Channa dve aggasāvaka nāma tuyhaṇ kalyāṇamittā uttamaपुरिसā, evarūpe kalyāṇamitte sevassu bhajassū’ ti vatvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha:¹⁰

78. ‘Na bhaje pāpake mitte na bhaje purisādhame¹¹
bhajetha mitte kalyāṇe bhajetha purisuttame’ ti.

Tass’ attho : kāyaduccaritādiakusalakammābhiraṭṭā¹² pāpamittā nāma sandhicchedādike¹³ vā ekavīsatiānesu nāpabhede¹⁴ vā aṭṭhāne niyojanikā¹⁵ purisādhama nāma ubho pi vā ete pāpamittā c’eva purisādhama ca te na bhajeyya na payirupāseyya, viparītā pana kalyāṇamittā c’eva sappurisā ca te bhajetha payirupāsethā ti.¹⁶

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalāḍḍini pāpuṇiysū ti.

Channatthero pana¹⁷ ovādaṇ sutvāpi purimanayen’ eva puna¹⁸ bhikkhū akkosati paribhāsati, puna pi Satthu

¹ K. e° a°.

² K. om.

³ B. B¹. vicar°. K. vihar°.

⁴ B¹. ñatvā.

⁵ B. ovadi. B¹. ovādi.

⁶ B¹. °ṇen’ eva. B. °ṇe yeva. K. °ñ ñeva.

⁷ B. a. ti.

⁸ B¹. a. so taṇ. K. a. taṇ.

⁹ B¹. ovādetvā.

¹⁰ B¹. a. Channa.

¹¹ B¹. pā° mi° bha° pu° na bha°, ka° mi° °eyya pu° bha.

¹² C. C^a. °dhammā°.

¹³ F. B. °nāḍike. K. °dāḍikārite.

¹⁴ F. B. °nāḍibhede.

¹⁵ C. °jakā. K. B. °jikā.

¹⁶ C. om.

¹⁷ B. a. taṇ.

¹⁸ B. om. B¹. a. pi.

ārocesu.¹ Satthā² 'bhikkhave mayi dharante Channaṃ sikkhāpetuṃ na sakkhissatha mayi pana parinibbute sakkhissathā' ti vatvā³ parinibbānakāle āyasmatā Ānandena 'bhante kathaṃ Channatthere amhehi paṭipajjitabban' ti vutte, 'Ānanda Channassa⁴ brahmadāṇo dātabbo' ti ānāpesi.⁵ So⁶ Satthari parinibbute Ānandattherena ārocitaṃ⁷ brahmadāṇaṃ sutvā dukkhi dummano tikkhattuṃ mucchito⁸ papatitvā⁹ 'mā maṃ bhante nāsayitthā' ti yācitvā sammā vattaṃ¹⁰ pūrento na cirass' eva saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi¹¹ ti.

Channattheravatthu.¹²

4. MAHĀKAPPINATTHERAVATTHU.*

Dhammapīti sukhaṃ seti ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Mahākappinattheraṃ ārabha kathesi.

Tatrāyaṃ ānupubbikathā.¹³ Atīte kira āyasmā Mahākappino Padumuttarapādamūle¹⁴ katābhinihāro saṃsāre saṃsaranto Bārānasito avidūre ekasmiṃ pesakāragāme jeṭṭhapesakāro¹⁵ hutvā nibbatti. Tadā saḥsamattā paccekabuddhā aṭṭha māse Himavante vasitvā vassike¹⁶ cattāro māse¹⁷ janapade vasanti. Te ekavāraṃ Bārānasiyā¹⁸ avidūre otaritvā 'senāsanakaraṇatthāya hatthakammaṃ yāca-

¹ K. °ceyiṃsu.

² B. a. āha.

³ B¹. a. Satthu.

⁴ B. °attherassa. B. a. bhikkhuno.

⁵ B¹. a. āha.

⁶ Ca. om.

⁷ C^a. °ita°.

⁸ C. C^a. S. pucchitvā.

⁹ B. B¹. patitvā. S. om.

¹⁰ B¹. samāpaṭipattiṃ.

¹¹ B. °nā.

¹² K. om. B. a. tatīyaṃ.

* This tale in the Manorathapūraṇi.

¹³ C^a. anu°. K. anupubba°.

¹⁴ B¹. °buddhassa pā°.

¹⁵ S. B. jeṭṭhaka°. K. °kārako.

¹⁶ B¹. vassakāle.

¹⁷ B. a. ca.

¹⁸ K. °ito.

tbā¹ ti rañño santikaṇ aṭṭha paccekabuddhe pahīṇiṇṇsu. Tadā pana rañño² vappamaṅgalakālo hoti. So 'paccekabuddhā kira āgatā' ti sutvā³ nikkhamitvā āgatakāraṇaṇ pucchitvā⁴ 'ajja bhante okāso natthi, sve amhākaṇ vappamaṅgalaṇ,⁵ tatiyadivase karissāmī' ti vatvā⁶ paccekabuddhe animantetvā va⁷ pāvisi. Paccekabuddhā 'aññaṇ⁸ gāmaṇ⁹ gamissāmā'¹⁰ ti pakkamiṇṇsu. Tasmiṇ khaṇe jeṭṭhaka-pesakārassa¹¹ bhariyā kenacid eva karaṇiyeṇa Bārāṇasiṇ gacchanṭi te paccekabuddhe disvā vanditvā 'kiṇ bhante avelāya ayyā¹² āgatā' ti pucchitvā¹³ ādito paṭṭhāya¹⁴ taṇ¹⁵ pavattiṇ sutvā¹⁶ saddhāsampannā¹⁷ nānasampannā itthi 'sve bhante amhākaṇ bhikkhaṇ gaṇhathā' ti nimantesi. 'Bahukā mayaṇ bhaginī' ti.¹⁸ 'Kiṭṭakā vo¹⁹ bhante' ti.²⁰ 'Sahassamattā' ti.²¹ 'Bhante imasmiṇ gāme²² saḥassamattā va sippikā,²³ ekeko²⁴ ekekassa²⁵ bhikkhaṇ dassati,²⁶ bhikkhaṇ adhivāsetha, aham eva vo vasanaṭṭhānam pi kāressāmī'²⁷ ti āha. Paccekabuddhā adhivāsayaṇṇsu. Sā²⁸ gāmaṇ pavisitvā ugghosesi: 'ahaṇ saḥassamatte paccekabuddhe disvā nimantesiṇ,²⁹ ayyānaṇ nisīdanaṭṭhānaṇ

¹ B. °itthā.² K. ra° pana.³ B. a. tasmiṇ khaṇe.⁴ B. āpu°.⁵ B¹. a. hoti.⁶ B. a. so.⁷ K. om.⁸ S. aññattha.⁹ S. B. om.¹⁰ B¹. pavississāmā.¹¹ K. B. S. jeṭṭhap°.¹² B. om.¹³ K. a. tehi.¹⁴ B. a. kathesuṇ. B¹. a. kathetvā.¹⁵ K. kathitaṇ.¹⁶ B¹. ñatvā.¹⁷ K. °ya sa°. C. C^a. sa° pasannā.¹⁸ B¹. a. vutte.¹⁹ K. B. om.²⁰ B¹. a. pucchi.²¹ B¹. a. āhaṇsu.²² B¹. ṭhāne.²³ B¹. saḥassapesakārā vasimha. K. B. have vasimhā.²⁴ B¹. a. paccekabuddho.²⁵ B¹. a. dāyako.²⁶ C. a. ti.²⁷ K. kārāp°. B. kariss°.²⁸ K. a. pana.²⁹ B. nimantayi.

saṃvidahatha, yāgubhattādini sampādethā' ti gāmamajjhe maṇḍapaṃ kārāpetvā¹ āsanāni paññāpetvā punadivase paccekabuddhe nisīdāpetvā paṇitena bhojanena² parivisitvā bhattakiccāvasāne tasmiṃ gāme sabbā itthiyo ādāya tāhi saddhiṃ paccekabuddhe vanditvā 'bhante³ temāsaṃ vasanatthāya paṭiññaṃ dethā' ti tesāṃ⁴ paṭiññaṃ gaḥetvā puna gāme ugghosesi: 'ammā⁵ tātā ekekakulato ekeko puriso vāsīādini⁶ gaḥetvā araññaṃ parisitvā dabbasambhāre āharitvā ayyānaṃ vasanatthānaṃ karotū'⁷ ti. Gāmavāsino tassa⁸ ovāde⁹ thatvā¹⁰ ekeko ekekaṃ katvā saddhiṃ ratti-tthānadivātthānehi paṇṇasālāsahassaṃ¹¹ kārāpetvā¹² attano attano paṇṇasālāyaṃ¹³ vassūpagate paccekabuddhe 'ahaṃ sakkaccaṃ upatthahissāmi, ahaṃ sakkaccaṃ upatthahissāmi' ti¹⁴ upatthahiṃsu. Vassaṃ vutthakāle 'attano attano paṇṇasālāyaṃ¹⁵ vassaṃ vutthānaṃ paccekabuddhānaṃ ticīvarasātake¹⁶ sajjethā' ti samādāpetvā¹⁷ ekekassa¹⁸ sahassa-sahassamūlikaṃ¹⁹ ticīvaraṃ dāpesi. Paccekabuddhā vutthavassā²⁰ anūmodanaṃ katvā pakkamiṃsu.

Gāmavāsino pi idaṃ²¹ puññakammaṃ²² katvā tato²³ cutū Tāvatiṃsabhavane nibbattitvā gaṇadevapuṭṭā nāma ahesuṃ. Te tattha dibbasampattiṃ anubhavitvā²⁴ Kassapabuddha-

¹ B. °retvā.

² B¹. a. khādaniya°. K. B¹. S. bhojanīyena. (B¹. °iy°.)

³ K. B. om. and om. pa° de° ti tesāṃ.

⁴ C. C^a. te for pa° de° ti tesāṃ.

⁵ K. samma.

⁶ B. pharasuvāsi°.

⁷ K. B¹. °ntū.

⁸ B. a. yeva.

⁹ K. B¹. vacane. B. vacanaṃ.

¹⁰ B. sutvā.

¹¹ K. B. °la°.

¹² K. B. B¹. °retvā.

¹³ K. °āya.

¹⁴ B¹. a. vatvā.

¹⁵ C^a. B. S. °āya.

¹⁶ K. B. cī°; so infra.

¹⁷ K. B. °dap°.

¹⁸ B¹. a. paccekabuddhassa.

¹⁹ K. B¹. °mūlaṃ.

²⁰ C^a. vutta° al.

²¹ B¹. imaṃ.

²² K. puññaṃ.

²³ B. ito.

²⁴ B¹. °bhāvetvā.

kāle¹ Bārānasiyaṇ kuṭimbiyagehe² nibbattiṇsu, jeṭṭhaka-
pesakāro jeṭṭhakuṭimbiyassa³ putto ahosi, bhariyāpi 'ssa
jeṭṭhakuṭimbiyass' eva⁴ dhītā ahosī. Tā sabbāpi⁵ vaya-
ppattā parakulaṇ gacchantiyo tesāṇ⁶ yeva gehāni aga-
maṇsu.⁷ Ath' ekadivasaṇ vihare dhammasavanaṇ ghu-
tṭhaṇ⁸ 'Satthā dhammaṇ deseti'⁹ ti sutvā sabbe pi te
kuṭimbikā 'dhammaṇ sossāmā' ti bhariyāhi¹⁰ saddhiy
vihāraṇ agamaṇsu.¹¹ Tesāṇ vihāramajjhaṇ¹² pavitṭha-
kkhaṇe vassaṇ utṭhahi,¹³ yesāṇ¹⁴ kulūpakā vā ñātī vā¹⁵
sāmaṇerādayo atthi te tesāṇ¹⁶ parivenādinī¹⁷ pavisiṇsu, te¹⁸
pana tathārūpānaṇ natthitāya¹⁹ katthaci pavisitūṇ avisa-
hantā vihāramajjhe yeva atṭhaṇsu. Atha ne jeṭṭhakuṭin-
biko²⁰ āha: 'passatha amhākaṇ vippakāraṇ,²¹ kulaputtehi
nāma ettakena lajjitūṇ yuttan' ti. 'Ayya²² kiṇ pana²³
karomā' ti.²⁴ 'Mayaṇ vissāsikatṭhānassa abhāvena imaṇ
vippakāraṇ pattā²⁵ sabbe dhanāṇ saṅgharivā parivenaṇ
karomā' ti. 'Sādhu ayyā' ti. Jeṭṭhako sahasaṇ adāsi,
sesā²⁶ pañca pañca satāni, itthiyo aḍḍhatiyāni aḍḍhatiyāni
satāni.²⁷ Te taṇ²⁸ dhanāṇ saṅgharivā sahasakūṭāgāra-

¹ K. B. B¹. °sammāsam°.

² K. kaṭumbika°. B¹. kuṭumbigehesu. S. B. °gehesu.
S. °ika°.

³ B¹. jeṭṭhaka°. B. °kassa.

⁵ K. om. pi.

⁷ S. B. °iṇsu. B¹. āg°.

⁹ B¹. °issatī. B. °essatī.

¹¹ B. āgamiṇsu.

¹³ K. B¹. vutṭhahi.

¹⁵ K. B. C^a. after sā°.

¹⁷ B¹. °ṇaṇ. K. B. °ṇāni.

¹⁹ B. natthi te yattha.

²¹ K. vikāraṇ.

²³ K. om.

²⁵ B. a. ti mayaṇ.

²⁷ K. B. °teyya°. B¹. °tiyyasatāni.

²⁸ K. sabbe. B. tesāṇ.

⁴ K. om.

⁶ S. B. rep.

⁸ B. B¹. saṅgh°.

¹⁰ B¹. °ya.

¹² K. B¹. °majjhe.

¹⁴ K. rep. C^a. tesāṇ.

¹⁶ K. rep.

¹⁸ B. tesāṇ.

²⁰ B. B¹. °aka°.

²² C^a. K. B. S. ayyā.

²⁴ K. om.

²⁶ C^a. te.

parivāraṇ Satthu vasanatthāya mahāpariveṇaṇ nāma ārabhiṇsu, navakammassa mahantatāya dhane appahonte pubbe dinnadhanato¹ upaḍḍhūpaḍḍhaṇ adaṇsu, niṭṭhite pariveṇe vihāramahaṇ karontā buddhapamukhassa saṅghassa² sattāhaṇ mahādānaṇ³ datvā vīsatiyā bhikkhusahassānaṇ ticīvaraṇ⁴ sajjayiṇsu.⁵ Jeṭṭhakakutimbikassa pana⁶ bhariyā sabbehi samaṇ⁷ katvā⁸ attano paññāya⁹ ṭhitā atirekatarāṇ kātuṇ¹⁰ 'Satthāraṇ pūjessāmī'¹¹ ti anoja-pupphavaṇṇena saḥassagghanakena¹² sāṭakena saddhiṇ anoja-pupphacaṅgoṭakaṇ¹³ gahetvā anumodanakāle Satthāraṇ anoja-pupphehi pūjetvā taṇ¹⁴ sāṭakaṇ Satthu pādamūle ṭhapetvā 'bhante nibbattanibbattaṭṭhāne anoja-pupphavaṇṇaṇ yeva me¹⁵ sarīraṇ hotu, Anoajā eva¹⁶ ca me nāmaṇ hotū' ti patthanaṇ ṭhapesi.¹⁷ Satthā 'evaṇ hotū' ti anumodanaṇ akāsi.

Te sabbe pi yāvatāyukaṇ ṭhatvā tato cutā devaloke nibbattitvā imasmiṇ buddhuppāde devalokā¹⁸ cavitvā jeṭṭhakakutimbiko Kukkuṭavatīnagare¹⁹ rājakule nibbattitvā²⁰ Mahākappinarājā nāma ahosi, sesū²¹ amaccakule nibbattiṇsu, jeṭṭhakakutimbikassa bhariyā Maddaraṭṭhe²² Sāgalanagare²³ rājakule nibbatti, anoja-pupphavaṇṇam ev' assā sarīraṇ ahosi, Anoajā tv ev' assā²⁴ nāmaṇ kariṇsu.

¹ B¹. dinnato. K. B. a. puna.

³ B¹. vihāradānaṇ.

⁵ B. sajjayiṇsu.

⁷ K. B¹. samakaṇ. B¹. samānaṇ.

⁸ K. B. B¹. ak°.

¹⁰ K. B¹. katvā.

¹² K. B. B¹. °mūlena.

¹³ B. B¹. °caṇko°. K. °cako°.

¹⁴ K. om.

¹⁶ K. yeva. S. tv eva. B. om.

¹⁸ K. °ato.

²⁰ B. a. vayappatto.

²² B¹. Matta°. K. Maddha°.

²³ B¹. Ālaka°. K. B. Sākala°.

² B¹. bhikkhus°.

⁴ K. B. B¹. cīvarāni.

⁶ K. om.

⁹ K. paññā.

¹¹ B. pūjī°.

¹⁵ K. om.

¹⁷ K. B. paṭṭh°.

¹⁹ B. °vatīnāmanagare.

²¹ K. sesajanā.

²⁴ C. C°. S. om.

Sā vayappattā Kappinarañño¹ gehaṇ gantvā Anojā devī nāma ahosi, sesitthiyo pi amaccakule nibbattitvā vāyappattā tesañ yeva amaccaputtānaṇ² gehāni agamaṇsu.³ Te sabbe⁴ rañño sampattisadisāṇ sampattiṇ anubhaviṇsu, yadā rājā sabbālaṇkārapaṭimaṇḍito hatthiṇ abhiruhitvā⁵ vicarati tadā te pi tath' eva vicaranti, tasmiṇ assena vā rathena vā⁷ vicarante te pi⁸ tath' eva vicaranti, evaṇ te ekato hutvā katānaṇ⁹ puññānaṇ¹⁰ ekato va sampattiṇ anubhaviṇsu. Rañño pana Vālo¹¹ Puppho¹² Vālavāhano Pupphavāhano Supatto¹³ ti pañca assā honti. Rājā tesu Supattaṇ¹⁴ sayāṇ ārohati, itare cattāro assārohaṇaṇ sāsanaḥaraṇatthāya¹⁵ adāsi. Rājā¹⁶ te pāto va bhojetvā¹⁷ 'gacchatha dve vā tīṇi vā yojanāni āhiṇḍitvā Buddhassa vā dhammassa vā saṇghassa vā uppannabhāvaṇ ñatvā mayhaṇ sukhassānaṇ āharathā' ti peseti.¹⁸ Te catūhi dvārehi nikkhamitvā dve tīṇi yojanāni āhiṇḍitvā sāsanaṇ alabhivā pacchāgacchanti.

Ath' ekadivasaṇ rājā¹⁹ assaṇ abhiruhitvā²⁰ amaccasahassa-parivuto uyyānaṇ gacchanto kilantarūpe pañcasatavāṇi-jake²¹ nagaraṇ pavisante disvā 'ime addhānakilantā,²² addhā imesaṇ santikā²³ ekaṇ bhaddakaṇ²⁴ sāsanaṇ sos-

¹ B. Mahāk°.² K. amaccānaṇ.³ B¹. āgamiṇsu.⁴ K. a. pi.⁵ C. °sa°.⁶ K. °ruyha.⁷ K. assaṇ vā rathaṇ vā abhiruyha.⁸ K. om. te pi.⁹ K. kata°.¹⁰ B¹. balena. K. puññattā. B. a. ānubhāvena.¹¹ K. B. Balo, Bala°.¹² B¹. Pubbo, Pubba°.¹³ K. Supanno.¹⁴ C. °ttassa. B. Supatta-assaṇ. K. °ṇṇaṇ.¹⁵ C. S. °nah°.¹⁶ K. tesāṇ.¹⁷ B¹. bhuñjitvā. K. °āpetvā.¹⁸ K. °si.¹⁹ B. a. Supattaṇ.²⁰ B¹. K. °ruyha. B. āruyha.²¹ K. B¹. °satamatte vā°. B. °sakaṭamatte vā°.²² K. B. °naṇ ki°. (K. °nti.)²³ B¹. °ke.²⁴ K. °ka°. B¹. bhattakaṇ.

sāmi¹ ti te pakkosāpetvā² 'kuto āgacchathā'³ ti pucchi.
 'Atthi⁴ deva ito vīsaṃyojanasatamatthake⁵ Sāvattthi nāma
 nagaraṃ tato⁶ āgacchāmā' ti. 'Atthi pana⁷ vo dese⁸
 kiñci sāsanaṃ uppannaṃ' ti. 'Deva aññaṃ kiñci
 natthi, Sammāsambuddho pana uppanno' ti. Rājā⁹
 tāvad eva pañcavaṇṇāya pītiyā phutṭasariro¹⁰ kiñci sallak-
 khetuṃ asakkonto muhuttaṃ vītināmetvā 'tātā kiṃ vadethā'
 ti pucchi. 'Buddho deva uppanno' ti.¹¹ Rājā dutiyam pi
 tatiyam pi tath' eva vītināmetvā¹² catutthe vāre 'kiṃ
 vadetha tātā'¹³ ti pucchitvā, 'Buddho deva uppanno' ti
 vutte, 'tātā¹⁴ vo¹⁵ satasahassaṃ dadāmi'¹⁶ ti vatvā,
 'aparam¹⁷ pi kiñci sāsanaṃ atthi' ti pucchi. 'Atthi¹⁸ deva
 dhammo uppanno' ti.¹⁹ Tam pi sutvā purimanayen' eva
 tayo vāre vītināmetvā catutthe vāre 'dhammo' ti pade²⁰
 vutte,²¹ 'idha vo satasahassaṃ dammi' ti vatvā 'aparam pi
 sāsanaṃ atthi tātā'²² ti pucchi. 'Atthi²³ deva, saṅgha-
 ratanaṃ uppannaṃ' ti. Rājā tam pi sutvā tath' eva tayo
 vāre vītināmetvā catutthe²⁴ vāre 'saṅgho' ti pade vutte
 'idhāpi vo satasahassaṃ dammi' ti vatvā amaccasahassaṃ
 oloketvā 'tātā kiṃ karissathā' ti pucchi. 'Deva tumhe
 kiṃ karissathā' ti. 'Ahaṃ tātā "Buddho uppanno dhammo
 uppanno saṅgho uppanno" ti sutvā na²⁵ puna nivattissāmi,
 Satthāraṃ uddissa gantvā tassa santike pabbajissāmi'
 ti. 'Mayam pi deva tumhehi saddhiṃ pabbajissāmā'
 ti. Rājā suvaṇṇapaṭṭe akkharāni²⁶ likhāpetvā vāṇijake

¹ K. B¹. supissāmi.³ C. kattha vasathā. C^a. om.⁵ C. C^a. om. °sata°.⁷ C. C^a. pi.⁹ K. a. pana.¹¹ B. a. vutte.¹³ C. nāmā. K. om.¹⁵ K. after sa°.¹⁸ K. om.²¹ B. a. rājā.²⁴ K. °ttha°.² C. °sitvā.⁴ K. om.⁶ K. nagarato.⁸ K. B. padese.¹⁰ B. phutṭha°.¹² K. vinā°.¹⁴ C^a. tāva. B. om.¹⁷ B. aññaṃ.²⁰ B. uppanno ti.²³ K. om.²⁶ C^a. °raṇ.¹⁶ K. dassāmi.¹⁹ B. a. rājā.²² C. nā.²⁵ B. nāhaṃ.

āha¹: ‘Anojā nāma devī tumhākaṃ tiṇi sataśaḥassāni dassati, evañ ca pana naṃ² vadeyyātha: “rañño³ kira te issariyaṃ vissatṭhaṃ, yathāsukhaṃ sampattiṃ paribhuñjāhī” ti; sace pana vo “rājā kahaṃ” ti pucchati,⁴ “‘Satthāraṃ uddissa pabbajissamā’ ti vatvā⁵ gato” ti āroceyyāthā’ ti. Amaccāpi attano attano bhariyānaṃ tath’ eva sāsanaṇi⁶ pahinṇesu. Rājā vāṇijake uyyojetvā⁷ amaccasahassaparivuto taṃ khaṇaṃ yeva nikkhami. Satthāpi taṃ divasaṃ paccūsakāle lokaṃ olokento⁸ Mahākappinarājānaṃ saparivāraṃ disvā ‘ayaṃ Mahākappino vāṇijakānaṃ santikā⁹ tiṇṇaṃ ratanānaṃ uppannabhāvaṃ sutvā tesāṃ vacanaṃ tihi sataśaḥassehi pūjetvā¹⁰ rajjaṃ pahāya amaccasahassaparivuto¹¹ maṃ uddissa pabbajitukāmo sve nikkhamissati, so saparivāro saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpunissati,¹² paccuggamanam assa¹³ karissāmī’ ti punadivase cakkavattī viya khuddakagāmabhojakaṃ¹⁴ paccuggamanaṃ gacchanto¹⁵ suyaṃ eva pattacīvaraṃ gahetvā viśaṃyojanasataṃ¹⁶ paccuggantvā¹⁷ Candabhāgāya¹⁸ nadiyā tīre nigrodharukkhamaṇḍale chabbaṇṇarasmiyo¹⁹ vissajjento nisīdi. Rājāpi āgacchanto ekaṃ nadiyaṃ patvā ‘kā nāma’ esā ti pucchi. ‘Aravacchā²⁰ nāma devā’ ti. ‘Kim assā parimāṇaṃ tātā’ ti. ‘Gam-

¹ K. a. tumhe Anojāya nāma deviyā imaṃ suvaṇṇapattaṃ detha.

² B. om. K. evaṃ vacanaṃ.

³ K. °ññā.

⁴ K. pucchi.

⁵ K. om.

⁶ K. °naṃ.

⁷ B. a. assaṃ abhiruyha.

⁸ K. B. vo°.

⁹ B. °aṃ.

¹⁰ K. puja°.

¹¹ B. °ssehi pa°.

¹² K. sampā°.

¹³ B. °n’ assa.

¹⁴ K. °naṃ.

¹⁵ K. paccuggantvā. S. paccuggacchanto.

¹⁶ K. viśati°. B. viśa°. B¹. °satamattaṃ. K. a. maggaṃ.

¹⁷ C. °naṃ gantvā.

¹⁸ K. B¹. Caṇḍa°. C^a. °bhāgā°.

¹⁹ K. °raṇsiyo.

²⁰ B¹. Aparūjjā. K. B. Aparacchā.

bhīrato gāvutaṃ¹ puthulato dve gāvutā² devā' ti. 'Atthi pan' ettha nāvā vā ulumpo³ vā' ti. 'Natthi devā' ti. 'Nāvādīni olokente⁴ amhe⁵ jāti jaraya upaneti⁶ jarā maraṇaṃ, ahaṃ nibbematiko hutvā tīhi ratanāni uddissa nikkhanto, tesam me ānubhāvena imaṃ udakaṃ udakaṃ viya mā ahoṣi'⁷ ti tiṇṇaṃ⁸ ratanānaṃ guṇaṃ⁹ āvajjitvā¹⁰ 'iti pi so bhagavā arahaṃ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno'¹¹ ti buddhānussatiṃ anussaranto saparivāro assasahassena¹² udakapitthiṃ pakkhandi, sindhavā piṭṭhipāsāṇe viya¹³ pakkhandiṃsu, khurānaṃ aggaggāṇ'¹⁴ eva temiṃsu.¹⁵ So taṃ uttaritvā¹⁶ parato¹⁷ gacchanto¹⁸ aparam pi nadiṃ disvā 'ayaṃ kinnāmā' ti pucchi. 'Nīlavāhaṇā¹⁹ nāma devā' ti. 'Kim assā parimāṇaṃ' ti. 'Gambhīrato pi puthulato pi adbhayaṃ yojanaṃ devā' ti. Sesam purimasadisam eva.²⁰ Taṃ pana nadiṃ disvā 'svākkhāto bhagavatā dhammo' ti dhammānussatiṃ anussaranto pakkhandi. Taṃ pi atikkamitvā²¹ aparaṃ²² nadiṃ disvā 'ayaṃ kā²² nāmā' ti pucchi. 'Candabhāgā²³ nāma devā' ti. 'Kim assā parimāṇaṃ' ti. 'Gambhīrato pi puthulato pi yojanaṃ devā' ti. Sesam purimasadisam eva. Imaṃ pana nadiṃ disvā²⁴ 'supaṭi-

¹ K. tig°.

² C. °to. K. °ttāni. B¹. dvigāvuttaṃ.

³ B¹. ulumbho. B. ul°.

⁴ K. °ntānaṃ.

⁵ K. amhākaṃ. B. a. hi.

⁶ B¹. a. iti āhaṃsu. K. a. abhavissa, om. °jaraṃ u°.

⁷ K. paṭhavī viya mā udakaṃ hotū.

⁸ B. om.

⁹ K. °ṇe.

¹⁰ K. B. B¹. °etvā.

¹¹ C^a. a. sugato lokavidū anuttaro.

¹² K. °ehi.

¹³ K. a. udake.

¹⁴ B¹. aggāṇ' (Rogers, p. 82, points to n'eva). Manor. khurapitṭhamattaṃ na temi.

¹⁵ K. temesu.

¹⁶ C. C^a. ot°. K. ott°.

¹⁷ K. B. B¹. purato.

¹⁸ K. om.

¹⁹ B¹. °ho (Rogers °ha). S. °hinī. K. om. nāma.

²⁰ C^a. ev' etaṃ.

²¹ K. a. pana. B. a. pi.

²² K. B. S. kiṃ.

²³ B¹. Candā°.

²⁴ C. C^a. om.

panno¹ Bhagavato sāvakaśaṅgho ' ti saṅghānussatiṃ anu-
saranto pakkhandi. Tam pi nadiṃ atikkamitvā² gacchanto³
Satthu sarīrato nikkhantā⁴ chabbappaṇṇarasmiyo addasa,⁵
nigrodharukkhassa⁶ sākāhaviṭṭapapalāsāni⁷ sovaṇṇamayāni
viya ahesuṃ. Rājā cintesi: 'ayaṃ⁸ obhāso n'eva candassa
na suriyassa n'eva⁹ brahmanāgasupaṇṇānaṃ¹⁰ aññatarassa,
addhā ahaṃ¹¹ Satthāraṃ uddissa āgacchanto¹² Mahāgotu-
mabuddhena¹³ diṭṭho bhavissāmī¹⁴ ti. So tāvad eva
assapitṭhito otarivā onatasarīro rasmianusārena Satthāraṃ
upasaṅkamitvā manosilārase¹⁵ nimujjanto viya Buddha-
rasmināṃ anto pavasitvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ
nisīdi saddhiṃ amaccasahassena.¹⁶ Satthā¹⁷ ānupubbi-
kathaṃ kathesi, desanāvasāne rājā saparivāro sotāpatti-
phale patitṭhahi. Atha naṃ¹⁸ sabbe vā utṭhahitvā¹⁹ pab-
bajjaṃ yāciṃsu.²⁰ Satthā 'āgamissati nu kho imesaṃ kula-
puttānaṃ iddhiṃ mayapattacīvaran' ti upadhārento 'ime²¹
kulaputtā paccakabuddhasahassassa²² cīvarasahassaṃ adaṃ-
su, Kassapabuddhakāle²³ vīsatiyā bhikkhusahassānam pi²⁴
vīsati cīvarasahassāni adaṃsu, anacchariyaṃ²⁵ imesaṃ
iddhiṃ mayapattacīvarāgamanan' ti ñatvā²⁶ dakkhiṇaḥatthaṃ

¹ B. suppa°.² C^a. atemitvā.³ K. rep.⁴ S. °nte.⁵ B¹. adassa.⁶ K. °dhassa.⁷ B. °paṇṇapa°.⁸ B. a. pana.⁹ K. B. na.¹⁰ B. devamārabr°. K. B¹. devabr°. K. B. °ṇṇādinaṃ.¹¹ K. 'haṃ.¹² B¹. āgato.¹³ K. °mena bu°.¹⁴ K. °ssan.¹⁵ C. °lāya ra°.¹⁶ K. B. °ssehi.¹⁷ B. a. tassa.¹⁸ K. B. S. om.¹⁹ C. upatṭh°.²⁰ K. yāciṃsu.²¹ K. om.²² B. °ssānaṃ.²³ K. B. °sammāsam°. K. a. pi.²⁴ K. B. om.²⁵ B. acch°.²⁶ B. a. Satthā.

pasāretvā 'etha bhikkhavo¹ caratha brahmacariyaṃ sammā dukkhassa antakiriyaṃ² ti āha.³ Te tāvad eva attha-parikkhāradharā vassasatikattherā⁴ viya hutvā vehāsaṃ abbbuggantvā paccorohitvā Satthāraṃ vanditvā nisīdiṃsu.

Te vāṇijakā rājakulaṃ gantvā raññā pahitabhāvaṃ⁵ ārocāpetvā deviyā 'āgacchantū' ti vutte pavisitvā vanditvā ekamantaṃ atthaṃsu. Atha ne⁶ devī pucchi : 'tātā kiṃ-kāraṇā āgat' atthā' ti. 'Mayaṃ raññā tumhākaṃ santikaṃ pahitā, tīṇi kira no⁷ sataśahassāni adāsi⁸ devī⁹ ti. 'Tātā atibahuṃ¹⁰ bhaṇatha, kiṃ tumhehi rañño kataṃ, kismiṃci¹¹ vo rājā pasanno ettakaṃ dhaṇaṃ dāpeti¹² ti. 'Devi¹³ na aññaṃ kiñci kataṃ, rañño pana ekaṃ¹⁴ sāsanaṃ ārocaṃimhā' ti.¹⁵ 'Sakkā pana taṃ¹⁶ tātā mayhaṃ pi ārocetun' ti. 'Sakkā devī' ti. 'Tena hi tātā vadethā' ti. 'Devi¹⁷ Buddho loke uppanno' ti. Sāpi taṃ sutvā purimanayaṇ' eva pītiyā phuṭasarirā¹⁸ tikkhattuṃ kiñci asallakkhetvā catutthe vāre 'Buddho' ti padaṃ sutvā 'tātā imasmiṃ pade raññā kiṃ¹⁹ dinnan' ti.²⁰ 'Sataśahassaṃ devī' ti.²¹ 'Tātā ananucchavikaṃ raññā kataṃ evarūpaṃ sāsanaṃ sutvā tumhākaṃ sataśahassaṃ dadamānena, ahaṃ hi²² vo mama duggatapaṇṇakāraṃ²³ tīṇi sataśahassāni dammi²⁴ ti,²⁵ 'aññaṃ²⁶ tumhehi rañño kiṃ ārocitan' ti. Te²⁷ 'idaṃ c'idaṃ

¹ C. °ve.

³ C. om.

⁵ B. B¹. °bhāsaṇaṃ.

⁷ K. B. dethā.

⁹ B. a. hutvā.

¹¹ B¹. °si.

¹³ B. ettakaṃ.

¹⁵ B. om.

¹⁷ B. phuttha°. K. pītiph°.

¹⁸ K. kittakaṃ.

²⁰ K. a. vutte.

²² B. °āni.

²⁴ K. a. vatvā.

²⁵ B¹. aparāṇ. B. ap° pi. K. puna ap° pi.

²⁶ K. tehi . . . °resu pi dvīsu °nesu ārocītesu.

² B¹. °kīriyaṃ.

⁴ B. B¹. °saṭṭhika°.

⁶ K. om.

⁸ K. B. om.

¹⁰ S. kismici. K. kismiṃ.

¹² MSS. and edd. devī.

¹⁴ C. a. na.

¹⁶ C^a. here.

¹⁹ K. a. pūcchitvā.

²¹ K. om.

²³ B¹. damhī.

cā' ti itarāni pi dve sāsanaṇi ārocesu.¹ Devī purimānayan' eva pītiyā phutasarirā tikkhattuṇ kiñci asallakkhetvā catutthe vāre tath' eva sutvā tīpi tīni satasahassāni dāpesi, evaṇ te sabbāpi² dvādasa satasahassāni labhīsu. Atha ne devī pucchi: 'rājā kahaṇ³ tātā' ti. 'Devi "Satthāraṇ uddissa pabbajissāmī" ti gato' ti. 'Mayhaṇ tena kiṇ sāsanaṇ dinnan'⁴ ti. 'Sabbhaṇ kira tena tumhākaṇ issariyaṇ viṣaṭṭhaṇ, tumhe kira yathāruciyaṇ sampattiṇ anubhavathā' ti. 'Amaccā pana kahaṇ tātā' ti. 'Te pi "raññā saddhiṇ⁵ pabbajissāmā" ti gatā devī' ti. Sā tesāṇ bhariyāyo pakkosāpetvā 'ammā tumhākaṇ sāmikā "raññā saddhiṇ pabbajissāmā" ti gatā, tumhe kiṇ karissathā' ti.⁶ 'Kiṇ pana tehi amhākaṇ sāsanaṇ pahitaṇ⁷ devī' ti. 'Tehi kira attano⁸ sampatti tumhākaṇ viṣaṭṭhā, tumhe kira taṇ⁹ yathāruciṇ¹⁰ paribhuñjathā' ti. 'Tumhe pana devi kiṇ karissathā' ti. 'Ammā so tāva rājā hutvā¹¹ magge t̥hitako va¹² tīhi satasahasseehi tīpi ratanāni pūjetvā khelapiṇḍaṇ viya sampattiṇ pahāya "pabbajissāmī" ti nikkhanto, mayā pana tiṇṇaṇ ratanānaṇ sāsanaṇ sutvā tīpi ratanāni navahi satasahasseehi pūjitāni, na kho pan' esā sampatti nāma¹³ rañño eva¹⁴ dukkhā mayham pi dukkhā eva,¹⁵ ko rañño¹⁶ chaḍḍitakhelapiṇḍaṇ jannukehi¹⁷ patit̥thahitvā mukhena gaṇhissati, na mayhaṇ sampattiyā attho, aham pi Satthāraṇ uddissa gantvā pabbajissāmī' ti. 'Devi mayam pi¹⁸ tumheh' eva¹⁹ saddhiṇ pabbajissāmā' ti. 'Sace sakkotha sādhu ammā' ti. 'Sakkoma devī' ti.²⁰

¹ B. °ayīsu.³ K. kuhaṇ.⁵ K. a. yeva.⁷ Ca. rahitaṇ.⁹ B. a. sampattiṇ.¹¹ K. B. sāsanaṇ sutvā.¹³ B. om.¹⁵ K. B. yeva.¹⁷ S. B¹. °kena. B. jāṇukehi.¹⁹ K. °hi yeva.² S. B. B¹. sabbāni pi.⁴ K. pahitaṇ.⁶ K. a. āha.⁸ K. rep.¹⁰ B. °ci. K. °ciyā.¹² K. ca.¹⁴ B. yeva.¹⁶ K. S. °ññā.¹⁸ B. om.²⁰ B. a. sādhu ammā.

'Tena hi ethā' ti rathasahassaṃ yojāpetvā¹ rathaṃ āruyha tāhi saddhiṃ nikkhamitvā antarāmagge paṭhamāṃ² nadiṃ disvā yathā raññā puṭṭhaṃ³ tath' eva⁴ pucchitvā sabbaṃ⁵ pavattiy sutvā 'rañño gatamaggaṃ olokethā' ti⁶ vatvā, 'sindhavānaṃ padavalañjaṃ na⁷ passāma devī' ti vutte, 'rājā "tīṇi ratanāni uddissa nikkhanto 'smi'"⁸ ti⁹ sacca-kiriyaṃ¹⁰ katvā gato bhavissati,¹¹ aham pi tīṇi ratanāni uddissa nikkhantā, tesāṃ me ānubhāvena imaṃ¹² udakaṃ udakaṃ viya māhosi'¹³ ti tīṇaṃ ratanānaṃ guṇaṃ¹⁴ anussurivā rathasahassaṃ pesesi, udakaṃ piṭṭhipāsāṇasadisāṃ ahoṣi cakkānaṃ aggagganemivaṭṭiyo¹⁵ va¹⁶ temiṃsu, eten' eva upāyena itarāpi dve nadiyo uttari.¹⁷ Satthā tassā āgamaṇaṃ¹⁸ ṇatvā yathā attano santike nisinnā bhikkhū na paññāyanti evaṃ akāsi. Sāpi gacchanti gacchanti¹⁹ Satthu sarīrato nikkhantarasmaṃ²⁰ disvā tath' eva cintetvā²¹ Satt-hāraṃ upasaṅkamitvā²² vanditvā ekamantaṃ²³ ṭhitā pucchi : 'bhante "Mahākappino tumhākaṃ²⁴ uddissa nikkhanto" ti²⁵ āgat' attha maññe, kaḥaṃ so,²⁶ ambhākam pi²⁷ dassethā'²⁸ ti. 'Nisīdatha²⁹ tāva idh' eva pana³⁰ naṃ

¹ B¹. °jetvā.² B. om. C^a. °mana°.³ K. pucchitaṃ. B. pucchito.⁴ B. va for tath' eva.⁵ B. sabba°.⁶ K. °tvā.⁷ C. C^a. om.⁸ K. iti pi so bhagavā.⁹ S. nikkhamanto.¹⁰ B¹. °kiriyaṃ.¹¹ B. a. ti.¹² B. B¹. idaṃ.¹³ K. S. mā a°.¹⁴ K. guṇe.¹⁵ Manor. nemivaṭṭimattam pi na temi. B. aggaggā ne°.K. agge nemiyo na temisuṃ. B¹. °ggūn eva.¹⁶ B. yeva.¹⁷ K. B. a. atha.¹⁸ K. B. B¹. °nabhāvaṃ.¹⁹ K. B. C^a. om. one.²⁰ B. °chabbaṇṇara°.²¹ B¹. °esi.²² K. om.²³ K. C^a. S. °nte.²⁴ K. tuyhaṃ.²⁵ K. B. om.²⁶ B. a. ti.²⁷ K. Kappinaṃ. B. a. naṃ.²⁸ B¹. °yyūthā.²⁹ B¹. nissinn' attha.³⁰ K. B. om.

passissathā¹ ti. Tā sabbāpi² haṭṭhacittā³ 'idh' eva kira nisinnā sāmike passāmā⁴ ti nisīdiṇṇsu. Satthā⁵ ānupubbikathaṇ⁶ kathesi. Anojā devī⁷ desanāvasāne saparivārā sotipattiphalayaṇ pāpuṇi,⁸ Mahākappinattthero tāsaya vaḍḍhita-dhammadesanaṇ suṇanto saparivāro saha paṭisaṇibhidāhi arahattaṇ pāpuṇi. Tasmiṇ khaṇe Satthā tāsaya te bhikkhū⁹ dassesi. Tāsaya kira āgatakkhaṇe yeva attano¹⁰ sāmike kāsāvadhare yeva¹¹ muṇḍasire¹² disvā cittaṇ ekaggaṇ¹³ na bhaveyya,¹⁴ tena maggaphalāni pattuṇ na sakkuṇeyyaṇ,¹⁵ tasmā acalasaddhāya paṭiṭṭhitakāle tāsaya te bhikkhū arahattaṇ¹⁶ patte dassesi. Tāpi te disvā pañcapaṭiṭṭhitena vanditvā 'bhante tumhākaṇ tāva pabbajitakiccaṇ mattha-kaṇ pattan' ti vatvā Satthāraṇ vanditvā ekamantaṇ ṭhitā pabbajjaṇ yāciṇsu. Evaṇ kira vutte 'Satthā Uppalavaṇṇāya āgamaṇaṇ cintesi' ti ekacce vadanti.¹⁷ Satthā pana tā¹⁸ upāsikāyo āha: 'Sāvattiṇ¹⁹ gantvā bhikkhuṇiupassaye pabbajathā'²⁰ ti. Tā anupubbena cārikaṇ²¹ caramānā antarāmagge mahājanena abbihaṭṭasakkārasammānā padasā va vīsaṇyojanasatikaṇ²² maggaṇ²³ gantvā bhikkhuṇiuppassaye pabbajitvā arahattaṇ pāpuṇiṇsu. Satthāpi²⁴ bhikkhusahassaṇ ādāya ākāsen' eva Jetavanaṇ agamāsi. Tatra sudaya āyasmā Mahākappino rattitṭhānadivāṭṭhānādisu 'aho

¹ K. passethā.² K. B. B¹. tuṭṭha°.³ K. B. a. tāsaya.⁴ K. om.⁵ B. a. arahattaṇ patte.⁶ K. °ataṇ.⁷ K. B. muṇḍaka°. B¹. °sīse.⁸ K. a. ti.⁹ Manor. Satthā 'Uppalavaṇṇā āgacchatū' ti cintesi.

Cf. Rogers.

¹⁰ K. ca jor pana tā. B. a. pi.¹¹ B¹. pabbājethā. K. pabbajjitthā. B. pabbajitā.¹² B. janapadacār°.¹³ B. om.¹⁴ K. tāpi sa°.¹⁵ K. B. °issāmā.¹⁶ K. anupubba° (al.).¹⁷ K. samp°.¹⁸ K. rep.¹⁹ K. B. S. om.²⁰ K. B¹. labheyya.²¹ K. °tta°.²² K. B¹. °iyaṇ.²³ K. vīsaṭi°. B. vīsa°.²⁴ K. om. pi.

sukhaṃ aho sukhaṃ ' ti udānaṃ udānento¹ vicarati.² Bhikkhū Bhagavato ārocesuṃ : ' bhante Mahākappino " aho sukhaṃ aho sukhaṃ " ti udānaṃ udānento vicarati,³ attano rajjasukhaṃ ārabba katheti⁴ maññe ' ti. Satthā taṃ⁵ pakkosāpetvā ' saccaṃ kira tvaṃ Kappina kāmasukhaṃ rajjasukhaṃ⁶ ārabba udānaṃ udānesi ' ti.⁷ ' Bhagavā me⁸ bhante taṃ ārabba⁹ udānabhāvaṃ vā anudānabhāvaṃ vā¹⁰ jānāti ' ¹¹ ti. Satthā ' na bhikkhave mama putto¹² rajjasukhaṃ ārabba udānaṃ udāneti,¹³ puttassa pana me dhammapīti nāma dhammarati nāma¹⁴ uppajjati, so amata-mahānibbāṇaṃ ārabba evaṃ¹⁵ udānaṃ udāneti ' ¹⁶ ti anu-sandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha¹⁷ :

79. ' Dhammapīti sukhaṃ seti vipprasanna cetasā
ariyappavedite¹⁸ dhamme sadā ramati paṇḍito ' ti.

Tattha dhammapīti ti dhammapāyako¹⁰ dhammaṃ pivanto ti attho, dhammo ca²⁰ nāma²¹ ' esa²¹ na sakkā bhājanena yāguādini viya pātuṃ, navavidhaṃ pana lokuttara-dhammaṃ²² kāyena phusanto²³ ārammaṇato sacchikaronto pariññābhisamayādīhi²⁴ dukkhādini ariyasaccāni paṭivijj-

¹ C^a. °anto.

² K. °har°, a. te.

³ K. °har°.

⁴ K. B¹. °si.

⁵ K. a. puna.

⁶ B. om.

⁷ K. a. pucchi.

⁸ B¹. mama. C. C^a. S. may.

⁹ K. a. sukhasa.

¹⁰ S. °ānana° (bis). C. om. vā onu° vā.

¹¹ B¹. jānāmā.

¹² K. B. a. kāmasukhaṃ.

¹³ K. B¹. °esi.

¹⁴ B. om. n° dh° n°.

¹⁵ B. om.

¹⁶ B. °esī.

¹⁷ B¹. a. bhikkhave.

¹⁸ S. arippa°.

¹⁹ C. C^a. pā°. K. °dāyako. B. °pāyiko.

²⁰ F. om.

²¹ K. eso..

²² F. S. a. nāma.

²³ S. phuss°.

²⁴ F. °ññāhi samādīhi.

hanto¹ dhammaṃ pivati² nāma. Sukhaṃ seti ti desanā-mattam³ etaṃ,⁴ catūhi⁵ iriyāpathehi sukhaṃ viharatī ti attho. Vipprasanna⁶ ti anāvilena⁷ nirupakkilesena. Ariyappavedite⁸ ti buddhādīhi ariyehi pavedite sati-paṭṭhānādibhede bodhapakkhiyadhamme.⁹ Sādā ramatī ti evarūpo dhammapīti¹⁰ vipprasanna cetasa ti¹¹ viharanto paṇḍiccena¹² samannāgato sādā ramatī abhīramatī ti.

Desanāvāsāne bahū sotāpannādayo ahesuṃ ti.

Mahākappinatto¹³.

5. PAṆḌITASĀMAṆERAVATTHU.

Udakaṃ hi nayantī ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto paṇḍitasāmaṇeraṃ ārabha kathesi.

Atīte kira Kassapasammāsambuddho vīsatikkhīṇāsava-sahassaparivāro Bārāṇasīṃ¹⁴ agamāsi, manussā attano yasaṃ¹⁵ sallakkhetvā aṭṭha pi dasa pi ekato hutvā āgantukadānāni¹⁶ adaṃsu. Ath' ekadivasaṃ Satthā bhaddakiccāvāsāne¹⁷ evaṃ anumodanaṃ¹⁸ akāsi:¹⁹ 'upāsakā idh' ekacco "attano santakam eva dātuṃ vaṭṭati kiṃ parena²⁰ samādapitenā"²¹ ti attanā va dānaṃ deti paraṃ²² na samādapeti,

¹ B¹. pivanto.

² K. dhammapīti.

³ K. desanāsīsa°.

⁴ F. eva taṃ. S. ev' etaṃ.

⁵ B. a. pi.

⁶ K. a. cittena.

⁷ S. aliya°. K. °nivede.

⁸ B. bodhi°.

⁹ B. evarūpe dhamme pīti°. ¹⁰ K. B. S. om.

¹¹ C. paṇḍito tena (*lege* paṇḍito ti paṇḍiccena?).

¹² K. om. C^a. S. °ttherassa va° (C^a. °ṇ). B. a. catutthaṃ.

¹³ K. °iyaṃ.

¹⁴ B. B¹. S. balaṃ. K. ballaṃ.

¹⁵ B. S. °nādinī. K. °dānaṃ.

¹⁶ B. °apariyosāne.

¹⁷ Cf. I. 78.

¹⁸ K. karonto āha.

¹⁹ K. B¹. °saṃ. C. C^a. pana.

²⁰ K. samādapenā.

²¹ K. a. pi.

so nibbattanibbattaṭṭhāne¹ bhogasampadaṇ² labhati no parivārasampadaṇ.³ Ekacco paraṇ samādapeti attanā na deti so nibbattanibbattaṭṭhāne parivārasampadaṇ labhati no bhogasampadaṇ.³ Ekacco attanāpi na deti param pi na samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne⁴ bhogasampadaṇ na labhati na⁵ parivārasampadaṇ³ vighāsādo pi⁶ hutvā jīvati. Ekacco attanā ca⁷ deti paraṇ ca samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne bhogasampadaṇ⁸ labhati parivārasampadaṇ pi⁹ ti. Taṇ sutvā samīpe thito eko paṇḍitapuriso cintesi: 'ahaṇ dāni tathā karissāmi yathā me dve pi sampattiyo bhavissanti' ti. So Satthāraṇ vanditvā āha: 'bhante sve mayhaṇ bhikkhaṇ gaṇhathā' ti. 'Kittakehi te bhikkhūhi attho' ti. 'Kittako¹⁰ pana vo¹¹ bhante parivāro' ti. 'Visati bhikkhusahassāni' ti. 'Bhante sabbehi saddhiṇ sve mayhaṇ bhikkhaṇ gaṇhathā' ti. Satthā adhivāsesi. So gāmaṇ pavisitvā 'ammā tātā¹² mayā svātānāya¹³ Buddhapamukho bhikkhusaṅgho nimantito, tumhe yattakānaṇ bhikkhūnaṇ¹⁴ sakkotha¹⁵ tattakānaṇ dānaṇ¹⁶ dethā' ti¹⁷ ārocetvā¹⁸ vicaranto¹⁹ attano²⁰ balaṇ sallakkhetvā 'mayā dasannaṇ dassāma mayā viṣatiyā, mayā satassa,²¹ mayā pañcannaṇ satānaṇ'²² ti vutte sabbesaṇ vacanaṇ ādito paṭṭhāya paṇṇe āropesi. Tena ca²³ samayena tasmiṇ nagare atiduggatabhāven' eva 'Mahā-

¹ K. *om. one nibbatta al.*² B¹. °sampatti.³ K. *a. labhati.*⁴ K. *a. va. B. S. a. n'eva, om. first na.*⁵ B. *no.*⁶ K. B. *om. S. va.*⁷ K. *attano ca dhanāṇ.*⁸ S. *a. pi.*⁹ K. *labhati. B¹. labhati iti anumodanaṇ akāsi.*¹⁰ B¹. °kā.¹¹ S. *te.*¹² B. *a. sve.*¹³ K. B. *om.*¹⁴ K. B. *a. dātuṇ.*¹⁵ B. *sakkhissatha.*¹⁶ B. *om.*¹⁷ B¹. *a. ādini.*¹⁸ B¹. *vatvā.*¹⁹ K. *a. tehi. B. a. te*²⁰ S. *rep.*²¹ B. *satānaṇ. K. sahaṣṣassa.*²² B. *pañcasatānaṇ.*²³ K. *ten' eva. B. om.*

duggato' ti paññāto eko puriso atthi. So tam pi sam-
 mukhāgataṃ¹ disvā 'samma Mahāduggata mayā² svātānāya
 Buddhapamukho bhikkhusaṃgho nimantito, sve nagara-
 vāsino dānaṃ³ dassanti,⁴ tvaṃ kati bhikkhū bhojessasī'⁵ ti.⁶
 'Samma⁷ mayhaṃ kiṃ⁸ bhikkhūhi⁹ bhikkhūhi nāma sadhanā-
 naṃ¹⁰ attho, mayhaṃ pana sve yāguatthāya taṇḍulanālimat-
 tam pi natthi, ahaṃ bhaṭṭiṃ katvā jīvāmi, kiṃ me bhikkhūhi'¹¹
 ti. Samādapakena nāma vyattena¹² bhavitabbuṃ¹³ tasmā
 so tena 'natthi' ti vutte pi¹⁴ taṇhībhūto¹⁵ agantvā¹⁶ evam
 āha: 'samma Mahāduggata imasmiṃ nagare subhojanuṃ
 bhuñjitvā sukhumavattathanivattā¹⁷ nānābharanapatima-
 ṇḍitā sirisayane sayanānā bahujanā sampattiṃ anubha-
 vanti, tvaṃ pana¹⁸ bhaṭṭiṃ katvā kucchipūramattam¹⁹ pi
 na labhasi,²⁰ evaṃ sante pi "ahaṃ pubbe kiñci²¹ akatattā
 kiñci na labhāmi" ti na²² jānāsī' ti. 'Jānāmi sāmī' ti.
 'Atha kasmā idāni puññaṃ na karosi, tvaṃ²³ yuvā bala-
 sampanno kiṃ tayā bhaṭṭiṃ katvāpi²⁴ yathābalaṃ dānaṃ
 dātuṃ²⁵ vaṭṭati' ti. So tasmiṃ kathente yeva saṃvegappatto
 hutvā 'mayhaṃ pi ekaṃ bhikkhuṃ paṇṇe āropehi, kiñcid
 eva bhaṭṭiṃ katvā ekassa bhikkhuṃ dassāmi' ti āha. Itaro
 'kiṃ ekena bhikkhuna²⁶ paṇṇe āropitenā' ti na āropesi.²⁷

¹ B¹. °kkhe ṭhitay. B. °kkhā ṭhitay.

² K. om.

³ K. bhikkhaṃ.

⁴ B. dassissanti.

⁵ B. °issasī. B¹. °issatī. K. dehi.

⁶ K. a. pucchi.

⁷ K. B¹. sāmī.

⁸ B. a. attho.

⁹ B¹. bhikkhu.

¹⁰ B¹. sampannānaṃ.

¹¹ K. B. by°.

¹² K. a. ti.

¹³ K. om.

¹⁴ B. a. pi.

¹⁵ S. anāg°. K. B¹. ahutvā. B. ahutvā āgantvā.

¹⁶ K. B. B¹. °vatthay nivāsetvā.

¹⁷ K. B. S. a. divassaṃ.

¹⁸ K. B. C^a. pūraṇa°.

¹⁹ B. °ti.

²⁰ B. B¹. puññaṃ. K. puññassa.

²¹ B. om.

²² B. a. pi.

²³ C^a. karittha.

²⁴ B. B¹. S. a. na.

²⁵ B. ekabhikkhuno.

²⁶ K. nār°. B. °ti.

Mahāduggato pi gehaṇ gantvā bhariyaṇ āha: 'bhadde nagaravāsino sve saṅghabhattaṇ¹ karonti,² aham pi samādapakena "ekassa bhikkhaṇ dehi" ti vutto, mayam pi sve ekassa bhikkhaṇ dassāmā' ti. Ath' assa bhariyā 'mayāṇ daliddā kasmā³ tayā paṭissutan'⁴ ti avatvā⁵ 'sāmi bhaddakan te kataṇ, mayāṇ pubbe pi kiñci adatvā idāni duggatā jātā, mayāṇ ubho pi bhaṭiṇ katvā ekassa bhikkhaṇ dassāmā'⁶ ti vatvā⁷ ubho pi⁸ nikkhamitvā bhaṭiṭṭhānaṇ⁹ agamaṇsu.¹⁰ Mahāsetthī Mahāduggataṇ¹¹ disvā 'kiṇ samma Mahāduggata bhaṭiṇ karissasī'¹² ti.¹³ 'Āma ayyā' ti. 'Kiṇ kammaṇ¹⁴ karissasī' ti. 'Yaṇ tumhe kāres-sathā'¹⁵ ti. 'Tena hi mayāṇ¹⁶ dve tīpi bhikkhusatāni bhojessāma, ehi 'dārūni phālehī' ti vāsipharasuṇ nīharitvā dāpesi. Mahāduggato gālhaṇ¹⁷ kacchaṇ¹⁸ bandhitvā mahāussāhappatto vāsīṇ pahāya pharasuṇ gaṇhanto pharasuṇ pahāya¹⁹ vāsīṇ gaṇhanto dārūni²⁰ phāleti. Atha naṇ setthī āha: 'samma tvaṇ ajja ativiya ussāhappatto kammaṇ karosi, kin nu kho kāraṇaṇ' ti. 'Sāmi²¹ ekaṇ bhikkhuṇ bhojessāmī' ti. Taṇ sutvā setthī pasannamānaso cintesi: 'aho iminā dukkaraṇ kataṇ²² "ahaṇ duggato" ti²³ tunhībhāvaṇ anāpajjitvā "bhaṭiṇ katvā ekaṇ bhikkhuṇ bhojessāmī" ti vadati' ti. Setthibhariyāpi tassa bhariyaṇ disvā 'amma kiṇ kammaṇ karissasī'²⁴ ti pucchitvā 'yaṇ

¹ K. saṅghassa bh°.² B. °issanti.³ K. a. taṇ.⁴ B. sampaṭicchitan.⁵ B. a. va.⁶ B. a. sāmī.⁷ K. āha.⁸ K. B. a. gehā.⁹ B¹. bhatika°.¹⁰ B¹. āg°.¹¹ B. taṇ.¹² C. °tī. B¹. katvā carissasī.¹³ K. B. a. pucchi.¹⁴ B. om.¹⁵ B¹. kāretha. B. karissatha. K. kārāpeyyāthā. K. B.B¹. a. taṇ karissāmī.¹⁶ K. B. a. sve.¹⁷ K. B. B¹. dalhaṇ.¹⁸ B¹. gacchaṇ.¹⁹ K. B¹. jahitvā. B. hitvā.²⁰ B. dāruṇ.²¹ K. B. a. ahaṇ sve.²² K. a. ayaṇ.²³ B. amhi iti.²⁴ C. °tī. K. karosī.

tumhe kārethā¹ ti vutte udukkhalasālaṇ² pavesetvā suppa-
musalāni³ dāpesi, sā naccanti viya tuṭṭhapahatṭhā vīhi⁴
koṭṭeti⁵ c'eva opunāti⁶ ca. Atha naṇ seṭṭhibhariyā pucchi :
'amma tvaṇ ativiya tuṭṭhapahatṭhā kammaṇ karosi, kin
nu kho⁷ kāraṇaṇ' ti. 'Ayye imaṇ⁸ bhaṭiṇ katvā mayam
pi ekaṇ bhikkhuṇ bhojessāmā' ti. Taṇ sutvā seṭṭhibhari-
yāpi tassā 'aho ayaṇ dukkarakārikā' ti pasīdi.⁹ Seṭṭhi
Mahāduggatassa dārūnaṇ phālitakāle 'ayan te bhaṭi' ti
sālīnaṇ catasso nāliyo dāpetvā 'ayan te tuṭṭhidāyo'¹⁰ ti
aparāpi catasso nāliyo dāpesi. So gehaṇ gantvā bhariyaṇ
āha : 'mayā¹¹ bhaṭiṇ katvā sālī laddhā ayaṇ nivāpo bha-
vissati, tayā laddhāya bhaṭiyā dadhiteladārukaṭukabha-
ṇḍāni¹² gaṇbhāhi' ti. Seṭṭhibhariyāpi pana¹³ tassā ekaṇ
sappikaroṭikaṇ¹⁴ c'eva dadhibhājanaṇ¹⁵ ca kaṭukabhaṇḍaṇ
ca suddhataṇḍulanāliṇ¹⁶ ca dāpesi, iti¹⁷ ubhinnaṇ pi pañca
taṇḍulanāliyo ahesuṇ. Te 'deyyadhammo no laddho' ti
tuṭṭhapahatṭhā¹⁸ pāto va uṭṭhahiṇsu. Bhariyā Mahā-
duggataṇ āha : 'gaccha sāmī paṇṇaṇ pariyesitvā āharā'¹⁹
ti. So antarāpane paṇṇaṇ²⁰ adisvā²¹ nadītīraṇ gantvā
'ajja ayyānaṇ bhojanaṇ dātuṇ labhissāmī' ti pahatṭhamā-
naso gāyanto paṇṇaṇ uccināti. Mahājālaṇ khipitvā ṭhita-

¹ B¹. °tha. K. kārāpeyyāthā. B. B¹. a. taṇ karomi.

² K. odu°.

³ K. B. °lādini.

⁴ C. C^a. S. vīhi. B. °iṇ.

⁵ B¹. °si.

⁶ K. oṭulināti. B. ophunāti.

⁷ B. te.

⁸ K. om.

⁹ K. °dati.

¹⁰ K. C^a. tuṭṭha°. K. °dāyaṭṭhā. ¹¹ C. C^a. om.

¹² B¹. dadhitelakaṭukaṇ. K. B. om. dāru.

¹³ B. puna.

¹⁴ *Sk.* karoti, 'cup,' karoti, 'skull.' K. katucchakaṇ
(= °acchu°). Rogers : 'ladle-full.'

¹⁵ B¹. °bho°.

¹⁶ B¹. suddhasālī°.

¹⁷ B. a. ca.

¹⁸ B. tuṭṭhaha°.

¹⁹ K. ehi.

²⁰ K. B. °e.

²¹ B. alabhitvā.

kevaṭṭo 'Mahāduggatassa¹ saddena bhavitabban' ti taṇ pakkositvā² puechi: 'ativiya tuṭṭhacitto gāyasi, kin nu kho kāranan' ti. 'Paṇṇaṇ uccināmi³ sammā' ti. 'Kiṇ karissasī' ti. 'Ekaṇ bhikkhuṇ bhojessāmī'⁴ ti. 'Aho sukhito⁵ bhikkhu yo tava⁶ paṇṇaṇ khādissatī' ti. 'Kiṇ karomi samma attanā⁷ laddhapanna bhojessāmī' ti. 'Tena hi ehi' ti. 'Kiṇ karomi sammā' ti. 'Ime macche gahetvā pādaggghanakāni⁸ addhagghanakāni⁹ kahāpaṇa-gghanakāni ca uddānāni¹⁰ karohi' ti. So tathā akāsi, baddhabaddhe¹¹ macche nagaravāsino nimantitabhikkhūnaṇ¹² atthāya hariṇsu, tassa macchuddānāni karontass' eva bhikkhacāraṇelā pāpuṇi. So velaṇ sallakkhetvā¹³ 'gamissām'¹⁴ ahaṇ samma,¹⁵ bhikkhūnaṇ āgamanavelā' ti.¹⁶ 'Atthi pana kiñci macchuddānan' ti. 'Natthi samma sabbāni¹⁷ khīṇāni' ti. 'Tena hi mayā attano atthāya vālikāya¹⁸ nikhaṇitvā¹⁹ cattāro rohitamacchā ṭhapitā sace pi bhikkhū²⁰ bhojetukāmo²¹ ime²² gahetvā gacchā' ti²³ tassa adāsi.

Taṇ divasaṇ pana²⁴ Satthā paccūsakāle lokaṇ volokento Mahāduggataṇ attano ñāṇajālassa anto pavitṭhaṇ disvā 'kin nu kho bhavissatī' ti āvajjento,²⁵ 'Mahāduggato "ekaṇ bhikkhuṇ bhojessāmī" ti bhariyāya saddhiṇ hiyyo bhaṭṭiṇ akāsi, kataran nu kho bhikkhuṇ labhissatī' ti cintetvā,

¹ K. °ss' eva. B. °tasaddena.

² S. uccin°. *al.*

³ K. suhito. B. *a. here* yo tava.

⁴ K. attano.

⁵ K. addhapāda°. S. *a. ca.*

⁶ B. B¹. bandhe bandhe. K. vadhe vadhe.

⁷ B. B¹. °itānaṇ bhi°.

⁸ K. °mi.

⁹ K. B. *a. āha.*

¹⁰ C^a. B. vālu°.

¹¹ B. °uṇ.

¹² K. *a. macche.*

¹³ B. B¹. *a. te* macche. K. *a. te.*

¹⁴ B. B¹. °anto.

¹⁵ K. °āpetvā.

¹⁶ K. °emi.

¹⁷ B. *a. kiṇ.*

¹⁸ B. °ikāni.

¹⁹ D¹. uttānāni.

²⁰ B. °itvā.

²¹ K. B. B¹. *a. ayaṇ.*

²² K. sabbā.

²³ K. nikkhipitvā.

²⁴ B¹. *a. asi.* B. *a. 'si.*

²⁵ K. *om.*

'manussā paṇṇe āropitasaññāya¹ bhikkhū gahetvā attano² gehesu³ risidāpessanti, Mahāduggato may t̐apetvā aññay bhikkhuṇ na labhissatī' ti upadhāresi. Buddhā kira duggatesu anukampay karonti, tasmā Satthā pāto va sarī-rakiccaṇ⁴ katvā 'Mahāduggataṇ saṅgaṇhissāmī'⁵ ti gandha-kuṭiṇ pavisitvā nisīdi. Mahāduggate⁶ pi macche gahetvā gehay pavisante Sakkassa paṇḍukambalay silāsanaṇ uṇhā-kāraṇ dassesi. So 'kin nu kho kāraṇaṇ' ti olokento 'hiyyo Mahāduggato "ekassa bhikkhuno bhikkhaṇ das-sāmī" ti attano bhariyāya saddhiṇ⁷ bhatīṇ akāsi,⁸ kataran⁹ nu kho bhikkhuṇ labhissatī'¹⁰ ti cintetvā, 'natth' etassa añño bhikkhu, Satthā pana "Mahāduggatassa saṅgahaṇ karissāmī" ti gandhakūṭiyaṇ¹¹ nisinno, Mahāduggato¹² attano upakappanakaṇ¹³ yāgubhattaṇ paṇṇasūpeyyam pi Tathāgatassa¹⁴ dadeyya, yaṇ nūnāhaṇ Mahāduggatassa gehay gantvā bhattakāra-kakammaṇ¹⁵ kareyyaṇ' ti¹⁶ aññā-takavesena tassa gehasamīpaṇ gantvā, 'atthi nu kho kassaci¹⁷ bhatiyā kattabban' ti pucchi. Mahāduggato taṇ disvā āha: 'samma¹⁸ kiṇ kammaṇ karissasī' ti. 'Ahaṇ sāmī sabbasippiko,¹⁹ mayhaṇ²⁰ ajānanasippaṇ²¹ nāma natthi, yāgubhattādīni pi sampādetuṇ jānāmī' ti. 'Samma mayaṇ tava kammen' atthikā,²² tuyhaṇ pana dātabba-bhatīṇ²³ na passāmā' ti. 'Kiṇ pana te kattabban' ti.

¹ C. āropitabhi°.² K. B¹. *rep.*³ C. K. gehe.⁴ B. B¹. °paṭijaggaṇay.⁵ C^a. saṅgahaṇ karissāmī.⁶ C. C^a. B. B¹. °to.⁷ B¹. a. hiyyo va.⁸ K. katvā.⁹ B. katamaṇ, om. nu kho.¹⁰ B. C^a. °sī.¹¹ K. °ṭi pavisitvā.¹² B. B¹. a. Tathāgatassa.¹³ K. kapaṇa°.¹⁴ B¹. om.¹⁵ B¹. attano kāra-kammaṇ.¹⁶ K. a. ñatvā. B. a. so.¹⁷ B¹. kiñci. B. a. kiñci.¹⁸ B¹. om.¹⁹ K. B. °ako.²⁰ B. om.²¹ K. ajānitaṇ si°. B¹. sippakā.²² K. a. kiñci; so B. *after* pana.²³ B¹. °bbaṇ kiñci.

‘Ekassa bhikkhussa¹ bhattaṇ² dātukāmo ‘mhi, tassa yāgubhattasaṇvidhānaṇ icchāmī’ ti. ‘Sace bhikkhussa bhikkhaṇ dassasi na me bhatiyā attho, kiṇ³ mama puññaṇ na vaṭṭatī’ ti. ‘Evaṇ sante⁴ sādhu samma pavisā’⁵ ti. So tassa gehaṇ pavisitvā taṇḍulādīni⁶ āharāpetvā ‘tvaṇ⁷ gaccha attano pattaḥbhikkhuṇ ānehi’ ti taṇ uyyojesi. Dāna-veyyāvaṭṭiko⁸ pi⁹ paṇṇe āropitanīyāmen’¹⁰ eva tesāṇ tesāṇ gehāni bhikkhū pahīni. Mahāduggato tassa¹¹ santikaṇ gantvā ‘mayhaṇ pattaḥbhikkhuṇ dehi’ ti āha. So tasmiṇ khaṇe satīṇ labhitvā ‘ahaṇ tava bhikkhuṇ¹² pammutṭho’¹³ ti āha. Mahāduggato tikkhiṇasattiyā¹⁴ kucchiyaṇ pahato¹⁵ viya ‘samma kasmā maṇ nāsesi, ahaṇ tayā¹⁶ hiyyo samādapito bhariyāya saddhiṇ divasaṇ¹⁷ bhatīṇ katvā ajja pāto va paṇṇatthāya nadītīre āhiṇḍitvā āgato, dehi me¹⁸ ekaṇ¹⁹ bhikkhuṇ’ ti bāhā paggayha paridevi.²⁰ Manussā²¹ sannipatitvā ‘kiṇ etaṇ Mahāduggatā’ ti pucchīṇsu.²² So tam atthaṇ ārocesi. Te veyyāvaṭṭikaṇ pucchīṇsu: ‘saccaṇ kira samma tayā esa “bhatīṇ katvā²³ bhikkhussa bhikkhaṇ dehi” ti samādapito’ ti. ‘Āma ayyā’ ti. ‘Bhāriyaṇ te kammaṇ katan, yo²⁴ ettake²⁵ bhikkhū saṇvidahanto etassa ekaṇ bhikkhuṇ na adāsī’²⁶ ti. So tesāṇ vacanona maṅku-bhūto taṇ āha: ‘samma Mahāduggata mā maṇ nāsai,²⁷

¹ K. °uno.

³ C^a. om.

⁵ B. pacissā.

⁷ B. om.

⁹ C^a. om.

¹¹ B. om.

¹³ B. pamu°.

¹⁵ B¹. paharanto.

¹⁷ K. om.

¹⁹ C^a. rep.

²¹ K. a. paridevasaddaṇ sutvā.

²³ K. B. a. ekassa.

²⁵ C^a. attano pattake.

²⁷ C. C^a. nassi. B. nāsai.

² K. om. B. bhikkhaṇ.

⁴ B. bhante.

⁶ B. telata°.

⁸ K. °vattiko (so infra).

¹⁰ B¹. °nayen’.

¹² C. ekabhi°.

¹⁴ K. B. B¹. °ṇāya sa°.

¹⁶ C^a. tāva.

¹⁸ K. om.

²⁰ K. C^a. °vī.

²² K. °isug.

²⁴ B. a. tvaṇ.

²⁶ B. nād°.

ahaṇṇa tava kāraṇā mahāviheṣaṇ¹ patto, manussā paṇṇe
 āropitanīyāmena² attano attano³ pattabhikkhū⁴ nayiṇsu,⁵
 attano gehe nisinnaṇ⁶ bhikkhuṇṇa nīharitvā dento⁷ nāma
 natthi. Satthā pana mukhaṇṇa dhovitvā gandhakūṭiyam
 eva⁸ nisinna, rājāyuvārājāsenāpatiādayo⁹ Satthu gandra-
 kūtito nikkhamanaṇṇa¹⁰ olokento¹¹ nisinnā, “ Satthu pattaṇ
 gahetvā gamissāma¹² ” ti. Buddhā¹³ nāma duggate anu-
 kampaṇṇa karonti,¹⁴ tvaṇṇa vihāraṇṇa gantvā “ duggato ’mhi¹⁵
 bhante mama saṅghaṇṇa karoṭhā ” ti Satthāraṇṇa vanda,¹⁶
 sace te puññaṇṇa atthi addhā¹⁷ lacchasi¹⁸ ti. So vihāraṇṇa
 agamāsi. Atha naṇṇa aññesu divasesu vihāre vighāsāda-
 bhāvena diṭṭhattā rājāyuvārājādayo ‘ Mahāduggata na tāva
 bhattakālo, kasmāgacchasi¹⁹ ’ ti āhaṇṇsu. So ‘ jānāmi sāmi
 “ na tāva bhattakālo ” ti, Satthāraṇṇa²⁰ vanditūṇṇa gac-
 chāmi²¹ ’ ti vadanto gantvā gandhakūṭiyā ummāre sīsaṇṇa²²
 ṭhapetvā pañcapatitṭhitena vanditvā ‘ bhante imasmiṇṇa
 nagare mayā duggatataro natthi, avassayo me hotha,
 karoṭhā me saṅghaṇṇa ’ ti āha.²³ Satthā gandhakūṭiṇṇa²⁴
 vivaritvā pattaṇṇa nīharitvā tassa hatthe²⁵ ṭhapesi. So
 cakkavattisiriṇṇa patto viya ahosi. Rājāyuvārājādayo aññam
 aññassa mukhāni olokayiṇsu. Mahāduggatassa²⁶ Satthārā

¹ K. °vināsaṇṇa.² B¹. °n’ eva.³ C^a. om.⁴ K. sampatta°.⁵ K. a. yo.⁶ K. °nnaka° B. B¹. °nne bhikkhū.⁷ B¹. dadanto.⁸ K. yevas.⁹ B¹. °uparāja°.¹⁰ K. °itvā.¹¹ K. corr. °etva.¹² B¹. a. iti nisinnā. K. ° mī ti. C^a. gacchāmi.¹³ K. a. ca.¹⁴ K. B. B¹. anukampanti.¹⁵ K. ’haṇṇa.¹⁶ B¹ vadehi. K. vanditvā.¹⁷ C. C^a. om.¹⁸ K. kasmā āg°. B. kasmā tvaṇṇa āg°.¹⁹ B. a. pana.²⁰ B. B¹. āg°.²¹ K. om.²² K. a. atha.²³ K. B. B¹. °ṭṭidvāraṇṇa.²⁴ K. ta° ha° pa° nī°.²⁵ K. B. B¹. om.

dinnapattay hi koci issariyavasena gahetuṃ samattho nāma natthi. Evaṃ pana vadiṃsu :¹ ‘samma Mahāduggata Satthu² pattay amhākaṃ dehi, ettakaṃ nāma³ dhanay dassāma,⁴ tvay duggato, dhanay gaṇha,⁵ kin te pattenā’ ti. Mahāduggato⁶ ‘na kassaci dassāmi, na me dhanen’⁷ attho, Satthāraṃ yeva bhojessāmi’ ti āha.⁸ Avasesā taṃ yācitvā pattay alabhitvā nivattiṃsu. Rājā⁹ cintesi :¹⁰ ‘Mahāduggato¹¹ dhanena palobhiyamāno pi Satthu pattam na deti,¹² Satthārā ca sayay dinnay¹³ koci gahetuṃ na sakko,¹⁴ innassa deyyadhammo nāma kittako bhavissati, iminā deyyadhammassa¹⁵ dinnakāle Satthāraṃ ādāya gehaṃ netvā mayhaṃ sampāditay āhāraṃ dassāmi’ ti cintetvā Satthārā saddhiṃ yeva agamāsi. Sakko pi devarājā yāgubhattapaṇṇādini¹⁶ sampādetvā Satthu nisīdanārahaṃ¹⁷ āsanay¹⁸ paññāpetvā nisīdi, Mahāduggato Satthāraṃ netvā ‘pavisatha bhante’ ti āha. Vasanaḡehaṃ c’assa nīcaṃ¹⁹ hoti, anonama-kena²⁰ pavisituṃ na sakkā, buddhā ca nāma gehaṃ²¹ pavisantā na onamitvā pavisanti, gehapavisanakāle²² mahāpuṭhavi vā hetthā ogacchati, gehaṃ vā uddhaṃ gacchati,²³ idaṃ tesay sudinnassa²⁴ dānassa phalaṃ, puna nikkhamitvā gatakāle sabbaṃ pakatikam eva hoti. Tasmā Satthā tṭhitako

¹ K. punadivasuṃ.² B. om.³ B. a. te. K. a. saḡassay vā sutasaḡassay vā te.⁴ K. °mi.⁵ B. gaṇhāhi.⁶ K. duggatena.⁷ K. B. °na.⁸ K. vutte.⁹ B. a. pana.¹⁰ K. pana.¹¹ K. duggato.¹² C^a. desi.¹³ B. dinnapattay.¹⁴ C. sakkā. K. B. B¹. sakkoti.¹⁵ K. mayā imassa dhammassa.¹⁶ B. yāgukhaḡjakasūpeyyapa°. B¹. yā khajjakubhattasupeyya°. K. °dīhi.¹⁷ B. B¹. nisinnār°.¹⁸ C^a. B. om.¹⁹ B. nīcako.²⁰ K. B. C^a. anonatena (K. ano°).²¹ B. om.²² K. B. gehaṃ hi pa°.²³ B¹. uga°.²⁴ B. °nna°.

va gehaṇ pavisitvā Sakkena paññattāsane nisīdi. Satthari nisinne¹ rājā āha : ‘samma Mahāduggata tayā ambhākaṇ yācantānaṇ pi Satthu patto na dinno, passāma tāva kīdiso te Satthu sakkāro kato’ ti. Atha² Sakko yāgubhattādīni³ vivaritvā dassesi, tesañ vāsagandho sakalanāguraṇ chādetvā atṭhāsi. Rājā yāguādīni oloketvā Bhagavantaṇ āha : ‘bhante ahaṇ “Mahāduggatassa deyyadhammo kittako bhavissatī” ti⁴ “iminā⁵ deyyadhamme⁶ dinne Satthāraṇ gehaṇ netvā attano sampāditaṇ āhāraṇ dassāmī” ti cintetvā āgato, mayā evarūpo āhāro na diṭṭhapubbo, mayi idha ṭhite Mahāduggato kilameyya, gacchām’ ahaṇ’ ti Satthāraṇ vanditvā pakkāmi. Sakko pi⁷ Satthāraṇ⁸ yāguādīni datvā sakkaccaṇ parivisi.⁹ Satthāpi katabhattakicco anumodanaṇ katvā utṭhāyāsanaṇ pakkāmi. Sakko Mahāduggatassa¹⁰ saññam adāsi, so¹¹ pattaṇ gahetvā Satthāraṇ anugañchi.¹² Sakko nivattitvā Mahāduggatassa gehadvāre ṭhito ākāsaṇ olokesi,¹³ ākāso sattaratanavassaṇ vassitvā tassa gehe sabbabhājanāni¹⁴ pūretvā sakalagehaṇ¹⁵ pūresi, tassa¹⁶ gehe okāso nāhosi,¹⁷ dārake hatthesu gahetvā niharitvā bahi atṭhaysu.¹⁸ Satthāraṇ anugantvā nivatto dārake bahi disvā ‘kiṇ idan’ ti pucchi.¹⁹ ‘Sakalaṇ no gehaṇ satta²⁰hi ratanehi puṇṇaṇ, pavisitvaṇ okāso natthī’ ti. So ‘ajj’ eva me dānena²¹ vipāko dinno’ ti cintetvā²² rañño santikaṇ

¹ K. °nnamattē.² B. ath’ assa.³ K. B¹. °bhattabhājanād°. B. yāgukhajjakādīni.⁴ B. om. K. mayā.⁵ K. imassa.⁶ K. dhane.⁷ K. om.⁸ K. Satthu.⁹ K. °visuṇ.¹⁰ B. duggatassa.¹¹ K. a. Satthu.¹² B. B¹. °gacchi.¹³ B. B¹. a. tāvad eva.¹⁴ K. °nādīni.¹⁵ B. °laṇ ge°.¹⁶ K. tasmi.¹⁷ B. B¹. a. tassa bhariyā. K. a. bhariyā.¹⁸ K. B. B¹. atṭhāsi. K. a. so.¹⁹ K. B. a. sūmi.²⁰ C. B. satta°.²¹ S. dāne.²² B. om.

gantvā rājānaṃ¹ vanditvā² 'kasmā āgato 'sī' ti vutto³ āha :
 'deva gehaṃ me sattahi⁴ ratanehi punṇaṃ, taṃ dhaṇaṃ
 gaṇhathā' ti.⁴ Rājā 'aho⁵ buddhānaṃ dinnadānaṃ ajj' eva
 matthakaṃ pattaṃ' ti cintetvā taṃ āha : 'kiṃ⁶ laddhuṃ
 vaṭṭatī' ti. 'Dhanāharanattḥāya⁷ sakataśaḥassaṃ devā'
 ti. Rājā sakataśaḥassaṃ pesetvā⁸ dhaṇaṃ āharāpetvā
 dhaṇaṃ⁹ rājaṅgaṇe okirāpesi, tālappamaṇarāsi¹⁰ ahosi.
 Rājā nāgare¹¹ sannipātetvā 'imasmiṃ nagare atthi kassaci
 ettakaṃ dhaṇaṃ' ti pucchi. 'Natthi devā' ti. 'Evaṃ-
 mahādhanassa kiṃ kātuṃ vaṭṭatī' ti. 'Setṭhiṭṭhānaṃ¹²
 dātuṃ vaṭṭati devā'¹³ ti. Rājā¹⁴ tassa mahāsakkāraṃ katvā
 setṭhiṭṭhānaṃ dāpesi. Ath' assa pubbe ekassa setṭhino
 gehattḥhānaṃ ācikkhitvā 'ettha jāte gacche¹⁵ harāpetvā¹⁶
 gehaṃ utṭhāpetvā vasāhī' ti āha. Tassa taṃ ṭhānaṃ sod-
 hetuṃ¹⁷ samaṃ katvā bhūmiyaṃ¹⁸ khaṇamānāya¹⁹ aññaṃ
 aññaṃ āhacca nidhikumbhiyo utṭhahiṃsu,²⁰ rañño ārocite²¹
 'tava puññaṇa²² tā²³ nibbattā, tvam eva gaṇhāhī' ti āha.
 So gehaṃ kāretvā sattāhaṃ Buddhapamukhassa saṅghassa²⁴
 dānaṃ²⁵ adāsi.

Tato param pi yāvatāyukaṃ tiṭṭhanto puññaṇi karitvā²⁶
 āyupariyosāne²⁷ devaloke nibbatto ekam buddhantaram
 dibbasampattiṃ anubhavitvā imasmiṃ buddhuppāde tato

¹ B. om.³ K. vutte. B. so:⁵ S. C. C^a. āha.⁷ K. B. dhanah°.⁹ B. S. om. K. om. dh° āh° dh°.¹⁰ B. C^a. S. °māno r°.¹² B¹. setṭhiṣṣa ṭh°.¹⁴ B. om.¹⁶ K. hāretvā.¹⁸ C. °iṇ. K. B¹. °iyā.²⁰ K. °isuj. B. a. tena.²² K. °en 'eva.²⁴ B. bhikkhus°.²⁶ B¹. kārapetvā.² B. a. atṭhāsi.⁴ K. a. atha.⁶ K. tin te.⁸ K. dāpetvā.¹¹ C. B. B¹. nagare.¹³ C. mahād°.¹⁵ B¹. vacche.¹⁷ K. B. B¹. C^a. °tvā.¹⁹ K. B. khañña°.²¹ K. a. tāta.²³ S. B. om.²⁵ B. mahād°.²⁷ K. B. āyuhapari°.

cuto Sāvattiyaṃ Sāriputtattherassa upatthākakule¹ seṭṭhi-dhītu² kucchiyaṃ paṭisandhiyaṃ gaṇhi. Ath' assā mātāpitāro gabbhassa paṭiṭṭhitabhāvaṃ sutvā³ gabbhaparihāraṃ adāysu. Tassā aparena samayena evarūpo dohaḷo uppajji: 'aho vatahaṃ dhammasenāpatiyaṃ ādiyaṃ katvā pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ rohitamaccharasena dānaṃ datvā kāsāyāni⁴ nivāsetvā āsanapariyante nisinnā tesāṃ bhikkhūnaṃ uccitṭhabhattaṃ⁵ bhuñjeyyaṃ⁶ ti. Sū mātāpitunnā⁷ ācikkhitvā⁸ tathā⁹ ākāsi, dohaḷo paṭippassambhi. Ath' assā tato paresu¹⁰ pi sattuṣu¹¹ maṇḍalesu¹² rohitamaccharasen' eva dhammasenāpatittherappamukhāni pañca bhikkhusatāni bhojesuṃ. Sabbāṃ Tissakumāravattumhi¹³ vuttanāyaṃ¹⁴ eva veditabbāṃ. Imassa pana Mahāduggatakāle dinnassa rohitamaccharasudānassa' esa¹⁵ nissando.¹⁶ Nāmagahapa-divase paṇ' assa¹⁷ 'bhante dāsassa vo sikkhāpadāni¹⁸ dethā' ti mātārā vutte therō āha: 'konāmo¹⁹ ayaṃ dārako' ti. 'Bhante²⁰ imassa dārakassa kucchiyaṃ paṭisandhiyaṃ²¹ gabaṇato paṭṭhāya imasmiṃ gehe julā²² eḷamūgapi paṇḍitā jātā, tasmiṃ me puttassa Paṇḍitadārako²³ tv²⁴ eva nāmaṃ bhavissatī' ti. Therō²⁵ sikkhāpadāni adāsi. Jātadivasato paṭṭhāya paṇ' assa 'nihaṃ mama puttassa ajjhāsayaṃ bhindissāmi' ti mātū cittaṃ²⁶ uppajji. So sattavassikakāle

¹ B. °ss' ūp°.² B¹. jeṭṭhatu. K. jeṭṭhadhitu.⁴ B. B¹. a. vatthāni.⁶ B. paribh°.⁸ B. ārocetvā.¹⁰ K. ap°.¹¹ B¹. sattamesu. B. satta°.¹³ B. °ssa va°.¹⁵ K. B. B. B¹. eva. S. om.¹⁷ K. om.¹⁹ K. ko nāma.²¹ B. °dhi°.²³ B. °ito dār°.²⁵ K. a. pi.³ B. ñatvā.⁵ B. °payāsabh°.⁷ K. B. °ūnaṃ.⁹ K. a. taṃ.¹² C. a. pi.¹⁴ B. °niyāmen'.¹⁶ K. a. tassa.¹⁸ B¹. bhikkhupa°.²⁰ B. om.²² K. om.²⁴ K. t'.²⁶ K. a. pi.

mātaṇaṇ āha:¹ 'ahaṇ² therassa santike³ pabbajissāmī' ti. Sā⁴ 'sādhu tāta ahaṇ "tava ajjhāsayaṇ na bhindissāmi" ce eva⁵ manayaṇ uppādesin' ti vatvā, therayaṇ nimantetvā bhojetvā 'bhante dāso vo pabbajitukāmo, ahaṇ imaṇ sāyaṇhasanṇaye vihāraṇ ānessāmī'⁶ ti therayaṇ uyyojetvā ñātake sannipātetvā⁷ 'mama puttassa gihikāle kattabbasukkāraṇ ajj' eva karissāmā'⁸ ti mahantaṇ sakkāraṇ karetvā taṇ ādāya vihāraṇ gantvā 'imaṇ bhante⁹ pabbājethā' ti therassa adāsi. Thero pabbajjāya dukkarābhāvaṇ ācikkhitvā, 'karissām' ahaṇ bhante tumhākaṇ ovādan' ti vutte, 'tena hi ehī' ti kese temetvā tacapañcakakammaṭṭhānaṇ ācikkhitvā pabbājesi. Mātāpitara pi 'ssa sattāhaṇ vihāre yeva vasantā buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa rohitamaccharasen'¹⁰ eva dānaṇ datvā sattame divase gehayaṇ¹¹ agamaṇsu. Thero atṭhame divase antogāmaṇ gacchantaṇ taṇ¹² ādāya¹³ bhikkhusaṅghena saddhim na agamāsi.¹⁴ Kiṇkāraṇā? Na tāv' assa cīvarapattagahaṇāni¹⁵ vā iriyāpathe¹⁶ vā pāsādiko hoti, api ca¹⁷ vihāre therassa kattabbakaṇ vattaṇ¹⁸ atthi. Thero pi ca bhikkhusaṅghe gāmaṇ¹⁹ pavitṭhe sakalavihāraṇ vicaranta²⁰ asammaṭṭhaṭṭhānaṇ²¹ sammajjitvā tucchabhājanesu pāṇiyparibhojanīyāni²² upaṭṭhapetvā²³ dunnikkhittāni mañcapīṭhādini paṭisāmetvā pucchā gāmaṇ pavisati. Api ca

¹ K. B. a. amma.² B. om.³ B. °kaṇ.⁴ K. B. om.⁵ B. evayaṇ. K. °mīti evayaṇ.⁶ B. ne°.⁷ K. B. °pātāp°.⁸ K. °mī.⁹ B. om.¹⁰ B¹. °rasadānam eva, om. datvā. ° B. °rasadānam.¹¹ K. B. a. sāyaṇ.¹² C. om.¹³ K. B. a. gacchati.¹⁴ B. nāg°.¹⁵ S. puttaci°.¹⁶ B¹. ari°. K. °tho.¹⁷ K. a. divase divase.¹⁸ B. °bbava°.¹⁹ K. B. antog°.²⁰ K. curo.²¹ S. C^a. asammajja°. B. B¹. asammajjana°. K. asaṭṭhita°.²² C. C^a. °yaṇ pu°. B¹. °janāni.²³ K. °ṭṭhāp°.

‘titthiyā¹ tucchavihāraṇ pavisitvā “passatha samaṇassa Gotamassa sāvakānaṇ nisinnaṭṭhānānī” ti vattuy mā labhiṃsū’² ti sakalavihāraṇ paṭijaggitvā pacchā gāmaṇ pavisati. Tasmā taṇ divasaṇ pi³ sāmaṇerena pattacīvaraṇ⁴ gāhāpetvā divātaṇ⁵ pāvisi. Sāmaṇero upajjhāyena saddhiṇ gacchanto⁶ antarāmagge mātikaṇ disvā ‘bhante idaṇ kiṇ nāmā’ ti pucchi. ‘Mātikā nāma’⁷ sāmaṇerā’ ti. ‘Imāya⁸ kiṇ karontī’ ti. ‘Ito cito ca udakaṇ haritvā attano sassakammaṇ sampādentī’⁹ ti. ‘Kiṇ pana¹⁰ bhante udakassa cittaṇ vā pittaṇ vā¹¹ atthī’ ti. ‘Natth’ āvuso’ ti. ‘Evarūpaṇ acittakaṇ attano icchitaṭṭhānaṇ¹² haranti¹³ bhante’ ti. ‘Āma āvuso’¹⁴ ti. So¹⁵ cintesi.¹⁶ ‘evarūpaṇ pi acittakaṇ attano icchitaṭṭhānaṇ pāpetvā¹⁷ kammaṇ karontī, sacittakāpi kasmā¹⁸ cittaṇ attano vase vattetvā samaṇadhammaṇ kātuṇ na sakkhisantī’¹⁹ ti.²⁰ So purato gacchanto usukārake²¹ saradaṇḍakaṇ aggimhi tāpetvā akkhikoṭiyā²² oloketvā ujuṇ²³ karonte disvā ‘ime²⁴ ke²⁵ nāma bhante’ ti pucchi. ‘Usukārā nāma āvuso’ ti. ‘Kiṇ pana te karontī’ ti. ‘Aggimhi tāpetvā saradaṇḍakaṇ ujuṇ karontī’ ti. ‘Sacittako²⁶ bhante’²⁷ ti. ‘Acittako²⁸

¹ B. aññati°.² K. °isun.³ K. om.⁴ B. bhaṇḍaṇ. K. B. bhaṇḍakaṇ.⁵ K. a. gāmaṇ. B. a. piṇḍāya.⁶ C. a. va.⁷ K. nām’ esā. C. om.⁸ B. a. mātikāya.⁹ K. B. B¹. karontī.¹⁰ C^a. om.¹¹ K. B. om. vā pi° vā.¹² K. B. icchiticchita°, so *infra*.¹³ B¹. haritvā kammaṇ karontī.¹⁴ K. B. āmāv°.¹⁵ C^a. sāmaṇero.¹⁶ K. B. a. sace.¹⁷ K. B. B¹. haritvā.¹⁸ K. B. ka° sa°.¹⁹ S. nās°.²⁰ B. a. atha.²¹ K. B. °kāre.²² K. °inā koṭiyaṇ.²³ K. B. °ukaṇ.²⁴ B. bhante, *here*.²⁵ C^a. ko.²⁶ S. C. C^a. °kā. K. a. eso. B¹. eso *before* sa°.²⁷ B. a. eso.²⁸ S. C. C^a. °kā.

āvuso' ti. So cintesi: 'sace acittakaṃ gahe tvā aggimhi tāpetvā ujuṃ¹ karonti, kasmā sacittakāpi² attano cittaṃ³ vase vattetvā samaṇadhammaṃ kātuṃ na sakkhissanti' ti. Atha⁴ purato gantvā⁵ araneminābhiādini tacchante disvā 'bhante ime⁶ ke⁷ nāmā' ti pucchi. 'Tacchakā nāma āvuso' ti. 'Kiy pana te¹ karonti' ti. 'Dārūni gahe tvā yānakādīnaṃ⁹ cakkādīni¹⁰ karonti āvuso' ti. 'Etāni pana¹¹ sacittakāni bhante' ti. 'Acittakāni āvuso' ti. Ath' assa etad ahosi: 'sace acittakāni kaṭṭhakaliṅgarāni gahe tvā cakkādīni karonti sacittakāpi¹² kasmā attano cittaṃ vase vattetvā samaṇadhammaṃ kātuṃ na sakkhissanti' ti. So imāni kāraṇāni disvā 'bhante sace tumhākaṃ pattacīvaraṃ¹³ gaṇheyyātha ahaṃ nivatteyyan' ti.¹⁴ Thero 'ayaṃ adhunā pabbujito daharasāmaṇero maṃ anubuddhasamānaṃ¹⁵ evaṃ vadati'¹⁶ ti cittaṃ anuppādetvā¹⁷ 'āhara sāmānerā' ti vatvā attano pattacīvaraṃ aggahesi. Sāmaṇero pi upajjhāyaṃ vanditvā nivattanto¹⁸ 'bhante maṃ¹⁹ āhāraṃ āharanto²⁰ rohitamaccharasen' eva āhareyyāthā' ti āha. 'Kahaṃ²¹ labhissāma²² āvuso' ti. 'Bhante²³ attano puññaena alabhantū²⁴ muma puññaena labhissathā' ti āha. Thero 'daharasāmaṇerassa bahi nipunnakassa²⁵ pari-

¹ K. °ukay.² S. °kaṃ. B. °ko pi.³ S. C^a. eva. C. va. C. C^a. pavatt°.⁴ K. ath' esa. B. ath' eso.⁵ B. B¹. gacchanto. B. a. dārūni.⁶ K. te.⁷ C. C^a. ko.⁸ K. B. pan' ete.⁹ B. ikānaṃ. K. °dīni.¹⁰ K. cakkāni.¹¹ K. om.¹² B. om. pi. S. C. C^a. °kaṃ. B. ka° su°. B. °kāpi.¹³ B. °re. K. B. B¹. a. tumhe.¹⁴ K. a. āha.¹⁵ B¹. anubandho samāno. K. anubandhamāno. B.

anubandhasamāno.

¹⁶ C^a. B. °etī.¹⁷ K. a. va.¹⁸ K. a. āha, om. injra.¹⁹ K. B. B¹. S. mayhaṃ.²⁰ C^a. °ntū.²¹ B. kathaṃ.²² K. °mi. B. °m'.²³ B. om. K. a. sace.²⁴ K. alubhittha. B. °nto.²⁵ B. B¹. S. nisinnakassa. K. nisinnassa.

pantho¹ pi bhaveyyā² ti kuñcikaṇ datvā 'mayhaṇ vasana-
gabbhassa dvāraṇ vivaritvā anto pavisitvā nisīdeyyāsī' ti
āha.³ So tathā katvā attano karajakāye⁴ ũāṇaṇ otāretvā
attabhāvaṇ sammāsanto nisīdi. Ath' assa guṇatejena
Sakkassa āsanaṇ uṇhākāraṇ dassesi. 'Kin nu kho kāraṇaṇ'
ti upadhārento, 'Paṇḍitasāmaṇero upajjhāyassa patta-
cīvaraṇ datvā "samaṇadhammaṇ karissāmī" ti nivatto,⁵
mayāpi tattha gantaṇ vattatī' ti cintetvā cattāro mahārāja⁶
āmantetvā 'vihārassa upavane viharante⁷ sakuṇe palāpetvā
samantārakkhaṇ⁸ gaṇhathā' ti vatvā⁹ Candadevaputtaṇ
'candamaṇḍalaṇ ākaḍḍhitvā gaṇhāhī' ti¹⁰ Suriyadeva-
puttaṇ 'suriyamaṇḍalaṇ ākaḍḍhitvā gaṇhāhī' ti¹¹ vatvā
saṇaṇ gantvā āviñṇhanarajjuṭṭhāne¹² ārakkhaṇ gaṇetvā
atṭhāsī. Vihāre purāṇapattassāpi¹³ saddo nāhosi.¹⁴
Sāmaṇerassa cittaṇ ekaggaṇ ahoṣi, so antarābhatte¹⁵ yeva
attabhāvaṇ sammāsitvā tīṇi phulāni pāpuni. Thero pi
'sāmaṇero viharo nisinna, tassa upakappanabhojanaṇ¹⁶
asukakule¹⁷ nāma sakkā laddhun' ti ekaṇ¹⁸ pemagārava-
yuttaṇ upāsakakulaṇ¹⁹ agamāsī. Tattha ca²⁰ manussā-
taṇ²¹ divasaṇ rohitamacchaṇ²² labhitvā therass' eva²³
āgamaṇaṇ oloketā²⁴ nisīdiṇsu. Te²⁵ therāṇ āgacchantaṇ

¹ B¹. °bandho.² C. om.³ B. om.⁴ B¹. kajayakāye.⁵ B¹. °ttanto.⁶ K. °jāno.⁷ K. vicar°. B. viharūpacāre vasante.⁸ K. B. B¹. °tā ā°.⁹ K. om.¹⁰ So K. only, and a. ca.¹¹ K. a. ca.¹² B¹. avijjana°.¹³ B. °paṇṇassa, om. pi. B¹. patantaessa °ṇṇassa pi.

K. °ṇṇaṇ. S. °ṇṇassāpi.

¹⁴ S. na hoti.¹⁵ B. antabh°.¹⁶ K. °ppabh°. B. °nakaṇ bh°.

C. °naka°.

¹⁷ K. °kasmiṇ ku°.¹⁸ C. S. eka°.¹⁹ K. B. B¹. upatṭhāka°.²⁰ K. tatth' eva.²¹ K. naṇ.²² K. B. B¹. macche.²³ B. om.²⁴ B. S. °nto.²⁵ C. C^a. om.

disvā ' bhante bhaddu¹ vo² kataṃ idhāgacchantehi ' ti anto³ pavesetvā yāgukhajjakādini⁴ datvā rohitamaccharasena⁵ piṇḍapātaṃ adāsu. Thero gamanākāraṃ⁶ dassesi. Manussā⁷ ' paribhuñjatha bhante haraṇabhattam⁸ pi labhissathā ' ti vatvā therassa bhattakiccāvasāne pattuṃ rohitamaccharasabhojanassa⁹ pūretvā adāsu. Thero ' sāmaṇero chāto ' ti sīghasīghaṃ¹⁰ agamāsi.

Satthāpi taṃ divasaṃ kālass¹¹ eva bhuñjitvā vihāraṃ gantvā¹² ' Paṇḍitasāmaṇero upajjhāyassa puttacīvaraṃ datvā " samanadhammaṃ karissāmi " ti nivatto, nipphajjisati¹³ nu kho assa pabbajjākiccaṃ¹⁴ ti upadhārento tinnaṃ phalānaṃ puttabhāvaṃ āutvā, ' arahattassa upanissayo atthi natthi ' ti āvajjento,¹⁵ ' atthi ' ti disvā, ' purebhattam eva arahattaṃ pattuṃ sakkhissati na sakkhissati¹⁶ ti upadhārento ' sakkhissati ' ti aññāsi.¹⁷ Ath' assa etad ahosi : ' Sāriputto¹⁸ sāmaṇerassa bhattaṃ ādāya sīghaṃ āgacchati¹⁹ antarāyam pi ' ssa kareyya, dvārakoṭṭhake ārakkhaṃ gahetvā nisīdissāmi, atha naṃ pañhaṃ²⁰ pucchissāmi, tasmiṃ pañhe vissajjiyamāne²¹ sāmaṇero saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpunissati²² ti. Tato gantvā dvārakoṭṭhake thatvā sampattaṃ therāṃ cattāro pañhe pucchi, puttḥaputtḥapañhe²³ thero²⁴ vissajjesi. Tatr' idaṃ pucchavissajjanaṃ : Satthā²⁴

¹ K. B. B¹. °akaṇ.

² B¹. te.

³ B. a. gehe.

⁴ C. C^a. °kāni.

⁵ B. °rasen' assa.

⁶ B. haraṇakāraṇaṃ. K. B. haraṇak°.

⁷ K. a. pi. B. a. disvā.

⁸ B. haraṇaka°.

⁹ K. °rasena saha bh°.

¹⁰ B. sīghaṃ.

¹¹ C. sak°.

¹² B¹. a. āvajjesi. B. a. evaṃ āv°.

¹³ B. nipphajjati. C. C^a. nipphajjati. C^a. a. kiṃ.

¹⁴ B. B¹. °jita°.

¹⁵ B. C^a. °anto.

¹⁶ K. om. na sa°.

¹⁷ K. āutvā.

¹⁸ C. C^a. S. om.

¹⁹ B¹. ga°.

²⁰ K. B. B¹. cattāro pañhe.

²¹ B¹. visajja°.

²² B. °ñhaṃ. B¹. puttḥaṃ puttḥaṃ. K. puttḥe. C. C^a. puttḥaṃ pa°.

²³ B. om.

²⁴ K. B. S. a. kira.

taṇ¹ āha : 'Sāriputta kiṇ te laddhan' ti. 'Āhāro bhante' ti. 'Āhāro nāma kiṇ āharati Sāriputtā' ti. 'Vedanaṇ bhante' ti. 'Vedanā kiṇ āharati Sāriputtā' ti. 'Rūpaṇ āharati² bhante' ti. 'Rūpaṇ³ kiṇ āharati Sāriputtā' ti. 'Phassaṇ bhante' ti. Tatrāyaṇ adhippāyo : jighacchitena⁴ paribhutto āhāro tassa khudaṇ⁵ paṭihanitvā⁶ sukhaṇ vedanaṇ āharati, āhāraparibhogena sukhitassa⁷ sukhāya⁸ vedanāya uppajjamānāya⁹ sarīre¹⁰ vaṇṇasampatti hoti evaṇ vedanā rūpaṇ āharati, sukhito pana āhārajarūpavasena uppannasukhasomanasso 'idāni me assādo jāto' ti nipajjanto vā nisīdanto vā sukhasamphassaṇ paṭilabhati,¹¹ evaṇ imesu catūsu pañhesu viṣajjiyantesu¹² sāmaṇero saha paṭisambhidāhi arahattaṇ¹³ patto. Satthāpi theraya āha : 'gaccha Sāriputta tava sāmaṇerassa bhattaṇ dehi' ti. Thero gantvā dvāraṇ ākoṭesi,¹⁴ sāmaṇero nikkhamitvā therassa hatthato pattaṇ gahetvā ekamantaṇ¹⁵ ṭhapetvā tālavaṇṇena¹⁶ theraya vīji. Atha naṇ thero āha : 'sāmaṇera bhattakiccaṇ karohi' ti. 'Tumhe pana bhante'¹⁷ ti. 'Kataṇ mayā bhattakiccaṇ, tvaṇ karohi' ti.¹⁸ Sattavassikadārako pabbajitvā aṭṭhame divase taṇ khaṇaṇ vikasitapadumuppala-sadiso¹⁹ paccavekkhaṇaṭṭhānaṇ²⁰ pana paccavekkhanto

¹ B. B¹. naṇ.² K. B. om.³ B. a. pana.⁴ K. B. a. hi.⁵ B. B¹. khuddaṇ. K. khudhaṇ. S. sukhaṇ.⁶ S. °ntvā. B. B¹. pariharitvā. K. paṭihinitvā.⁷ B¹. suhi°.⁸ B. B¹. sukha°.⁹ B. om.¹⁰ C. °ra°.¹¹ B¹. a. ayaṇ adhippāyo.¹² S. °entesu. B. °jjantesu. K. B¹. °itesu.¹³ K. °tta°.¹⁴ B¹. ākkoṭesi. K. a. atha.¹⁵ K. °nte.¹⁶ K. B. B¹. °paṇṇena.¹⁷ B¹. a. bhattakiccaṇ karittha iti pucchi.¹⁸ K. a. tassa.¹⁹ C. °upphala°. B. °padumma°. K. padumasa°. B. B¹.

a. arahattaṇ patto.

²⁰ B¹. paṭicchana°. K. bhattapakkipana°. B. paccavekkhita°.

nisīditvā bhattakiccaṃ akāsi. Tena¹ pattaṃ dhovitvā paṭisāmitakāle Candadevaputto candaṃ² vissajjesi, Suriyadevaputto suriyaṃ,³ cattāro⁴ mahārājāno⁵ catuddisaṃ⁶ ārakkhaṃ vissajjesuṃ, Sakko devarājā⁷ āviñchanake⁸ ārakkhaṃ vissajjesi, suriyo majjhatṭhānato galitvā⁹ gato. Bhikkhū ujjhāyinsu; 'chāyā adhikappamānā jātā, suriyo majjhatṭhānato galito¹⁰ sāmaṇerena ca¹¹ idān' eva bhuttaṃ,¹² kiṃ nu kho etan' ti. Satthā tam pavattiṃ ñatvā āgantvā¹³ pucchi: 'bhikkhave kiṃ kathethā' ti. 'Idaṃ nāma bhante' ti. 'Āma bhikkhave puññavato¹⁴ samaṇadhammaṃ karaṇakāle¹⁵ Candadevaputto candamaṇḍalaṃ¹⁶ Suriyadevaputto¹⁷ suriyamaṇḍalaṃ ākaḍḍhitvā gaṇhi, cattāro mahārājāno¹⁸ vihāre upavane¹⁹ catuddisaṃ²⁰ ārakkhaṃ gaṇhiṃsu,²¹ Sakko devarājā āviñchanake ārakkhaṃ gaṇhi, ahaṃ pi "buddho 'mhī" ti appossukko nisīdituṃ nālatthaṃ,²² gantvā dvāra-koṭṭhake mama puttassa ārakkhaṃ aggahesiṃ,²³ nettike ca²⁴ mātikāya²⁵ udakaṃ harante usukāre usuṃ²⁶ ujuṃ karonte ca²⁷ tacchake ca²⁸ dārūni tacchante²⁹ disvā ettakaṃ āramaṇaṃ gahe tvā paṇḍitā attānaṃ dametvā arahattaṃ gaṇ-

¹ B. te pana.

² C. °amaṇḍalaṃ, so *infra*.

³ K. B. a. visajjesi.

⁵ C^a. S. °rājā.

⁷ K. a. āgantvā.

⁹ K. gal°.

¹¹ K. om.

¹³ K. āgamma.

¹⁵ K. kār°.

¹⁷ S. C^a. Suriyo.

¹⁹ S. vihārop°. K. °rupa°.

²⁰ K. °sā.

²² B¹. na laddhaṃ.

²³ B. a. so. K. a. te.

²⁴ K. om.

²⁶ K. om.

²⁸ K. om.

⁴ C. a. ca.

⁶ K. °sā. B. catudisā.

⁸ K. āviṇja°.

¹⁰ B. B¹. °tvā.

¹² K. bhattaṃ.

¹⁴ K. a. nāma.

¹⁶ B. a. āk° gaṇhi.

¹⁸ C. C^a. S. °rājā.

²¹ K. °isuṃ.

²⁵ B. a. hi.

²⁷ B. om.

²⁹ K. °ente.

hanti¹ yevā' ti² anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento
imaṃ gātham āha :

80. 'Udakaṃ hi nayanti nettikā
usukārā namayanti³ tejanaṃ
dāruṃ namayanti³ tacchakā
attānaṃ damayanti paṇḍitā' ti

Tattha⁴ paṭhaviyā⁵ thalaṭṭhānaṃ khaṇitvā āvāṭṭhānaṃ
pūretvā⁶ mātikaṃ vā katvā rukkhadoṇiṃ⁷ vā ṭhapetvā
attano⁸ icchiticchitaṭṭhānaṃ⁹ udakaṃ nentī ti¹⁰ nettikā.¹¹
Tejanaṃ ti kaṇḍaṃ,¹² idaṃ vuttaṃ hoti: nettikā attano
ruciyaṃ udakaṃ nayanti, usukārāpi tāpetva tejanaṃ¹³ nama-
yanti¹⁴ ujuṃ karonti, tacchakā¹⁵ nemiādinaṃ atthāya tac-
chantā dāruṃ namayanti attano ruciyaṃ ujum vā vaṇkaṃ
vā karonti, evaṃ ettakaṃ ārammaṇaṃ katvā paṇḍitā sotā-
pattimaggaḍḍhāni uppādentā¹⁶ attānaṃ damenti, arahatte¹⁷
pana patte¹⁸ ekantena¹⁹ dantā nāma hontī ti.

Desanāvasāne bahū²⁰ sotāpattiṭṭhānaṃ pāpuṇṇisū ti.

Paṇḍitasāmaṇeravatthu.²¹

¹ B¹. gaṇhi.

² K. a. vatvā.

³ B. damayanti.

⁴ K. a. nettikā ti.

⁵ F. °yaṇ.

⁶ K. puritvā.

⁷ F. rakkhajjhādoniyaṃ.

⁸ F. K. °nā.

⁹ K. icchitaṭṭh°.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. nentikā (!).

¹² C^a. khaṇḍaṃ. S. kaṭṭhaṃ.

¹³ C. tejaṇ.

¹⁴ B. dama° al., a. usuṇ.

¹⁵ B. a. pi.

¹⁶ K. °etvā. C. °nto. B. °nti.

¹⁷ B. °ttaṇ.

¹⁸ B°. pattaṇa.

¹⁹ F. ete. B. S. K. °nta° (K. corr. °ntaṇ).

²⁰ B. om.

²¹ K. om. ti and Pa°. C^a. °ssa °m. S. °ssa. B. B¹. a. pañcamaṃ.

6. LAKUṆṬAKABHADDIYATTHERAVATTHU.

Selo yathā ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Lakuṇṭakabhaddiyattheraṇ¹ ārabba kathesi.

Puthujjanā² kira sāmaṇerādayo³ therāṇ disvā sīse pi kaṇṇe⁴ pi nāsāya pi gahetvā 'kiṇ cullapita⁵ sāsana-smiṇ na ukkaṇṭhasi⁶ abhira-masī' ti vadanti, therō tesu n'eva kujjhati⁷ n'eva⁸ dussati.⁹ Dhammasabhāyaṇ kathaṇ samuṭṭhāpesuṇ¹⁰ 'passathāvuso, Lakuṇṭakattheraṇ¹¹ disvā sāmaṇerādayo evañ ca¹² evañ ca viheṭṭhenti, so tesu n'eva kuppati na dussati' ti. Satthā āgantvā 'kiṇ kathetha bhikkhave' ti pucchitvā 'idaṇ¹³ nāma bhante' ti vutte 'āma bhikkhave khīṇāsavā nāma n'eva kuppanti¹⁴ na dussanti¹⁵ ghanaselasadisā h'ete¹⁶ acalā akampiyā¹⁷ ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

81. 'Selo yathā ekaghaṇo¹⁸ vātena na samīrati
evaṇ nindāpasasāsū na samīñjanti¹⁹ paṇḍitā' ti.

Tattha nindāpasasāsū ti kiñci 'pi²⁰ idha dve loka-dhammā nāma²¹ vuttā attho pana aṭṭhannaṇ pi²² vasena veditabbo, yathāpi²³ ekaghaṇo asusiro selo puratthimādi-

¹ B¹. °bhaddiya°.

² K. pa°.

³ K. B. B¹. °radaharādayo. K. a. taṇ.

⁴ K. B. B¹. S. kaṇṇesu.

⁵ K. B. cūlapitu.

⁶ K. °ṇṭho 'si.

⁷ K. kujjhi.

⁸ K. B. na.

⁹ B¹. tu°. K. padu°.

¹⁰ K. °ap°.

¹¹ B¹. a. °bhaddiya°. K. B. a. °bhaddiya°.

¹² K. B. c'.

¹³ B. imaṇ.

¹⁴ B. kubb°.

¹⁵ B¹. tu°. K. padu°.

¹⁶ K. hutvā.

¹⁷ K. B¹. duppaka°. K. °itā.

¹⁸ B. ekaggh°.

¹⁹ C. mi°.

²⁰ K. B. kiñcāpi.

²¹ B. om.

²² K. a. lokadhammānaṇ.

²³ K. yathā hi.

bhedena vātena na samīrati na iñjati na calati evaṇ
atthasu pi¹ lokadhammesu ajjhottarantesu paṇḍitā na
samiñjanti paṭighavasena vā anunaṇṇavasena² vā na
calanti³ na kampantī⁴ ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpunisū⁵ ti.

Lakunṭakabhaddiyattheravattu.⁶

7. KĀṆAMĀTUVATTHU.

Yathāpi rahado⁷ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā
Jetavane⁸ viharanto Kāṇamātarāṇ ārabba kathesi.

Vatthuṇ Vinaye⁹ āgatam eva. Tadā hi¹⁰ Kāṇamātarā¹¹
atucchahattham¹² dhītarāṇ patikulaṇ pesetuṇ¹³ pakkesu
pūvesu catukkhattum catunnaṇ bhikkhūnaṇ dinnakāle
Satthārā¹⁴ tasmim vatthusmiṇ¹⁵ sikkhāpade paññatte
Kāṇāya¹⁶ sāmikena aḷṇāya pajāpatiyā ānītāya Kāṇā taṇ
pavattiṇ¹⁷ sutvā 'imehi me gharāvāso nāsito'¹⁸ ti diṭṭha-
diṭṭhe bhikkhū akkosati paribhāsati. Bhikkhū taṇ vīthiṇ
paṭipajjitūṇ na visahiṇsu.¹⁹ Satthā taṇ pavattiṇ ñatvā
tattha agamāsi. Kāṇamātā Satthāraṇ vanditvā paññattā-
sane nisīdāpetvā yāgukhajjakaṇ adāsi. Satthā katapātarāso
'kahaṇ Kāṇā' ti pucchi. 'Esā bhante tumhe disvā mañku-
bhūtā rodantī ṭhitā' ti. 'Kiṇkāraṇā' ti. 'Esā bhante

¹ K. B. om.

² K. anuyāta°.

³ K. samiñjanti.

⁴ K. kuppanti.

⁵ K. saṇpā°.

⁶ K. om. ti and La°. B¹. a. chaṭṭhamaṇ. B. a. chaṭṭhaṇ.

⁷ B¹. daharo.

⁸ K. Jetta°.

⁹ Pāc. 34. 1. Cf. F. J. i. 177.

¹⁰ B. pana. K. a. pana.

¹¹ B. raṇ.

¹² B. tu°.

¹³ B¹. a. na sakkā iti. B. a. na sakkati nesaṇ.

¹⁴ B. Satthā.

¹⁵ K. om.

¹⁶ K. Kāṇas°. C^a. Kāraṇāya.

¹⁷ C^a. kāraṇaṇ.

¹⁸ C. rep.

¹⁹ K. °isuṇ.

bhikkhū akkosati paribhāsati, tasmā tumhe disvā mañku hutvā¹ rodamānā² t̥hitā' ti. Atha naṇ Satthā pakko-sāpetvā 'Kāṇe³ kasmā maṇ disvā mañkubhūtā niliyitvā rodasī' ti. Ath' assā mātā tāya katakiriyaṇ ārocesi. Atha naṇ Satthā⁴ 'kiṇ pana Kāṇamāte⁵ mama sāvakā tayā dinnakaṇ gaṇhiṇsu adinnakan' ti. 'Dinnakaṇ bhante' ti. 'Sace mama sāvakā piṇḍāya carantā tava gehadvāraṇ⁶ āgatā⁷ atha nesaṇ tava mātara pūvā dinnā, ko nām' ettha mama sāvakānaṇ doso' ti. 'Natthi bhante ayyānaṇ doso, etissā yeva⁸ doso' ti,⁹ Satthāraṇ vanditvā khamāpesi. Ath' assā Satthā ānupubbikathaṇ kathesi, sā sotāpatti-phalaṇ pāpuṇi. Satthā ut̥thāyāsanā¹⁰ vihāraṇ gacchanto rājaṇgaṇena pāyāsi. Rājā disvā 'Satthā¹¹ viya bhaṇe' ti pucchitvā, 'āma devā' ti vutte, 'gacchatha mama āgantvā vandanabhāvaṇ ārocethā' ti pesetvā rājaṇgaṇe t̥hitaṇ Satthāraṇ upasaṅkamitvā¹² vanditvā 'bhante kahaṇ¹³ gat' atthā' ti pucchi. 'Kāṇamātāya gehaṇ¹⁴ mahārājā' ti. 'Kiṇkāraṇā bhante' ti. 'Kāṇā kira bhikkhū akkosati¹⁵ taṇkāraṇā gato 'mhī'¹⁶ ti. 'Kiṇ pana vo¹⁷ bhante tassā anakkosanabhāvo kato'¹⁸ ti. 'Āma mahārāja bhikkhūnaṇ ca me¹⁹ anakkosikā katā²⁰ lokuttarakuṭumbasāminī²¹

¹ S. K. °bhūtā. B. °bhūtā hu°.

² B¹. rodantī.

³ K. Kāṇa.

⁴ K. B. a. āha.

⁵ K. Kāṇa te. B. Kāṇā mātā.

⁶ C^a. mātaraṇ.

⁷ K. B. B¹. pattā. K. B. a. 'tayā dinnakaṇ gaṇhiṇsu, ko tesāṇ doso' ti—'natthi bhante ayyānaṇ doso etissā yeva doso' ti—Satthā naṇ āha: 'Kāṇe mayhaṇ kira sāvahā piṇḍāya caramānā gehadvāraṇ āgatā.

⁸ K. B. B¹. mayham eva. S. eva.

⁹ K. a. sā.

¹⁰ B. vu°.

¹¹ K. corr. °raṇ.

¹² K. a. pañcapatit̥t̥hitena.

¹³ B. ka° bha°.

¹⁴ K. gehe.

¹⁵ K. B. paribhāsati.

¹⁶ K. gat' amhā.

¹⁷ B. kho.

¹⁸ B¹. gato. C. ñāto.

¹⁹ K. C. B. om.

²⁰ K. a. sā.

²¹ K. °katthambi°.

cā¹ ti. 'Hotu bhante tumhehi sā² lokuttarakuṭumba-sāminī katā, ahaṇ pana naṇ lokiyakuṭumbasāminiṇ karis-sāmi' ti vatvā³ Satthāraṇ⁴ vanditvā paṭinivatto paṭicchanna-mahāyoggaṇ paṇiṇitvā Kāṇaṇ pakkosāpetvā sabbābharanehi alaṇkaritvā jeṭṭhadhītutṭhāne ṭhapetvā 'mama dhītaṇaṇ posetuṇ samatthā⁵ gaṇhantū⁶ ti āha. Ath' eko sabbat-thakamahāmatto 'ahaṇ deva⁷ devassa dhītaṇaṇ posessāmi'⁸ ti taṇ attano gehaṇ netvā sabbaṇ issariyaṇ paṭicchāpesi⁹ 'yathāruciṇ¹⁰ puññāni ca¹¹ karohi' ti taṇ¹² āha. Tato paṭṭhāya Kāṇā catūsu dvāresu purise ṭhapetvā attanā¹³ upaṭṭhātabbe bhikkhū ca bhikkhuniyo ca¹⁴ na labhati, Kāṇāya gehadvāre paṭiyādetvā¹⁵ ṭhapitaṇ khādaniyabho-janiyaṇ¹⁶ mahogho¹⁷ viya pavattati.¹⁸ Dhammasabhāyaṇ kathaṇ samutṭhāpesuṇ 'pubbe āvuso cattāro mahallaka-ttherā Kāṇāya vipaṭisāraṇ¹⁹ kariṇsu, sā evaṇ vipaṭi-sāriṇi hutvāpi²⁰ Satthāraṇ āgamma saddhāsampadaṇ labhi,²¹ Satthārā puna²² tassā gehadvāraṇ bhikkhūnaṇ upasaṇkamanārahaṇ kataṇ idāni upaṭṭhātabbe bhikkhū vā bhikkhuniyo vā pariyesamānāpi na labhati, aho buddhā²³ nāma acchariyaguna²⁴ ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya

¹ K. vā. B. katā.

² B. 'ssā.

⁴ K. a. anugantvā.

⁶ C. °atū.

⁸ B. S. °iss°.

¹⁰ B. °ruci.

¹² K. B. om.

¹⁴ B. a. pariyesamānāpi.

¹⁵ B¹. paṭipā°. K. °ditāni.

¹⁶ B. B¹. °tena °yena °yena. K. °tāni °yāni.

¹⁷ K. B¹. mahāmegho.

¹⁸ B. B¹. va°. K. °nti. B. a. bhikkhū.

¹⁹ K. B. °sāriṇ.

²¹ B. B¹. °itvā.

²³ K. a. ca.

³ K. B. a. rājā.

⁵ K. a. naṇ.

⁷ K. B. om.

⁹ K. °detvā. B. °desi.

¹¹ K. B. S. om.

¹³ B. a. ca.

²⁰ K. om. pi.

²² C. pana.

²⁴ K. anacchiriya°.

nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave idān' eva tehi¹ mahallaka-bhikkhūhi Kāṇāya vippatisāro kato, pubbe pi kariṇsu yeva, na ca idān' eva mayā Kāṇā mama vacanakārikā² katā, pubbe pi katā yevā' ti vatvā tam atthaṇ sotukāmehi³ bhikkhūhi yācito :

'Yatth' eko labhate⁴ babbu dutiyo tattha jāyati
tatiyo⁵ ca catuttho ca idan te babbukā bilan⁶ ti

iday Babbujātaṇ⁷ vitthārena kathetvā 'tadā⁸ cattāro mahallaka-bhikkhū cattāro bilārā⁹ ahesuṇ, mūsikā Kāṇā, maṇikāro aham evā' ti¹⁰ jātaṇ samodhānetvā 'evaṇ bhikkhave atīte pi Kāṇā¹¹ dummanā āvilacittā¹² hutvā mama vacanena pasannaudakarahado¹³ viya vippasanna-cittā ahoṣi' ti¹⁴ anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

82. 'Yathāpi rahado gambhīro vippasanno anāvilo
evaṇ dhammāni sutvāna¹⁵ vippasīdanti paṇḍitā' ti.

Tattha rahado ti yo caturaṅginiyā senāya ogāhantiyā na-kkhambhati¹⁶ evarūpo udakaṇṇavo sabbākārena pana¹⁷ caturāsītiyojanasahassagambhīro nīlamahāsamuddo rahado¹⁸ nāma tassa pi hetthā cattālisaiyyojanasahassamatte¹⁹

¹ K. etarahi.

² K. °kārini.

³ C. C^a. pakāsetu°. *Read* pakāsetuṇ sotukāmehi?

⁴ B. labbh°. K. C^a. °ati.

⁵ B. C^a. tatiyo.

⁶ K. vilan. B. bilan.

⁷ B. C^a. S. Babbuka°. K. jātaṇ for i° B°.

⁸ B. om.

⁹ K. vilārā.

¹⁰ K. a. imaṇ.

¹¹ B¹. a. dukkhī.

¹² K. B. B¹. S. a. vikkhattacittā.

¹³ K. pasannu°.

¹⁴ B. a. vatvā.

¹⁵ K. °naṇ.

¹⁶ K. kuppati.

¹⁷ K. C^a. om.

¹⁸ K. parahaddho.

¹⁹ K. B. S. °isa°.

ṭhāne udakaṃ macchehi calati upari tāvatake¹ yeva ṭhāne udakaṃ vātena calati majjhe² catuyojanasahassamatte ṭhāne udakaṃ niccalaṃ tiṭṭhati, ayaṃ gambhīrarahado nāma, evaṃ³ dhammānī ti desanādhammāni, idaṃ vuttaṃ hoti: yathā so⁴ rahado⁵ akalusatāya⁶ vippasanno⁷ acalatāya anāvilo evaṃ mama desanādhammaṃ⁸ sutvā sotāpattimaggādivasena niruppakilesacittataṃ⁹ āpajjantā¹⁰ vippasīdanti paṇḍitā arahattappattā¹¹ pana ekanta-vippasannā va hontī ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpunīṃsū ti.

Kāṃamātuvatthu.¹²

8. PAÑCASATABHIKKHUVATTHU.

Sabbattha ve sappurisā cajanti¹³ ti imaṃ dhamma-desanaṃ Satthā Jetavane viharanto pañcasate bhikkhū ārabha kathesi.

Desanā Verañjāyaṃ¹⁴ samutṭhitā.

Paṭhamabodhiyaṃ hi Bhagavā Verañjaṃ gantvā Verañjēna¹⁵ brāhmaṇena nimantito pañcahi¹⁶ bhikkhusatehi saddhiṃ vassaṃ upagañchi,¹⁷ Verañjo brāhmaṇo Mārāvattanena āvaṭṭo¹⁸ ekadivasam pi Satthāraṃ¹⁹ ārabha satiṃ na uppādesi, Verañjāpi dubbhikkhā ahosi.²⁰ Bhikkhū

¹ K. B. tāvattake.

² B. a. ca.

³ K. om.

⁴ B. nāma.

⁵ K. arahado.

⁶ K. B. anākulatāya.

⁷ B. a. ca.

⁸ K. °āni.

⁹ S. K. °cittar. C. °cittar taṃ.

¹⁰ K. °itvā.

¹¹ C^a. arahantā.

¹² K. om. B¹. °mātara°. B. °mātā°. B. B¹. a. sattamaṃ.

¹³ B¹. vijja°. See p. 156.

¹⁴ K. Ra°. Cf. Pārājika, Verañjakaṇḍa.

¹⁵ F. °jana°.

¹⁶ K. pañca°.

¹⁷ B. °gacchi.

¹⁸ F. avacco.

¹⁹ C^a. Satthā. C. om.

²⁰ B. ahesuṃ.

santarabāhiraṇ¹ Verañjaṇ piṇḍāya caritvā piṇḍapātaṇ alabhaṇtā² kilamiṇsu, tesāṇ assavaññijakā³ patthapattamūlakaṇ⁴ bhikkhaṇ⁵ paññāpesuṇ. Te kilamante disvā Mahāmogallānatthero paṭhavojaṇ bhojetukāmo Uttarakuruṇ ca piṇḍāya pavesetukāmo⁶ ahosi. Satthā taṇ paṭikkhipi.⁷ Bhikkhūnaṇ ekadivasaṃ pi piṇḍapātaṇ ārabha parittāso⁸ nāhosi, icchācāraṇ⁹ vajjetvā va¹⁰ vihariṇsu. Satthā tattha temāsaṇ vasitvā Verañjaṇ brāhmaṇaṇ apaloketvā¹¹ tena katasakkārasammāno¹² taṇ saraṇesu¹³ paṭiṭṭhāpetvā tato nikkhanto anupubbena cārikaṇ caramāno ekasmiṇ samaye Sāvatthiṇ¹⁴ patvā Jetavane vihāsi. Sāvattvivāsino¹⁵ Satthu āgantukabhaddāni¹⁶ kariṇsu. Tadā pana pañcasatamattā vighāsādā bhikkhū nissāya antovihāre¹⁷ yeva vasanti, te bhikkhūnaṇ bhuttāvasesāni¹⁸ paṇṭabhojanāni bhuñjitvā niddāyitvā utṭhāya naditūraṇ gantvā nadantā vaggantā mallayuddhaṇ¹⁹ yujjhantā kilanti,²⁰ antovihāre pi bahivihāre pi anācāraṃ eva karontā caranti.²¹ Dhammasabhāyaṇ kathaṇ samuṭṭhāpesuṇ: ‘pas-

¹ B¹. samantā antab°. B. samantā antarab°. K. samantā bāhira°. C^a. °bāhirajjaṇ.

² K. °itvā.

³ K. °jā.

⁴ F. pattaṇ thūlakaṇ. C. C^a. patvā phul°. S. °pulakaṇ; Buddh.'s C^v.: mūlakaṇ nāma nitthusāṇ katvā ussedetvā gahitayavataṇḍulā vuccanti.

⁵ F. bhikkhā. B¹. bhikkhu.

⁶ B. pesetu°. C. pavisitu°.

⁷ K. om. Sa° taṇ pa°. B. °itvā.

⁸ B¹. parilāho. B. paritāso, *and a.* nāma.

⁹ K. a. pi.

¹⁰ K. evaṇ. B. eva.

¹¹ F. ava°.

¹² K. °samāno. C^a. °nesu.

¹³ K. °ne.

¹⁴ K. B. °iyaṇ.

¹⁵ K. a. pi.

¹⁶ K. °ādīni.

¹⁷ B. °ren' eva.

¹⁸ K. bhūttāsassesāni.

¹⁹ C^a. °yujjhaṇ. B. B¹. °muṭṭhiṇ.

²⁰ K. B. °ntā.

²¹ K. carantā viharanti. F. B. vic°. B. a. bhikkhū.

sathāvuso ime vighāsādā¹ dubbhikkhakāle Verañjāya² kañci³ vikāraṇ⁴ na dassesuṇ, idāni pana evarūpāni pañita-bhojanāni bhuñjitvā⁵ anekappakāraṇ vikāraṇ⁶ dassento vicaranti,⁷ bhikkhū pana Verañjāya⁸ pi upasantarūpā viharitvā⁹ idāni pi upasantūpasantā¹⁰ viharantī' ti. Satthā dhammasabhaṇ¹¹ gantvā¹² 'bhikkhave kiṇ kathethā' ti pucchitvā, 'idaṇ nāmā' ti vutte, 'pubbe p' ete¹³ gadrabhayoniyaṇ nibbattā¹⁴ pañcasatā gadrabhā hutvā pañcasatānaṇ ājānīyasindhavānaṇ¹⁵ allarasamuddikapānakapītāvasesaṇ¹⁶ uccitthakasaṭaṇ udakena madditvā makacipilotikāhi¹⁷ parissāvitattā 'vālodakan'¹⁸ ti saṅkhaṇ gataṇ apparasāṇ nihīnaṇ pivitvā¹⁹ madhumattā²⁰ viya nadantā vicariṇsū' ti vatvā :

'Vālodakaṇ apparasāṇ nihīnaṇ²¹
pītvā²² mado jāyati gadrabhānaṇ,
imañ ca pītvāna²³ rasaṇ pañitaṇ
mado na sañjāyati sindhavānaṇ.

¹ B. °saṇ °ānaṇ.

² K. B. °yaṇ.

³ S. kiñci.

⁴ F. kāraṇ. B¹. S. vihāraṇ.

⁵ F. a. niddāyitvā.

⁶ F. K. B. om. B¹. vippakāraṇ.

⁷ K. vih°.

⁸ K. B. °yaṇ.

⁹ K. vic°.

¹⁰ K. B. upasantā.

¹¹ C. F. °āyaṇ.

¹² K. āg°.

¹³ C. C°. pesate.

¹⁴ C. °tta°.

¹⁵ F. °iyya°.

¹⁶ K. °maddika°. F. C. C°. °pānakaṇ pī°.

¹⁷ C. C°. makaca°. J. makkhi°. F. va kañci. Cf. Abh.

1006, 'potthakaṇ makacivatthe.'

¹⁸ K. vāl°.

¹⁹ F. pītvā.

²⁰ K. B¹. madhura°. B¹. °maddho.

²¹ C. om.

²² C. K. B¹. pivitvā.

²³ K. B¹. pivitvāna.

Appañ ca¹ pītvāna² nihīnajacco
so majjati tena janinda phuttho³
dhorayhasilī⁴ ca kulamhi jāto
na majjati aggarasaṇ pīvitvā⁵ ti

idaṇ⁶ Vālodakajātaṇ⁶ vitthārena kathetvā 'evaṇ bhikkhave sappurisā lobhadhammaṇ⁷ vivajjetvā⁸ sukhita-kāle pi dukkhita-kāle pi nibbikārā va honti' ti anusandhiy ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha:⁹

88. 'Sabbattha ve sappurisā cajanti¹⁰
na kāmakāmā lapayanti santo
sukhena phutthā¹¹ athavā dukhena
na uccāvaccaṇ¹² paṇḍitā dassayanti¹³ ti.

Tattha sabbatthā ti pañcakkhandhādibhedesu sabba-dhammesu sappurisā cajanti ti arahattamaggañāṇena¹³ apakaḍḍhantā chandarāgaṇ vijahanti,¹⁴ kāmakāmā ti kāme kāmayantā¹⁵ kāmahetu kāmakāraṇā¹⁶ na lapayanti¹⁷ santo ti buddhādayo santo¹⁸ kāmahetu n' eva

¹ F. J. K. B. om. B¹. pi.

² F. J. B¹. pivi°. K. pīvitvā.

³ B. °rasaphuttho. F. J. puttho.

⁴ F. C. C^a. °sīle. K. B. B¹. S. °sīlo. F. yerayha°. B¹. dhodayya°. K. dhoreya°. S. do°.

⁵ K. B. B¹. imaṇ.

⁶ F. J. II. 95. C^a. Vālodajā°.

⁷ K. B. loka°.

⁸ K. vijahitvā.

⁹ Cf. Morris, J.P.T.S., 1891-93, p. 39.

¹⁰ F. C. C^a. va°. K. vajjanti. Buddh. points to ca°. Cf. Dhūtip. 'tyaja hānau.'

¹¹ Ca. puttho.

¹² K. °vaccaṇ.

¹³ F. om. °magga°.

¹⁴ K. B. a. na.

¹⁵ C^a. kāmakā ti.

¹⁶ C. kāmahetu kāraṇā. C^a. kāmahetukā kār°. B. kāmahetukā kāmak°.

¹⁷ F. C. C^a. S. nāl°.

¹⁸ F. om.

attanā lapayanti na paraṃ lapāpentī, ye hi bhikkhāya pavitṭhā icchācāre tṭhitā: kiṃ upāsakā¹ sukhan te putta-dārassa, rājacorādinaṃ vasena dipadacatuppadesu² natthi koci upaddavo ti—ādini vadantā³ tāva te⁴ lapanti⁵ nāma, tathā pana vatvā⁶ ‘āma bhante sabbesaṃ no sukhaṃ, natthi koci⁷ upaddavo, idāni no gehaṃ⁸ pahūtannapānaṃ⁹ idh’ eva vasathā’ ti attānaṃ nimantāpetvā lapāpentī¹⁰ nāma, santo pana idaṃ ubhayam pi na karonti. Sukhena phutṭhā athavā dukhena ti desanāmattam etaṃ,¹¹ atṭhahi pana lokadhammehi phutṭhā tuṭṭhibhāvamāṇkubhāvavasena vā vaṇṇabhaṇanaavaṇṇabhaṇanavasena¹² vā uccāvacaṃ ākāraṃ¹³ paṇḍitā na dassayanti ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇiysū¹⁴ ti.

Vighāsādānaṃ dosavuttapañcasatabhikkhūnaṃ vatthu.¹⁵

9. DHAMMIKATTHEHAVATTHU.

Na attahetū ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Dhammikattheraṃ ārabba kathesi.

Sāvattiyaṃ kira¹⁶ eko upāsako dhammena samena agāraṃ ajjhāvasati, so pabbajitukāmo hutvā ekadivasaṃ bhariyāya saddhiṃ nisīditvā sukhakathaṃ kathento āha: ‘bhadde icchāma’ ahaṃ pabbajitun’ ti. ‘Sāmi āgamehi¹⁷

¹ Pluta? K. B. °ka.

² K. B. dvipada°. K. °catupa°.

³ K. °nti.

⁴ B. tāvad eva. K. om. tāva.

⁵ K. B. lapayanti.

⁶ K. va° pa°.

⁷ K. a. pana.

⁸ K. °he.

⁹ K. B. bahū a°.

¹⁰ F. °ntā.

¹¹ K. ev’ etaṃ. B. eva.

¹² F. vaṇṇabhaṇanaavaṇṇanavasena. C. om. °avaṇṇabhaṇana°.

¹³ C°. °vacāk°.

¹⁴ K. samp°.

¹⁵ K. om. title. F. desa°. B. pañcasatabhikkhuv°. B. B¹. a. atṭhamayaṃ.

¹⁶ K. B. kir’.

¹⁷ C°. ag°.

dhammiken' eva¹ pana dhammapaṭṭisaṇaṇena² bhavitabban' ti anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

84. 'Na attahetu na parassa hetu
na puttam icche³ na dhanan na raṭṭhan,
na iccheyya⁴ adhammena samiddhim attano
sa sīlavā⁵ paññavā dhammiko siyā' ti.

Tattha na attahetū ti paṇḍito nāma attahetu vā⁶ parahetu⁷ vā pāpaṇ na karoti, na puttāṇ icche ti puttāṇ vā dhanāṇ vā raṭṭhāṇ vā pāpakammaṇa na⁸ iccheyya, etāni pi icchanto pāpakammaṇ na⁹ karoti yevā ti attho. Samiddhiṇ attano ti yā attano samiddhi tam pi adhammena¹⁰ na iccheyya, samiddhikāraṇāpi¹¹ pāpaṇ na karoti ti attho. Sa sīlavā ti yo¹² evarūpo puggalo so eva¹³ sīlavā ca paññavā ca dhammiko ca¹⁴ siyā nāñño¹⁵ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇiṇsū ti.
Dhammikattheravatthu.¹⁶

10. DHAMMASAṂVAṆAVATTHU.

Appakā te manussesū ti imaṇ dhammadesanaṇ¹⁷
Satthā Jetavane viharanto dhammasaṁvaṇaṇ ārabba
kathesi.

Sāvatthiyaṇ kira¹⁸ ekavīthivāsino¹⁹ manussā samaggā

¹ K. om.

² B. °nissar°. K. dhammasar°.

³ C^a. puttamitte.

⁴ K. icche.

⁵ K. B. a. sa.

⁶ B. om. bis.

⁷ K. B. parassa he°.

⁸ C^a. om.

⁹ K. C. C^a. om.

¹⁰ K. °mme.

¹¹ B. °ṇaṇ pi.

¹² F. a. ca. K. C. C^a. om.

¹³ K. yeva.

¹⁴ K. C^a. om.

¹⁵ F. C. naṇ a°.

¹⁶ K. om. B. B¹. a. navamaṇ

¹⁷ K. °ssavanaṇ.

¹⁸ B. kir'.

¹⁹ F. ekaṇ vī°. B. °vīthiyā vā°.

hutvā gaṇabandhanena¹ dānaṃ datvā sabbarattikaṃ² dhammasavaṇaṃ kāresuṃ, sabbarattiṃ pana dhammaṃ³ sotuṃ nāsakkhiṃsu, ekacce kāmaratinissitā hutvā puna geham eva gatā, ekacce dosanissitā hutvā⁴ ekacce pana⁵ thīnamiddhasamaṅgino⁶ hutvā tatth' eva⁷ nisīditvā pacalāyantā⁸ sotuṃ nāsakkhiṃsu.⁹ Punadivase bhikkhū taṃ pavattiṃ sutvā¹⁰ dhammasabhāyaṃ kathaṃ samutṭhāpesuṃ. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā' ti pucchitvā, 'imāya nāma' ti vutte,¹¹ 'bhikkhave ime sattā nāma yebhuyyena bhavasannissitā¹² bhavesu eva¹³ laggā viharanti, pāragāmino nāma¹⁴ appakā' ti anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imā gāthā¹⁵ abhāsi.

85. 'Appakā te manussesu ye janā pāragāmino
athāyaṃ itarā pajā tīram evānudhāvati.

86. 'Ye ca kho sammadakkhāte dhamme dhammānu-
vattino
te janā pāram essanti maccudheyyaṃ suduttaran' ti.

Tattha appakā ti thokā na bahū¹⁶ pāragāmino ti nibbānapāragāmino¹⁷ athāyaṃ itarā pajā ti yā panāyaṃ avasesā pajā¹⁸ sakkāyatīram¹⁹ eva anudhāvati²⁰ ayam eva

¹ K. B. °bandhena. C^a. °dhanayena.

² B. °yaṃ. K. sabbadiva°. ³ B. °adesanaṃ.

⁴ K. B. a. ekacce mānanissitā hutvā.

⁵ K. om.

⁶ B¹. dhinna°. C^a. °samaṅgi. ⁷ K. om.

⁸ F. C^a. palāyantā. K. capalāyantā.

⁹ K. na sa°.

¹⁰ So K. B. ñatvā. F. C. C^a. S. om.

¹¹ B. a. na.

¹² K. C. B. bhavani°.

¹³ K. yesava.

¹⁴ K. om.

¹⁵ B. °ṇ °ṇ.

¹⁶ B. a. ca.

¹⁷ K. B. om. °pāra°. C. a. ti.

¹⁸ C. janā.

¹⁹ K. B. sakkāyaditṭhi°.

²⁰ K. ti.

bahutarū ti attho. Sammadakkhāte ti sammā akkhāte¹ sukathite dhamme ti desanāddhamme dhammānuvattino ti taṇ dhammaṇ sutvā tadanucchavikaṇ paṭipadaṇ pūretvā maggaphalasacchikaraṇena dhammānuvattino pāram essantī ti te evarūpā janā nibbānapāraṇ gami-santi maccudheyyan ti Kilesamārasaṇkhātassa maccussa² nivāsanatṭhānabhūtaṇ tebhūmakavattaṇ³ suduttaraṇ ti ye janā dhammānuvattino te⁴ etaṇ⁵ suduttaraṇ⁶ duratikkamaṇ maccudheyyaṇ⁷ taritvā⁸ atikkamitvā⁹ nibbānapāraṇ gamissantī ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.

*Dhammasavaṇavatthu.*¹⁰

11. PAÑCASATAĀGANTUKABHIKKHUVATTHU.

Kaṇhaṇ dhammaṇ vipphahāyā ti imam dhamma-desanaṇ Satthā Jetavane viharanto pañcasate āgantuke¹¹ bhikkhū¹² ārabha kathesi.

Kosalaratṭhe kira pañcasatā bhikkhū vassaṇ vasitvā vutthavassā 'Satthāraṇ passissāmā' ti¹³ Jetavanaṇ gantvā Satthāraṇ vanditvā ekamantaṇ nisīdiṇsu. Satthā tesā cariyapaṭipakkaṇ¹⁴ nisāmetvā¹⁵ dhammaṇ desento imā gāthā abhāsi :

87. 'Kaṇhaṇ dhammaṇ vipphahāya sukkaṇ bhāvētha paṇḍito

okā anokaṇ¹⁶ āgama viveke yattha dūramaṇ,¹⁷

¹ K. om. sa° a°.

² K. maccuno.

³ B. °ika.

⁴ K. ete.

⁵ B. eva.

⁶ B. sutṭhu duttaraṇ. K. a. sutṭhu.

⁷ K. B. Māra°.

⁸ F. C. C°. kar° (but C°. corr. tar°).

⁹ C. C°. om.

¹⁰ K. om. B. a. dasamaṇ.

¹¹ F. K. °ka°.

¹² B. om.

¹³ K. C°. °miti.

¹⁴ K. cariyā°. B°. °padaṇ.

¹⁵ B. niyām°.

¹⁶ K. okkā anokkaṇ.

¹⁷ K. duramm°.

88. tatrâbhiratiṇ iccheyya hitvā kâme akiñcano
pariyodapeyya attānaṇ cittaklesehi¹ paṇḍito.
89. Yesaṇ sambodhiañgesu² sammā³ cittaṇ subhāvitaṇ
ādānapaṭṭinissagge⁴ anupādāya ye ratā
khīṇāsavā jutīmanto⁵ te loke parinibbutā' ti.

Tattha kaṇhaṇ dhammaṇ ti kāya-duccaritādibhedaṇ
akusaladhammaṇ jahitvā⁶ sukkaṇ bhāvetthā ti⁷ paṇḍito
bhikkhu abhinikkhamaṇato paṭṭhāya yāva arahattamaggā
kāyasucaritādibhedaṇ sukkaṇ⁸ dhammaṇ bhāveyya,⁹ ka-
thaṇ? okā anokaṇ āgammā ti¹⁰ okaṇ vuccati ālayo,
anokaṇ vuccati¹¹ anālayo, ālayato nikkhamitvā anālaya-
saṅkhātaṇ nibbānaṇ paṭicca ārabba taṇ paṭṭhaya māno
bhāveyyā ti attho. Tatrâbhiratiṇ iccheyyā¹² ti yasmiṇ
anālayasaṅkhāte viveke nibbāne imehi sattehi durabhi-
ramaṇ tatra abhiratiṇ¹³ iccheyya¹⁴ kâme ti¹⁵ vatthu-
kāmakilesakâme¹⁶ hitvā akiñcano hutvā viveke abhiratiṇ
iccheyyā ti attho, cittaklesehi ti pañcahi¹⁷ nīvaraṇehi
attānaṇ¹⁸ vodapeyya parisodheyyā¹⁹ ti attho. Sambodhi-
añgesū ti sambojjhañgesu²⁰ sammā cittaṇ subhāvitaṇ
ti hetunā nayena²¹ cittaṇ suṭṭhu bhāvitaṇ vaḍḍhitaṇ

¹ C. °kil°, *so infra*.

³ K. samā.

⁵ K. jū°.

⁷ K. *after* paṇḍito.

⁹ B. vibh°.

¹¹ K. om. B. ti.

¹² K. viveke yattha duramaṇ *for* ta° i°.

¹³ F. C. C°. ti. K. tatrâbh°.

¹⁴ K. S. a. hitvā.

¹⁶ C. C°. vatthukâme ki°.

¹⁸ B. a. pariyodapeyya.

²⁰ F. bo°. C. C°. sambuddh°.

²¹ K. hetupaccayena.

² K. B. B°. °iya°.

⁴ K. ādāyana°.

⁶ K. vippahāya.

⁸ K. B. sukka°.

¹⁰ F. C. C°. om.

¹⁵ C°. a. ca.

¹⁷ C. C°. pañca°.

¹⁹ F. pariyodapeyyā.

ādānapaṭinissagge ti ādānaṃ vuccati gahaṇaṃ¹ tassa paṭinissaggasaṃkhāte agahaṇe catūhi upādānehi kiñci anupādiyitvā ye ratā ti attho, jutīmanto te ānubhāvavanto arahattamaggañāṇajutiyā² khandhādibhede³ dhamme jotetvā ṭhitā ti attho, te loke ti⁴ imasmiṃ khandhādiloke parinibbutā nāma arahattapattito⁵ paṭṭhāya kilesavaṭṭassa⁶ khepitattā sa-upādisesena,⁷ carimacittanirodhena⁸ khandhavatṭassa khepitattā anupādisesena⁹ cā ti dvīhi pi¹⁰ parinibbāṇehi¹¹ parinibbutā¹² nāma,¹³ anupādāno viya padīpo¹⁴ apanṇattikabhāvaṃ gatā¹⁵ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.

Āgantukapañcasatabhikkhūnaṃ vatthu.¹⁶

Paṇḍitavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Chaṭṭho vaggo.¹⁷

¹ C. vūpagahaṇaṃ. C^a. vuggaṇhaṃ (*both om. vuccati*). F. gaṇhaṃ. K. vaccati.

² F. °dutiya.

³ K. *om. bhede*.

⁴ K. *a. te*.

⁵ B. arahapp°.

⁶ K. °vajjhassa.

⁷ C^a. °upadhi°. F. savu°. S. sop°.

⁸ C. carika°. K. C^a. carimaka°.

⁹ C. anupadhi°.

¹⁰ B. *om.*

¹¹ F. C^a. ni°.

¹² K. °tattā pi ti (*om. all to paṇḍitav°*).

¹³ F. B. S. *om.*

¹⁴ F. dīpo. B. *a. upari*.

¹⁵ B. katā.

¹⁶ B. Pañcasataāgantukabhikkhuvatthu, *and a. ekāda-samaṃ*.

¹⁷ B¹. vaggo chaṭṭhamo.

VII. ARAHANTAVAGGA.

1. JIVAKAPAÑHAVATTHU.

GATADDHINO ti imañ dhammadesanañ Satthā Jivakambavane viharanto Jivakena puṭṭhapañhañ ārabha kathesi.

Jivakavatthu¹ Khandhake² vitthāritam³ eva.

Ekasmiñ pana samaye Devadatto Ajātasattunā saddhiñ ekato hutvā⁴ Gijjhakūṭaṇ abhiruhitvā paduṭṭhacitto 'Satthāraṇ vadhissāmī' ti silaṇ⁵ pavijjhi.⁶ Taṇ dve⁷ pabbatakūṭāni⁸ paṭicchinsu⁹ tato bhijjitvā gatā papatikā Bhagavato pādaṇ abhihanitvā¹⁰ lohitaṇ uppādesi, bhusā¹¹ vedanā pavattiṇsu, bhikkhū Satthāraṇ Maddakucchiṇ¹² nayiṇsu. Satthā tato pi Jivakambavanaṇ gantukāmo 'tattha maṇ nethā' ti āha.¹³ Bhikkhū Bhagavantaṇ ādāya Jivakambavanaṇ agamaṇsu. Jivako taṇ pavattiṇ sutvā¹⁴ Satthu santikaṇ gantvā vaṇapatikammatthāya¹⁵ tikhiṇaṇ¹⁶

¹ C^a. °ṇ.

² M. VIII. 1.

³ B¹. °tabbam.

⁴ Cullavagga, VII. 8. 9.

⁵ K. se°.

⁶ F. K. paṭiv°, B. upav°.

⁷ F. tañce.

⁸ Cu. °tā.

⁹ Cu. B. sampa°. F. pari°. S. paṭiggahiṇsu. B¹. paṭi-vijjitvā.

¹⁰ B¹. abhirahitvā. B. paharitvā.

¹¹ K. B. bhūsā.

¹² B. °ipabbataṇ (migadāya in Cu. IV. 4). Cf. F. J. IV. 430.

¹³ K. a. atha.

¹⁴ K. B. B¹. ñatvā.

¹⁵ B¹. °kappa°.

¹⁶ K. B. °ṇa° (K. °aṇa°).

Tattha gataddhino ti gatamaggassa, kantāraddhāna-
vaṭṭaddhānā¹ ti dve² addhā nāma, tesu kantārapatipanno
yāva icchitatṭhānaṃ na³ pāpunāti⁴ tāva addhiko eva,
tasmiṃ⁵ pana patte⁶ gataddhī⁷ nāma hoti; vaṭṭasannissi-
tāpi⁸ sattā yāva vaṭṭe vasanti tāva addhikā eva,⁹ kasmā?
vaṭṭassa akhepitattā, sotāpannādayo pi addhikā eva,¹⁰
vaṭṭaṃ pana khepetvā ṭhito. khīṇāsavo gataddhī¹¹ nāma
hoti, tassa gataddhino visokassā ti vaṭṭamūlakassa sokassa
vigatattā visokassa¹² sabbadhī ti sabbesu khandhā-
didhammesu¹³ vippamuttassa, catunnaṃ pi ganthānaṃ
pahīnattā sabbaganthappahīnassa parilāho na vij-
jatī ti¹⁴ duvidho parilāho kāyiko¹⁵ cetasiko ca,¹⁶ tesu¹⁷
khīṇāsavassa sītuphādivasena uppajjanako¹⁸ kāyikaparilāho
anibbuto va,¹⁹ taṃ sandhāya Jīvako pucchati,²⁰ Satthā
pana dhammarājatāya²¹ desanāvidhikusalatāya²² cetasika-
parilāhavasena desanaṃ vinivattento²³ ‘āvuso Jīvaka para-
matthena²⁴ hi²⁵ evarūpassa khīṇāsavassa parilāho na
vijjatī’ ti āha.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpunisū ti.

Jivakavatthu.²⁶

¹ K. °naṃ va°. F. °addhā vaddhaddhā. K. °vajjh°
C. C°. °ddhā.

² K. a. pi.

³ F. om.

⁴ K. samp°.

⁵ K. yeva ta°. B. yeva e°. C. C°. etasmiṃ for eva ta°.

⁶ C°. °tto.

⁷ F. K. °ddhā. C. C°. °ddho.

⁸ K. vajjhanissitā ti. B. om. pi.

⁹ K. yeva.

¹⁰ K. C. yeva.

¹¹ C. C°. °ddho.

¹² K. a. vippamuttassa.

¹³ C. °isu dh°. C°. °isu dh°.

¹⁴ B. om.

¹⁵ K. a. ca.

¹⁶ K. B. a. ti.

¹⁷ C°. tesañ.

¹⁸ C. uppanno ko. C°. uppanno te. B. uppannattā.

¹⁹ F. K. om. K. aparinibbuto.

²⁰ F. K. S. pucchi. K. a. ti.

²¹ B. °rājā tāya.

²² K. °vividhaṃ ku°. F. °kusalakāyika°.

²³ C. C°. vaddhento.

²⁴ F. paraman tena.

²⁵ K. om.

²⁶ K. om. B. Jivakapañhavatthu, and a. paṭhamañ.

2. MAHĀKASSAPATTHERAVATTHU.

Uyyuñjantī¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Veluvane viharanto Mahākassapatttheraṇ ārabba kathesi.

Ekasmiṇ hi samaye Satthā Rājagahe vutthavasso 'addhamāsaccayena² cārikaṇ pakkamissatī'³ ti bhikkhūnaṇ ārocāpesi. Vattaṇ kir' etaṇ buddhānaṇ bhikkhūhi saddhiṇ cārikaṇ caritukāmānaṇ⁴ 'evaṇ bhikkhū attano pattapacanacīvararajanādīni⁵ katvā sukhaṇ āgamissantī'⁶ ti,⁷ idāni 'addhamāsaccayena cārikaṇ pakkamissāmī' ti bhikkhūnaṇ⁸ ārocāpanaṇ.⁹ Bhikkhusu pana attano pattapacanādīni¹⁰ karontesu Mahākassapattthero pi cīvarāni dhovi. Bhikkhū ujjhāyiṇsu: 'thero kasmā cīvarāni dhovati, imasmiṇ nagare anto ca bahi ca atṭhārassa manussakoṭiyo vasanti, tattha ye therassa¹¹ aññatakā¹² te upatṭhākā, ye na upatṭhākā te ñātakā, te¹³ therassa catūhi¹⁴ paccayehi sammānasakkaṇaṇ karonti, ettakaṇ¹⁵ upakāraṇ pahāya esa kahaṇ gamissati, sace pi gaccheyya¹⁶ Māpamādakandarato paraṇ na gacchissati. Satthā kira¹⁷ yaṇ kandaṇ patvā nivatte-tabbayuttake bhikkhū 'tumhe ito ca¹⁸ nivattatha¹⁹ mā pamajjitthā'²⁰ ti vadeti,²¹ sā²² 'Māpamādakandarā'²³ ti vuccati, taṇ sandhāy' etaṇ²⁴ vuttaṇ. Satthāpi cārikaṇ pak-

¹ B¹. upayuñc°.² B¹. janapada°.³ K. B. °ssāmī.⁴ B. gantu°.⁵ C. K. om. °pacana°.⁶ K. B. ga°.⁷ B. om. K. a. Satthārā.⁸ B. a. etaṇ.⁹ C. C°. °pesi naṇ. B¹. a. Buddhānaṇ vattaṇ kira.¹⁰ K. °cīvararajanādīni.¹¹ K. °ss'.¹² B. B¹. S. na ñā°.¹³ K. C. B. om.¹⁴ K. rep.¹⁵ K. a. upatṭhākaṇ.¹⁶ K. a. so.¹⁷ C. C°. pana.¹⁸ B. S. om.¹⁹ S. K. °etha.²⁰ K. C°. °athā.²¹ P. °ati. B¹. °ati kira.²² S. tasmā. C°. tasmā for sā mā.²³ S. °an. K. °ro.²⁴ K. °ya evaṇ.

kamanto¹ cintesi: 'imasmiṇ nagare anto ca bahi ca atthārasa koṭiyo² vasanti, manussānaṇ maṅgalāmaṅgala-
tthānesu bhikkhūhi gantabbaṇ hoti, na sakkā vihāraṇ
tucchaṇ kātuṇ, kiṇ nu kho nivattessāmi'³ ti. Ath' assa
etaḍ ahosi: 'Kassapassa h'ete⁴ manussā ñātakā ca⁵ upa-
tthākā ca,⁶ Kassapaṇ nivattetuṇ vaṭṭati' ti. So⁷ therāṇ
āha: 'Kassapa na sakkā vihāraṇ tucchaṇ kātuṇ, manus-
sānaṇ maṅgalāmaṅgalaṭṭhānesu bhikkhūhi attho hoti,
tvaṇ⁸ attano parisāya saddhiṇ nivattassū'⁹ ti. 'Sādhū
bhante' ti thero⁹ parisāṇ ādāya nivatti.¹⁰ Bhikkhū ujjhā-
yiṇsu: 'diṭṭhaṇ vo āvuso nanu idān' eva amhehi vuttaṇ
"Mahākassapo kasmā¹¹ cīvarāni dhovati, na eso¹² Satthārā
saddhiṇ gamissati" ti yaṇ amhehi vuttaṇ tad eva jātan' ti.
Satthā bhikkhūnaṇ kathaṇ sutvā nivattitvā¹³ tthito āha:
'bhikkhave kin nāma¹⁴ etaṇ¹⁴ kathethā' ti. 'Mahākassapa-
ttheraṇ ārabba kathaṇ bhante' ti attanā kathitaniyā-
mena¹⁵ sabbāṇ ārocesuṇ. Taṇ sutvā Satthā 'na hi¹⁶
bhikkhave tumhe Kassapaṇ¹⁷ "kulesu c'eva¹⁸ paccayesu
ca laggo" ti vadetha, so "mama vacanaṇ karissāmi"¹⁹
ti nivatto, eso hi pubbe pi²⁰ patthanaṇ karonto yeva catūsu
paccayesu alaggo candopamo²¹ hutvā "kulāni upasaṇka-
mituṇ samattho bhavēyyan" ti patthanam akāsi, natth'

¹ K. pakkanto.

² K. manussako°. B. B¹. a. manussā.

³ K. nivattāp°.

⁴ C. C°. dve te. B. c'ete. B¹. ete ma° ka° ss' eva.
K. eva.

⁵ K. vā.

⁶ K. Satthā.

⁷ C°. B. B¹. S. tvaṇ. K. om.

⁸ K. °esī.

⁹ C. C°. a. pi.

¹⁰ K. °ttati.

¹¹ K. om.

¹² C. C°. so. K. n'eso.

¹³ B. °etvā.

¹⁴ K. nāma taṇ.

¹⁵ K. B. °n' eva.

¹⁶ K. B. om. na hi. S. om. hi.

¹⁷ S. tassa.

¹⁸ B. ca.

¹⁹ K. °atī.

²⁰ B. om.

²¹ B. S. candūp°. MSS. and edd. vary between ū and o.

etassa¹ kule² vā paccaye³ vā saṅgo,⁴ ahaṇ candopama-
paṭipadañ c'eva ariyavaṇṣapaṭipadañ ca kathento⁵ Kassa-
paṇ⁶ ādiṇ katvā kathesiṇ⁷ ti.⁸ Bhikkhū Satthāraṇ
pucchisū : 'bhante kadā pana therena patthanā ṭhapitā'⁹
ti.¹⁰ 'Sotukām' attha bhikkhave¹¹ ti. 'Āma bhante' ti.
Satthā tesāṇ 'bhikkhave ito satasahassakappamatthake¹²
Padumuttaro nāma buddho loke udapādi' ti vatvā Padu-
muttarabuddhakāle¹³ tena¹⁴ ṭhapitaṇ¹⁵ patthanāṇ ādiṇ
katvā sabbaṇ therassa pubbacariṇa¹⁶ kathesi, taṇ Thera-
pāliyaṇ¹⁷ vitthāritam eva. Satthāpi¹⁸ pana imaṇ therassa
pubbacariyaṇ vitthāretvā 'iti kho bhikkhave ahaṇ cando-
pamapaṭipadañ c'eva ariyavaṇṣapaṭipadañ ca mama puttaṇ
Kassapaṇ ādiṇ katvā kathesiṇ,¹⁹ mama puttassa²⁰ paccā-
yesu vā kulesu vā vihāresu vā parivenesu²¹ vā laggaṇ²²
nāma natthi,²³ pallale otarivā tatth' eva carivā²⁴ gac-
chanta²⁵ rājahassa viya katthaci alaggo yeva mama putto '
ti anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham
āha :

91. 'Uyyuñjanti satimanto na nikete ramanti te,
haṇsā va pallalaṇ hitvā okam okaṇ jahanti te' ti.

¹ K. eva tassa.

² K. B¹. kulesu.

³ K. °esu.

⁴ B¹. saṅsaggo. B. laggo: K. laggatā.

⁵ B. B¹. a. mama puttaṇ.

⁶ B¹. Mahā°.

⁷ B¹. kathemi.

⁸ K. a. āha.

⁹ B¹. patthamaṇ paṭṭhito.

¹⁰ B¹. a. sabbaṇ paṭṭhanaṇ kathetha.

¹¹ B. kappasa°.

¹² K. B. °ttarapādamūle.

¹³ K. ten' eva.

¹⁴ B. S. °ta°.

¹⁵ B¹. °yaṇ.

¹⁶ B. C^a. S. therāṇ pā°.

¹⁷ B. S. om. pi.

¹⁸ B¹. kathemi. B. °esi.

¹⁹ B. a. Kassapaṇsa.

²⁰ K. parilonesu.

²¹ B. laggo.

²² C^a. a. ti.

²³ C^a. tattha taritvā. B. S. om. eva. K. gacchaṇ for eva.

²⁴ K. ganto.

Tattha uyyuñjanti satīmanto ti sativepullappattā¹ khīṇāsavā attanā² paṭividdhagūṇesu jhānavipassanādisu āvajjanasamāpajjanavutṭhānādhittānāpaccavekkhaṇehi³ yuñjanti⁴ ghaṭayanti⁵ na nikete ramanti,⁶ tesañ ālaye rati nāma natthi, haṇṣā vā ti desanāsīsam. etaṇ, ayaṇ pan' ettha attho: yathā gocarasampannapallale⁷ sakunā attano gocaraṇ gaheṭvā gamanākāle 'mama udakaṇ mama padumaṇ mama uppalaṇ⁸ mama kaṇṇikā'⁹ ti tasmiṇ ṭhāne kismici¹⁰ ālayaṇ akatvā¹¹ anapekkhā va taṇ padesaṇ¹² pahāya uppatitvā ākāse kilamānā gacchanti, evam eva khīṇāsavā yattha katthaci viharantāpi kulādisu alaggā va¹³ viharitvā gamanasamaye pi taṇ ṭhānaṇ pahāya gacchantā 'mama vihāro mama parivenaṇ mama upatṭhākā'¹⁴ ti anālayā anapekkhā va gacchanti, okam okan ti ālayaṇ¹⁵ sabbālaye pariccajanti ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇsū ti.

Mahākassapaṭṭherassa vatthu.¹⁶

3. BELATṬHISĪSATTHERAVATTHU.

Yesañ sanniccayo natthi ti imaṇ dhammadeśanaṇ Satthā Jetavane viharanto āyasmantaṇ Belatṭhisīsaṇ¹⁷ ārabha kathesi.

¹ C^a. °veph°. F. °ppavesattā, *corr.* °ppasattā.

² C. C^a. K. °no. F. *rep.*

³ F. °samāvajjana°. B. °ādihi. F. C. C^a. S. °āhi. *Cf.* Cy. on vs. 181 (F., p. 848). K. a. pañcaviśahi.

⁴ K. B. uyy°.

⁵ K. B. °enti.

⁶ B. a. te ti.

⁷ C. C^a. °nno pa. K. B. S. °nne pa°.

⁸ C^a. upph°.

⁹ F. K. tiṇan.

¹⁰ C^a. kismīci. K. B. kiñci.

¹¹ C^a. ka°.

¹² B. ṭhānaṇ.

¹³ K. B. eva.

¹⁴ B. mamūp°.

¹⁵ B. ālayālayaṇ.

¹⁶ K. Kassapava°. B. Mahākassapaṭṭherava°, *and* a. dutiyaṇ.

¹⁷ K. lenasīsaṇ. *Cf.* Pācittiya 38, *has* Belatṭha°.

So kirāyasmā antogāme ekaṃ vīthiṃ piṇḍāya caritvā bhattakiccaṃ katvā puna aparāṃ vīthiṃ caritvā sukkha-kūraṃ¹ ādāya vihāraṃ haritvā² paṭisaṃmetvā 'nibaddhaṃ piṇḍapātāpariyesanaṃ nāma dukkhaṃ' ti katipāhaṃ jhāna-sukhena vītināmetvā āhāren'³ atthe sati taṃ paribhuñjati. Bhikkhū ñatvā⁴ ujjhāyitvā⁵ tam atthaṃ⁶ Bhagavato ārocesuṃ. Satthā etasmiṃ nidāne āyatiṃ sannidhikāraṃ⁷ parivajjanaatthāya⁸ bhikkhūnaṃ sikkhāpadaṃ paññāpetvāpi⁹ therena¹⁰ pana appaṇṇatte sikkhāpade¹¹ appicchataṃ nissāya katattā tassa dosābhāvaṃ¹² pakāseto¹³ anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

92. 'Yesaṃ sanniccayo natthi ye pariññātabhojana¹⁴
suññato animitto ca vimokkho yassa gocaro
ākāse va sakuntānaṃ¹⁵ gati tesāṃ durannayā' ti.

Tattha sanniccayo ti dve sanniccayā kamma-sanniccayo ca¹⁶ paccayasanniccayo ca tesu kusalākusalakammaṃ¹⁷ kamma-sanniccayo nāma, cattāro paccayā paccayasanniccayo nāma, tattha vihāre vasantassa bhikkhuno ekaṃ gulapiṇḍaṃ catubbhāgamattaṃ¹⁸ sappiṃ ekaṃ¹⁹ ca taṇḍula-nāliṃ ṭhapentassa paccayasanniccayo natthi, tato uttariṃ²⁰ hoti, yesaṃ ayaṃ duvidho pi sanniccayo natthi,²¹ pariñ-

¹ C. C^a. S. °aṇ kū°. B. sukkhāhāraṃ. Buddh.: asūpa-byañjanaṃ odanaṃ.

² K. netvā.

³ K. °na.

⁴ B¹. sutvā.

⁵ C. upa°.

⁶ K. tattha for tam a°.

⁷ B. °kāra°. K. °kārakaṃ.

⁸ K. °ss' atthāya.

⁹ B. B¹. °pesi,

¹⁰ B. B¹. thero.

¹¹ B¹. °dāni.

¹² K. nidosa°. C. C^a. dosabh° (cf. Pāc. vīgarahi Buddho Bhagavā).

¹³ B¹. °etvā.

¹⁴ C^a. pariññā ca bh°.

¹⁵ B. °ñānaṃ.

¹⁶ F. om.

¹⁷ C. C^a. kusalākusalaṃ.

¹⁸ K. a. pi. B. a. vī.

¹⁹ F. sappitañ.

²⁰ B. uttari.

²¹ B. a. ye.

ñātabhojanā ti tīhi pariññāhi¹ pariññātabhojanā : yāgu-
 ādīnaṃ² hi yāgubhāvādijānanāṃ ñātapariññā,³ āhāre⁴ paṭik-
 kūlasaṇṇāvasena⁵ pana bhojanassa parijānanāṃ tīraṇa-
 pariññā,⁶ kabaliṅkārahare⁷ chandarāgaapakaḍḍhanaññaṃ⁸
 pahānapariññā,⁹ imāhi¹⁰ tīhi pariññāhi ye pariññāta-
 bhojanā, suññato animitto cā ti ettha appaṇihita-
 vimokkho¹¹ pi gahito yeva tīṇi pi c'etāni¹² nibbāṇass' eva
 nāmāni¹³ nibbāṇaṃ hi rāgadosamohānaṃ abhāvena suñ-
 ñato¹⁴ tehi ca¹⁵ vimuttan ti suññato¹⁶ vimokkho, tathā¹⁷
 rāgādinimittābhāvena¹⁸ animittaṃ tehi ca vimuttan ti
 animitto vimokkho, rāgādipaṇidhīnaṃ pana abhāvena
 appaṇihitaṃ tehi ca vimuttan ti appaṇihito vimokkho¹⁹
 ti vuccati, phalasamāpattivāsena taṃ ārammaṇaṃ katvā
 viharantānaṃ ayaṃ tividho pi hi²⁰ vimokkho yesaṃ gocaro,
 gati tesāṃ durannayā ti yathā nāma ākāśena gatānaṃ
 sakunānaṃ²¹ padanikkhepassa adassanena gati durannayā
 na sakkā jānituṃ evam evaṃ²² yesaṃ duvidho sannicayo
 natthi imāhi ca tīhi pariññāhi pariññātabhojanā²³ yesaṃ

¹ K. a. ñātapariññātīraṇa°. ² K. B. a yaṃ kiñci.

³ F. corr. ñāna. K. °bhāvaṃ jā°. K. a. nāma.

⁴ B. °ra°. ⁵ B. paṭikula°. K. °saṇṇu°.

⁶ C^a. tīreṇa pa°. K. a. nāma.

⁷ B. kattabbaka°. K. kavalīṅ°. B. °li.

⁸ K. °rāgassa a°. ⁹ K. a. nāma.

¹⁰ K. imehi.

¹¹ Variations between °kh° and °kkh°.

¹² F. C. C^a. cetanā°. K. cetanāni.

¹³ C^a. nāmā.

¹⁴ F. corr. °taṃ. K. suññaṃ.

¹⁵ K. C. C^a. om.

¹⁶ F. suññāta°.

¹⁷ F. K. tattha.

¹⁸ K. B. °ānaṃ a°.

¹⁹ C. °itavi°.

²⁰ C. C^a. K. B. om.

²¹ K. a. imasmi pāde pāde hi akkamitvā gatā idaṃ tṭhānaṃ
 sīsena idaṃ pakkhehi paharitvā gatā ti sesa°.

²² B. eva.

²³ K. a. khīṇāsavā peñcāsu (sic) koṭṭhāsesu iminā nāma
 gatā ti.

ca ayaṇ¹ vuttappakāro vimokkho gocaro tesāṇ tayo bhavā catasso² yoniyo pañca gatiyo satta viññāṇaṭṭhitiyo nava sattāvāsā ti imesu³ koṭṭhāsesu iminā nāma gatā⁴ ti⁵ gamanassa apaññāyanato gati⁶ durannayā na sakkā pañ-
ṇāpetun ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.

Belatṭhisīsatttherassa vatthu.⁷

4. ANURUDDHATHTHERAVATTHU.

Yassāsavā ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Veluvane viharanto Anuruddhattheraṇ ārabba kathesi.

Ekasmiṇ hi⁸ divase therō jīṇṇacīvaro saṅkārakūṭādisu cīvaraṇ pariyesati.⁹ Tassa ito tatiye attabhāve purāṇa-
dutiyaṇ Tāvatiṇsabhaṇ nibbattitvā Jālīni¹⁰ nāma deva-
dhītā¹¹ ahosi, sā therāṇ colakāni¹² pariyesamānaṇ disvā¹³
terasahatthāyatāni¹⁴ catuhatthavittatāni¹⁵ tīni dibba-
dussāni gahetvā 'sacāhaṇ¹⁶ imāni¹⁷ iminā nīhārena das-
sāmi therō¹⁸ na¹⁹ gaṇhissatī' ti cintetvā dussacolakāni²⁰
pariyesamānassa purato ekasmiṇ saṅkārakūṭe yathā nesāṇ
dasāmattam²¹ eva paññāyati tathā ṭhapesi. Thero²² tena

¹ K. c' ayaṇ.

² K. katavācaṇḍo for bha° ca°

³ B. a. pañcasu.

⁴ B. gati.

⁵ K. a. imesu.

⁶ B. a. tesāṇ.

⁷ K. Veladdhasīsava°. B. °ravatthu, and a. tatiyaṇ.

⁸ C^a. om.

⁹ K. a. there paṇsukulacīvaraṇ pariyesite.

¹⁰ K. Elani. C. C^a. Jālī.

¹¹ B. devatā.

¹² K. a. sukulacīvaraṇ. C. C^a. col°.

¹³ B. B¹. a. therassa atthāya.

¹⁴ K. °āyāmāni.

¹⁵ K. B. B¹. °vitthārāni.

¹⁶ S. svāhaṇ.

¹⁷ B. om.

¹⁸ B. a. pi.

¹⁹ K. nū.

²⁰ K. B. tassa co°.

²¹ C^a. dassū°. B. dasanta°.

²² K. a. pi.

maggena colakapariyesanaṃ caranto¹ tesāṃ² dasantaṃ disvā tatth' eva gahetvā ākaḍḍhamāno vuttappamāṇāni³ dibba-dussāni⁴ disvā 'ukkaṭṭhapapaṃsukūlaṃ vata idan' ti⁵ ādāya pakkāmi. Ath' assa cīvarakāradivase⁶ Satthā pañcasatābhikkhuparivāro⁷ vihāraṃ gaṇtvā nisīdi, asītimahātherāpi tatth' eva⁸ nisīdiṃsu. Cīvaraṃ sibbetuṃ Mahākassapaṭṭhero mūle nisīdi, Sāriputtaṭṭhero majjhe,⁹ Ānandaṭṭhero agge. Bhikkhusaṃgho suttaṃ vaṭṭesi,¹⁰ Satthā sūcīpāsake¹¹ āvuni,¹² Mahāmoggallānaṭṭhero¹³ yena yen' attho taṃ taṃ¹⁴ upanento vicari.¹⁵ Devadhītā antogāmaṃ pavisitvā¹⁶ 'ayyassa me Anuruddhattherassa cīvaraṃ karonti,¹⁷ Satthā asītimahāsāvaka-parivuto pañcahi¹⁸ bhikkhusatehi saddhiṃ vihāre¹⁹ nisīdi,²⁰ yāguādīni ādāya vihāraṃ gacchathā' ti bhikkhaṃ samādapesi. Mahāmoggallānaṭṭhero pi²¹ antarābhatte mahājambupesīṃ āhari, pañcasatā bhikkhū khāditaṃ²² nāsakkhiṃsu. Sakko cīvarakaraṇaṭṭhāne²³ paribhaṇḍam akāsi, bhūmi alattakarasarañjitā²⁴ viya ahosi, bhikkhūhi paribhuttāvasesānaṃ yāgukhajjakabhattānaṃ²⁵ mahārāsi ahosi. Bhikkhū ujjhāyiṃsu: 'ettakānaṃ bhik-

¹ K. a. saṅkārakūṭe.² B. nesaṃ.³ B¹. ratta°.⁴ K. °dusā.⁵ K. a. vatvā.⁶ B¹. cīvaragahana°. B. °karana°.⁷ B¹. °parivutto.⁸ C. B¹. tath' eva. S. titth' eva. B. om.⁹ K. a. nisīdi, so after agge.¹⁰ C. C^a. °ḍḍh°. B¹. °ḍḍ°. K. a. taṃ.¹¹ Skt. sūcīpāsa, 'eye of a needle.'¹² C. āvuni. B¹. āvini. B. āvuneti.¹³ C. a. pi.¹⁴ B¹. a. vatthu.¹⁵ B. B¹. °ati. K. majjhe nisīdanto vicari.¹⁶ K. a. bhonto.¹⁷ K. B. B¹. °nto.¹⁸ C. pañca.¹⁹ K. om.²⁰ B¹. °ati.²¹ B. a. hi.²² K. a. parikkhaṇaṃ.²³ B. a. bhūmiṃ.²⁴ K. allarattaka°.²⁵ K. om.

khūnaṇ kiṇ¹ evaṇ bahukehi yāguādihi,² nanu nāma pamāṇaṇ sallakkhetvā 'ettakaṇ nāma āharathā' ti nātakā ca upatṭhākā ca vattabbā siyuṇ,³ Anuruddhatthero attano nātiupatṭhākānaṇ⁴ bahubbāvaṇ nāpetukāmo maññe' ti. Atha ne Satthā 'kim bhikkhave kathethā' ti pucchitvā, 'bhante idaṇ nāmā' ti vutte, 'kiṇ pana tumhe bhikkhave "idaṇ⁵ Anuruddhena⁶ āharāpitan" ti maññathā' ti. 'Āma bhante' ti. 'Na bhikkhave mama putto Anuruddho evarūpaṇ vadeti;⁷ na hi⁸ khīṇāsavā paccayapaṭisamyuttaṇ kathaṇ⁹ kathenti, ayaṇ pana piṇḍapāto devatānubhāvena¹⁰ nibbatto' ti anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

93. 'Yassāsavā parikkhiṇā āhāre ca anissito
suññato animitto ca vimokkho yassa gocaro
ākāse va sakuntānaṇ¹¹ padan tassa durannayan' ti.

Tattha yassāsavā¹² ti yassa cattāro āsavā parikkhiṇā āhāre ca anissito ti āhārasmiṇ ca taṇhādiṭṭhinissayehi anissito padan tassa durannayan ti yathā ākāse gacchantānaṇ sakunānaṇ imasmiṇ ṭhāne pādehi akkamitvā gatā idaṇ¹³ ṭhānaṇ urena¹⁴ paharitvā gatā idaṇ sīsena idaṇ pakkhehi ti na sakkā nātun, evam evaṇ evarūpassa bhikkhussa¹⁵ nirayapadena vā gato tiracchānayanopadena vā ti-ādinā nayena padaṇ paññāpetun¹⁶ nāma na sakkā ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpunisū ti.

Anuruddhattherassa vatthu.¹⁷

¹ B. om. ² C. Cā. °ni. ³ Cā. siyaṇ. K. siyyu.

⁴ K. upatṭhānaṇ. ⁵ K. a. āraṇ.

⁶ B. °attherena, and a. nātiupatṭhākānaṇ bahū.

⁷ B¹. vadati. K. pavadeti.

⁸ C. Cā. om. ⁹ C. Cā. a. na.

¹⁰ S. devānu°. B¹. devadhīnatānu°.

¹¹ K. B. °nānaṇ (B. °ṇ°). ¹² C. Cā. K. yassā.

¹³ Cā. imaṇ. ¹⁴ C. Cā. udarena.

¹⁵ K. B. °uno. ¹⁶ C. nāp°.

¹⁷ B. °ravatthu, and a. catutthaṇ.

5. MAHĀKACCĀYANATTHERAVATTHU.

Yass' indriyāni¹ ti imaṇṇ dhammadesanaṇ Satthā Pubbārāme viharanto Mahākaccāyanattheraṇ ārabha kathesi.

Ekasmiṇ hi² samaye Bhagavā mahāpavāraṇāya³ Migāramātu pāsādassa hetthā mahāsāvaka-parivuto⁴ nisīdi. Tasmiṇ samaye Mahākaccāyanatthero Avantisu⁵ viharati. So panāyasmā dūrato⁶ pi āgantvā dhammasavaṇaṇ paggaṇhāti yeva, tasmā mahātherā nisīdantā Mahākaccāyanattherassa⁷ āsanaṇ ṭhapetvā nisīdiṇsu.⁸ Sakko deva-rājā dvīhi devalokehi deva-parisāya⁹ saddhiṇ āgantvā dibbagandhamālādīhi¹⁰ Satthāraṇ pūjetvā¹¹ ṭhito Mahākaccāyanattheraṇ adisvā¹² 'kin nu¹³ kho mama ayyo na dissati,¹⁴ sādhu kho pana¹⁵ sace¹⁶ āgaccheyyā' ti. Thero¹⁷ taṇ khaṇaṇ yeva āgantvā attano āsane nisinnam¹⁸ eva attānaṇ dassesi.¹⁹ Sakko therāṇ disvā²⁰ gopphakesu²¹ daḥhaṇ gahetvā 'sādhu²² vata me ayyo āgato, ahaṇ²³ ayyassa āgamanam eva paccāsiṇsāmi' ti vatvā²⁴ ubhohi hatthehi pāde sambāhitvā²⁵ gandhamālādīhi pūjetvā vanditvā ekamantaṇ atthāsi. Bhikkhū ujjhāyiṇsu: 'Sakko

¹ K. a. samathaṇ gatāni.

³ C. C^a. pa°.

⁵ K. a. janapadesu.

⁷ C. °kaccāna°.

⁹ B. om.

¹¹ B. °itvā.

¹³ C. nanu.

¹⁵ B. pan' assa.

¹⁷ B. a. pi.

¹⁹ K. a. atha.

²³ B. a. vanditvā. K. a. vena.

²¹ C. B¹. gopp°.

²² C. C^a. S. om.

²³ C. C^a. S. B. āg° vata me ayyo; C. C^a. om. ahaṇ.

²⁴ K. a. therassa.

²⁵ C. C^a. B. S. om. u° ha° pā° sa°.

² C^a. om.

⁴ K. Mahākassava°.

⁶ C. C^a. dūram.

⁸ K. a. tathā.

¹⁰ B. °ni.

¹² C. C^a. disvā.

¹⁴ K. dassati.

¹⁶ K. om.

¹⁸ B. attanā ni°.

mukhaṇ oloketvā¹ sakkāraṇ karoti, avasesamahāsāvakānaṇ evarūpaṇ sakkāraṇ akaritvā² Mahākaccāyanaṇ³ disvā vegena⁴ goppakesu gahetvā “sādhu vata me ayyo āgato⁵ ahaṇ ayyassa āgamanam⁶ eva paccāsiṇsāmī” ti vatvā ubho hi hatthehi pāde sambāhitvā pūjetvā vanditvā ekamantaṇ ṭhito’ ti. Satthā tesāṇ kathaṇ sutvā ‘bhikkhave⁷ mama puttena Mahākaccāyanaena⁸ sadisā⁹ indriyesu gutta-dvārā bhikkhū devānam pi manussānam pi¹⁰ piyā evā¹¹ ti anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

94. ‘Yass’ indriyāni samathaṇ gatāni,¹²
 assā yathā sārathinā sudantā,
 pahīnamānassa anāsavassa
 devāpi tassa pihayanti¹³ tādino’ ti.

Tass’ attho: yassa bhikkhuno chekena sārathinā¹⁴ sudantā assā viya¹⁵ indriyāni samathaṇ¹⁶ dantabhāvaṇ nibbisevanabhāvaṇ gatāni tassa navavidhamānaṇ¹⁷ pahāya ṭhitattā pahīnamānassa catunnaṇ āsuvānaṇ abhāvena anāsavassa, tādino ti taṇsaṇṭhitassa¹⁸ tathārūpassa devāpi pihayanti manussāpi dassanañ¹⁹ ca āgamnañ ca patthenti yevā ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.

Mahākaccāyanattherassa vatthu.²⁰

¹ B¹. °ento.

² C. C^a. akatvā. K. na kar°.

³ C. C^a. °kaccānaṇ.

⁴ K. a. pan’ assa.

⁵ B. a. ti.

⁶ K. °ssāg°.

⁷ B¹. bhante.

⁸ C. C^a. °kaccāṇena (C^a. °n°).

⁹ C. sadiso—all singulars.

¹⁰ B. om. ma° pi.

¹¹ B. yevā.

¹² B. °ṇga°.

¹³ C^a. tassāpi ha°. S. tass’ api ha°.

¹⁴ K. sāthinā.

¹⁵ B. a. cha.

¹⁶ C^a. °tha°.

¹⁷ K. B. °dhaṇ mā°.

¹⁸ K. B. tādibhāvasaṇṭhitassa.

¹⁹ B. piyada°.

²⁰ C. S. °kaccāna°. K. Kaccāyanattheravattthu. S. B. °rava°, and a. pañcamaṇ.

6. SĀRIPUTTATTHERAVATTHU.*

Paṭhaviṣamo no¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattheraṃ ārabha kathesi.

Ekasmiṃ hi samaye āyasmā Sāriputto vutthavasso cārikaṃ pakkamitukāmo² Bhagavantaṃ āpucchitvā vandiṭvā attano parivārena saddhiṃ nikkhami, aññe pi³ bahū bhikkhū therāṃ āpucchisū,⁴ therō nāmagottavasena paññāyamāne bhikkhū nāmagottavasena kathetvā nivatteti.⁵ Aññataro nāmagottavasena apākaṭo bhikkhu⁶ 'aho vata mam pi nāmagottavasena paggaṇhanto kathetvā nivatteyyā'⁷ ti.⁸ Therō mahābhikkhusaṅghassa antare taṃ na sallakkhesi. So 'aññe⁹ viya bhikkhū¹⁰ maṃ na¹¹ paggaṇhātī' ti¹² there āghātaṃ bandhi. Therassa pi saṃghāṭikanno tassa bhikkhuno sariraṃ¹³ phusi, tenāpi āghātaṃ bandhi yeva. So 'idāni¹⁴ therō viharūpacāraṃ atikkanto bhavissatī' ti nātvā Satthāraṃ upasaṅkamitvā 'āyasmā maṃ¹⁵ bhante Sāriputto 'tumbhākaṃ aggasāvako 'mhī' ti kaṇṇasaṅkhalī¹⁶ bhindanto viya paharitvā akkhamā petvā cārikaṃ pakkanto' ti āha.¹⁷ Satthā therāṃ pakkosāpesi. Tasmiṃ khane Mahāmoggallānatthero ca Ānanda-tthero ca cintesuṃ: 'amhākaṃ¹⁸ jeṭṭhabhātārā imassa bhikkhuno apahaṭabhāvaṃ¹⁹ Satthā no²⁰ jānāti, sīhanādaṃ

* Cf. Aṅguttara iv. 374 (Sīhanādavagga).

¹ S. °samāno. B. om. no. K. a. virajati.

² K. caritū°.

³ B. om.

⁴ B. B¹. anugacchisū.

⁵ K. B¹. °ttesi. B. °ttāpesi.

⁶ S. a. cintesi.

⁷ B. °ttāp°.

⁸ K. a. cintesi.

⁹ C. C^a. añño.

¹⁰ K. bhi° viya.

¹¹ C^a. na maṃ.

¹² K. a. cintetvā.

¹³ K. °saṃ.

¹⁴ B. dāni.

¹⁵ K. om.

¹⁶ B¹. gaṇhasakkhali. B. °sakkhalaṃ.

¹⁷ K. a. aha.

¹⁸ B. a. aggasāvaka°.

¹⁹ B. āghāta°.

²⁰ K. B. B¹. S. a. na.

pana¹ nadāpetukāmo bhavissatī' ti,² 'parisaṇ sannipātes-sāmā' ti te kuñcikaḥatthā³ parivenadvarādini vivaritvā 'abhikkhamathāyasmanto⁴ abhikkhamathāyasmanto idān' āyasmā Sāriputto Bhagavato sammukhā sīhanādaṇ nadis-satī' ti mahābhikkhusaṇḥaṇ sannipātesuṇ. Thero pi āgantvā Satthāraṇ vanditvā nisīdi. Atha naṇ Satthā tam atthaṇ pucchi, thero 'nāyaṇ bhikkhu mayā pahaṭo' ti avatvā va⁵ attano guṇakathaṇ kathento 'yassa nūna bhante kāye kāyagatā⁶ sati anupaṭṭhitā assa, so⁷ idha aññatarāṇ sabrahmacāriṇ⁸ āsajja appaṭinissajja cārikaṇ pakkameyyā' ti vatvā 'seyyathāpi bhante paṭhaviyaṇ sucim⁹ pi nikkhipanti¹⁰ asucim pi¹¹ nikkhipanti' ti ādinā nayena attano paṭhavīsamacittatañ ca¹² āpotejovāyoraḥaraṇacaṇḍāla-kumārakausabhacchinnavisānasamacittatañ ca ahikuṇapā-dihi¹³ viya attano kāyena¹⁴ aṭṭiyanañ¹⁵ ca medakathālikā¹⁶ viya attano kāyassa¹⁷ pariḥaranañ ca pakāsesi. Imāhi ca pana navahi upamāhi there attano guṇakathāṇ¹⁸ kathente navasu pi vāresu udakapariyantaṇ katvā mahāpaṭhavī¹⁹ kampi, raḥaraṇacaṇḍālakumārakamedakathālikopama-naṇ²⁰ pana āharaṇakāle puthujjana bhikkhū assūni sandhāretuṇ nāsakkhiṇsu, khīṇāsavānaṇ dhammasaṇvego udapādi. There attano guṇaṇ kathente kathente²¹ yeva

¹ K. *a.* naṇ.² K. *om.*³ B¹. tuṭṭha°. K. kañcika°.⁴ K. B. abhini°. B. *om. one.*⁵ B. *om.*⁶ B¹. °katā. B. *a.* ti.⁷ B. *om.*⁸ B. bra°.⁹ K. sucinca. B. suci.¹⁰ B. °enti, *bis.*¹¹ C^a. *om.* ni° a° pi.¹² K. *a.* pakāsesi.¹³ C^a. B. °di.¹⁴ C. C^a. kāye.¹⁵ B¹. aṭṭiyamānañ.¹⁶ B¹. pādaṇ aṭṭhalikāya.¹⁷ B. kāya°.¹⁸ B. C^a. guṇe. S. guṇaṇ.¹⁹ C. C^a. pa°.²⁰ C. C^a. S. °kathālak°.²¹ MSS. and edd. thero . . . kathento. S. °re °nte. B. *om. one.*

abbhācikkhaṇakabhikkhuno¹ sakalasarīre dāho² uppajji,³
 so tāvad eva Bhagavato pādesu nipatitvā⁴ attano abhū-
 abbhakkhānadosaṇ⁵ pakāsetvā⁶ accayaṇ desesi.⁷ Satthā
 theraya⁸ āmantetvā 'Sāriputta khamā⁹ imassa mogha-
 purisassa¹⁰ yāv' assa sattadhā muddhā na phalaṭī¹¹ ti āha.
 Thero ukkuṭikaṇ¹² nisīditvā añjaliṇ paggayha 'khamām'
 ahaṇ bhante tassa āyasmato, khamatu ca¹³ me so āyasmā
 sace mayhaṇ doso atthi' ti āha. Bhikkhū kathayīṇsu:
 'passathāvuso therassa anomagunaṇ,¹⁴ evarūpassa¹⁵ musā-
 vādena abbhācikkhaṇakassa¹⁶ bhikkhuno¹⁷ upari appa-
 mattakam¹⁸ pi kopayaṇ vā dosaṇ vā akatvā sayam eva
 ukkuṭikaṇ¹⁹ nisīditvā añjaliṇ paggayha khamāpeti' ti.
 Satthā taṇ kathaṇ sutvā 'bhikkhave kiṇ kathethā' ti
 pucchitvā 'idaṇ²⁰ nāma²¹ bhante' ti vutte, 'na bhikkhave
 sakkā Sāriputtasadisāṇaṇ kopayaṇ vā dosaṇ vā uppādetuṇ,
 mahāpaṭhavīsadisāṇ bhikkhave²² indakhīlasadisāṇ pasanna-
 udakarahadasadisāṇ²³ ca Sāriputtassa cittaṇ' ti vatvā

¹ K. B. °kassi bhi°. C. Ca. °ṇabhi°.

² K. B¹. dāho.

³ B. °ati.

⁴ B. pa°.

⁵ B. B¹. abbhācikkhaṇad°. K. abhūtaṇ abbhācakkhaṇad°.

⁶ K. pakkos°.

⁷ K. a. atha.

⁸ K. Sāriputta°.

⁹ K. B¹. khamāhi. B. khamāpehi.

¹⁰ K. a. dosaṇ.

¹¹ S. na yāv' assa mu° sa° ph°. B¹. yāva assa mu° sa°
 na labhatī. C. Ca. om. yāv' assa and na. Aṅg. purāssa
 tatth' eva (om. na.) . . . °ssatī.

¹² Ca. ukkuṭiṇ.

¹³ B. om.

¹⁴ So K. S. anomagunaṇ. B. C. Ca. anopamagunaṇ taṇ.
 B. anopamagunaṇ kathaṇ.

¹⁵ B. a. nāma.

¹⁶ C. Ca. °antassa.

¹⁷ B¹. a. gunaṇ.

¹⁸ C. Ca. °akam.

¹⁹ B¹. a. katvā.

²⁰ C. Ca. B. imāya. S. imaṇ.

²¹ B¹. a. kathema.

²² C. Ca. bhikkhu.

²³ K. udakahada°.

anusandhiṃ ghaṭṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

95. 'Paṭhavīśamo no virujjhati
indakhilūpamo tādi subbato
rahado va apetakaddamo
saṃsārā na bhavanti tādino' ti.

Tass' attho : bhikkhave yathā nāma paṭhaviyaṃ sucīni gandhamālādīni pi¹ nikkhipanti asucīni muttakarīsādīni² pi nikkhipanti tathā³ nagaradvāre nikhātaṃ⁴ indakhilāṃ dārakādayo⁵ omuttenti⁶ pi ūhadayanti⁷ pi, apare pana taṃ⁸ gandhamālādīhi sakkaronti,⁹ tattha paṭhaviyā vā¹⁰ indakhilassa vā¹¹ n' eva anurodho uppajjati na¹² virodho,¹³ evam evaṃ¹⁴ svāyaṃ¹⁵ khīṇāsavo bhikkhu aṭṭhahi loka-dhammehi akampiyabhāvena¹⁶ tādi vatānaṃ¹⁷ sundara-tāya¹⁸ subbato¹⁹ so 'ime hi²⁰ maṃ catūhi paccayehi sakkaronti, ime²¹ pana na sakkaronti' ti sakkāraṃ ca²² asakkāraṃ ca karontesu n' eva anurujjhati²³ no virujjhati,²⁴ atha kho paṭhavīśamo ca indakhilūpamo evaṃ ca²⁵ hoti.

¹ C. C^a. om.

² F. om. asu° mu° pi ni°. C^a. °āni. C. °karīsa.

³ B. yathā nāma.

⁴ B. nikkhittaṃ. C^a. °ta°.

⁵ K. gāmadār°.

⁶ K. omuttanti. B. °ttanti.

⁷ K. S. ūhadanti. C. ugahadanti. C^a. om. u° pi.

⁸ F. na taṃ. C^a. pi taṃ.

⁹ K. sakkarāṃ karonti.

¹⁰ B. S. om.

¹¹ F. B. S. ca.

¹² C. C^a. n' eva.

¹³ K. a. uppajjati.

¹⁴ B. C^a. eva.

¹⁵ K. yāyaṃ.

¹⁶ F. akappiya°. K. kappiya°.

¹⁷ K. B. bhāvānaṃ.

¹⁸ K. sandurajatino virujjhati.

B. sundaravatātāya

¹⁹ K. om.

²⁰ B. om.

²¹ B. a. 'maṃ.

²² K. a. karontesu.

²³ C^a. arujjhā ti. B. a. akarontesu.

²⁴ C. om. no vi°.

²⁵ K. c' eva. B. eva ca.

Yathā ca apagatakaddamo rahado pi¹ pasannodako hoti, evaṃ apagatakilesatāya² rāgakaddamādīhi akaddamo³ vippassanno va hoti tādino ti tassa pana evarūpassa sugatiduggatisu⁴ saṃsaranavasena⁵ saṃsārā nāma na⁶ hontī ti.

Desanāvasāne nava bhikkhusahassāni saha paṭisambhīdāhi arahattaṃ pāpuṇiṃsū ti.

Sāriputtattheravatthu.⁷

7. KOSAMBIVĀSITISSATTHERASĀMAṆERAVATTHU.

Santan tassa maṇaṃ hotī ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Tissattherassa sāmaṇeraṃ ārabha kathesi.

Eko kira Kosambivāsi kulaputto Satthu sāsane pabbajitvā⁸ laddhūpasampado 'Kosambivāsitissatthero' ti paññāyi, tassa Kosambiyaṃ vutthavassassa upatthāko ti-cīvaraṃ c' eva sappiphaṇitaṃ cā āharitvā pādamūle ṭhapesi. Atha naṃ therō āha: 'kiṃ idaṃ upāsakā' ti. 'Nanu mayā bhante tumhe vassaṃ vāsitaṃ,⁹ amhākaṃ ca vihāro vutthavassā imaṃ lābhaṃ labhanti, gaṇhatha bhante' ti. 'Hotu upāsaka na mayham iminā attho' ti. 'Kikāraṇā bhante' ti. 'Mama santike kappiyakārako¹⁰ sāmaṇero pi natthi āvuso' ti. 'Sace bhante kappiyakārako¹¹ natthi, mama putto ayyassa santike sāmaṇero bhavissatī' ti. Therō adhiyāsesi,¹² upāsako sattavassikaṃ attano puttaṃ therassa santikaṃ netvā 'imaṃ pabbājethā' ti adāsi.¹³ Ath' assa therō kese temetvā tacapañcakakammaṭṭhānaṃ datvā

¹ B. om.

² K. pagata°.

³ K. apagataka°.

⁴ B. °tisaṃ°.

⁵ F. om.

⁶ F. C. C°. om.

⁷ B. a. chaṭṭhaṃ.

⁸ B¹. uraṃ datvā uppajjitvā.

⁹ B¹. vassatha.

¹⁰ C. C°. kappiyasā°.

¹¹ C°. kappiyasām°. B¹. a. sāmaṇero. K. a. te.

¹² K. 'dhi°.

¹³ K. ādāsi. B¹. āha.

pabbājesi. So khuragge yeva saha paṭisambhidāhi arahattaṇ paṇuni. Thero¹ pabbājetvā addhamāsaṇ tattha vasitvā 'Satthāraṇ passissāmī' ti sāmaṇeraṇ bhaṇḍakaṇ gāhāpetvā gacchanto antarāmagge ekaṇ vihāraṇ pāvisi.² Sāmaṇero upajjhāyassa senāsaṇaṇ gahetvā paṭijaggi. Tassa taṇ paṭijaggantass' eva vikālo³ jāto, tena attano senāsaṇaṇ paṭijaggituṇ nāsakkhi. Atha naṇ upaṭṭhānave-lāyaṇ⁴ āgantvā nisinnaṇ thero pucchi: 'sāmaṇera attano⁵ vasanaṭṭhānaṇ na⁶ paṭijaggitan' ti. 'Bhante paṭijaggituṇ okāsaṇ nālatthan'⁷ ti. 'Tena hi mama vasanaṭṭhāne yeva vasa, dukkhaṇ⁸ āgantukaṭṭhāne bahi⁹ vasitun'¹⁰ ti taṇ gahetvā va¹¹ senāsaṇaṇ pāvisi. Thero pana puthujjano, nipannamatto¹² va¹³ niddaṇ¹⁴ okkami. Sāmaṇero cintesi: 'ajja me upajjhāyena saddhiṇ tatiyadivaso¹⁵ ekasenāsaṇe vasantassa, sace¹⁶ nipajjitvā niddāyissāmī thero sahasa-yaṇ āpajjeyyā' ti,¹⁷ 'nisinnako¹⁸ va vītināmessāmī' ti upajjhāyassa mañcakasamīpe¹⁹ pallaṅkaṇ ābhujitvā²⁰ nisinnako va rattiṇ vītināmesi. Thero paccūsakāle²¹ paccuṭṭhāya 'sāmaṇeraṇ nikkhamāpetuṇ vaṭṭatī' ti mañ-cakapasse²² ṭhapitavijaṇiṇ²³ gahetvā vījanipattassa²⁴ aggena sāmaṇerassa kaṭasārakaṇ paharitvā vījaṇiṇ uddhaṇ ukkhi-

¹ B. S. a. taṇ.² B¹. pāphuṇi.³ K. andhakāro.⁴ B. B¹. °lāya. C. C^a. upaṭṭhāya sālāyaṇ (C^a. °ya) (for upaṭṭhānas°?).⁵ B. a. te.⁶ K. B. om.⁷ B¹. na laddhaṇ.⁸ B. a. te.⁹ C. C^a. om.¹⁰ K. a. thero.¹¹ B. om.¹² S. °tte.¹³ K. yeva.¹⁴ B¹. niccaṇ.¹⁵ K. S. °iyo di°. B. tayo divasā.¹⁶ B¹. a. ahaṇ.¹⁷ K. om.¹⁸ C. C^a. nisinno.¹⁹ K. mañcas°.²⁰ B¹. ābhuñc°. C^a. °ñj°.²¹ B¹. °samaye.²² B¹. °samīpe.²³ S. °taṇ vī°. K. ṭṭhitāṇ vī°.²⁴ B. bijani°.

panto¹ 'sāmaṇera bahi nikkhamā' ti āha. Vijanipatta-
daṇḍako² akkhihi paṭihaññi, tāvad eva akkhi bhijji. So
'kiṇ bhante' ti vatvā, 'utthāya³ bahi nikkhamā ti vutte,
'akkhi me bhante bhinnan' ti avatvā⁴ ekena hatthena
paṭicchādetvā⁵ nikkhami, vattakaraṇakāle ca pana 'akkhi
me bhinnan' ti⁶ tuṇhī anisīditvā ekena hatthena akkhiṇ
gahetvā ekena hatthena muṭṭhisammuñjaniṇ⁷ ādāya vacca-
kuṭiṇ⁸ ca mukhadhovanatṭhānaṇ ca⁹ sammajjitvā¹⁰ mukha-
dhovanaṇ ca ṭhapetvā¹¹ parivenaṇ sammajji. So upajjhā-
yassa dantakaṭṭhaṇ¹² dadamāno eken' eva¹³ hatthena adāsi.
Atha naṇ upajjhāyo āha : 'asikkhito¹⁴ vatāyaṇ sāmaṇero,
ācariyupajjhāyanaṇ ekena hatthena dantakaṭṭhaṇ dātuṇ
labbhati?'¹⁵ ti. 'Jānāmi¹⁶ bhante 'etaṇ vattan' ti,¹⁷ eko
pana me hattho na tuccho' ti. 'Kiṇ sāmaṇerā' ti. So
ādito paṭṭhāya taṇ pavattiṇ ārocesi. Thero sutvā va saṇ-
viggamānaso 'aho¹⁸ mayā bhāriyaṇ kammaṇ katan' ti
vatvā, 'khamāhi me¹⁹ sappurisa nāham etaṇ²⁰ jānāmi,
avassayo me hohi²¹ ti añjaliṇ paggayha sattavassikadāra-
kassa²² pādāmūle ukkuṭikaṇ nisīdi. Atha naṇ sāmaṇero
āha :²³ 'nāhaṇ bhante etadatthāya kathesiṇ,²⁴ tumbhakaṇ

¹ B. °ento.² C^a. °koṭi.³ B¹. paṭṭhāya.⁴ B¹. va°.⁵ C^a. °petvā.⁶ K. a. avatvā.⁷ B¹. °samajjani. K. °sammajjiniṇ.⁸ K. veca°.⁹ K. °nañ ca ṭhatvā.¹⁰ K. om.¹¹ K. °dhovanodakaṇ ca paṭh°. S. om. ca.¹² K. °añ ca.¹³ K. ekena.¹⁴ C^a. asa°.¹⁵ K. B. B¹. na vaṭṭati. C. om. dātuṇ. C^a. °kaṭṭhānaṇ.C. C^a. S. labhati.¹⁶ B. °m' ahaṇ. K. a. 'haṇ.¹⁷ K. B. na etaṇ vaṭṭati. B¹. evaṇ na vaṭṭati iti.¹⁸ K. B. a. vata.¹⁹ K. C. C^a. om.²⁰ C. C^a. nāhaṇ metaṇ.²¹ C. B¹. hoti. K. a. sappurisaṇ.²² B¹. °ikassa sāmaṇerassa.²³ B. C. C^a. om.²⁴ B. °mi.

cittañ anurakkhantena¹ mayā evañ vuttañ, n' ev' ettha tumhākañ doso atthi² na mayhañ, vaṭṭass' ev' eso doso,³ mā cintayittha mayā tumhākañ vippaṭisārañ rakkhanten' eva nārocitan' ti. Thero sāmaṇerena assāsiyamāno pi anassāsivā⁴ uppannasajvego sāmaṇerassa bhaṇḍakañ gahetvā Satthu santikam pāyāsi. Satthāpi 'ssa āgamaṇaṇ olokento va nisīdi. So gantvā Satthārañ vanditvā Satthārā saddhiṇ⁵ paṭisammodanañ katvā, 'khamanīyan te bhikkhu kiñci atirekañ aphāsukañ atthi' ti pucchito āha:⁶ 'khamanīyañ bhante, natthi me kiñci atirekañ aphāsukañ, api⁷ ca kho pana me ayañ daharasāmaṇero viya⁸ añño atirekaguṇo na diṭṭhapubbo' ti. 'Kiñ pana iminā katañ bhikkhū' ti. So ādito paṭṭhāya sabbañ tañ pavattiṇ Bhagavato ārocetvā⁹ āha: 'evañ bhante mayā khamāpiyamāno mañ evañ vadesi: "n' ev' ettha tumhākañ doso atthi na mayhañ, vaṭṭass' ev' eso¹⁰ doso, tumhe mā cintayitthā" ti iti mañ¹¹ assāsesi yeva, mayi n' eva kopañ na dosam akāsi, na me bhante eva-rūpo guṇasampanno¹² diṭṭhapubbo' ti. Atha nañ Satthā 'bhikkhu khīṇāsavā nāma na kassaci kuppanti¹³ na¹⁴ dussanti, santindriyā santamānasā va¹⁵ honti' ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dhammañ desento imañ gātham āha:

96. 'Santañ tassa manañ hoti santā¹⁶ vācā ca kamma ca¹⁷ sammadaññāvimuttassa upasantassa tādino' ti.

Tattha santan¹⁸ ti tassa¹⁹ khīṇāsavasamaṇassa²⁰ abhijjhādinañ abhāvena manañ santam eva hoti upasantañ²¹

¹ B¹. ajānanto.

³ K. a. bhante.

⁵ S. saddhiṇ ca.

⁷ C. C^a. atthi.

⁹ B¹. °ento.

¹¹ B. om. iti mañ.

¹³ B. kubb°.

¹⁵ K. om.

¹⁷ B. kemmañ.

¹⁹ F. tattha.

² So K only.

⁴ K. anu°.

⁶ C. C^a. om.

⁸ K. om.

¹⁰ K. eva.

¹² K. C. C^a. a. na.

¹⁴ K. om.

¹⁶ B. santañ.

¹⁸ B. a. tassā.

²⁰ B. °sāmaṇerassa.

²¹ B. santan ti.

nibbutaṇ, tathā musāvādādinaṇ abbhāvena vācā ca pāṇāti-pātādinaṇ abbhāvena kāyakammaṇ ca santam eva hoti. Sammadāññāvimuttassā¹ ti nayena hetunā² jānitvā pañcavimuttihi³ vimuttassa. Upasantassā ti abbhantare rāgādinaṇ upasamena upasantassa tādino ti tathārūpassa.⁴

Desanāvasāne Kosambivāsītissatthero saha paṭisambhidāhi arahattaṇ pāpuṇi, sesajanassāpi⁵ sātthikā dhamma-desanā ahoṣi ti.

Kosambivāsītissattherasāmaṇeravattthu.⁶

8. SĀRIPUTTATTHERAVATTTHU.

Assaddho ti imaṇ dhammadeśanaṇ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattheraṇ ārabba kathesi.

Ekadivaṇ hi⁷ tiṇsamattā araṇṇāvāsikā⁸ bhikkhū Satthu santikaṇ āgantvā⁹ vanditvā nisīdiṇsu. Satthā tesā saha paṭisambhidāhi arahattassa upanissayaṇ¹⁰ disvā Sāriputtattheraṇ āmantetvā 'saddaḥasi¹¹ tvaṇ Sāriputta saddhindriyaṇ bhāvitaṇ¹² bahulīkataṇ amatogadhaṇ hoti amata-pariyosānan' ti evaṇ pañcendriyāni ārabba pañhaṇ pucchi. Thero 'na khvāhaṇ¹³ bhante ettha Bhagavato saddhāya gacchāmi "saddhindriyaṇ . . . pe¹⁴ . . . amatapariyosānan" ti. Yesā¹⁵ nūna¹⁶ bhante aññātaṇ assa adiṭṭhaṇ avidiṭaṇ asacchikataṇ aphassitaṇ¹⁷ paññāya, te tattha

¹ Cf. I. 484.

² K. a. kālena (for kāraṇena?). ³ B. S. pañcahi vi°.

⁴ K. a. tathāsampanasā ti. ⁵ S. B. sesamahā°.

⁶ K. Kosambiyatissavatthu. C. C°. °ttheravattthu.

⁷ C. C°. om.

⁸ K. B. āraṇṇikā (K. ar°). S. ariññakā.

⁹ K. a. Satthāraṇ. ¹⁰ B. °ssûp°. ¹¹ K. sadahās

¹² K. a. viriyindriyaṇ bhāvitaṇ satindriyaṇ bh°, samād-hindriyaṇ bh°, paññindriyaṇ bh°.

¹³ S. cāhaṇ.

¹⁴ K. enumerates. B. la.

¹⁵ C. C°. om. ti yesā.

¹⁶ B. nanu. K. a. taṇ.

¹⁷ K. B. aphu°.

paresaṃ saddhāya¹ gaccheyyūṃ saddhindriyaṃ . . . pe² . . . amatapariyosānan³ 'ti evaṃ pañhaṃ vyākāsi. Taṃ sutvā³ bhikkhū kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ : 'Sāriputtatthero micchāgahanaṃ n' eva⁴ vissajjesi, ajjāpi Sammāsambuddhassa na saddahatī yevā⁵ 'ti. Taṃ sutvā Satthā 'kin nāma' etaṃ⁶ bhikkhave vadetha, ahaṃ hi⁶ "“pañcendriyāni abhāvetvā samathavipassanaṃ avaḍḍhetvā⁷ maggaphalāni sacchikātuṃ samattho⁸ nāma atthi”" ti⁹ saddahasi Sāriputtā⁹ ti pucchiṃ, so "“evaṃ sacchikaronto atthi nāma”" ti na saddahāmi bhante¹⁰ 'ti kathesi, na "dinnassa¹⁰ vā katassa vā phalavipākaṃ¹¹ na saddahasi¹² nāpi buddhādinaṃ¹³ guṇaṃ na saddahasi¹⁴ 'ti,¹⁴ eso pana attanā paṭiladdhesu jhānavipassanāmaggaphaladhammesu¹⁵ paresaṃ saddhāya¹⁶ na gacchati¹⁷ tasmā anupavajjo¹⁷ 'ti vatvā¹⁸ anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento¹⁹ imaṃ gātham āha :

97. 'Assaddho akataññū ca sandhicchedo ca yo naro
hatāvakāso vantāso sa ve uttamaporiso²⁰ 'ti.

Tattha²¹ attanā²² paṭiladdhaguṇaṃ²³ paresaṃ kathāya
na²⁴ saddahatī ti assaddho,²⁵ akataṃ nibbānaṃ jānāti ti

¹ B. sandhāya.

² K. B. la.

³ K. a. te.

⁴ K. °gahanaṃ 'eva.

⁵ C. C^a. ettha.

⁶ B. C. C^a. om.

⁷ C. C^a. avassetvā.

⁸ B. asa°.

⁹ K. a. Satthā puna.

¹⁰ C. C^a. dissa. K. a. na.

¹¹ K. B. S. °lay vi°. K. a. Sāriputto.

¹² K. B. S. °ati bis.

¹³ C. C^a. buddhānaṃ.

¹⁴ Subaudi : pucchiṃ ; with °ati, kathesi.

¹⁵ C. C^a. °vipassanāpaṭiladdhaguṇaṃ.

¹⁶ B. sandhāya.

¹⁷ C. C^a. gañchi.

¹⁸ B. ñatvā.

¹⁹ B. om. dh° des°.

²⁰ B. °puriso.

²¹ B. tass' attho. K. a. asaddho ti.

²² C. C^a. °no.

²³ I'. S. paṭividdha°.

²⁴ B. om.

²⁵ K. sadho.

akataññū sacchikatanibbāṇo ti attho vaṭṭasandhiṇ¹ saṅ-
sārasandhiṇ² chetvā³ t̥hito ti sandhicchedo, kusalā-
kusalakammabijassa⁴ khīṇattā nibbattanāvakāso hato assā⁵
ti hatāvakāso, catūhi maggehi kattabbakiccassa katattā
sabbā āsā⁶ iminā vantā ti vantāso, so⁷ evarūpo naro
sa ve⁸ paṭividdhalokuttaradhammatāya⁹ purisesu uttama-
bhāvaṇ patto ti purisuttamo.¹⁰

Gāthavasāne te¹¹ āraññakā¹² tiṇsamattā¹³ bhikkhū saha
paṭisambhidāhi arahattaṇ pāpuṇṇisū ti, sesajanassāpi
sāttikā dhammadesanā ahoṣi ti.

Sāriputtattherassa pañhavissajjanavattu.¹⁴

9. KHADIRAVANIYAREVATATATHERAVATTHU.

Gāme vā ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane
viharanto Khadiravaniyarevatattheraṇ¹⁵ ārabba kathesi.

Āyasmā hi Sāriputto sattāsītikotidhanaṇ pahāya pabba-
jītvā Cālā¹⁶ Upacālā¹⁷ Sīsūpacālā¹⁸ ti tisso bhaginiyo
Cando¹⁹ Upaseno ti²⁰ dve bhātaro pabbājesi, Revatakumāro
eko va gehe avasissi.²¹ Ath' assa mātā cintesi: 'mama

¹ C. C^a. °saddhiṇ. F. °ndhi°.

² C. saṅkhāra°. B. saṅsārasmiṇ. ³ K. B. chinditvā.

⁴ C. C^a. om. °kamma°. ⁵ F. °nā va hatāva° ti.

⁶ C. C^a. sabbāsā. S. om. sabbā.

⁷ C. om. K. vatvā antāso yo. ⁸ B. C. C^a. ce.

⁹ K. paṭiladdha°. ¹⁰ K. a. ti.

¹¹ C. C^a. om. ¹² K. B. °ikā.

¹³ K. tisa.

¹⁴ K. Sāriputtatthevatthu. B. °ttheravattu, a. atṭhamaṇ.

¹⁵ B. Khadira°. ¹⁶ C. C^a. vāla. B¹. jālā.

¹⁷ B¹. upajālā. C. upavāla.

¹⁸ B¹. sisupajālā. K. sisu°. C. C^a. S. Sīsa°.

¹⁹ K. sujo. B. Cundo ca. U° ca.

²⁰ K. B. S. a. ime.

²¹ B¹. avasari. K. avasissati. B. avasiṭṭho.

putto¹ Upatisso ettakaṇ dhanāṇ pahāya pabbajitvā tisso² bhaginiyo dve³ bhātaro pabbājesi, Revato eko avaseso, sace imam pi pabbājessati⁴ ettakaṇ no dhanāṇ nassissati, kula-vaṇso upacchijjissati⁴ daharakāle yeva naṇ gharāvāsena bandhissāmī' ti. Sāriputtatthero pi patigacc'⁵ eva bhikkhū⁶ ānāpesi: 'sace āvuso Revato pabbajitukāmo āgacchati āgatamattam eva⁷ naṇ pabbājeyyātha, mama mātāpitaro micchādittḥikā, kiṇ tehi āpucchitehi, aham eva tassa mātā pitā'⁸ ti. Mātāpi 'ssa⁹ Revatakumārāṇ sattavassikam eva gharabandhanena¹⁰ bandhitukāmā samānajatikaṇ kula-dārikaṇ¹¹ vāretvā¹² divasaṇ ṭhapetvā¹³ kumārāṇ maṇḍetvā¹⁴ pasādhelvā mahatā¹⁵ parivārena saddhiṇ ādāya kumārikāya, nātigharaṇ agamāsi. Atha nesaṇ katamaṅgalānaṇ dvinnam pi nātakesu¹⁶ sannipatitesu udakapātiyaṇ¹⁷ hatthe otāretvā maṅgalāni vatvā kumārikāya vuddhiṇ ākaṇkhamānā nātakā 'tava ayyakāya¹⁸ diṭṭhadhammaṇ passa,¹⁹ ayyakā viya ciraṇ²⁰ jīva amma' ti²¹ āhaṇsu. Revatakumāro 'ko nu kho imissā ayyakāya diṭṭhadhammo' ti cintetvā, 'katarā imissā ayyakā' ti pucchi. Atha naṇ āhaṇsu: 'tāta kiṇ²² passasi imaṇ vīsaṇvassasatikaṇ²³ khaṇḍadantaṇ phalita-

¹ C. C^a. purato.² B. a. ca.³ B. °esi.⁴ K. B. S. pa°. B¹. pabbajissati.⁵ B¹. paṭivacch'. B. paṭikacc'. K. patikacch'.⁶ B. °uṇ.⁷ C. C^a. °tte va.⁸ B. S. mātā ca pitā cā. C. mātā pitā vā. K. mātāpitaro.⁹ C^a. °pitussa. B¹. om. 'ssa.¹⁰ B¹. gharāvāsabandhena. K. gharāṇ.¹¹ B. S. °ike kule dā°. K. samājātikule.¹² B. °itvā.¹³ B¹. paṭṭh°. K. vatth°.¹⁴ K. °itvā.¹⁵ K. mahā°.¹⁶ S. °ik°. C^a. C. jāta°. K. nātavekesu.¹⁷ K. °cātiyaṇ.¹⁸ B¹. ayyikassa. K. B. ayyikāya. K. B. B¹. °ik° al.¹⁹ B. passitvā.²⁰ K. a. kālaṇ.²¹ Manor. tava ayyakāya mahallakatarā hohi ti.²² B. S. a. na.²³ B. vīsa°. B. a. jātaṇ.

kesaṇ¹ valittacaṇ tilakāhatagattaṇ² gopānasivaṇkaṇ,³
 esā etissā⁴ ayyakā' ti. 'Kiṇ pana ayam⁵ pi evarūpā
 bhavissatī' ti. 'Sace jīvissatī bhavissatī⁶ tātā' ti. So
 cintesi: 'evarūpam pi nāma sarīraṇ⁷ jarāya⁸ imaṇ vip-
 pākāraṇ⁹ pāpuṇissatī' ti¹⁰ 'idaṇ me bhātarā Upatissena diṭṭhaṇ
 bhavissati, ajj' eva mayā palāyitvā pabbajitū vaṭṭatī' ti.
 Atha naṇ nātakā kumārikāya saddhiṇ ekaṇ¹¹ yānaṇ āropetvā
 ādāya pakkamiṇsu. So¹² thokaṇ¹³ gantvā¹⁴ sarīrakiccaṇ
 apadisitvā¹⁵ 'ṭhapetha¹⁶ tāva yānakaṇ,¹⁷ otaritvā āgamis-
 sāmī' ti yoggā¹⁸ otaritvā ekasmiṇ gumbhe¹⁹ thokaṇ papañ-
 cakaṇ²⁰ katvā agamāsi. Puna pi thokaṇ gantvā ten' eva
 apadesena otaritvā abhirūhi,²¹ puna pi tatth' eva akāsi.²²
 Ath' assa nātakā 'addhā imassa utthānāni²³ vattantī' ti
 sallakkhetvā nātidaḷhaṇ ārakkhaṇ²⁴ kariṇsu. So puna pi
 thokaṇ gantvā ten' eva apadesena otaritvā²⁵ 'tumhe
 pājentā²⁶ purato gacchatha, mayaṇ pacchato²⁷ sanikaṇ
 āgamissāmā' ²⁸ ti vatvā otaritvā²⁹ gumbābhīmukho³⁰ ahosi.
 Nātakāpi 'ssa 'pacchato āgamissatī' ti³¹ saññāya yānaṇ

¹ S. palita°. Manor. palitasīsaṇ.

² B¹. tilagāha°.

⁴ B¹. imissā.

⁶ B¹. om.

⁸ B¹. jayāya C°. °yaṇ.

¹⁰ K. om.

¹² K. a. Revato.

¹⁴ B¹. katvā.

¹⁶ B¹. yānaṇ paṭisevetvā.

¹⁸ B¹. apetha. K. ṭhapesi.

¹⁷ B¹. yānā. K. B. S. yānaṇ.

¹⁹ B¹. gumbhe. K. gumha.

²¹ K. °ruhi.

²³ K. udaraṇ vātā nivattantī vanti ti. B¹. upatthā°.

²⁴ K. akkhaṇ.

²⁶ S. B. °nto. C. °tvā.

²⁷ K. S. pacchā. C. C°. a. gacchato.

²⁸ K. santikaṇ āha ga°.

³⁰ B¹. gumbh.

³ B¹. °sīvaṇkaṇ.

⁵ B¹. mayaṇ.

⁷ C. C°. a. nāma.

⁹ B¹. vikāraṇ.

¹¹ B. S. eka°.

¹³ B¹. dho°. (al.).

¹⁸ B. yānā.

²⁰ K. B. S. °caṇ.

²² K. aggamāsi.

²⁵ K. otari taritvā.

²⁹ K. om.

³¹ B¹. °ssāmī iti.

pājentā¹ agamaṇsu.² Tato palāyitvā³—ekasmiṇ padese tiṇsamattā⁴ bhikkhū vasanti—tesaṇ santikaṇ gantvā vanditvā āha:⁵ ‘pabbajetha maṇ bhante’ ti. ‘Āvuso tvaṇ sabbālaṇkārapaṭimaṇḍito, mayaṇ te⁶ rājaputtabhāvaṇ vā amaccaputtabhāvaṇ⁷ vā na jānāma, kathaṇ pabbājessāmā’ ti. ‘Tumhe maṇ bhante na jānāthā’ ti. ‘Na jānāma āvuso’ ti. ‘Ahaṇ⁸ Upatissassa kaniṭṭhabhātiko’ ti.⁹ ‘Ko esa¹⁰ Upatisso nāmā’ ti. ‘Āma¹¹ bhante, bhadantā mama bhātarāṇ Sāriputto ti vadanti tasmā¹² Upatisso ti¹³ vutte na jānanti’ ti.¹⁴ ‘Kiṇ pana¹⁵ tvaṇ Sāriputtattherassa kaniṭṭhabhātiko’ ti. ‘Āma bhante’ ti. ‘Tena hi ehi bhātarā¹⁶ anuññātam¹⁷ evā’ ti vatvā¹⁸ tassa ābharaṇāni omuñcāpetvā ekamante ṭhapāpetvā taṇ¹⁹ pabbajetvā therassa sāsanaṇ pahīṇiṇsu. Thero taṇ sutvā Bhagavato ārocesi: ‘bhante āraññakabhikkhū²⁰ hi kira “Revato pabbajito” ti sāsanaṇ pahīṇiṇsu,²¹ gantvā²² passitvā āgamiṣṣāmī’ ti. Satthā ‘adhivāsehi²³ tāva Sāriputtā’ ti gantuṇ na adāsi.²⁴ Thero pana katipāhaccayena Satthāraṇ āpucchi, Satthā²⁵ ‘adhivāsehi tāva²⁶ Sāriputta mayaṇ pi āgamiṣṣāmā’²⁷ ti n’ eva gantuṇ adāsi. Sāmaṇero pi ‘sacāhaṇ idha vasis-

¹ B¹. pācanto.

² S. a. so. K. B. a. so pi.

³ In Manor. *he flees*, ‘dārakehi saddhiṇ kiḷanto viya.’

⁴ K. tisa. B. tiṇsa.

⁵ K. C^a. B¹. om.

⁶ B¹. mayhaṇ vo.

⁷ K. amaccatabh°.

⁸ K. a. pana bhante.

⁹ K. a. āvuso.

¹⁰ S. eso.

¹¹ K. om.

¹² B. a. mayā.

¹³ C. C^a. a. vadanti.

¹⁴ C. C^a. om. na jān°.

¹⁵ C. C^a. K. om. kiṇ pana.

¹⁶ C. C^a. B¹. °ro. B. a. te.

¹⁷ K. tena ñātam.

¹⁸ B¹. a. bhikkhū.

¹⁹ B. om.

²⁰ B. °ika°.

²¹ K. om. ti sā° pa°.

²² K. B. S. a. taṇ.

²³ C. na adhivāsesi ‘tiṭṭha.’

²⁴ K. nādāsi.

²⁵ C. C^a. āpucchitvā.

²⁶ B. om.

²⁷ B¹. gamiṣṣāmī.

sāmi nātakā maṇ anubandhitvā pakkosāpessantī¹ ti tesañ bhikkhūnaṇ santike yāva arahattā² kammaṭṭhānaṇ uggaṇhitvā pattacīvaraṇ ādāya cārikaṇ caramāno tato tiṇṣa-yojane ṭhāne³ khadiravanaṇ gantvā⁴ antovasse yeva temāsa-bbhantare⁵ saha paṭisambhidāhi arahattaṇ pāpuṇi. Thero pi pavāretvā Satthāraṇ puna tattha gamanattāya āpucchi. Satthā 'mayam pi āgamissāma⁶ Sāriputtā' ti pañcahi bhikkhusatehi saddhiṇ⁷ nikkhami. Thokaṇ gatakāle⁸ Ānandatthero dvedhāpathe⁹ ṭhatvā Satthāraṇ āha: 'bhante Revatassa santikaṇ gamanamaggesu ayaṇ parihārapatho¹⁰ satṭhiyojaniko manussāvāso,¹¹ ayaṇ ujumaggo tiṇṣayojaniko amanussapariggahīto,¹² katarena gacchāmā¹³ ti. 'Sīvali¹⁴ pana Ānanda amhehi saddhiṇ āgato' ti. 'Āma bhante' ti. 'Sace Sīvali¹⁵ āgato ujumaggam eva gaṇhāhi¹⁶ ti. Satthā kira 'ahaṇ tumhākaṇ yāgubhattaṇ uppādessāmi, ujumaggaṇ gaṇhā¹⁷ ti avatvā¹⁸ 'tesañ tesañ janānaṇ puñṇavipākādanattānaṇ¹⁹ etan' ti nātvā, 'sace Sīvali āgato ujumaggaṇ gaṇhā' ti āha. Satthari pana taṇ maggaṇ²⁰ paṭipanne²¹ devatā²² 'amhākaṇ ayyassa Sīvalittherassa sakkāraṇ karissāmā' ti cintetvā ekekayojane vihāraṇ²³ kāretvā ekayojanato uddhaṇ gantuṇ adatvā pāto va²⁴ utṭhāya dibbhāni²⁵

¹ S. pakkosissanti. B. °pentī.

² C. °ttaṇ.

³ B¹. tiṇṣjanaṇ.

⁴ K. om. kha°. ga°.

⁵ C^a. temāsamabbha°.

⁶ B¹. gamissāmi. B. ga°.

⁷ K. om.

⁸ B. āg°.

⁹ B¹. dvidhāpade.

¹⁰ B¹. °pato. Manor. parihāramaggo.

¹¹ S. °vaṇṇso.

¹² Manor. amanussapatho. S. °paggahito.

¹³ B¹. maggena gacchāmī.

¹⁴ K. Simbalithero.

¹⁵ K. a. thero.

¹⁶ C. C^a. gaṇhī.

¹⁷ K. B. gaṇhāhi. B¹. gaṇhāhi iti.

¹⁸ B¹. a. etañ.

¹⁹ K. B. puñṇassa vi°. S. °vipādāna°. B¹. °dassana°.

²⁰ K. gamanaṇ.

²¹ K. °nte.

²² K. a. ca.

²³ K. B. vihāre.

²⁴ K. B. v°.

²⁵ B. B¹. dibba°.

yāguādīni gāhetvā 'ambhākaṃ ayyo¹ Sīvalitthero kahaṇ
nisinno' ti vicaranti.² Thero attano abhihaṇṇa Buddha-
pamukhassa bhikkhusaṅghassa³ dāpesi. Evaṃ Satthā
saparivāro tiṇsayojanikaṃ kantāraṃ Sīvalittherassa' eva⁴
puññaṃ anubhavamāno⁵ agamāsi.⁶ Revatatthero pi Satthu
āgamanāṃ ñatvā Bhagavato gandhakūṭiṃ māpetvā pañca
kūṭāgārasatāni⁷ pañca caṅkamanasatāni pañca rattitṭhāna-
divatṭhānasatāni ca māpesi. Satthā tassa santike māsa-
mattam eva vasi,⁸ tasmiṃ vasamāno pi Sīvalittherassa' eva
puññaṃ anubhavi.⁹ Tattha¹⁰ pana dve mahallakabhikkhū
Satthu¹¹ khadiravanāṃ pavisanakāle evaṃ cintayīsu :
'ayaṃ bhikkhu ettakaṃ navakammaṃ karonto kiṃ sakkhis-
satī¹² samanādhamaṃ kātuṃ¹³ "Sāriputtassa kaniṭṭho" ti
mukholokanabhikkhāṃ karonto¹⁴ evarūpassa navakammi-
kassa¹⁵ santikaṃ āgato' ti. Satthā¹⁶ taṃ divasaṃ paccūsa-
kāle lokaṃ olokento¹⁷ te¹⁸ bhikkhū disvā tesāṃ cittācāraṃ
aññāsi, tasmā¹⁹ tattha māsamattaṃ vasitvā nikkhamana-
divase yathā²⁰ te bhikkhū attano telanāliṃ²¹ ca udaka-
tumbaṃ ca upāhanaṃ²² ca pammussanti tathā adhiṭṭha-
hitvā nikkhamanto²³ vihārūpacārato bahi' nikkhantakāle
iddhiṃ vissajjesi. Atha te²⁴ bhikkhū 'mayā idāṃ c' idāṃ ca

¹ B. ayyo no.

² B¹. 'nto. S. rep. ka° ni° before ti. ³ B. sa°.

⁴ B. om. ⁵ B. a. va. ⁶ B¹. gacchati.

⁷ K. kutāra°. B¹. a. pañca bhissisatāni ca.

⁸ K. a. Satthā. ⁹ B¹. °ati.

¹⁰ S. C. C^a. taṃ. ¹¹ B. om.

¹² C. C^a. a. ti. B¹. a. Satthā. ¹³ K. B. a. Satthā.

¹⁴ K. mukholokanakiccaṃ natthi ti. B. °bhikkhu. B¹.

karoti.

¹⁵ B¹. °kammaṣsa. B. a. bhikkhussa.

¹⁶ B. a. pi. ¹⁷ B. °tvā. K. B¹. B. vol°.

¹⁸ K. a. dve.

¹⁹ B¹. ñatvā for a° ta°. K. a. Satthā.

²⁰ K. yatthā, tatthā *infra*. ²¹ S. °li. C. °nāli.

²² K. °nā. B. °nāni. ²³ K. nikkhanto.

²⁴ C^a. kho.

pammutṭhaṇ¹ mayāpi pammutṭhan' ti ubho pi nivattitvā taṇ ṭhānaṇ asallakkhetvā² khadirarukkhaṇṭakehi³ vijjhiyamānā⁴ vicaritvā ekasmiṇ khadirarukkhe olambantaṇ⁵ attano bhaṇḍakaṇ⁶ disvā ādāya pakkamiṇsu. Satthāpi⁷ bhikkhusaṅghaṇ ādāya puna māsamatten' eva Sivalittherassa puññaṇ anubhavamāno gantvā Pubbārāmaṇ pāvisi. Atha te mahallakabhikkhū pāto va mukhaṇ dhovitvā āgantukabhattadāyikāya⁸ Visākhāya gharā⁹ yāguṇ pivissāmā¹⁰ ti gantvā yāguṇ pivitvā khajjakaṇ khāditvā nisīdiṇsu. Atha ne Visākhā pucchi: 'tumhe hi¹¹ bhante Satthārā saddhiṇ Revatattherassa vasanaṭṭhānaṇ agamitthā¹² ti. 'Āma upāsike' ti. 'Ramaṇiyaṇ¹³ bhante therassa vasanaṭṭhānan' ti. 'Kuto tassa¹⁴ ramaṇiyatā¹⁵ setakaṇṭakakhadirarukkhaḡahanaṇ¹⁶ tāpasānaṇ¹⁷ nivāsanaṭṭhānasadisanaṇ upāsike' ti. Ath' aññe dve daharabhikkhū āgamiṇsu. Upāsikā tesanaṇ pi yāgukhajjakaṇ datvā tath' eva paṭipucchi.¹⁸ Te āhaṇsu: 'na sakkā upāsike vaṇṇetuṇ Sudhammadevasabhāsadisanaṇ iddhiyā abhisanaṅkhataṇ¹⁹ viya therassa vasanaṭṭhānan' ti. Upāsikā²⁰ cintesi: 'paṭhamanaṇ āgatabhikkhū²¹ aññathā vadiṇsu, ime²² aññathā²³ vadanti, paṭhamanaṇ āgatabhikkhū kiñcid eva pammussitvā iddhiyā vissatṭhakāle²⁴ patinivattitvā²⁵ gatā bhavissanti, ime pana

¹ C. C^a. °ṭṭhā.³ B¹. °kāhi.⁵ B¹. °nte.⁷ K. om. pi.⁹ K. ghare. B. °aṇ.¹¹ C^a. om. B. pi.¹² B¹. gatā atha. C. C^a. āg°.¹³ B¹. ramma°, al.¹⁵ B. °yaṇ tāva.¹⁷ K. B. petānaṇ.¹⁹ K. °itaṇ.²¹ K. B. S. āgatā bhi°, so *infra*.²³ S. a. nāma.²⁴ K. visajana°.² K. sa°.⁴ B¹. vacchi°. B. vijja°⁶ B¹. °ke. B. °ikaṇ.⁸ K. C^a. °kā°.¹⁰ B¹. pavīsissāma.¹⁴ B. a. taṇ.¹⁶ B. suddhakaṇ ka°.¹⁸ K. pucchi.²⁰ K. mahāup°.²² K. aññaṇ.²⁵ K. °etvā.

iddhiyā abhisañkharitvā nimmitakāle gatā bhavissantī' ti¹ attano paṇḍitabhāvena etam atthaṇ ñatvā 'Satthu² āgata-kāle³ pucchissāmī' ti atthāsi. Tato muhuttass'⁴ eva Satthā bhikkhusaṅghapaṇivuto Visākhāya gehaṇ gantvā paññattāsane nisīdi. Sā Buddhapamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ sakkaccaṇ parivisitvā bhattakiccāvasāne Satthāraṇ vanditvā paṭipucchi:⁵ 'bhante tumhehi saddhiṇ gatabhikkhusu⁶ ekacce "Revatattherassa vasaṇatthānaṇ khadiragahanaṇ araṇṇaṇ" ti vadanti ekacce "ramaṇīyaṇ"⁷ ti,⁸ kin nu kho etan' ti.⁹ Satthā 'upāsike gāme vā hotu araṇṇe¹⁰ vā yasmiṇ¹¹ thāne arahanto viharanti¹² taṇ ramaṇīyam evā' ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

98. 'Gāme vā yadi vāraṇṇe ninne vā yadi vā thale
yattha arahanto viharanti taṇ bhūmiṇ¹³ rāma-
ṇeyyakan' ti.

Tattha¹⁴ kiñcāpi arahanto gāmante kāyavivekaṇ na labhanti cittavivekaṇ pana labhant' eva, tesā hi dibba-paṭibhāgāni pi ārammaṇāni cittaṇ cāletuṇ na sakkonti, tasmā gāmo¹⁵ vā hotu araṇṇādīnaṇ vā aṇṇatarāṇ, yattha¹⁶ arahanto viharanti taṇ bhūmiṇ rāmaṇeyyakan ti so bhūmippadeso ramaṇīyo¹⁷ evā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.

¹ K. a. sã.

² B. °raṇ.

³ K. āgamana°.

⁴ B¹. mahuttam. B. muhuttaṇ yeva.

⁵ K. pucchi.

⁶ K. bhi°.

⁷ C. °niyyan.

⁸ K. a. vadanti.

⁹ K. B. a. taṇ sutvā. B. om. Sattha.

¹⁰ K. S. gāmo and araṇṇaṇ (K. °ṇṇu).

¹¹ B¹. pavattita.

¹² C. Ca. °ati.

¹³ B. bhūmi, so *infra*.

¹⁴ B. tass' attho.

¹⁵ So. S. F. gāmā (corr. gāmānaṇ). Other MSS. and B. gāme.

¹⁶ K. aṇṇutattha.

¹⁷ C. °niyyo.

Aparena samayena bhikkhū kathaṇ samuṭṭhāpesuṇ :
 'āvuso kena¹ nu kho kāraṇena² Sīvalitthero sattadivasa-
 sattamāsādhikāni³ sattavassāni mātu kucchiyaṇ vasi, kena
 kāraṇena⁴ niraye pacci, kena⁵ evam lābhaggayasagga-
 ppatto jāto ' ti. Satthā taṇ kathaṇ sutvā ' bhikkhave kiṇ
 kathethā ' ti pucchitvā ' bhante idaṇ nāmā ' ti vutte tassā-
 yasmato pubbakammaṇ kathento āha :⁶

' Bhikkhave ito ekanavutikappe⁷ Vipassī⁸ bhagavā loke
 uppajjitvā⁹ ekasmiṇ samaye¹⁰ janapadacārikaṇ caritvā¹¹
 pitu nagaraṇ¹² paccāgamāsi. Rājā buddhapamukhassa
 bhikkhusaṅghassa āgantukadānaṇ sajjetvā nāgarānaṇ¹³
 pesesi :¹⁴ ' āgantvā mayhaṇ dāne sahāyakā hontū ' ti. Te
 tathā katvā ' raññā¹⁵ dinnadānato atirekatarāṇ dassāmā ' ti,
 Satthāraṇ nimantetvā punadivase dānaṇ paṭiyādetvā
 rañño¹⁶ pahiṇimsu. Rājā āgantvā¹⁷ tesāṇ dānaṇ disvā
 ' ito adhikatarāṇ¹⁸ dassāmī ' ti punadivase Satthāraṇ
 nimantesi. N' eva rājā nāgare parājetuṇ sakkhi, na¹⁹
 nāgarā rājānaṇ,²⁰ chaṭṭhe vāre²¹ ' sve dāni²² yathā " imesaṇ
 dāne²³ idaṇ nāma natthī " ti na sakkā hoti²⁴ vattuṇ
 evaṇ²⁵ dānaṇ dassāmā ' ti cintetvā punadivase dānaṇ
 paṭiyādetvā ' kin nu kho²⁶ ettha natthī ' ti olokento alla-

¹ B. *om.*² K. *om. and infra.*³ K. °divasāni satta°. Cf. F. J. I., 407.⁴ B. *om.*⁵ B. *a. nissandena.*⁶ K. *a. atīte.*⁷ S. °ute kappe.⁸ K. B¹. *a. nāma.*⁹ K. °jji.¹⁰ K. *a. Satthā.*¹¹ K. pakamitā.¹² C. naṅg°.¹³ K. B. *a. sāsanaṇ.*¹⁴ K. *a. nāgarā.*¹⁵ B¹. raño. K. aññā.¹⁶ K. B. *a. sāsanaṇ.*¹⁷ K. rājāg°.¹⁸ K. *a. dānaṇ.*¹⁹ K. S. *om.*²⁰ K. *a. parājetuṇ sakkhisu.*²¹ K. *a. nāgare. B. a. nāgarā.*²² K. *sva dāni.*²³ C. dāna.²⁴ K. *om.*²⁵ C. C°. *eva.*²⁶ B¹. kiso dātabbavatthu *for* kin nu kho.

madhum eva na addasaṅsu,* pakkamadhu¹ pana bahu² atthi. Te allamadhukatthāya³ catūsu nagaradvāresu cattāri sahaṣṣāni⁴ gāhāpetvā⁵ paṇiṇsu. Ath' eko janapada-manusso gāmaḥojakaṇ passituṇ āgacchanto antarāmagge madhupaṭalaṇ disvā makkhikā⁶ palāpetvā sākhaṇ chinditvā sākhaṇḍaken'⁷ eva saddhiṇ madhupaṭalaṇ ādāya 'gāma-bhojakassa dassāmī' ti nagaṇaṇ pavisati.⁸ Madhuatthāya gato⁹ taṇ disvā 'hambho¹⁰ vikkīṇiyamadhun'¹¹ ti pucchi. 'Na vikkīṇikaṇ¹² sāmī'¹³ ti. 'Handa imaṇ kahāpaṇaṇ gaḥetvā dehi' ti. So cintesi: 'idaṇ¹⁴ madhupaṭalaṇ pāda-mattam pi nagghati,¹⁵ ayaṇ pana kahāpaṇaṇ deti bahu-kahāpaṇako maññe, mayā vaḍḍhetuṇ vaṭṭati' ti. Atha naṇ 'na demī' ti āha. 'Tena hi¹⁶ dve kahāpaṇe gaṇhāhi' ti. 'Dvīhi pi na demī' ti evaṇ tāva¹⁷ vaḍḍhesi yāva¹⁸ so 'tena hi imaṇ¹⁹ sahaṣṣaṇ gaṇhāhi'²⁰ ti²¹ bhaṇḍakaṇ²² upanesi.²³ Atha naṇ so āha; 'kin nu kho tvaṇ umma-

* Manor. 'madhuñ ca gulādadhiñ ca na addasaṅsu.'

¹ B¹. makka°.

² B. bahuṇ.

³ B¹. °kāya.

⁴ K. B. kahāpaṇas°.

⁵ K. datvā ekekaṇ purisaṇ madhupaṭalatthaṇ pah°. Ath' eko gāmaṇvāsipuriso nagaṇaṇ āgacchanto, etc.

⁶ B¹. °kāyo.

⁷ B. sākhaṇ da°.

⁸ B. B¹. pāvisi.

⁹ B¹. gacchanto. K. a. puriso.

¹⁰ B. S. ambho. K. ambā vikiyasi.

¹¹ K. madhupaṭalaṇ. B¹. vikīramadhu. B. vikkīṇiyaṇ ma°.

¹² B°. yaṇ.

¹³ K. B¹. vikkīṇissāmī for vi° sā°.

¹⁴ B. imaṇ.

¹⁵ B. na a°. B¹. anagghamati. K. anagghati.

¹⁶ C. C°. om.

¹⁷ B¹. paṭipāṭiyā.

¹⁸ B¹. vaḍḍhetvā for va° yā°. K. B. yeva.

¹⁹ S. idaṇ tena hi. K. B. idaṇ.

²⁰ C. gaṇhā.

²¹ K. a. taṇ.

²² B. °ikaṇ. C. C°. ghaṭikaṇ.

²³ K. °ti.

ttako¹ udāhu kahāpaṇānaṃ ṭhapanokāsaṃ² na labhasi,³
 pādaṃ pi anagghantaṃ⁴ madhuṃ “sahassaṃ gahetvā dehī”
 ti vadesi,⁵ kin nāma⁶ etan⁷ ti. ‘Jānāma⁸ ahaṃ bho, iminā
 pana me⁹ kammaṃ atthi, ten¹⁰ evaṃ vadāmi¹¹’ ti. ‘Kiṃ¹²
 kammaṃ sāmī¹³’ ti. ‘Amhehi Vipassibuddhassa¹⁴ attha-
 satṭhisamaṇasahassaparivārassa¹⁵ mahādānaṃ sajjitaṃ,
 tattha¹⁶ ekam¹⁷ allamadhūma¹⁸ eva natthi, tasmā evaṃ gaṇhāmi¹⁹
 ti.²⁰ ‘Evaṃ sante nāhaṃ mūlena dassāmi, sace aham pi
 dāne pattiṃ labhāmi²¹ dassāmi²²’ ti. So gantvā nāgarānaṃ
 tam atthaṃ ārocesi, nāgarā ca²³ tassa saddhāya²⁴ balava-
 bhāvaṃ²⁵ ātva²⁶ ‘sādhū sādhū²⁷ pattiko hotū’ ti paṭi-
 jānissu.²⁸ Te Buddhapamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ nisīdā-
 petvā yāgukhajjakaṃ datvā mahatiṃ suvaṇṇapātiṃ āharā-
 petvā madhupātalaṃ pīlāpesuṃ.²⁹ Ten³⁰ eva manussena³¹
 paṇṇākārattathāya³² dadhivārako³³ pi āhato³⁴ atthi, so tam
 pi³⁵ dadhiṃ pātiyaṃ ākiritvā³⁶ tena madhunā sannetvā³⁷
 Buddhapamukhassa saṅghassa³⁸ ādito paṭṭhāya adāsi. Taṃ
 yāvadatthaṃ gaṇhantānaṃ sabbesaṃ pāpuṇi,³⁹ uttarim pi
 avasitṭhaṃ⁴⁰ ahosi yeva. ‘Evaṃthokaṃ⁴¹ kathaṃ tāva-

¹ K. a. 'si.² S. ṭhapanok°.³ B¹. °ti.⁴ B. na agghanakaṃ.⁵ C. C^a. a. ti.⁶ K. om.⁷ K. a. te.⁸ K. °issa Bu°.⁹ B¹. atṭhisatṭhisamaṇaparivārassa Vipassisammāsambu°.C. C^a. om. °sahassa°.¹⁰ K. a. so.¹¹ B. B¹. °issāmi.¹² B. om.¹³ B¹. saddhā viya.¹⁴ K. balabh°.¹⁵ K. om. one.¹⁶ B. °itvā. S. pari°.¹⁷ B¹. kilā°. K. palāpetuṃ.¹⁸ K. om. ten¹⁹ eva ma°.¹⁹ K. B¹. °kāraṇattathāya.²⁰ C. °iko. B¹. °pātiyaṃ.²¹ K. ābhato.²² K. pi taṃ.²³ S. ākār°.²⁴ B¹. saṃsaṇḍetvā. B. saṃsaṇḍitvā. K. maditvā. B. a.

madditvā.

²⁵ B. S. bhikkhus°.²⁶ B¹. °ṇāti. K. sampā°.²⁷ B¹. avadisaṃ.²⁸ B. a. madhu.

bahunnaṅ¹ pāpuṇi² ti na³ cintetabbaṅ, taṅ⁴ hi buddhānubhāvena pāpuṇi, buddhavisayo⁵ na cintetabbo. 'Cattāri hi acinteyyāni' ti vuttāni tāni cinto ummāda⁶ eva bhāgi hoti ti.⁷ So⁸ idaṅ⁹ ettakaṅ kammaṅ katvā āyupariyosāne¹⁰ devaloke nibbattitvā ettakaṅ kālaṅ saṅsaranto¹¹ ekasmiṃ samaye devalokā cavitvā¹² Bārāṇasiyaṅ rājakule nibbatto¹³ pitu accayena¹⁴ rajjaṅ pāpuṇi. So 'ekaṅ naga-
raṅ gaṇhissāmi' ti gantvā parivāresi nāgarānaṃ ca sāsanaṅ paṇi:¹⁵ 'rajjaṅ vā dentu¹⁶ yuddhaṅ vā' ti. Te 'n' eva rajjaṅ dassāma na yuddhaṅ' ti vatvā cūladvārehi nikkha-
mitvā dārūdakādīni¹⁷ āharanti sabbakiccāni karonti, itaro pi cattāri mahādvārāni rakkhanto¹⁸ sattamāsādhikāni satta-
vassāni nagaraṅ uparundhi.¹⁹ Ath' assa mātā 'kiṃ me putto karoti'²⁰ ti pucchitvā, 'idaṅ nāma devī' ti taṅ pavattiṃ sutvā, 'bālo mama putto, gaccha tassa²¹ "cūla-
dvārāni pi²² pidhāya nagaraṅ uparundhatū" ti vadethā' ti.²³ So mātū sāsanaṅ sutvā tathā akāsi,²⁴ nāgarāpi bahi nikkhamituṅ alabhantā sattame divase attano rājānaṅ māretvā tassa rajjaṅ adaṅsu. So imaṅ kammaṅ²⁵ katvā āyupariyosāne²⁶ Avīcimhi nibbattitvā yāvāyaṅ mahāpaṭhavi

¹ B. °ūnaṅ.

² K. B. B¹. °ṇātī.

³ C^a. om.

⁴ S. tañ.

⁵ K. a. nāma. B. a. ca.

⁶ K. B. ummattass'. B. °ssa ca.

⁷ K. a. katamāni (tt) cattāri? etc. See Appendix A.

⁸ B. a. puriso.

⁹ B. om.

¹⁰ B. āyuha°.

¹¹ K. B. °etvā.

¹² B. car°.

¹³ C. C^a. om. K. a. rāja°.

¹⁴ C. C^a. m-accayena.

¹⁵ K. a. nāgarā.

¹⁶ B. me detha.

¹⁷ C. C^a. dārūkāni. K. B¹. dārūkādīni.

¹⁸ K. parikkhanto.

¹⁹ C. C^a. °ddhi.

²⁰ K. karohi.

²¹ B¹. gacchatha assa. K. B. gacchatha tassa.

²² K. B. om.

²³ K. a. āha.

²⁴ K. goes on to yāvāyaṅ.

²⁵ B. om.

²⁶ B. āyuha°.

yojanamattaṇ ussannā¹ tāva niraye pacitvā catunnaṇ cūla-
dvārānaṇ² pihitattā³ tato cuto tassa⁴ eva mātu kucchiyaṇ⁵
paṭisandhiṇ gaheṭvā sattamāsādhikāni sattavassāni anto
kucchismiṇ vasitvā⁶ satta divasāni yonimukhe⁷ tiriyaṇ
nipajji. Evaṇ bhikkhave Sīvali⁸ tadā nagaraṇ uparund-
hitvā gahitakammena ettakaṇ kālaṇ niraye paccitvā⁹ cūla-
dvārānaṇ pidahitattā¹⁰ tassā eva¹¹ mātu kucchiyaṇ paṭi-
sandhiṇ gaṇhitvā¹² ettakaṇ kālaṇ kucchiyaṇ¹³ vasi,¹⁴ nava-
madhuno dinnattā lābhaggappatto¹⁵ jāto¹⁶ ti.

Pun' ekadivasaṇ bhikkhū kathaṇ samuṭṭhāpesuṇ: 'aho
sāmaṇerassa lābho, aho¹⁶ puññaṇ¹⁷ yena ekena¹⁸ pañcannaṇ
bhikkhusatānaṇ pañca kūtāgārasatādīni¹⁹ katāni²⁰ ti.
Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya
sannisinnā²¹ ti pucchitvā, 'imāya nāmā²¹ ti vutte, 'bhikkhave
mayhaṇ puttassa n'eva puññaṇ atthi na pāpaṇ ubhayam
assa pahīna²¹ ti vatvā Brāhmaṇavagge imaṇ gātham āha:

(412) 'Yo 'dha puññaṇ ca pāpaṇ ca ubho saṅgaṇ upaccagā
asokaṇ virajaṇ suddhaṇ tam ahaṇ brūmi brāh-
maṇa²¹ ti.

*Khadiravanīyarevatattherassa vatthu.*²¹

¹ K. B. C. C^a. °aṇ.

² K. dv°. B¹. a. mahādvārānaṇ.

³ K. B. B¹. S. pidahita°.

⁴ K. etassā.

⁵ K. B. °ismiṇ. B¹. °asmiṇ.

⁶ K. vasi.

⁷ K. mukhe.

⁸ K. a. thero.

⁹ B. B¹. a. catunnaṇ. K. a. catūnaṇ.

¹⁰ C. °hitvā katāya. K. B. a. tato cuto.

¹¹ K. yeva.

¹² K. B. B¹. gaheṭvā.

¹³ B¹. °ismi.

¹⁴ K. a. so pubbe.

¹⁵ K. B. B¹. S. a. °yasagga°. But Aṅg. and J. lābhīnaṇ
(aggo).

¹⁶ K. C. ahosi.

¹⁷ K. om.

¹⁸ S. B. ekakena.

¹⁹ B. B. C^a. K. °tāni.

²⁰ K. C. C^a. om.

²¹ B. °ravatthu, and a. navamaṇ. K. Revatasāmaṇera-
vatthu. C. C^a. Khadiravanīyattherassa va°.

10. AÑÑATARAITTHIVATTHU.

Ramañiyāni ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto aññatarāṇ¹ itthiṇ ārabba kathesi.

Eko kira piṇḍapātiko² Satthu santike kammaṭṭhānaṇ gahetvā ekaṇ jīṇṇauyyānaṇ³ pavisitvā samaṇadhammaṇ karoti.⁴ Ekā nagarasobhini⁵ itthī purisena saddhiṇ ‘ahaṇ asukaṭṭhānaṇ nāma gamissāmi, tattha āgaccheyyāsī’ ti saṇketāṇ⁶ katvā agamāsi. So puriso nāgañchi.⁷ Sā tassa āgamanamaggaṇ oloketi taṇ adisvā ukkaṇṭhitā⁸ ito cito ca vicaramānā taṇ uyyānaṇ pavisitvā therāṇ pallaṅkaṇ ābhujitvā nisinnaṇ disvā ito cito ca⁹ olokayamānā¹⁰ aññaṇ kañci adisvā ‘ayaṇ¹¹ puriso, evaṃ¹² assa cittaṇ mohessāmī’¹³ ti tassa purato ṭhatvā punappuna¹⁴ nivatthasāṭakaṇ mocetvā nivāseti,¹⁵ kese muñcitvā bandhati, pāṇiṇ paharitvā¹⁶ hasati.¹⁷ Therassa saṇvego uppajjitvā sakala-sariraṇ phari. So ‘kin nu kho idan’ ti cintesi. Satthāpi ‘mama santike¹⁸ kammaṭṭhānaṇ gahetvā “samaṇadhammaṇ karissāmī” ti gatassa¹⁹ bhikkhuno kin nu kho pavattati’²⁰ ti upadhārento taṇ itthiṇ disvā tassā²¹ anācāra-kiriyaṇ disvā tassā anācāra-kiriyaṇ therassa ca saṇvegupattin²² ñatvā gandhakuṭiyaṇ nisinno va tena saddhiṇ

¹ C. °ra°.

² K. °iyo. K. B. a. bhikkhu.

³ K. jinuy°. R¹. uyy°.

⁴ K. akāsi, and a. ath’.

⁵ C. C^a. K. °anā.

⁶ B¹. saṇghetaṇ. K. saṇgetaṇ.

⁷ B¹. na gacchi. B. nāgacchi.

⁸ B. °itvā.

⁹ B. a. annaṇ.

¹⁰ B. oloki°.

¹¹ B. B¹. S. ayañ ca.

¹² B¹. yevā.

¹³ B. pamo°.

¹⁴ B. °naṇ.

¹⁵ B. °esi.

¹⁶ K. pāṇipari°.

¹⁷ K. hasatāti.

¹⁸ C. C^a. K. °ikaṇ. (for °ikā?).

¹⁹ C. C^a. Tathāgatassa. S. K. a. tassa.

²⁰ S. B. kā (B. ko) . . . pavattī.

²¹ K. tathā. B. tassa, om anā° di° ta°. S. om, ta° anā°

infra.

²² B. C^a. saṇvega°.

kathesi: 'bhikkhu kāmagavesakānaṃ aramaṇaṭṭhānam¹ eva² vītarāgānaṃ ramaṇaṭṭhānaṃ³ hoti⁴ ti evaṃ ca pana vatvā obhāsaṃ pharitvā tassa dhammaṃ desento imaṃ gātham āha:

99. 'Ramaṇiyāni araññāni, yattha na ramāti jano vītarāgā ramissanti,⁵ na te kāmagavesino' ti.

Tattha araññāni ti supupphitatataruvasaṇḍamaṇḍitāni⁶ vimalasallasaṃpannāni araññāni nāma ramaṇiyāni yatthāti yesu araññesu⁷ vikasitesu⁸ viya padumavanesu⁹ gāmaṃakkhikā¹⁰ viya¹¹ kāmagavesako jano na¹² ramati, vītarāgā ti¹³ vītarāgā pana khīṇāsavā¹⁴ bhamaramadhu-karā viya padumavanesu tathārūpesu araññesu¹⁵ rami-ssanti, kiṃkāraṇā ? na te kāmagavesino¹⁶ honti ti attho.

Desanāvasāne so thero yathānisinno¹⁷ va saha paṭisaṃbhidāhi arahattaṃ patvā¹⁸ ākasaṇāgantvā thutiṃ¹⁹ karonto Tathāgatassa pāde vanditvā agamāsi.²⁰

Aññatarāya itthiyā vatthu.²¹
Arahattavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.
Vaggo sattamo.²²

¹ C. C^a. K. B. ārammaṇa°.

² C. C^a. om.

³ B. anārammaṇa°. B¹. ramma°.

⁴ K. ahoti.

⁵ F. C. C^a. ramessanti.

⁶ B. °taruṇa°. B. °paṭimaṇḍitāni.

⁷ K. om.

⁸ B. vikatiyesu.

⁹ K. B. °ne. K. a. va.

¹⁰ B. bhamaramakkhikā.

¹¹ S. C. C^a. om.

¹² C. C^a. om.

¹³ C. C^a. om. vī° ti.

¹⁴ B. a. nāma.

¹⁵ B. om.

¹⁶ K. B. S. a ti (B. S. om.) yasmā (S. yathā) te kāma-gavesino na.

¹⁷ B¹. tathā°.

¹⁸ B. pāpūṇitvā.

¹⁹ B¹. dhūti.

²⁰ B¹. agagami. B. a. ti.

²¹ K. Araññikabhikkhuva°. B. Aññataritthiva°, and a. dasamaṃ.

²² K. B. sattamo vaggo.

VIII. SAHASSAVAGGO.

1. TAMBADĀṬHIKACORAGHĀTAKAVATTHU.

SAHASSAM API CE VĀCĀ¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Veḷuvane viharanto Tambadāṭhikacoraghātaṇ² ārabbhā kathesi.

Ekūnapaṇcasatā kira corā gāmaghātakādini karontā jīvikaṇ³ kappesuṇ. Ath' eko puriso nibbiddhapiṅgalo⁴ tambadāṭhiko tesuṇ santikaṇ gantvā 'aham pi tumhehi saddhiṇ jīvissāmī'⁵ ti āha. Atha naṇ corajetṭhakass' eva⁶ dassetvā 'ayaṇ pi amhākaṇ santike vasituṇ icchatī' ti āhaṇsu. Atha naṇ corajetṭhako oloketvā 'ayaṇ mātu thanaṇ chinditvā⁷ pitu vā⁸ galalohitaṇ nīharitvā khādana-samattho atikakkhaḷo⁹ ti cintetvā, 'natth' etassa amhākaṇ santike vasanakiccaṇ' ti paṭikkhipi. So evaṇ paṭikkhitto pi¹⁰ āgantvā¹¹ ekaṇ tassa¹² antevāsikaṇ — patṭhahanto ārādhesi. So taṇ ādāya corajetṭhakaṇ upasaṇkamitvā evam āha:¹³ 'sāmi bhaddako esa amhākaṇ upakārako¹⁴ saṇḅhatha nan' ti yācitvā corajetṭhakaṇ paṭicchāpesi.¹⁵

¹ K. a. pi.

³ K. B. °itaṇ.

⁵ K. jīvitaṇ kapessāmī.

⁷ C. C^a. bhi°.

⁹ K. atikkhalo.

¹¹ K. ag°.

¹³ K. om. evaṇ āha.

¹⁵ K. B¹. sampa°. B. °desi.

² K. Tāmbadāṭhikacoraṇ.

⁴ B¹. °ddhi°. K. °ttha°.

⁶ B. om.

⁸ C. C^a. ca. B. om.

¹⁰ C. api.

¹² S. B. tass' eva.

¹⁴ C. C^a. upakāro.

Ath' ekadivasaṃ nāgarā rājapurisehi saddhiṃ ekato hutvā te core gahetvā vinicchayamahāmaccaṇaṃ¹ santikaṃ nayiṃsu, amaccā tesāṃ pharasunā sīsacchedaṃ āṇāpesuṃ. Tato 'ko² nu kho ime māressatī'³ ti pariyesantā te⁴ māretuṃ icchantāṃ kañci adisvā⁵ corajetṭhakaṃ āhaṃsu: 'tvaṃ ime māretvā jīvitaṃ c' eva labhissasi sammānaṃ ca, mārehi ne' ti. So pi attānaṃ nissāya vasiṭattā⁶ māretuṃ na icchi,⁷ eten' upāyena ekūnapaṇṇasate⁸ pucchīṃsu sabbe pi na icchiṃsu,⁹ sabbapaccā¹⁰ naṃ¹¹ nibbiddhapiṅgalaṃ Tambadāṭhikaṃ pucchīṃsu. So 'sādhū' ti sampaticchitvā te sabbe māretvā jīvitaṃ c' eva sammānaṃ ca labhi. Eten' upāyena nagarassa dakkhiṇadisato pi¹² paṇṇa corasatāni ānetvā amaccānaṃ dassetvā tehi tesāṃ¹³ sīsacchedaṃ¹⁴ āṇatte¹⁵ corajetṭhakaṃ ādiṃ katvā pucchantā kañci¹⁶ māretuṃ anicchantāṃ disvā 'purimadivase eko puriso paṇṇasate core māresi,¹⁷ kahaṃ nu kho so'¹⁸ ti, 'asukaṭṭhāne amhehi diṭṭho' ti vutte taṃ pakkosāpetvā 'ime mārehi sammānaṃ lacchaṃ' ti āṇāpesuṃ. So 'sādhū' ti sampaticchitvā te¹⁹ pi²⁰ māretvā sammānaṃ labhi. Atha naṃ 'bhaddako ayaṃ puriso,²¹ nibaddhaṃ coraghātakam eva²² etaṃ²³ karissāmā'²⁴ ti mantetvā²⁵ tassa²⁶ taṃ ṭhānantaraṃ

¹ K. C. C^a. vinicchayāma°.² C. C^a. kena.³ C. C^a. °nti.⁴ C. C^a. tena.⁵ K. a. janā.⁶ B. nissitattā. S. B. a. te.⁷ K. °ati.⁸ K. °acore.⁹ C. C^a. om. sa° pi na i°.¹⁰ C. C^a. sabbe pa°.¹¹ B. taṃ.¹² C. C^a. om.¹³ B. a. pi.¹⁴ K. °chinnāṃ.¹⁵ K. āṇāpenti. B. °ttā.¹⁶ K. B. kiñci.¹⁷ K. māretvā.¹⁸ K. eso.¹⁹ B. a. sabbe.²⁰ K. om.²¹ B. a. ti.²² S. ev'.²³ K. taṃ.²⁴ B. °mī.²⁵ C. C^a. cint°. B¹. vutte taṃ pakkosāpetvā.²⁶ B. tass' eva.

datvā sammānaṃ kariṃsu, so pacchimadisato pi uttara-
disato pi¹ ānīte pañcasate pañcasate² core ghātesi.³ Evaṃ
catūhi disāhi ānīte⁴ dve saḥassāni māretvā tato paṭṭhāya
devasikaṃ ekaṃ dve ti⁵ ānītānīte⁶ manusse mārento⁷ pañca-
paṇṇāsa saṃvaccharāni coraghātakammaṃ⁸ akāsi. So
mahallakakāle ekappahārena⁹ sīsaṃ chindituṃ na sakkoti,
dve tayo vāre paharanto manusse kilameti.¹⁰ Nāgarā
cintāyīsu:¹¹ 'añño pi coraghātako uppajjissati,¹² ayaṃ
ativiya manusse kilameti, kiṃ iminā' ti tassa taṃ ṭhānan-
taraṃ hariṃsu. So¹³ pubbe coraghātakammaṃ karonto
āhataśātake¹⁴ nivāsetuṃ, nava-sappinā¹⁵ khīrayāguṃ pātuṃ,
sumanapupphāni pilandhituṃ, gandhe¹⁶ vilimpituṃ¹⁷ ti
imāni cattāri na labhi.¹⁸ So ṭhānā cāvita divase¹⁹ 'khīra-
yāguṃ me pacathā' ti vatvā āhatavattāni²⁰ sumana-
mālā vilepanāni gāhāpetvā nadiṃ gantvā²¹ nahātvā²²
āhatavattāni²³ nivāsetvā mālā²⁴ pilandhitvā gandhehi
anulittagatto geḥaṃ āgantvā²⁵ nisīdi. Ath' assa navasappi-

¹ C. C^a. *om.* u^o pi.² C. C^a. *om.* one.³ K. a. yeva.⁴ K. B. °āni.⁵ K. B. B¹. tiṇi.⁶ B¹. *om.* K. S. ānīte. C. C^a. B. ānītāni te.⁷ B. B¹. °tvā.⁸ B. S. °ghātakaka°, *so infra*.⁹ B. B¹. °n' eva. K. a. va.¹⁰ B¹. C. °ati.¹¹ K. a. aññaṃ pi coraghātakaṃ uppādema, *then has*: ayaṃ
ativiya ma° kil° añño pi, *etc.*¹² B¹. coraghātako ṭhapetabbo¹³ K. a. ca coro.¹⁴ B. B¹. āhaṭa°. B. °akena. S. ahata° (*but āhata also
in Skt. in this sense*).¹⁵ K. a. saṃkhatāṃ.¹⁶ K. gandhehi.¹⁷ C. pilandhituṃ.¹⁸ B. B¹. labhati.¹⁹ K. nīharita°.²⁰ K. °aṇ.²¹ K. °tvāna.²² B. B¹. nahatvā²³ K. °tthā.²⁴ So C. K. mālā. S. B. mālāni. B¹. sumanamālāni.²⁵ K. ga°.

saṅkhatāṇ¹ khīrayāguṇ purato ṭhapetvā² hatthadhovano-
dakaṇ³ āhariṇsu.⁴ Tasmiṇ khaṇe Sāriputtatthero samā-
pattito utthāya⁵ 'kattha nu kho ajja mayā gantabban' ti
attano bhikkhācāraṇ olokeno imassa⁶ gehe⁷ khīrayāguṇ
disvā 'karissati nu kho me⁸ puriso⁹ sangahan' ti upad-
hārento 'maṇ disvā mama sangahaṇ karissati, karitvā¹⁰ ca
pana mahāsampattiṇ labhissati ayaṇ kulaputto' ti ñatvā
cīvaraṇ pārupitvā pattam ādāya tassa gehadvāre ṭhitam¹¹
eva attānaṇ dassesi. So therāṇ disvā va¹² pasannacitto
cintesi: 'Mayā ciraṇ coraghātakammaṇ kataṇ, bahū
manussā mārītā,¹³ idāni me gehe khīrayāgu paṭiyattā,
thero āgantvā mama gehadvāre ṭhito, idāni mayā ayyassa
deyyadhammaṇ dātuṇ vaṭṭatī' ti purato ṭhapitaṇ yāguṇ
apanetvā¹⁴ therāṇ upasaṅkamitvā vanditvā attano¹⁵ gehe¹⁶
nisidāpetvā patte khīrayāguṇ ākiritvā¹⁷ navasappiṇ āsiñ-
citvā¹⁸ therāṇ vijamāno¹⁹ aṭṭhāsi. Ath' assa²⁰ dīgharattaṇ
aladdhapubbatāya khīrayāguṇ pātuṇ balava-ajjhāsayo²¹
ahosi. Thero tass'²² ajjhāsayaṇ ñatvā 'tvaṇ upāsaka attano
yāguṇ pivā' ti.²³ So aññassa hatthe vijaniṇ datvā yāguṇ
pivi,²⁴ thero vijamānaṇ²⁵ purisaṇ 'gaccha upāsakam eva
vijā'²⁶ ti āha. So vijiyamāno kucchipūraṇ yāguṇ pivitvā
āgantvā²⁷ therāṇ vijamāno²⁸ ṭhatvā katāhārakiccassa²⁹

¹ K. B. B¹. °inā sa°.

³ C. C^a. a. datvā.

⁵ K. B¹. S. vu°.

⁷ B¹. hatthe. K. gehā.

⁹ K. so.

¹⁰ B¹. katvā.

¹² K. B. om.

¹³ B¹. °tvā.

¹⁵ B. anto.

¹⁷ S. C. C^a. ākar°.

¹⁹ K. °iyamāno. S. °ya°.

²¹ K. °vā a°.

²³ S. B. a. āha.

²⁵ C. C^a. S. vijayamānaṇ. K. vijiya°.

²⁶ B. upāsaka me mā bījāhī. S. vijayā.

²⁷ C. C^a. om. K. a. puna.

²⁹ B. B¹. katabhatta°. B¹. °kicco.

² K. ṭhatvā.

⁴ K. har°.

⁶ K. B. B¹. S. tassa.

⁸ S. a. so.

¹¹ B. ṭhitamattam.

¹⁴ K. a. utthā.

¹⁶ B¹. gehaṇ.

¹⁸ K. abhi°.

²⁰ B. a. ca.

²² B. tassa.

²⁴ B¹. °ati.

²⁸ K. vijaya°.

therassa pattaṇ aggaheṣi.¹ Thero tassa anumodanaṇ ārabhi, so² attano cittaṇ therassa dhammadeśanānugaṇ³ kātuṇ nāsakkhi. Thero sallakkhetvā 'upāsaka kasmā cittaṇ⁴ deśanānugaṇ⁵ kātuṇ na sakkosī'⁶ ti.⁷ 'Bhante mayā⁸ dīgharattaṇ kakkhaḷakammaṇ kataṇ, bahū manussā māritā, tam ahaṇ attano kammaṇ saranto⁹ cittaṇ ayyassa deśanānugaṇ¹⁰ kātuṇ nāsakkhiṇ' ti. Thero 'vañcessāmi¹¹ nan' ti cintetvā,¹² 'kiṇ pana tvaṇ attano ruciya akāsi, aññehi kārīto 'sī' ti. 'Rājā¹³ maṇ kāresi¹⁴ bhante' ti. 'Kin nu kho te upāsaka evaṇ¹⁵ sante akusalaṇ hotī' ti. Muddha-dhātuko¹⁶ upāsako 'theren' evaṇ vutte¹⁷ natthi mayhaṇ akusalan' ti saññī hutvā 'tena hi bhante dhammaṇ kathethā' ti. So there¹⁸ anumodanaṇ karonte ekaggacitto hutvā dhammaṇ suṇanto sotāpattimaggaṇ orato anulomikaṇ khantiṇ nibbatesi, thero pi anumodanaṇ katvā pakkāmi. Upāsakaṇ¹⁹ therāṇ²⁰ anugantvā²¹ nivattamānaṇ²² ekā yakkhinī dhenuvesena āgantvā ure paharītvā māresi. So kālaṇ katvā Tusitapure nibbatti.²³ Dhammasabhāyaṇ kathaṇ samutṭhāpesuṇ : 'coraghātako pañcapaṇṇāsavassāni kakkhaḷakammaṇ²⁴ katvā²⁵ ajj' eva tato mutto ajj' eva therassa bhikkhaṇ datvā ajj' eva kālakato,²⁶ kahaṇ²⁷ nu kho nibbatto' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti

¹ K. patan gahetvā nisi (di).² K. C. C^a. om.³ B. °ānuyogaṇ, so *infra*.⁴ K. a. mama.⁵ B¹. °gataṇ.⁶ K. sakko.⁷ K. B. S. a. pucchi.⁸ K. mayā bh°.⁹ B. B¹. anuss°. ¹⁰ B¹. °gataṇ.¹¹ K. mocessāmi.¹² B¹. °esi.¹³ K. a. pana.¹⁴ K. kārāpeti.¹⁵ C^a. n' evaṇ. C. om. sante.¹⁶ B¹. danta°. K. maṇḍa°, B. manda°.¹⁷ K. vutto.¹⁸ B. therena.¹⁹ B. °ko. K. B. a. thokaṇ.²⁰ B¹. dhokaṇ.²¹ K. āg°.²² B¹. °iyāmānaṇ.²³ K. a. bhikkhū.²⁴ K. kakkhaḷakaka°.²⁵ B. datvā.²⁶ K. B. kālaṇ kato.²⁷ B¹. kattha. K. kuhin.

vutte, 'bhikkhave Tusitapure¹ nibbatto' ti āha. 'Kiṃ bhante vadetha, ettakaṃ kālaṃ ettake manusse ghātetvā Tusitavimāne² nibbatto' ti. 'Āma bhikkhave mahanto tena kalyāṇamitto laddho, so³ Sāriputtassa⁴ dhammadesa-
naṃ sutvā anulomaññaṃ nibbattetvā⁵ ito cūto Tusita-
vimāne nibbatto' ti vatvā imaṃ gātham āha :

'Subhāsitaṃ suṇitvāna nagare coraghātako
anulomakhantiṃ laddhāna modati⁶ tidivaṃ gato' ti.

'Bhante anumodanakathā⁷ nāma na⁸ balavā, tena kataṃ
akusalakammaṃ mahantaṃ, kathaṃ tattakena⁹ viśesaṃ
nibbattesi' ti. Satthā 'kiṃ¹⁰ bhikkhave mayā desita-
dhammassa appaṃ vā bahuṃ vā¹¹ pamāṇaṃ mā¹² gaṇhatha,
ekavācā pi hi¹³ atthanissitā seyyo¹⁴ evā¹⁵ ti vatvā anu-
sandhiṃ ghaṭetvā¹⁶ dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

100. 'Sahassam api ce vācā anattapadasaṃhitā¹⁷
ekaṃ atthapadaṃ seyyo¹⁸ yaṃ sutvā upasaṃ-
matī' ti.

Tattha sahaṣṣam apī ti paricchedavacanāṃ,¹⁹ ekaṃ
sahassaṃ dve sahaṣṣānī ti evaṃ sahaṣṣena ce²⁰ pi pari-
cchinnavācā²¹ honti,²² tāva²³ anattapadasaṃhitā²⁴

¹ K. a. so.

³ B. om.

⁵ K. °itvā.

⁷ K. B. B¹. °dhammakathā (B¹. °nā°). K. a. cā.

⁸ K. om.

⁹ C. C^a. tattha°. B¹. ettha°. B. ettakena.

¹⁰ B. om.

¹¹ K. B. a. ti.

¹² K. om. B. mā pa°.

¹³ C. hi pi.

¹⁴ B. S. seyyā.

¹⁵ K. yevā. B. vā.

¹⁶ C. C^a. om. a° gha°.

¹⁷ K. °saññitā.

¹⁸ K. sseyyo.

¹⁹ C. C^a. °cchedana°.

²⁰ C. C^a. S. dve. K. pi ce.

²¹ K. °nnā vā°.

²² K. B. hoti.

²³ B. tā ca pana.

²⁴ K. °saññitā, al.

ākāsavaṇṇanāpabbatavaṇṇanāvanavaṇṇanādini¹ pakāsakehi²
 aniyyānadīpakehi³ anattakehi⁴ padehi saṅhitā yāva
 bahukā honti⁵ tāva⁶ pāpikā⁷ evā ti attho. Ekaṇ attha-
 padan ti yaṇ pana 'ayaṇ kāyo ayaṇ kāyagatā sati tisso
 vijjā anuppatto⁸ kataṇ buddhassa sāsanan⁹ ti, evarūpaṃ
 pi ekaṇ¹⁰ atthapadaṇ sutvā rāgādivūpasamena¹¹ vūpa-
 sammati,¹² taṇ atthasādhakaṇ nibbānapaṭisaṇyuttaṇ
 khandhadhātuāyatanaindriyabalabojjhaṅgasatipaṭṭhānapar-
 idipakaṇ¹³ ekam pi¹⁴ padaṇ seyyo yevā ti attho.¹⁵

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpunisū ti.

Tambadāthikacoraghātakassa vatthu.¹⁶

2. BĀHIYADĀRUCĪRIYATTHERAVATTHU.

Sahassam api ce gāthā ti imaṇ dhammadesanaṇ
 Satthā Jetavane viharanto Dārucīriyattheraṇ¹⁷ ārabba
 kathesi.

Ekasmiṇ hi kāle bahū manussā nāvāya mahāsamuddaṇ¹⁸
 pakkhanditvā¹⁹ antosamudde²⁰ bhinnāya nāvāya maccha-

¹ F. ākāsavaṇṇapabbatavaṇṇavaṇṇanādini. K. ākā-
 sapabbatavaṇṇanādini.

² K. °itehi.

³ F. aniccāna°. K. anibbāna°. B. om.

⁴ K. °tthehi.

⁵ K. a. ti. B. hoti.

⁶ C. C^a. tā.

⁷ K. °akā.

⁸ F. K. C.C^a. °ttā.

⁹ K. buddhānussā°.

¹⁰ S. C. C^a. om. pi. C. C^a. om. ekaṇ.

¹¹ K. °dīnaṇ vū°.

¹² B. upa°.

¹³ C. C^a. om. °bojjhaṅga°. C. C^a. °ikaṇ.

¹⁴ K. om.

¹⁵ K. ty.

¹⁶ K. Tambadāthikavatthu samattaṇ. C. C^a. °dāthico°.
 B. °kavatthu, and a. paṭhamāṇ.

¹⁷ F. °cīritth°. B. °cīriya°. K. °cīraka°. C. C^a. °cīvarika°.
 Aṅg. Manor. °cīriya°.

¹⁸ K. sa°.

¹⁹ B¹. upa°.

²⁰ B. °mahā°.

bhattā¹ ahesuṇ, eko v' ettha² ekaṇ phalakaṇ gahetvā vāyamanto Suppārakapaṭṭanātiraṇ³ okkami. Tassa nivāsanapārupanaṇ⁴ natthi. So aññaṇ kiñci apassanto sukkha-katṭhadanda⁵ vākehi paliveṭhetvā nivāsanapārupanaṇ katvā devakulato kapālaṇ gahetvā Suppārakapaṭṭanaṇ agamāsi. Manussā taṇ disvā yāgubhattādini datvā⁶ 'ayaṇ eko arahā'⁷ ti sambhāvesuṇ. So 'vatthesu upanītesu sac' āhaṇ⁸ nivāsessāmi vā pārupissāmi vā lābhasakkāro me⁹ parihāyissatī' ti tāni¹⁰ paṭikkhipitvā dārucirān'¹¹ eva parihari.¹² Ath' assa bahūhi 'arahā'¹³ arahā' ti vuccamānassa¹⁴ evaṇ cetaso parivitakko udapādi: 'ye kho keci loke arahanto vā arahamaggaṇ¹⁵ vā samāpannā ahaṇ tesāṇ aññatara'¹⁶ ti. Ath' assa purānasālohitā devatā evaṇ cintesi. Purānasālohitā ti¹⁷ pubbe ekato katasamaṇadhammā. Pubbe kira Kassapadasabalassa sāsane ossakkamāne sāmaṇerādinaṇ vippakāraṇ disvā satta bhikkhū saṇvegappattā¹⁸ 'yāva sāsanaṇ antaradhānaṇ na hoti tāva attano patitṭhaṇ karissāmā' ti¹⁹ suvaṇṇacetiyaṇ vanditvā araññaṇ pavitṭhā²⁰ ekaṇ pabbataṇ disvā²¹ 'jivite

¹ K. B. B¹. macchakacchapabhakkhā (B¹. °gacchapa°). Manor. macchakacchapabhattaṇ.

² K. c' ettha. B. vāṇijo.

³ B¹. Suppādaka° (al.). B. B¹. a. °nadī° after °paṭṭana°. K. a. °samudda°.

⁴ B¹. °pārumpānaṇ. K. pārūp°.

⁵ B. °daṇḍaka°. K. °daṇḍa°.

⁶ B. om.

⁷ K. araho.

⁸ B¹. sace ahaṇ.

⁹ C. C^a. om.

¹⁰ B¹. tehi pahitāni vatthāni. B. a. vatthāni.

¹¹ C. C^a. °cīvarān'.

¹² B. °ati. K. paridahi.

¹³ K. B. om. one. K. araho.

¹⁴ C. vuccatimā. K. vacc°.

¹⁵ K. B. arahatta°. S. arahanta°.

¹⁶ S. °mo.

¹⁷ C. C^a. om.

¹⁸ K. saṇvegga°.

¹⁹ B¹. °mi iti.

²⁰ K. pavisitvā.

²¹ K. a. ye.

sālayā¹ nivattantu nirālayā imaṇ pabbataṇ abhiruhantū² ti vatvā nissenin³ bandhitvā sabbe pi taṇ⁴ pabbataṇ⁵ abhiruyha nissenin pātetvā samānadhamaṇ kariṇsu. Tesu⁶ saṅghatthero ekarattātikkamen^{*} eva arahattaṇ pāpunī. So Anotattadahe nāgalatādantakaṭṭhaṇ⁷ khāditvā mukhaṇ dhovitvā Uttarakuruto piṇḍapātaṇ āharitvā⁸ te bhikkhū āha: 'āvuso idaṇ⁹ dantakaṭṭhaṇ khāditvā mukhaṇ dhovitā ito¹⁰ piṇḍapātaṇ paribhuñjathā¹¹ ti. 'Kiṇ pana bhante amhehi evaṇ katikā¹² katā "yo paṭhamaṇ arahattaṇ pāpunāti tenābhattaṇ piṇḍapātaṇ avasesā paribhuñjissanti"¹³ ti. 'No h' etaṇ[†] āvuso' ti. 'Tena hi sace tumhe¹⁴ viya mayaṇ pi viṣesaṇ nibbattessāma sayāṇ āharitvā bhuñjissāmā' ti na icchiṇsu. Dutiyadivase dutiyatthero anāgāmiphalaṇ pāpunī. So pi tath¹⁵ eva piṇḍapātaṇ āharitvā itare nimantesi. Te¹⁶ evaṇ āhaṇsu: 'kiṇ pana bhante amhehi evaṇ katikā¹⁷ katā, mahātherena ābhattaṇ piṇḍapātaṇ abhuñjitvā anuthereṇa ābhattaṇ bhuñjissāmā¹⁸ ti. 'No h' etaṇ āvuso' ti. 'Evaṇ sante tumhe viya mayaṇ pi viṣesaṇ nibbattetvā attano purisakāreṇa¹⁹ bhuñjituṇ sakkontā bhuñjissāmā' ti na icchiṇsu. Tesu arahatta-patto²⁰ bhikkhu parinibbāyi, anāgāmī brahmaloke nibbatti,

¹ K. °yyā.

³ B. nisenin.

⁵ B. om.

^{*} Manor. pañcame divase.

⁷ B¹. °daṇḍa°.

⁹ B. imaṇ.

¹¹ B¹. °ntū. C. C¹. bhu°.

¹³ B¹. °nti. C. C^a. bhu°.

[†] Manor. natthi for no h' etaṇ.

¹⁴ C. evaṇ sante tumhehi. K. B. S. mayaṇ pi tu° vi° (K. om. pi).

¹⁵ K. tatth'.

¹⁷ C^a. corr. kathikā.

¹⁸ K. bhuñjāmā.

²⁰ K. B. S. °ttaṇ pa°.

² K. °ruyh°.

⁴ S. om.

⁶ C. C^a. om.

⁸ B¹. āharāpetvā.

⁹ K. idaṇ. B. imaṇ.

¹² K. katikā.

¹⁵ K. a. pi tathā.

¹⁹ C. C^a. S. purisāk°.

itare pañca¹ visesaṇ nibbattetuṇ asakkontā sussitvā pari-
 sussitvā² sattame divase kālaṇ katvā devaloke nibbattitvā³
 imasmiṇ buddhuppāde tato cavitvā tattha tattha⁴ kula-
 gharesu nibbattiṇsu, tesu eko Pukkusaṭi rājā ahosi, eko
 Kumārakassapo, eko Dārucīriyo,⁵ eko Dabbo Mallaputto
 eko Sabbiyo⁶ paribbājako ti.⁷ Tattha yo so⁸ brahmaloke
 nibbattabhikkhu⁹ taṇ sandhāy' etaṇ¹⁰ vuttaṇ: 'purāṇa-
 sālohitā devatā' ti.—Tassa pi¹¹ brahmuṇo¹² etad ahosi:
 'ayaṇ mayā saddhiṇ nissenin bandhitvā pabbataṇ abhiru-
 hitvā¹³ samanadhammaṇ akāsi, idāni imaṇ¹⁴ laddhiṇ
 gahetvā vicaranto vinasseyya,¹⁵ saṇvejessāmi na' ti. Atha
 naṇ upasaṇkamitvā evaṃ āha: 'n' eva kho tvaṇ Bāhiya
 arahā¹⁶ na pi¹⁷ arahamaggaṇ¹⁸ samāpanno sāpi te paṭipadā
 natthi yāya¹⁹ tvaṇ arahā vā assa²⁰ arahamaggaṇ²¹ vā paṭi-
 panno²² ti. Bāhiyo ākāse tathavā kathentaṇ mahābrah-
 māṇaṇ²³ oloketvā cintesi: 'aho bhāriyaṇ kammaṇ,²⁴ ahaṇ
 "arah"²⁵ amhī " ti cintesiṇ, ayaṇ ca²⁶ "na tvaṇ arahā na²⁷
 pi arahamaggaṇ²⁸ samāpanno²⁹ ti pi³⁰ vadati, atthi nu

¹ B. *a. therā.*² K. B. *om.*³ K. °ttā.⁴ C. C^a. *om. one.* Manor. tesu tesu kulesu.⁵ C. S. °iko. K. B. °ciriyo. B¹. °cirato (ko). C^a. Cīva-
 riko.⁶ K. Sabbiyo. B. Suppiyo.⁷ K. hoti.⁸ B. *om.*⁹ K. B. °tto bhi°.¹⁰ K. *om.*¹¹ K. *om.* B. S. hi.¹² K. brahmano.¹³ K. *om.* pa° a°.¹⁴ K. esa.¹⁵ K. vināseyya.¹⁶ B. arahatā.¹⁷ K. *om.*¹⁸ K. B. B¹ arahatta°. S. °nta°.¹⁹ K. *a. na.*²⁰ K. *corr. asi.*²¹ *Readings ut supra, al.* K. here na arahattaṇ.²² K. Manor. samāpanno. So Udāna. i. 10.²³ B¹. °maṇ. So Manor.²⁴ K. B. *a. kattaṇ.*²⁵ S. araham. B. arahanto.²⁶ S. B. *a. maṇ.*²⁷ K. *ca. nā.*²⁸ K. *a. vā.*²⁹ B. *a. 'sī.*³⁰ K. *om.*

kho¹ loke añño arahā² 'ti. Atha naṇ pucchi: 'atthi³ kho³ etarahi devate⁴ loke arahanto⁵ vā arahamaggaṇ vā paṭi-panno⁶ 'ti. Ath' assa devatā ācikkhi: 'atthi Bāhiya uttaresu janapadesu Sāvatti nāma nagaraṇ, tattha so bhagavā etarahi viharati⁷ arahaṇ sammāsambuddho,⁸ so hi⁹ Bāhiya bhagavā arahaṇ¹⁰ ceva arahattāya¹¹ ca dhammaṇ deseti¹² 'ti. Bāhiyo¹² rattibhāge devatāya kathaṇ sutvā saṇviggamānaso¹³ taṇ khaṇaṇ¹⁴ yeva Suppārakā nikkhamitvā¹⁵ ekarattivāsena¹⁶ Sāvattiyaṇ¹⁷ agamāsi, sabbhaṇ viṣaṇyojanasatikaṇ¹⁸ maggaṇ ekarattivāsen¹⁹ eva agamāsi, gacchanto ca pana¹⁹ devatānubhāvena gato, 'buddhānubhāvenā²⁰ 'ti pi vadanti yeva. Tasmiṇ khaṇe Satthā²⁰ Sāvattiyaṇ²¹ piṇḍāya pavitṭho hoti. So²² bhutta-pātarāso kāyālasīyavimocanattāya²³ abbhokāse caṇka-mante²⁴ sambahule bhikkhū 'kahaṇ etarahi Satthā²⁵ 'ti pucchi. Bhikkhū²⁵ 'Sāvattiyaṇ²⁶ piṇḍāya pavitṭho hoti²⁷ 'ti vatvā²⁸ taṇ pucchīṇsu: 'tvaṇ pana kuto āgato²⁹ 'ti. 'Suppārakā āgato 'mhi²⁹ 'ti. 'Kadā nikkhanto 'si²⁹ ti. 'Hiyo

¹ B. om. nu kho.² B. S. a. nu.³ K. koci.⁴ S. deva. K. loke de°.⁵ B. arahā.⁶ K. B¹. samāpanno.⁷ K. virahati.⁸ K. sambuddho.⁹ B. pi.¹⁰ K. B. B¹. S. Ud. arahā.¹¹ B. B¹. °ttatthāya.¹² K. a. pi.¹³ B¹. saṇvega°.¹⁴ B¹. taṇ khaṇe. K. °añ ñeva.¹⁵ K. B. a. sabbattha.¹⁶ C. C^a. °bhāgena. Ud. °parivāsena.¹⁷ K. °iṇ.¹⁸ K. viṣati°. B. viṣa°, al.¹⁹ K. om.²⁰ B¹. a. pāto va.²¹ K. B. °iyaṇ.²² K. a. Bāhiyo.²³ K. °parimo°. B. °tthaṇ.²⁴ C. C^a. °nto.²⁵ S. a. bhagavā.²⁶ B¹. °tthi. B. °iṇ.²⁷ K. B. S. om.²⁸ K. vadanti bhikkhū.²⁹ K. B. S. a. 'si.

sāyaṇ¹ nikkhanto 'mhi' ti. 'Dūrato 'si āgato,² nisida³ tāva,⁴ pāde dhovitvā telena makkhetvā⁵ thokaṇ viṣṣamāhi, āgatakāle Satthāraṇ dakkhissasi'⁶ ti. 'Ahaṇ bhante Satthu vā attano vā jīvitantarāyaṇ na jānāmi, ekaratten' ev' amhi katthaci aṭṭhatvā anisīditvā⁷ viṣaṇyojanasatikaṇ maggaṇ āgato, Satthāraṇ passitvā⁸ viṣṣamissāmī'⁹ ti so evaṇ vatvā taramānarupo Sāvattiṇ¹⁰ pavisitvā Bhagavantaṇ anopamāya buddhasiriyā piṇḍāya carantaṇ disvā 'cirassaṇ vata me Gotamasammāsambuddho¹¹ diṭṭho' ti diṭṭhaṭṭhānato paṭṭhāya onatasarīro gantvā antaravīthiyam¹² eva pañcapaṭiṭṭhitena vanditvā gopphakesu daḷhaṇ gahetvā evam āha : 'desetu me bhante Bhagavā dhammaṇ desetu¹³ Sugato dhammaṇ yaṇ mam' assa dīgharattaṇ hitāya sukhāyā' ti. Atha naṇ Satthā 'akālo kho tāva Bāhiya, antaraggharaṇ pavitṭh' amha¹⁴ piṇḍāyā' ti paṭikkhipi. Taṇ sutvā Bāhiyo 'bhante saṇsāre saṇsarantena kabalīṇkārahāro¹⁵ na laddhapubbo,¹⁶ tumbhakaṇ vā mayhaṇ vā jīvitantarāyaṇ na jānāmi, desetha¹⁷ me¹⁸ dhammaṇ' ti. Satthā dutiyaṇ pi paṭikkhipi yeva. Evaṇ kir' assa ahosi : 'imassa maṇ diṭṭhakālato paṭṭhāya sakalasārīraṇ pītiyā nirantaraṇ ajjhotthaṭaṇ¹⁹ hoti, balavapītiwego²⁰ dhammaṇ sutvāpi²¹ na sakkhissati paṭivijjhituṇ majjhattupekkhāya²²

¹ C. svāhaṇ.³ B. °ttha. B. °tha.⁵ B. °itvā.⁷ B¹. a. vegena pakkhanditvā.⁸ B¹. disvā va. S. a. va.¹⁰ K. °iyaṇ.¹¹ K. B. °mo sa°. (K. Buddho).¹² C. C^a. antarā°.¹⁴ K. B. 'mhi. Ud. 'mhā.¹⁵ K. kavalikāhāro. B. kabalik°.¹⁶ K. B. al°. K. om. na.¹⁸ C. C^a. a. va.²⁰ K. S. °vā pī°.²² B¹. °tth°.² K. āgato 'si.⁴ S. tava.⁶ C. C^a. °tī.⁹ B¹. °essatī.¹³ K. a. me.¹⁷ B. desetu.¹⁹ K. °ttharitaṇ.²¹ C. C^a. om. pi.

tāva tiṭṭhatu¹ ekaratten' eva vīsaṇyojanasataṇ² maggaṇ āgatattā daratho pi 'ssa balavā, so pi tāva paṭippassambhatū' ti tasmā dvikkhattuṇ paṭikkhipitvā tatiyaṇ yācito³ antaravīthiyaṇ t̥hito va 'tasmā ti ha te Bāhiya evaṇ sikkhitabbaṇ:⁴ diṭṭhe diṭṭhamattaṇ bhavissatī' ti-ādinā nayena dhammaṇ desesi.⁵ So Satthu dhammaṇ suṇanto yeva sabbāsave⁶ khepetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṇ pāpuni. Tāvad eva⁷ Bhagavantaṇ pabbajjaṇ yāci,⁸ 'paripunnā te pattacivaraṇ' ti ca puttā, 'na paripunnā' ti āha. Atha naṇ Satthā 'tena hi pattacivaraṇ pariyesā'¹⁰ ti. vatvā¹¹ pakkāmi. 'So kira vīsativassasahassāni samāṇadhammaṇ karonto "bhikkhūnā¹² nāma attano¹³ paccaye labhitvā aññaṇ anoloketvā sayam eva paribhuñjitū vattatī" ti ekabhikkhussa¹⁴ pi pattena vā cīvarena vā saṅghaṇ nākāsi¹⁵ ten' assa iddhimaya-pattacivaraṇ na uppajjissatī'¹⁶ ti nātvā ehibbhikkhubhāvena pabbajjaṇ na adāsi. Taṇ pi¹⁷ pattacivaraṇ pariyesamānam¹⁸ eva ekā yakkhinī dhenurūpena¹⁹ āgantvā vāmaūrumhi²⁰ paharitvā jivitakkhayaṇ pāpesi. Satthā²¹ piṇḍāya caritvā katabhattakicco sambahulehi bhikkhūhisaddhiṇ nikkhanto²²

¹ K. °ti.² B. °satikaṇ.³ K. a. Satthā.⁴ B. a. ti. K. a. ti āha diṭṭhe dhamme ca yo patto yo patto samparāyiko attābhisamayo ciro paṇḍito ti vuccatī.⁵ Cf. Ud. i. 10.⁶ K. a. taṇ.⁷ C. C^a. a. vacanaṇ. B. a. ca pana. S. a. ca naṇ.⁸ K. a. bhante.⁹ B. om.¹⁰ K. B¹. pariyesāhi. B. °yesāhi.¹¹ K. a. so Bhagavantaṇ vanditvā.¹² B. bhikkhu.¹³ B. °nā.¹⁴ K. ekassa bhikkhuno. B. °ssāpi.¹⁵ B. na. a°.¹⁶ B. °jjatī.¹⁷ B. om.¹⁸ K. B¹. °sanaṇ caramānaṇ. B. a. caramānam.¹⁹ Manor. pubbaveriko amanusso ekissā tarunavacchāya gāviyā sarire adhimuccitvā.²⁰ S. uramhi. K. Bāhiyaṇ ūr°.²¹ K. a. pi.²² K. Manor. °manto.

Bāhiyassa sarīraṇ saṅkāraṭṭhāne patitaṇ disvā bhikkhū ānāpesi: ‘bhikkhave ekasmiṇ gehadvāre ṭhatvā¹ mañcakaṇ āharāpetvā imassa² sarīraṇ nagarato nīharitvā sañjhāpetvā thūpaṇ karothā’ ti. Bhikkhū tathā karimsu, katvā ca pana vihāraṇ gantvā³ Satthāraṇ upasaṅkamitvā attanā⁴ katakiccaṇ ārocetvā tassa abhisamparāyaṇ pucchiṇsu. Atha nesaṇ Bhagavā tassa parinibbutabhāvaṇ ācikkhitvā ‘etaḍ aggaṇ bhikkhave mama sāvakānaṇ bhikkhūnaṇ⁵ khippa-bhiññānaṇ yad idaṇ Bāhiyo Dārucīriyo⁶ ti etaḍagge⁷ ṭhapesi. Atha naṇ bhikkhū pucchiṇsu ‘bhante tumhe “Bāhiyo Dārucīriyo⁸ arahattaṇ patto” ti vadatha,⁹ kadā so arahattaṇ patto’ ti. ‘Mama dhammaṇ sutakāle bhikkhave’ ti. ‘Kadā pan’ assa tumhehi dhammo kathito’ ti. ‘Piṇḍāya carantena¹⁰ antaravīthiyaṇ ṭhatvā’ ti. ‘Kiṇ¹¹ appamattako hi bhante tumhehi antaravīthiyaṇ ṭhatvā kathita-dhammo, kathaṇ so tāvattakena visesaṇ nibbattesī’ ti. Atha ne¹² Satthā ‘kiṇ bhikkhave mama dhammaṇ appaṇ vā bahuṇ vā ti mā minatha,¹³ anekāni pi hi¹⁴ gāthā-sahassāni¹⁵ na seyyo, atthanissitaṇ pana ekam pi gāthā-padaṇ seyyo’ ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha:

101. ‘Sahassam api ce gāthā anattapadasaṇhitā¹⁶
ekaṇ gāthāpadaṇ seyyo yaṇ sutvā upasam-
matī’ ti.

¹ K. ṭhataṇ.

² K. idaṇ. S. B. imaṇ.

³ K. gatā.

⁴ B. °no.

⁵ C. C^a. om.

⁶ B¹. °iko.

⁷ K. a. taṇ.

⁸ B. om. B¹. °iko.

⁹ S. B¹. °etha.

¹⁰ K. B. °nto. K. a. bhikkhave.

¹¹ K. om.

¹² K. om.

¹³ S. cintayittha. K. B. pamānaṇ gahaṭtha. B¹. pamā-
naṇ mā mañittha.

¹⁴ K. om.

¹⁵ K. a. anattāni. B. a. anattanissitāni. S. anattas-
aṇhitāni *after* mi°.

¹⁶ K. B¹. °saññitā.

Tattha ekaṇ gāthāpadaṇ seyyo¹ ti, 'appamādo amatapadaṇ² . . . pe³ . . . yathā matā' ti, evarūpā ekā⁴ gāthā pi seyyo ti attho, sesaṇ⁵ purimanayen' eva veditabbaṇ.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇisū ti.⁶

Dārucīriyattherassa⁷ vatthu.

3. KUṆḌALAKESITTHERIVATTHU.*

Yo ca gāthāsataṇ bhāse ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane⁸ viharanto Kuṇḍalakesiṇ⁹ ārabba kathesi.

Rājaghe kira¹⁰ ekā seṭṭhidhītā soḷasavassuddesikā abhirūpā ahosi dassaniyā,¹¹ tasmiṇ ca vaye tthitā nāriyo purisajjhā-saya honti purisalolā. Atha nam mātāpitaro sattabhūma-kassa¹² pāsādassa uparimatale¹³ sirigabbhe¹⁴ vāsesuṇ,¹⁵ ekam ev' assā dāsiṇ paricārikaṇ akaṇsu.¹⁶ Ath' ekaṇ kula-puttaṇ corakammaṇ karontaṇ¹⁷ gahetvā pacchābāhaṇ¹⁸ bandhitvā catukke catukke¹⁹ kasāhi paharitvā²⁰ āghā-tanaṇ²¹ nayiṇsu. Seṭṭhidhītā mahājanasaddaṇ²² sutvā 'kin nu kho etan' ti pāsādātale tthatvā²³ olokentī taṇ disvā

¹ K. B. F. *om.*

² K. B. amataṇ padan.

³ K. B. la. Dh. *vs.* 21.

⁴ B. *om.*

⁵ B. tesan.

⁶ K. *om.*

⁷ K. °aka°. B. Bāhiyadārucīriyatherava°, and a. dutiyaṇ.

* Cf. F. J., III. 435 *fol.*

⁸ K. Jetta°.

⁹ K. a. itthiṇ.

¹⁰ K. kir'.

¹¹ B. a. pāsādikā.

¹² K. B. B¹. °ik°.

¹³ K. uparitale.

¹⁴ K. pāsādaga°.

¹⁵ K. vassāpesuṇ. B¹. vāresuṇ.

¹⁶ K. B. B¹. adaṇsu.

¹⁷ K. a. janā taṇ.

¹⁸ K. °huṇ.

¹⁹ C. C^a. °ehi, *om.* one.

²⁰ B¹. °etvā. C. pariha°.

²¹ K. °ṭanaṇ.

²² K. B. °nassa sa°.

²³ K. tthitā.

paṭibaddhacittā hutvā taṇ paṭthayamānā āhāraṇ paṭikkhipitvā mañcake nipajji. Atha naṇ mātā pucchi: 'kiṇ idaṇ amma' ti. 'Sace¹ etaṇ "coro" ti² gahetvā nīyamānaṇ purisaṇ³ labhissāmi jīvissāmi, no ce⁴ labhissāmi⁵ jīvitaṇ me natthi, idh' eva marissāmi' ti. 'Amma mā evaṇ kari, amhākaṇ jātiyā ca gottena ca⁶ bhogena ca⁷ sadisaṇ⁸ aññaṇ sāmikaṇ⁹ labhissasi' ti.¹⁰ 'Mayhaṇ aññaena kiccaṇ¹¹ natthi, imaṇ alabhamānā marissāmi' ti. Mātā dhītaṇ saññāpetuṇ asakkonti pituno ārocesi. So pi taṇ saññāpetuṇ asakkonto 'kiṇ sakkā kātun' ti cintetvā naṇ coraṇ gahetvā¹² gacchantaṇ rājapurisaṇ sahaṇṇaṇ pesesi: 'imaṇ gahetvā etaṇ purisaṇ mayhaṇ dehi' ti. So 'sādhū' ti kahāpaṇe gahetvā taṇ muñcitvā aññaṇ māretvā 'mārīto deva coro' ti rañño ārocesi. Setṭhī pi¹³ tassa dhītaṇ adāsi. Sā tato paṭṭhāya¹⁴ 'sāmikaṇ ārādhessāmi' ti sabbābharaṇapaṭimaṇḍitā sayam eva tassa yāguādīni saṇvidahati. Coro kaṭipāhaccayena cintesi: 'kadā nu kho imaṇ māretvā etissā ābharaṇāni gahetvā ekasmiṇ surāgehe¹⁵ vikkinitvā khādituṇ labhissāmi' ti, so 'atth' eso upāyo' ti cintetvā āhāraṇ paṭikkhipitvā mañcake nipajji. Atha naṇ sā¹⁶ upasaṇkamitvā 'kiṇ¹⁷ sāmi rujaṭi'¹⁸ ti pucchi.¹⁹ 'Na kiñci²⁰ bhadde' ti.²¹ 'Kacci pana me mātāpitāro tuyhaṇ kuḍḍhā' ti.²² 'Na kujjhanti bhadde' ti. Atha naṇ 'kin nām' etaṇ' ti. 'Bhadde ahaṇ taṇ divasaṇ bandhitvā

¹ B. sac'.² K. om.³ K. om.⁴ K. om.⁵ B. B¹. samānajatikaṇ. K. a. after aññaṇ.⁶ K. a. tāya evaṇ vutte.⁷ B. gāhāp°.⁸ K. pi. utṭhāya.⁹ C. C°. om.¹⁰ K. rujjh°.¹¹ B. a. me.¹² K. a. so.¹³ K. S. coraṇ.¹⁴ K. a. na.¹⁵ K. B. om. go° ca.¹⁶ B. a. ekaṇ.¹⁷ B. a. kiñci.¹⁸ K. a. taṇ ādāya.¹⁹ B¹. surāpāna°.²⁰ K. kin te.²¹ K. a. so.²² K. a. sā sāmi.

niyamāno corapapāte¹ adhivatthāya devatāya balikammaṃ paṭisunitvā jīvitaṃ paṭilabhiṃ² tvam pi³ mayā tassā evānu-bhāvena⁴ laddhā, “taṃ me⁵ devatāya balikammaṃ ṭhitaṃ”⁶ ti cintemi bhadde’ ti. ‘Sāmi mā cintayi, karissāmi bali-kammaṃ, vadehi ken’⁷ attho’ ti.⁸ ‘Appodokamadhu-pāyāsena ca lājapañcamakapupphehi⁹ cā’ ti. ‘Sādhu sāmi ahaṃ paṭiyādessāmī’ ti sā sabbaṃ balikammaṃ paṭiyādetvā ‘ehi sāmi gacchāmā’ ti āha. ‘Tena hi bhadde tava ñātaka nivattetvā¹⁰ mahagghāni vatthābharanāni gahetvā attānaṃ alaṅkarohi hasantā kilantā sukhaṃ gamissāmā’ ti. Sā tathā akāsi. Atha naṃ¹¹ pabbatapādaṃ gatakāle āha: ‘bhadde ito paraṃ ubho¹² janā gamissāma,¹³ sesajanaṃ yānakena saddhiṃ nivattetvā¹⁴ balikammabhājanaṃ¹⁵ sayāṃ ukkhipitvā ganhāhī’ ti. Sā tathā akāsi. Coro taṃ gahetvā corapapātapabbataṃ¹⁶ abhiruhi.¹⁷ Tassa hi ekena passena manussā abhiruhanti,¹⁸ ekaṃ passaṃ chinnaṭaṭaṃ,¹⁹ pabbata-matthake²⁰ ṭhitā tena²¹ passena core pātenti,²² te khaṇḍā-khaṇḍaṃ hutvā bhūmiyaṃ patanti, tasmā ‘corapapāto’ ti vuccati. Sā tassa pabbatassa matthake ṭhatvā ‘bali-kammaṃ te sāmi karohī’ ti āha, so tunhī ahosi. Puna

¹ K. B¹. corappa°.² B. la°. K. labhitvā.³ K. om. tvam pi.⁴ B. eva ā°. K. devaṃ anu°.⁵ B. om.⁶ K. B. B¹. ṭhapitaṃ.⁷ K. kena.⁸ K. a. so.⁹ K. S. lājā°. K. °pañcamissaka°. B. °pañcamakusumapu°.¹⁰ C. C^a. °itvā.¹¹ K. a. so.¹² K. a. ca. B. a. va.¹³ B. a. ti.¹⁴ B. °ttāpetvā. K. a. tvaṃ.¹⁵ C. C^a. °kammaṃ bhā°.¹⁶ B¹. corapappatamattakaṃ.¹⁷ K. °ruyhi.¹⁸ K. °ruyhanti.¹⁹ B¹. bhinnapapādaṃ. B. chinnaṭaṭaṃ, and a. tattha.

K. a. upari.

²⁰ K. °ka°.²¹ C. C^a. ekena, lege etena?²² K. papātenti.

tāya 'kasmā sāmi tunhībhūto 'sī' ti¹ vutte² taṇ āha :
 'na mayhaṇ bah³kammēna³ attho, vañcetvā pana taṇ ādāya
 āgato 'mhī' ti. 'Kinkāraṇā sāmi' ti. 'Taṇ māretvā tava
 ābharaṇaṇ gahe⁴tvā palāyanatthāyā' ti.⁴ Sā maraṇabhaya-
 tajjitā āha : 'sāmi ahañ ca ābharaṇāni ca me⁵ tava santakān'
 eva, kasmā⁶ evaṇ vadesī' ti. So⁷ 'mā evaṇ karohī' ti
 punappuna⁸ yāciyamāno pi 'māremi⁹ evā' ti āha. 'Evaṇ
 sante kin te mama maraṇena kammaṇ,¹⁰ imāni ābharaṇāni¹¹
 gahe¹²tvā mayhaṇ jīvitaṇ dehi,¹² ito paṭṭhāya maṇ "mātā"¹³
 ti dhārehi, dāsī vā te hutvā kammaṇ¹⁴ karissāmi' ti vatvā
 imaṇ gātham āha :

'Ime suvaṇṇakeyūrā¹⁵ sabbe veḷuriyāmayā¹⁶
 sabbañ ca¹⁷ gaṇha bhaddan te mamaṇ¹⁸ dāsīñ ca
 sāvayā¹⁹ ti.

Taṇ sutvā coro 'evaṇ kathetvā gantvā mātāpitunnaṇ²⁰
 ācikkhissasi,²¹ māressāmi yeva, mā bālhaparidevanaṇ²²
 paridevī²³ ti vatvā imaṇ gātham āha :

'Mā bālhaṇ²⁴ paridevesi khippaṇ bandhāhi bhaṇḍakaṇ²⁵
 na tuyhaṇ jīvitaṇ atthi sabbaṇ gaṇhāmi bhaṇḍakan' ti.

¹ C. C^a. tunhī ti.

² K. a. so.

³ B. °n'.

⁴ K. a. taṇ sutvā.

⁵ B. S. om.

⁶ K. a. mama.

⁷ K. a. pi tāya. B. sā.

⁸ K. °naṇ.

⁹ B¹. °essāmi. B. māreti.

¹⁰ B. om.

¹¹ K. bha°.

¹² B. a. ti.

¹³ B. imaṇ matā. K. matā.

¹⁴ K. hatthaka°.

¹⁵ K. B. °kāyūrā.

¹⁶ K. vedūriyā°.

¹⁷ K. kho.

¹⁸ K. mama.

¹⁹ B. sādha^{yā}. F. J., III. 437 has :

'Idaṇ suvaṇṇakāyūraṇ muttā veḷuriyā bahū
 sabbaṇ harassu bhaddaṇ te mañ ca dāsīti sāvayā' ti.

²⁰ K. °ūnaṇ.

²¹ C. °ssāmi.

²² C. C^a. bāla°. S. balava°. K. B. bālhaṇ (K. °lh°) pa°.

K. °vaṇ.

²³ B. °asī.

²⁴ C. C^a. S. bāle. J. bahuṇ, v. l. bālhaṇ. Cf. F. J., VI.

81, l. 10.

²⁵ S. B. °ikaṇ.

Sā cintesi 'aho idaṇ¹ kammaṇ bhāriyaṇ, paññā nāma na pacitvā khādanatthāya katā² atha kho vicāranatthāya katā,³ jānissāmi 'ssa kattabban' ti. Atha nam⁴ āha: 'sāmi yadā tvaṇ⁵ "coro" ti gahetvā niyyāsi,⁶ tadāhaṇ mātāpitunnaṇ ācikkhiṇ,⁷ te sahaṣsaṇ viassaṇ jetvā tvaṇ⁸ ānāpetvā⁹ gehe kariṇsu, tato paṭṭhāya ahaṇ tuyhaṇ upa-kārikā,¹⁰ ajja me sudiṭṭhaṇ¹¹ katvā tvaṇ¹² attānaṇ¹³ vandituṇ dehi' ti. So 'sādhū¹⁴ bhadde' ti¹⁵ sudiṭṭhaṇ katvā 'vandāhi'¹⁶ ti vatvā pabbatante¹⁷ aṭṭhāsi. Atha naṇ sa tikkhattuṇ padakkhiṇaṇ katvā catūsu ṭhānesu vanditvā 'sāmi idan te¹⁸ pacchimadassanaṇ, idāni tuyhaṇ vā mama dassanaṇ mayhaṇ vā tava dassanaṇ natthi' ti purato ca pacchato ca āliṅgitvā pamattaṇ¹⁹ hutvā pabbatante²⁰ ṭhitaṇ piṭṭhipasse ṭhatvā ekena hatthena khandhe gahetvā ekena hatthena²¹ piṭṭhikacchāya²² gahetvā pabbatapapāte khipi. So pabbatakucchiyaṇ paṭihato khaṇḍākhaṇḍikaṇ²³ hutvā bhūmiyaṇ pati.²⁴ Corapapātamatthake adhiyatthā devatā tesā dvinnam pi²⁵ kiriyaṇ disvā tassā itthiyā sādhu-kāraṇ datvā imaṇ gātham āha:

'Na so²⁶ sabbesu ṭhānesu puriso hoti paṇḍito
itthi pi paṇḍitā hoti tattha tattha vicakkhaṇā'²⁷ ti.

¹ B. imaṇ. K. vata.

² C^a. (C. *first*) kathā.

³ B. taṇ.

⁴ C. C^a. °itvā.

⁵ K. āharāpetvā.

⁶ C. C^a. suduṭṭhaṇ, so *infra*.

⁷ K. a. tava.

⁸ K. B. om.

⁹ B¹. °tantare.

¹⁰ S. °ttā.

¹¹ K. B. om.

¹² C. °ṇḍikaṇsaṇ. C^a. °ṇḍiyakaṇsaṇ. J. cunṇavicunṇaṇ.

¹³ K. °ati.

¹⁴ J. hi.

¹⁵ C^a. kathā.

¹⁶ K. a. sā.

¹⁷ K. B¹. niyāsi.

¹⁸ K. B. taṇ.

¹⁹ K. °akā.

²⁰ B. om.

²¹ C. C^a. a. ti.

²² K. °hi man.

²³ K. B. B¹. idaṇ me.

²⁴ B¹. °tantare.

²⁵ K. °yaṇ.

²⁶ K. om.

²⁷ F. J. III. 438.

Sāpi coraṇ papāte¹ khipitvā² cintesi: 'sacāhaṇ³ gehaṇ gamissāmi "sāmiko te kuhin" ti pucchissanti,⁴ sacāhaṇ evaṇ puṭṭhā⁵ "mārīto me" ti vakkhāmi, "dubbinīte sahaṇsaṇ datvā taṇ⁶ ānāpetvā⁷ idāni taṇ⁸ māresi" ti⁹ mukhasattīhi¹⁰ vijjhissanti, "ābharaṇatthāya so maṇ¹¹ māretukāmo ahoṣi" ti vutte pi na saddahissanti,¹² alam¹³ me gehenā' ti tatth' eva ābharaṇāni¹⁴ chaḍḍetvā araṇṇaṇ pavisitvā anupubbena vicarantī ekaṇ paribbājakānaṇ¹⁵ assamaṇ patvā vanditvā¹⁶ 'mayhaṇ bhante¹⁷ tumhākaṇ santike pabbajjaṇ dethā' ti āha. Atha naṇ te¹⁸ pabbājesuṇ.¹⁹ Sā pabbajitvā va²⁰ pucchi: 'bhante tumhākaṇ pabbajjāya kiṇ uttaman' ti. 'Bhadde dasasu vā kasinesu kammaṇ²¹ katvā jhānaṇ nibbattetabbaṇ²² vādasahaṇsaṇ vā uggaṇhitabbaṇ, ayaṇ amhākaṇ pabbajjāya uttamatto' ti. 'Jhānaṇ tāva nibbattetuṇ ahaṇ na sakkhissāmi, vādasahaṇsaṇ pana²³ uggaṇhissāmi ayyā' ti. Atha naṇ²⁴ te vādasahaṇsaṇ uggaṇhāpetvā²⁵ 'uggahitaṇ²⁶ te²⁷ sippaṇ, idāni tvaṇ Jambudīpatale vicaritvā attanā saddhiṇ paṇhaṇ kathetuṇ samatthaṇ²⁸ olokehi' ti tassā hatthe jambu-

¹ K. corappapāte taṇ.

³ K. a. puna.

⁴ C. C^a. pucchanti.

⁵ K. om.

⁷ B. āharāpetvā.

⁹ K. B. a. maṇ.

¹¹ B. om. K. maṇ so.

¹³ B. °ṇ.

¹⁵ K. B. °ik°. C. C^a. ekassa °kassa.

¹⁶ B. om.

¹⁸ B. om.

²⁰ S. om. K. ca tāsaṇ.

²¹ K. B. parikammaṇ.

²² C. C^a. a. vā.

²⁴ B. taṇ.

²⁶ K. uggaṇhi.

²⁸ B. °tthe.

² B¹. °āpetvā.

⁶ K. om.

⁸ K. B. naṇ.

¹⁰ C^a. mukhīna°.

¹² K. °hanti.

¹⁴ B. evābh°.

¹⁷ K. om.

¹⁹ B. °etvā.

²³ K. om.

²⁵ K. B. a. āhaṇsu.

²⁷ K. bhadde.

sākhaṇ¹ datvā uyyojesuṇ : 'gaccha bhadde sace koci² gihi-bhūto tayā saddhiṇ pañhaṇ kathetuṇ sakkoti tass' eva pādaparicārikā bhava,³ sace pabbajito sakkoti tassa⁴ santike pabbajāhī' ti. Sā nāmena Jambuparibbājikā nāma hutvā tato nikkhamitvā diṭṭhe⁵ diṭṭhe pañhaṇ pucchanti vicarati. Tāya saddhiṇ kathetuṇ samattho nāma na hoti,⁶ 'ito Jambuparibbājikā āgacchatī' ti sutvā va⁷ manussā palāyanti. Sā gāmaṇ vā nigamaṇ vā bhikkhāya pavisanti gāmadvāre vālikārāsiṇ⁸ katvā tattha⁹ jambusākhaṇ ṭhapetvā 'mayā saddhiṇ kathetuṇ samattho jambusākhaṇ maddatū' ti vatvā gāmaṇ pavisati.¹⁰ Taṇ ṭhānaṇ¹¹ upasaṅkमितuṇ samattho nāma na hoti. Sāpi milātāya jambusākhāya¹² aññaṇ sākhaṇ¹³ gaṇhāti, iminā nīhārena¹⁴ caranti¹⁵ Sāvatthiṇ¹⁶ patvā¹⁷ gāmadvāre sākhaṇ¹⁸ ṭhapetvā vuttaniyāmen¹⁹ eva vatvā²⁰ bhikkhāya pāvisi, sambahulā dārakā sākhaṇ parivāretvā atṭhaṇsu.²¹ Sāriputtatthero piṇḍāya caritvā katabhattakicco nagarā nikkhamanto²² te dārake sākhaṇ parivāretvā ṭhite disvā 'kiṇ idan'²³ ti pucchi. Dārakā therassa taṇ pavattiṇ ācikkhiṇsu. 'Tena hi dārakā imaṇ sākhaṇ maddathā' ti. 'Bhāyāma²⁴ bhante'

¹ Cf. F. J. III. 1-2. Rh. D., 'Buddhist India,' p. 248.

² B. om.

³ K. bhavāhi.

⁴ K. tass' eva.

⁵ K. S. diṭṭha°.

⁶ K. B. S. nāhosi, so *infra*.

⁷ K. om.

⁸ K. bālukā°, corr. °kāya. S. °ukā°. B. °uka°.

⁹ B. tatth' eva.

¹⁰ B. pāvisi.

¹¹ K. koci.

¹² B. sākāya.

¹³ B. jambus°.

¹⁴ C. nīharantena. B¹. niyāmena.

¹⁵ K. B. vic°.

¹⁶ K. °iyaṇ.

¹⁷ K. a. yāva.

¹⁸ B. jambus°, so *infra*.

¹⁹ K. B. B¹. °nāyena.

²⁰ B¹. gantvā.

²¹ K. B. a. tadā.

²² B. nikkhanto.

²³ K. kidan.

²⁴ K. a. mayāṇ.

ti.¹ 'Ahaṇ pañhaṇ kathessāmi, maddatha tumhe'² ti³
 therassa vacanena jātussāhā⁴ tathā katvā nadantā⁵ rajaṇ⁶
 ukkhipiṇsu.⁷ Paribbājikā āgantvā te paribhāsivā⁸ 'tum-
 hehi saddhiṇ mama⁹ pañhapucchanakiccaṇ¹⁰ natthi, kissa¹¹
 me sākhaṇ madditthā'¹² ti āha.¹³ 'Ayyen'ambā¹⁴ maddā-
 pitā'¹⁵ ti. 'Bhante tumhehi me¹⁶ sākha maddāpitā' ti
 āha. 'Āma bhaginī' ti. 'Tena hi mayā saddhiṇ pañhaṇ
 kathethā' ti. 'Sādhu kathessāmi' ti. Sā vaddhāmana-
 kacchāyāya pañhaṇ pucchituṇ therassa santikaṇ agamāsi.
 Sakalanagaraṇ saṅkhubhi 'dvinnaṇ paṇḍitānaṇ kathaṇ
 sossāmā'¹⁷ ti nāgarā tāya saddhiṇ yeva gantvā therāṇ
 vanditvā ekamante nisīdiṇsu. Paribbājikā therāṇ āha:
 'bhante pucchāmi¹⁸ pañhaṇ' ti. 'Puccha¹⁹ bhaginī' ti.
 Sā vādasahassaṇ pucchi, pucchitaṇ²⁰ pucchitaṇ thero
 vissajjesi.²¹ Atha naṇ²² āha: 'ettakā eva²³ te pañhā,²⁴
 aññe pi atthi' ti. 'Ettakā eva bhante' ti.²⁵ 'Tayā²⁶
 bahū pañhā puṭṭhā, mayaṇ²⁷ pi ekaṇ²⁸ pucchāma,²⁹ vissaj-
 jissasi³⁰ no' ti.³¹ 'Pucchatha bhante'³² ti. Thero 'ekaṇ

¹ B¹. *a.* mā bhāyatha.

² C. C^a. *a.* hi.

³ K. B. *a.* te.

⁴ B. sañjāt°.

⁵ K. B. B¹. maddantā.

⁶ B. B¹. jambusākhaṇ.

⁷ B¹. khi°.

⁸ B. B¹. °etvā.

⁹ B¹. mayhaṇ.

¹⁰ B. pañhena ki°. K. B¹. pañhaki°.

¹¹ K. B. S. kasmā.

¹² K. B. B¹. maddathā.

¹³ K. *a.* amma.

¹⁴ S. amhehi. K. *om.*

¹⁵ K. *a.* āhaṇsu. Sā therāṇ pucchi.

¹⁶ B. *om.*

¹⁷ B. B¹. suṇissāmā.

¹⁸ K. *a.* te.

¹⁹ B¹. pucchi.

²⁰ S. °ita°.

²¹ K. °eti.

²² K. B. *a.* thero.

²³ K. *a.* bhadde.

²⁴ C. C^a. *a.* ti.

²⁵ K. *a.* thero.

²⁶ K. *a.* ca.

²⁷ B¹. ahaṇ.

²⁸ B¹. taṇ.

²⁹ B¹. °mi.

³⁰ C. C^a. °essati. K. B¹. visajjesi.

³¹ K. *a.* jānamānā vissajjessāmi. B. *a.* etarahi jān°
 °issāmi.

³² B¹. *a.* jānamānā °issāmi.

nāma kin¹ ti pañhaṇ pucchi. Sā 'evaṇ nāma me² vissajjettabban'³ ti ajānantī 'kiṇ nām' etaṇ bhante' ti pucchi. 'Buddhapañhaṇ'⁴ nāma bhaginī' ti. 'Mayham pi taṇ detha'⁵ bhante' ti. 'Sace mādisā bhavissasi dassāmī' ti. 'Tena hi maṇ pabbājethā' ti. Thero bhikkhunīnam ācikkhitvā pabbājāpesi,⁶ sā pabbajitvā laddhūpasampadā Kuṇḍalakesittherī nāma hutvā katipāhaccayena⁷ saha patisambhidāhi arahattaṇ pāpuṇi.⁸

Dhammasabhāyaṇ kathaṇ samuṭṭhāpesuṇ : 'Kuṇḍalakesittheriyā dhammasavanañ ca⁹ bahuṇ natthi pabbajjitakiccañ ca 'ssā¹⁰ matthakaṇ pattaṇ, ekena ca¹¹ corena saddhiṇ mahāsaṅgāmaṇ katvā jinitvā āgatā'¹² ti. Satthā¹³ āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāyā nāmā' ti vutte, 'kiṇ¹⁴ bhikkhave mayā desitaṇ¹⁵ dhammaṇ appaṇ vā bahuṇ vā ti mā minatha,¹⁶ anattakaṇ padasatam¹⁷ pi seyyo na hoti, dhammapadam pana ekam pi seyyo va, avasesacore jinantassa ca¹⁸ jayo¹⁹ nāma na hoti, ajjhattikakilesacore jinantass' eva pana jayo¹⁹ nāma hoti' ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imā gāthā abhāsi :²⁰

102. 'Yo ca gāthā sataṇ bhāse anattapadasaṇhitā²¹
ekaṇ dhammapadaṇ seyyo yaṇ sutvā upasammati.

¹ Paritta, § 3.

² K. B. nām' esa.

³ K. B. °bbo (K. vissajji°).

⁴ K. °manto. B. B¹. pañho.

⁵ B¹. vadetha.

⁶ K. °jjaṇ dāpesi.

⁷ B¹. °pāhen' eva. B. °yen' eva. S°. yena va.

⁸ K. B. a. bhikkhū.

⁹ K. om.

¹⁰ B. om. ca 'ssā.

¹¹ K. B. kira. S. a. kira.

¹² B¹. āgantvā kira.

¹³ B¹. Satthā . . . la . . . vutte.

¹⁴ B. om.

¹⁵ B. °ita°.

¹⁶ B¹. pamānathaṇ. K. B. pamāṇaṇ mā gaṇhatha.

¹⁷ C. C^a. S. anattapadasaṇhitaṇ. S. a. bahum.

¹⁸ B¹. °ss' eva pana.

¹⁹ K. rep.

²⁰ K. imaṇ gāthaṇ āha.

²¹ B. B¹. °saṇhitaṇ. K. °saṇhitā, so infra.

- ‘ 103. Yo sahaṣṣaṇ sahaṣṣena saṅgāme mānuse¹ jine
ekaṇ ca jeyya-m-attānaṇ² sa ve saṅgāmajuttamo³
ti.
-

Tattha gāthā satan ti yo ca puggalo sataparicchedā bahū pi gāthā bhāseyyā ti attho. Anattapadasaṅhitā ti ākāsaṇṇanādivasena anattakehi padehi saṅhitā. Dhammapadan ti atthasādhakaṇ khandhādipaṭisaṇyuttaṇ, ‘cattār’ imāni paribbājakā dhammapadāni, kāmāni cattārī?³ anabhijjhā paribbājakā⁴ dhammapadaṇ, avyāpādo⁵ paribbājakā⁶ dhammapadaṇ, sammāsati paribbājakā⁷ dhammapadaṇ, sammāsamādhi paribbājakā⁷ dhammapadan⁸ ti evaṇvuttesu catūsu dhammapadesu ekam pi dhammapadaṇ seyyo ti.⁹ Yo sahaṣṣaṇ sahaṣṣenā ti yo eko saṅgāmayodho sahaṣṣena gūṇitaṇ¹⁰ sahaṣṣaṇ mānuse ekasmiṇ saṅgāme jineyya dasa manussasatasaḥṣāni¹¹ jinitvā jayaṇ āhareyya ayam pi saṅgāmājito¹² uttamo¹³ nāma na hoti. Ekaṇ ca jeyya-m-attānan ti yo pana¹⁴ rattitṭhānadivātṭhānesu ajjhattikakammaṭṭhānaṇ¹⁵ sammasanto attano lobhādikilesajayena¹⁶ attānaṇ

¹ C. C^a. manusse.

² K. ekaṇ jineyya att^o, *so infra*.

³ C. C^a. a. na.

⁴ F. S. K. °ikā, *al.* B. °ika^o.

⁵ B. abyāpādo.

⁶ B. *om.*

⁷ K. B. *om.*

⁸ Aṅguttara II. 80, *with omissions from aggaññaṇ to viññūhi.*

⁹ K. *om.*

¹⁰ C. C^a. gaṇitaṇ. F. gaṇhitaṇ. K. gūṇitasatasah^o.

¹¹ K. manussasahasasata^o.

¹² B. °jinaṇ. S. °jitānaṇ. C. C^a. °jinṇaṇ.

¹³ B. a. pavaro.

¹⁴ B. *om.*

¹⁵ K. °ikaṇ ka^o.

¹⁶ F. mohādi^o. B. °kilesassa ja^o.

jineyya sa ve saṅgāmajuttamo ti¹ so saṅgāmajitānaṃ²
uttamo pavaro saṅgāmasāyodho ti.³

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇisū ti.⁴

Kuṇḍalakesittheriyā vatthu.⁵

4. ANATTHAPUCCHAKABRĀHMAṆAVATTHU.

Attā have jitaṇ⁶ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā
Jetavane viharanto anatthapucchakaṃ⁷ brāhmaṇaṃ ārabha
kathesi.

So kira brāhmaṇo 'kin nu kho Sammāsambuddho
attham eva jānāti udāhu anattham pi,⁸ pucchissāmi naṃ'
ti⁹ Satthāraṃ upasaṅkamitvā pucchi: 'bhante tumhe
attham eva jānātha¹⁰ maññe no anatthan' ti.¹¹ 'Atthañ
cāhaṃ brāhmaṇa jānāmi anatthañ cā'¹² ti. 'Tena hi¹³ me
anatthaṃ kathethā' ti.¹⁴ Ath' assa Satthā imaṃ gātham aha:

'Ussūraseyyaṃ ālasyaṃ caṇḍikkaṃ¹⁵ dīghasotthiyaṃ¹⁶
ekass' addhānagamaṇaṃ paradārūpasevanaṃ
etaṃ brāhmaṇa sevassu anatthaṃ te bhavissati' ti.

Taṃ sutvā brāhmaṇo sādhuḥkāram adāsi 'sādhu sādhu
gaṇācariya¹⁷ gaṇajetṭhaka,¹⁸ tumhe va atthañ ca jānātha

¹ C. C^a. om.

² K. °jinaṃ. B. °jinānaṃ. C. C^a. °jinnaṃ.

³ K. °maseyyo hoti.

⁴ K. om.

⁵ K. °riva°. B. °riyava°, and a. tatīyaṃ.

⁶ K. a. seyyo.

⁷ K. anatthaka°.

⁸ B. ti. K. a. jānāti.

⁹ K. a. cintetvā ekadivasañ.

¹⁰ K. jānattha.

¹¹ K. a. Bhagavā tassa vacanaṃ sutvā āha: bho.

¹² K. a. pi.

¹³ K. a. bhante.

¹⁴ K. a. āha.

¹⁵ K. candikaṃ.

¹⁶ B. °soṇḍiyaṃ.

¹⁷ K. °yaka.

¹⁸ C^a. °jetṭha.

anattañ¹ cā' ti. 'Evaṇ² brāhmaṇa anatthajānanako³
 nāma mayā sadiso⁴ natthi' ti. Ath' assa Satthā āsayañ⁵
 upadhāretvā⁶ 'brāhmaṇa kena kammena jīvasi' ti
 pucchitvā, 'jūtakammena⁷ bho Gotamā' ti, 'kim pana te
 jayo hoti,⁸ parājayo' ti,⁹ 'jayo¹⁰ hoti¹¹ parājayo pi' ti
 vutte, 'brāhmaṇa appamattako eso paraṇ jinantassa jayo
 nāma na seyyo, yo¹² pana kilesajayena attānaṇ jināti tassa
 jayo¹³ seyyo, na hi taṇ jayaṇ koci ajayaṇ¹⁴ kātuṇ sakkoti'
 ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imā gāthā
 abhāsi :

104. 'Attā have jitaṇ seyyo yā cāyaṇ itarā pajā
 attadantassa posassa niccaṇ saññatacārino.

105. 'N' eva devo na gandhabbo na Māro saha
 Brahmunā¹⁵
 jitaṇ apajitaṇ¹⁶ kayirā¹⁷ tathārūpassa jan-
 tuno' ti.

Tattha have ti nipātamatto,¹⁸ jitaṇ ti liṅgavipallāso,
 attano kilesajayena attā jito¹⁹ seṭṭho²⁰ ti attho.²¹ Yā
 cāyaṇ itarā pajā ti yā panāyaṇ avasesā pajā²² jūtena

¹ C. C^a. reverse atth^o and anatt^o.

² B. S. a. kho.

³ K. B. atthānattha^o.

⁴ K. a. loke.

⁵ K. B. ajjhāsayañ.

⁶ B¹. upaṭṭh^o.

⁷ C. C^a. dūta^o.

⁸ K. B. a. udāhu.

⁹ K. a. bho Gotama kadāci.

¹⁰ B. a. pi ca.

¹¹ K. pi.

¹² B. a. ca.

¹³ B. jeyyo.

¹⁴ B. apajayaṇ. B¹. avijayaṇ. K. parājayaṇ. S. ava-
 jayaṇ.

¹⁵ K. Brahmano.

¹⁶ K. ajitaṇ.

¹⁷ B. kariyā.

¹⁸ K. B. nipāto. S. mattaṇ.

¹⁹ F. corr. attānaṇ jināti. S. a. tato.

²⁰ F. K. B. seyyo.

²¹ C. C^a. om.

²² F. om. ava^o pajā.

vā dhanaharaṇena vā saṅgāme¹ balābhibhavana² jītā³ bhaveyya⁴ taṇ jinantena⁵ yaṇ⁶ jitaṇ na taṇ⁷ seyyo ti attho; 'kasmā pana tad eva jitaṇ seyyo idaṇ na seyyo' ?⁸ ti, yasmā attadantassa . . . pe⁹ . . . tathārūpassa jantuno ti, idaṇ vuttaṇ hoti, yasmā hi yvāyaṇ¹⁰ nikkilesatāya¹¹ attadanto poso tassa attadantassa kāyādīhi¹² niccaṇ¹³ saññatācārino evarūpassa imehi kāyasaññamādīhi¹⁴ saññatassa jantuno devo vā gandhabbo vā Māro vā¹⁵ pana¹⁶ brahmunā vā¹⁷ saha utthahitvā¹⁸ 'aham assa jitaṇ apajitaṇ¹⁹ karissāmī' ti,²⁰ 'maggabhāvanāya parihīnakilese²¹ puna uppadesāmī' ti ghaṭento²² pi yathā dhanādīhi parājito pakkhantaro hutvā itarena²³ jitaṇ puna jinanto apajitaṇ kareyya evaṇ apajitaṇ kātuṇ n'eva sakkuneyyā' ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇisū ti.

Anatthapucchakabrāhmaṇassa vatthu.²⁴

¹ K. B. °mena vā.

² K. palobhabhāvena vā. B. dhanalābhibhāvena. F. valābhi°. *Read* jūte vā dh° sa° vā balābhi°?

³ B. jito.

⁴ K. °yyuṇ.

⁵ F. jitaṇ tena. B. jinaṇ tena. K. jitaṇ.

⁶ F. yā. K. n'eva.

⁷ F. taṇ, *om.* na. C. C°. K. *om.* na taṇ.

⁸ K. *om.* idaṇ na seyyo.

⁹ K. posassa. B. la.

¹⁰ F. yasvāyaṇ. C°. yuvāyaṇ. S. svāyaṇ.

¹¹ S. niklesatāya.

¹² K. a. niccaṇ saññatātāya.

¹³ F. nicca°.

¹⁴ B. °samācārādīhi.

¹⁵ F. na.

¹⁶ F. K. B. S. *om.*

¹⁷ F. *om.* S. ca.

¹⁸ C. C°. vu°.

¹⁹ K. ava°.

²⁰ F. C. C°. *om.*

²¹ F. pahīna°. K. B. pahīne ki°.

²² K. B. a. vāyamanto.

²³ F. itaro na.

²⁴ K. °navatthuṇ. B. °navatthu, *and* a. catutthaṇ.

5. SĀRIPUTTATTHERASSA MĀTULABRAHMAṆAVATTHU.

Māse māse¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Veļuvane viharanto Sāriputtattherassa mātulabrahmaṇaṇ arabbha kathesi.

Thero kira tassa santikaṇ gantvā āha: 'kin nu kho brāhmaṇa kiñcid eva kusalaṇ karosī' ti. 'Karomi bhante' ti.² 'Kiṇ karosī'³ ti. 'Māse māse saḥassapariccāgena dānaṇ dammi'⁴ ti. 'Kassa desī'⁵ ti. 'Nigaṇṭhānaṇ bhante' ti. 'Kiṇ patthayanto'⁶ ti. 'Brahmalokaṇ patthayanto'⁷ ti. 'Kiṇ pana⁸ brahmalokassa ayaṇ maggo' ti. 'Āma bhante' ti. 'Ko evam āhā' ti. 'Ācariyehi me kathitaṇ bhante'⁹ ti. 'N'eva¹⁰ tvaṇ brahmalokassa¹¹ maggaṇ¹² jānāsi n'eva¹³ ācariyā, Satthā va¹⁴ eko jānāti, ehi¹⁵ brahmalokassa te maggaṇ kathāpessāmi' ti taṇ ādāya¹⁶ Satthu santikaṇ gantvā¹⁷ 'bhante ayaṇ brāhmaṇo evam āhā' ti taṇ pavattiṇ ārocetvā, 'sādhu vat' assa brahmalokassa maggaṇ kathethā' ti. Satthā 'evaṇ kira brāhmaṇā' ti pucchitvā, 'āma bho Gotamā' ti ca¹⁸ vutte, 'brāhmaṇa tayā evaṇ¹⁹ dadamānena²⁰ vassasataṇ dinna-dānato pi muhuttamattaṇ pasannacittena²¹ mama sāva-

¹ K. *a.* saḥassenā.³ K. °si brāhmaṇā.⁵ C. C^a. dehī.⁷ K. B. bhante.⁹ K. *a.* brāhmaṇa.¹¹ K. °loka°.¹³ K. na pi te ācariyo jānāti. B. *a.* te.¹⁴ K. ca.¹⁶ B¹. attāya.¹⁷ B. B¹. ānetvā. K. netvā.¹⁸ K. B. *om.*¹⁹ B¹. *a.* aggi paricarantassa tava.²⁰ B¹. °no.²¹ B¹. *a.* aggipariccariyapatitāssa.² K. *a.* āha.⁴ B¹. damhi. K. demi.⁶ K. *a.* 'si brāhmaṇā.⁸ K. *om.*¹⁰ C. C^a. tena.¹² K. °maggassa.¹⁵ K. B. *a.* brāhmaṇa.

kassa¹ olokanāṃ vā kaṭacchubhikkhāmattaṃ² vā dānaṃ mahapphalataran' ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetva dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

106. 'Māse māse sahasseṇa yo yajetha sataṃ samaṃ
ekaṃ ca bhāvitattānaṃ³ muhuttam⁴ api pūjaye,
sā yeva pūjanā⁵ seyyo yaṃ ce vassasataṃ
hutaṃ' ti.

Tattha sahasseṇā ti sahasapariuccāgena, yo yajetha sataṃ samaṃ ti yo vassasataṃ māse māse sahasaṃ pariccajanto lokiyamahājanassa, dānaṃ dadeyya, ekaṃ ca bhāvitattānaṃ ti yo ca⁶ ekaṃ guṇavasena⁷ vaddhita-attānaṃ⁸ heṭṭhimakoṭiyā sotāpannaṃ uparimakotiya khinā-savaṃ gharadvāraṃ⁹ sampattaṃ kaṭacchubhikkhādāna-vasena vā¹⁰ yāpanamattaāhārādānavasena¹¹ vā thūla-sātakadānamattena vā pūjeyya¹² yaṃ itarena vassasataṃ hutaṃ tato sā yeva pūjanā seyyo¹³ seṭṭhā uttamā¹⁴ ti attho.

Desanāvasāne brāhmaṇo sotāpatti-phalaṃ patto, aññe pi bahū sotāpatti-phalādini pāpunisū ti.¹⁵

Sāriputtattherassa mātulabrāhmaṇassa vatthu.¹⁶

¹ B¹. a. vandanāṃ vā.

² K. °bhikkha°. K. B. °matta°, with vā after dānaṃ.

³ K. bha°.

⁴ K. mahuttaṃ.

⁵ K. pūjitā.

⁶ F. y'eva. B. pana for ca ekaṃ.

⁷ F. °se. B°. visesena.

⁸ F. namassita°. K. vuddhita°.

⁹ C. C°. B. °ra°.

¹⁰ B. om.

¹¹ S. om. °dāna°.

¹² K. pūjitā.

¹³ B. seyyā.

¹⁴ MSS. and edd. seṭṭho uttamo. F. corr. °ā °ā.

¹⁵ K. om.

¹⁶ K. simply Mātulabrāhmaṇavatthu. B. °ṇavatthu, and a. pañcamaṃ.

6. SĀRIPUTTATTHESSA BHĀGINEYYAVATTHU.

Yo ca vassasataṇ jantū ti imaṇ dhammadeśanaṇ
Satthā Veḷuvane viharanto Sāriputtattherassa bhāgineyyaṇ
ārabbha kathesi.

Tam pi hi thero upasaṅkamitvā āha :¹ 'kiñci² brāhmaṇa
kusalaṇ karosī' ti.³ 'Āma bhante'⁴ ti. 'Kiṇ karosī' ti.
'Māse māse ekaṇ⁵ pasuṇ⁶ vadhitvā⁷ aggiṇ pariharāmi'⁸ ti.
'Kimatthaṇ evaṇ karosī' ti.⁹ 'Brahmalokamaggo kir' eso'
ti. 'Ken' evaṇ kathitaṇ' ti. 'Ācariyehi bhante' ti.
'N'eva tvaṇ¹⁰ brahmalokassa¹¹ maggaṇ jānāsi na hi¹² te
ācariyā,¹³ ehi Satthu santikaṇ gamissāmā' ti taṇ Satthu
santikaṇ netvā taṇ pavattiṇ¹⁴ ārocetvā 'imassa bhante
brahmalokamaggaṇ kathethā' ti āha. Satthā 'brāhmaṇa¹⁵
evaṇ kirā' ti pucchitvā, 'evaṇ bho Gotamā' ti vutte,
'brāhmaṇa vassasatam pi¹⁶ evaṇ aggiṇ paricarantassa
tava¹⁷ aggiparicāriyā mama sāvakassa taṇ khaṇamattam
pi pūjaṇ¹⁸ na pāpupāti' ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā
dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

107. 'Yo ca vassasataṇ jantu aggiṇ¹⁹ paricare vane
ekaṇ ca bhāvitattānaṇ muhuttam²⁰ api pūjaye,
sā yeva pūjanā²¹ seyyo yaṇ ce vassasataṇ hutaṇ'
ti.

¹ S. om.³ C. C^a. S. a. pucchi.⁵ B. rep.⁷ B. B¹. K. ghāṭetvā (B. ghāt°).⁸ B. B¹. paricar°. K. °cāremi.⁹ K. a. bhante.¹¹ K. °loka°.¹³ K. °yo.¹⁵ K. B. S. om.¹⁷ B. om.¹⁸ K. B. pūjaṇ pi. C^a. pūjanaṇ.¹⁹ B. aggi.²¹ K. pūjitā.² K. B. kiṇ.⁴ K. a. karomi.⁶ K. pasuṇ.¹⁰ K. a. brāhmaṇa.¹² K. pi. B. nāpi.¹⁴ K. a. Satthu.¹⁶ K. om.²⁰ K. mahu°.

Tattha jaṇtū ti sattādhivacanam etaṇ, aggiṇ paricare vane ti nippapañcabhāvaṇṇatthānāya¹ vanaṇ pavisitvā pi² tattha aggiṇ paricareyya, sesaṇ purimasadisam³ evā ti.

Desanāvasāne so⁴ brāhmaṇo sotāpattiphalāṇ pāpuṇi,⁵ aññe pi bahū sotāpattiphalādāni pāpuṇisū ti.

Sāriputtattherassa bhāgineyyabrāhmaṇassa vatthu.⁶

7. SĀRIPUTTATTHERASSA SAHĀYAKABRĀHMAṆAVATTHU.

Yaṇ kiñci yiṭṭhaṇ vā⁷ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Veḷuvane viharanto Sāriputtattherassa sahāyaka-brāhmaṇaṇ⁸ ārabba kathesi.

Tam pi hi thero upasaṅkamitvā 'kiṇ⁹ brāhmaṇa kiñci kusalaṇ karosī' ti pucchi.¹⁰ 'Āma bhante'¹¹ ti. 'Kiṇ karosī'¹² ti. 'Yiṭṭhaṇ yāgaṇ¹³ yajāmī' ti. Tadā kira taṇ¹⁴ yāgaṇ mahāpariccāgena yajanti. Ito paraṇ thero¹⁵ purimanayen'¹⁶ eva pucchitvā taṇ¹⁷ Satthu santikaṇ netvā taṇ pavattiṇ ārocetvā 'imassa bhante brahmalokamaggaṇ¹⁸ kathethā' ti āha. Satthā 'brāhmaṇa evaṇ kirā'¹⁹ ti pucchitvā, 'āmā' ti vutte,²⁰ 'brāhmaṇa tayā saṇvaccharaṇ yiṭṭhayāgaṇ²¹ yajantena²² lokiyamahājanassa dinnadānaṇ

¹ C. nippha°. S. °ābhāvapa°. MSS. and edd. °aṇ pa°.

² K. S. om.

³ K. °samam.

⁴ K. B. om.

⁵ K. sampā°.

⁶ K. Bhāgineyyabrāhmaṇavatthuṇ. B. °eyyavatthu, and a. chaṭṭhaṇ.

⁷ °ṭṭhañ ca hutañ ca loke.

⁸ K. °yabr°.

⁹ K. om.

¹⁰ B. om.

¹¹ K. a kusalaṇ karomī.

¹² K. °si brāhmaṇā.

¹³ B. yiṭṭhabhāvaṇ. K. yiṭṭha°.

¹⁴ K. om.

¹⁵ B. pucchitvā taṇ Satthu, etc.

¹⁶ K. pur° th°.

¹⁷ C°. a. sutvā.

¹⁸ B. °ssa ma°.

¹⁹ K. kira hotī.

²⁰ B. 'evaṇ bho Gotamā' ti for 'āmā' ti vu°.

²¹ K. yāgaṇ.

²² K. °entena.

pasannena cittena mama sāvakānaṃ vandantānaṃ uppanna-
kusalacetanāya catubhāgamattam¹ pi nāgghatī² ti vatvā
anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

108. ‘Yaṃ kiñci yitṭhaṃ va hutaṃ va³ loke
saṃvaccharaṃ yajetha⁴ puññapekho⁵
sabbam pi taṃ na catubhāgam eti,
abhivādanā ujjugatesu seyyo⁶ ti.

Tattha yaṃ kiñci ti anavasesapariyādānavacanam⁶
etaṃ, yitṭhaṃ ti yebhuyyena⁷ maṅgalakiriyadivasesu⁸
dinnadānaṃ,⁹ hutaṃ ti abhisañkharitvā kataṃ pahuta-
dānaṃ¹⁰ c’eva kammaṃ ca¹¹ phalaṃ ca saddahitvā katadānaṃ
ca, saṃvaccharaṃ yajethā ti ekaṃ¹² saṃvaccharaṃ
nirantaram eva vuttappakāraṃ¹³ dānaṃ sakalacakkavāle
pi¹⁴ lokiyamahājanassa dadeyya, puññapekho ti puññaṃ
icchanto, ujjugatesu ti hetṭhimakoṭṭiyā sotāpannesu
uparimakoṭṭiyā khināsavesu ; idaṃ vuttaṃ hoti : evarūpesu¹⁵
pasannena¹⁶ cittena sarīraṃ onametvā¹⁷ vandantassa
kusalacetanāya yaṃ phalaṃ tato¹⁸ catubhāgam¹⁹ pi sabbaṃ
taṃ dānaṃ na agghati,²⁰ tasmā ujjugatesu²¹ abhivādanam
eva seyyo ti.

¹ K. om.

² K. B. na a°.

³ K. B. B¹. °añ ca °añ ca.

⁴ K. yajj°. B. yajeyya.

⁵ B. S. °kkho.

⁶ B. °saṃ pa°.

⁷ C. C^a. om.

⁸ F. °se. K. °kiriya°. B. °kiriyadivasena.

⁹ B. sudi°.

¹⁰ K. B. S. pāhuna°. F. pahūta°.

¹¹ C. kamma°.

¹² K. B. eka°.

¹³ K. pavutta°.

¹⁴ K. om.

¹⁵ K. °pena.

¹⁶ K. passanna°. B. °nnacittesu.

¹⁷ B. onamitvā. K. onām.°

¹⁸ F. om. yaṃ pha° tato.

¹⁹ B. catutthabhāgi.

²⁰ K. naggh°.

²¹ K. ujuṅgate.

Desanāvasāne¹ brāhmaṇo sotāpattiphalayaṃ patto, aññe pi bahū² sotāpattiphalādini pāpuṇṇsū ti.

Sāriputtattherassa sahāyakabrāhmaṇassa vatthu.³

8. DĪGHĀYUKUMĀRAVATTHU.

Abhivādanasilissā ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Dīghalambikaṃ⁴ nissāya Arañṇakuṭīkāyaṃ⁵ viharanto Dīghāyukumāraṃ⁶ ārabba kathesi.

Dīghalambikanagaravāsino⁷ kira dve brāhmaṇā bāhira-pabbajjaṃ⁸ pabbajitvā atthacattālīsavassāni⁹ tapacaraanāṃ¹⁰ kariṇsu.¹¹ Eko 'paveṇi¹² me nassissatī, vibbhamissāmī' ti cintetvā attanā katatapaṃ¹³ paresaṃ vikkinitvā¹⁴ gosatena o' eva kahāpaṇasatena ca¹⁵ saddhiṃ bhariyaṃ labhitvā kuṭumbaṃ saṇṭhapesi.¹⁶ Ath' assa bhariyā dāraṃ¹⁷ vijāyi. Itaro pan' assa sahāyako pavasaṃ gantvā punad eva taṃ¹⁸ nagaraṃ paccāgami. So¹⁹ tassa²⁰ āgatabbhāvaṃ sutvā puttadāraṃ ādāya²¹ dassanattāya agamāsi, gantvā puttaṃ mātu hatthe datvā sayāṃ tāva vandi,²² mātāpi puttaṃ pitu hatthe datvā²³ vandi. So 'dīghāyukā hothā'

¹ B. S. a. so.

² K. om.

³ K. sahāyabrāhmaṇavatthuṃ. B. °ttherasahāyaka-brāhmaṇavatthu, and a. sattamaṃ.

⁴ B. °laṅghikaṃ.

⁵ K. B. °kuṭīyaṃ.

⁶ K. B¹. Dīghāvu°.

⁷ C. C^a. om. °nagara°.

⁸ B. bāhīraka°.

⁹ C^a. °rīsa°.

¹⁰ C. C^a. °cāraṃ.

¹¹ K. carisu and a. etesu pi. B. S. a. tesu.

¹² K. paveṇi. B. paveṇiṃ.

¹³ B. kataṃ ta°. K. °tapaparikāraṃ.

¹⁴ K. a. vibbhamitvā.

¹⁵ K. om.

¹⁶ B¹. °etvā vasi.

¹⁷ B. puttaṃ.

¹⁸ K. om.

¹⁹ K. a. brāhmaṇo.

²⁰ C. C^a. tattha. K. tassūg°.

²¹ K. a. sahāyakassa.

²² C. C^a. S. °itvā.

²³ B. a. sayāṃ.

ti āha, putte¹ pana vandāpīte² tuṇhī ahoṣi. Atha naṇ
 'kasmā bhante amhehi vandite³ "dīghāyukā hothā" ti
 vatvā imassa⁴ vandana-kāle na kiñci vadethā' ti. 'Imass'⁵
 eko⁶ antarāyo⁷ atthi brāhmaṇā' ti.⁸ 'Kittakaṇ jīvissati
 bhante' ti. 'Sattāhaṇ brāhmaṇā' ti. 'Paṭibāhanakāraṇaṇ'⁹
 atthi¹⁰ bhante' ti. 'Nāhaṇ paṭibāhanakāraṇaṇ jānāmi'¹¹
 ti. 'Ko pana jāneyya bhante' ti. 'Samaṇo Gotamo,¹²
 tassa santikaṇ gantvā pucchā'¹³ ti.¹⁴ 'Tattha gacchanto
 tapaparihānito bhāyāmi' ti. 'Sace te putte¹⁵ sineho atthi,
 taṇ'¹⁶ parihāniṇ acintayitvā¹⁷ tassa santikaṇ gantvā puc-
 chāhi' ti. So¹⁸ Satthu santikaṇ gantvā sayāṇ tāva vandi.¹⁹
 Satthā 'dīghāyuko hohi' ti āha. Pajāpatiyā vanditakāle²⁰
 pi tassā²¹ tath' eva vatvā puttassa vandāpanakāle²² tuṇhī
 ahoṣi. So purimanayen' eva Satthāraṇ pucchi, Satthāpi
 'ssa²³ tath' eva vyākāsi.²⁴ So kira brāhmaṇo sabbaññuta-
 ñāṇaṇ apaṭivijjhivā²⁵ va attano mantaṇ²⁶ sabbaññuta-
 ñāṇena saṇsandesi, paṭibāhanūpāyaṇ pana na jānāti. Brāh-
 maṇo Satthāraṇ pucchi: 'atthi pana²⁷ bhante paṭibāha-
 nūpāyo' ti. 'Bhaveyya brāhmaṇā' ti. 'Kiṇ²⁸ bhaveyya'
 ti. 'Sace tvaṇ attano gehadvāre maṇḍapaṇ katvā tassa

¹ K. a. ca.³ S. °ito. K. amhesu vanditesu.⁴ C. C^a. imasmiṇ.⁶ B. ko.⁸ K. a. āha.¹⁰ B¹. natthi.¹² K. a. jānāti. B. a. jāneyya.¹³ K. °āhi.¹⁵ K. S. putta°. C^a. putto.¹⁶ K. B. B¹. tapa°.¹⁸ K. a. puttadāraṇ ādāya.²⁰ K. B¹. vandana°.²² K. vandana°.²⁴ K. B. byā°.²⁶ B¹. ñāṇaṇ.²⁸ K. a. bhante.² K. a. so.⁵ K. B. °ssa.⁷ B. a. ti.⁹ K. paṭibāhanaṇ.¹¹ B. paṭijā°.¹⁴ K. a. bhante.¹⁷ B. °tetvā.¹⁹ C. °itvā. K. °ati.²¹ K. 'ssa.²³ B. om.²⁵ K. appa°.²⁷ K. om.

majjhe pīṭhikaṃ¹ katvā² taṃ parikkhipanto³ aṭṭha vā
 soḷasa vā āsanāni paññāpetvā tesu mama sāvake⁴ nisīdā-
 petvā sattāhaṃ nirantaṃ parittaṃ kātuṃ⁵ sakkuneyyāsi,
 evaṃ assa antarāyo nasseyyā' ti. 'Bho Gotama mayā
 maṇḍapādini sakkā kātuṃ, tumhākaṃ pana sāvake⁶ kathaṃ
 lacchāmi' ti. 'Tayā⁷ ettake kate ahaṃ mama sāvake
 paṇiṇissāmi' ti. 'Sādhu bho Gotamā'⁸ ti.⁹ So¹⁰ attano
 gehadvāre sabbāṃ kiccaṃ¹¹ niṭṭhāpetvā Satthu santikaṃ
 agamāsi.¹² Satthā bhikkhū paṇiṇi, te gantvā tattha nisī-
 diṃsu, dāraṃ pi pīṭhikāya¹³ nisīdāpesuṃ.¹⁴ Bhikkhū
 sattarattindivaṃ¹⁵ nirantaṃ parittaṃ bhaṇiṃsu,¹⁶ sattame
 divase sayāṃ Satthā āgañchi.¹⁷ Tasmiṃ¹⁸ sabbacakkavā-
 ḷadevatā¹⁹ sannipatiṃsu, eko pana Avaruddhako nāma²⁰
 yakkho dvādasa sayvaccharāni Vessavaṇaṃ upaṭṭhahitvā²¹
 tassa santikā varaṃ²² labhanto, 'ito sattame divase imaṃ
 dāraṃ gaṇheyyāsi' ti labhi, tasmā so²³ āgantvā aṭṭhāsi.
 Satthari pana tattha gate mahesakkhāsu²⁴ devatāsu sanni-
 patitāsu appesakkhā devatā osakkhitvā²⁵ okāsaṃ dadamānā²⁵

¹ B¹. pīṭhakaṃ. K. pīṭhakaṃ. B. pīṭhakaṃ.

² B¹. S. karetvā. K. kārāpetvā.

³ C. C^a. pakkhi°.

⁴ K. karetuṃ.

⁵ C. C^a. °kā, *so infra*.

⁶ K. a. brāhmaṇa.

⁷ K. Gottamo.

⁸ K. a. āpucchitvā.

⁹ K. tato.

¹⁰ B¹. sabbakiccāni. K. sabban tan ki°.

¹¹ K. a. aṭṭha.

¹² B. pīṭhakaṃ. K. pīṭhakaṃ. B¹. pīṭhakaṃ.

¹³ B¹. nibbajjāpessi. K. nipadāpesuṃ. B. nippajjāpesuṃ.

¹⁴ C. C^a. °divā. B¹. °ratta°. B. °rattidivaṃ.

¹⁵ B¹. gaṇhiṃsu.

¹⁶ B¹. āgacchati. B. āgacchi.

¹⁷ K. S. a. gate. B. a. āgate.

¹⁸ C. C^a. °le dev°. S. °lesu dev°. B. sabbāṃ ca°.

¹⁹ K. om.

²⁰ B¹. °ṭṭhāpetvā.

²¹ C^a. C. (first) vaddhaṃ. S. vaṭṭaṃ.

²² K. a. pi.

²³ S. °kkāsu; °kkā *infra*.

²⁴ B. *rep.* B¹. °kkhitvā. C. C^a. okkamitvā.

²⁵ B¹. alabhantā. B. alabhamānā.

dvādasayojanāni paṭikkamiṃsu,¹ Avaruddhako pi tatth'² eva paṭikkanto.³ Satthāpi sabbarattiṃ parittaṃ akāsi, sattāhe⁴ vitivatte Avaruddhako dārakaṃ⁵ na labhati.⁶ Atthame pana⁷ aruṇe uggatamatte⁸ dārakaṃ⁹ ānetvā Satthāraṃ vandāpesuṃ.¹⁰ Satthā 'dighāyuko hohi' ti āha. 'Kīva ciraṃ¹¹ bho Gotama dārako ṭhassati'¹² ti. 'Vīsaṃ¹³ vassasataṃ brāhmaṇā' ti. Ath' assa 'Āyuvaddhanakumāro' ti nāmaṃ akaṃsu.¹⁴ So vuddhim¹⁵ anvāya pañcahi upāsakasatehi parivuto vicarati.¹⁶ Ath' ekadivasaṃ bhikkhū¹⁷ dhammasabbhāyaṃ¹⁸ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: 'passathāvuso Āyuvaddhanakumārena kira sattame divase maritabbaṃ abhavissa,¹⁹ so idāni²⁰ vīsaṃ vassasataṃ ṭhāyī²¹ hutvā pañcahi upāsakasatehi parivuto vicarati, atthi maññe imesaṃ sattānaṃ āyuvaddhanakāraṇaṃ' ti. Satthā agantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya²² sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'bhikkhave na kevalaṃ²³ āyunā va,²⁴ ime pana sattā guṇavante²⁵ vandantā abhivādentā catūhi kāraṇehi vaddhanti parissayato muccanti²⁶ yāvatāyukam eva ṭhassanti'²⁷ ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha:

¹ K. B¹. pakka°.² K. S. tath'.³ B. °khami. K. a. atthāsi. B¹. pakk°. C. C^a. °manto.⁴ B¹. sattame divase.⁵ B¹. a. khādituṃ.⁶ K. B¹. labhi. S. labhi ti. C. C^a. a. ti.⁷ B. divase.⁸ B¹. uggahita°. K. a. yeva.⁹ K. a. brāhmaṇo.¹⁰ K. °si.¹¹ K. B. a. pana.¹² K. jivissati.¹³ K. B. vīsa°, al.¹⁴ K. karisuṃ. B. kariṃsu.¹⁵ K. vuddhim.¹⁶ B. °itvā.¹⁷ K. B. om.¹⁸ B. a. bhikkhū.¹⁹ B¹. bhavissati.²⁰ C. C^a. °iṃ.²¹ K. °satāyuko. B. °sata°.²² B. om.²³ K. kebaḷaṃ.²⁴ K. B. B¹. āyuvaddhanam eva.²⁵ C. C^a. °nto.²⁶ B. B¹. muñc°.²⁷ K. B. B¹. titthanti.

109. 'Abhivādanasilissa niccaṇ vaddhāpacāyino¹
cattāro dhammā vaddhanti āyu vaṇṇo sukhaṇ
balan' ti.

Tattha abhivādanasilissā ti vandanasilissa abhinhaṇ
vandanakiccapasutassā² ti attho. Vaddhāpacāyino ti
gihissa³ tadahu pabbajite daharasāmaṇere pi pabbajitassa
vā pana pabbajjāya vā upasampadāya vā buddhatare⁴ guṇa-
vuddhe⁵ apacāyamānassa abhivādanena vā⁶ niccaṇ pūjen-
tassā ti attho. Cattāro dhammā⁷ ti āyumhi vaddha-
māne⁸ yattakaṇ kālaṇ taṇ vaddhati tattakaṇ itare pi
vaddhanti yeva, yena hi paññāsavassanāyusaṇvattanikaṇ⁹
kusalaṇ kataṇ pañcaviśativassakāle¹⁰ v¹¹ assa jīvitantarāyo
upparjeyya, so abhivādanasilatāya paṭippassambhati,¹² so¹³
yāvatāyukam eva tiṭṭhati, vaṇṇādayo pi 'ssa āyunā va¹⁴
saddhiṇ vaddhanti, ito uttarim¹⁵ pi es' eva nayo anantarā-
yena¹⁶ pavattassa¹⁷ āyuno vaddhanaṇ nāma natthi.

Desanāvasāne Āyuvaddhanakumāro¹⁸ pañcahi¹⁹ upāsaka-
satehi saddhiṇ sotāpattiphale patiṭṭhahi,²⁰ aññe pi bahū
sotāpattiphalādini pāpuṇṇsū ti.

*Dīghāyukumārassa vatthu.*²¹

¹ K. B. vuddhāp°.

² B. °kiccaṇ pa°. F. °kiccapassā.

³ B. a. vā.

⁴ C. °there. K. B. S. vuddha°.

⁵ K. °vante.

⁶ K. °nen' eva.

⁷ S. a. vaddhanti.

⁸ B. vaddhiya°.

⁹ C. C^a. S. paññāāyuo°.

¹⁰ K. °vīsav°.

¹¹ K. S. c'.

¹² K. patipa°. B. paṭipa°.

¹³ B. a. hi.

¹⁴ K. B. om.

¹⁵ K. B. uttari.

¹⁶ K. B. antarāyena.

¹⁷ K. a. pana. B. pattassāyuo°.

¹⁸ B. a. pi.

¹⁹ B. pañca.

²⁰ B. °ati.

²¹ K. Āyuvaddhanakumāravatthuṇ. B. Āyuvaddhanaku-
māravatthu aṭṭhamaṇ.

9. SAṆKICCASĀMAṆERAVATTHU.

Yo ca vassasataṇ jīve ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Saṅkiccasāmaṇeraṇ ārabba kathesi.

Sāvattiyaṇ kira tiṇsamattā kulaputtā Satthu dhammakathaṇ¹ sutvā² sāsane uraṇ datvā pabbajīsu. Te upasampadāya pañcavassā hutvā³ Satthāraṇ upasaṅkamitvā ganthadhuraṇ vipassanādhuraṇ ti dve dhurāṇi sutvā,⁴ mahallakakāle pabbajitatāya⁵ ganthadhure ussāhaṇ akatvā vipassanādhuraṇ pūretukāmā, yāva arahattā kammaṭṭhānaṇ kathāpetvā 'bhante ekaṇ araṇṇāyatanaṇ gamissāmā' ti Satthāraṇ āpucchīsu.⁶ Satthā 'kataratṭhānaṇ⁷ gamissathā' ti pucchitvā,⁸ 'asukāṇ⁹ nāmā' ti vutte, 'tattha tesāṇ ekaṇ vighāsadaṇ nissāya bhayaṇ uppajjati,¹⁰ taṇ ca pana¹¹ Saṅkiccasāmaṇere gate vūpasammati,¹² atha nesāṇ pabbajitakiccaṇ matthakaṇ¹³ pāripūriṇ gamissatī' ti aññāsi.

Saṅkiccasāmaṇero nāma Sāriputtattatherassa sāmaṇero sattavassiko, jātiyā tassa kira¹⁴ mātā Sāvattiyaṇ aḍḍhakulassa dhītā, sā¹⁵ tasmiṇ kucchigate ekena vyādhinā¹⁶ taṇ khaṇaṇ yeva kālam akāsi. Tassā jhāpiyamānāya ṭhapetvā gabbhamāṇsaṇ sesamāṇsaṇ¹⁷ jhāyi.¹⁸ Tassā¹⁹ gabbhamāṇsaṇ citakato otāretvā dvīsu tīsu²⁰ ṭhānesu sūlehi vijjhiṇsu,²¹ sūlakoṭi dārakassa akkhikoṭiyaṇ²² pahari. Evaṇ

¹ K. dhammaṇ.

³ B¹. a. pabbajitā iti.

⁵ K. °jitattā.

⁷ K. B. °raṇ ṭhā°.

⁹ K. °ka°.

¹¹ K. om.

¹² K. B. °issati. S. °essati. B¹. °issami.

¹³ K. B. om.

¹⁵ B. om.

¹⁷ K. °sāni. B. sesaṇ.

¹⁹ B. ath' assā.

²¹ B¹. °ayaṇsu.

² K. B. a. Satthu.

⁴ C. C^a. S. a. mayaṇ.

⁶ C. C^a. S. pu°. B¹. °itvā.

⁸ K. a. bhante.

¹⁰ K. B. B¹. °issati.

¹⁴ B. a. hi.

¹⁶ K. B. byā°.

¹⁸ K. °yīsu.

²⁰ B. om.

²² K. B. °iṇ.

gabbhamāṇsaṇ vijjhivā aṅgārārāsīmhi khipitvā aṅgārehi¹ eva paṭicchādetvā pakkamiṃsu. Gabbhamāṇsaṇ jhāyi, aṅgāramatthake pana suvaṇṇabimbasaḍḍiso dārako padumagabbhe nisinnō² viya ahosi, pacchimabhavikasattassa³ hi Sinerunā⁴ otthariyamānassāpi⁵ arahattaṇ appatvā⁶ jīvita-kkhayo nāma natthi. Punadivase 'citakaṇ'⁷ nibbāpessāmā⁸ ti āgatā⁹ tathānipannaṇ dārakaṇ disvā acchariyabbhuta-cittā¹⁰ jātā 'kathaṇ hi nāma ettakesu dārūsū¹¹ sakala-sarīre¹² ca¹³ jhāyamāne¹⁴ dārako na jhāyi,¹⁵ kin nu kho bhavissatī' ti dārakaṇ ādāya antogāmaṇ¹⁶ gantvā¹⁷ nemit-take¹⁸ pucchīṃsu. Nemittakā¹⁹ 'sace ayaṇ dārako agāraṇ ajjhāvasissati yāva sattamā kulaparivaṭṭā²⁰ ñātakā duggatā na²¹ bhavissanti, sace pabbajissati pañcahi samaṇasatehi parivuto vicarissatī' ti āhaṇsu.²² Tassa²³ saṅkunā akkhi-koṭiyā²⁴ bhinnattā 'Sanjkicco' ti nāmaṇ kariṃsu,²⁵ aparena samayena 'Sanjkicco' ti²⁶ paññāyi. Atha naṇ ñātakā 'hotu vaddhitakāle²⁷ taṇ²⁸ ambhakaṇ ayyassa²⁹ santike pabbājessāmā³⁰ ti posayiṃsu,³¹ so sattavassikakāle³² 'tava

¹ K. B. °h'.² K. nipanno. B. nippanno.³ B. S. °ikassa sa°.⁴ C. °ru.⁵ B¹. otāri°.⁶ K. B. apatvā.⁷ B¹. dārucittakaṇ.⁸ B¹. °mī.⁹ B¹. °to. K. °ntvā, a. taṇ.¹⁰ K. acchiriyaṇ abbhūtaṇ. B. °ūta. K. om. cittā. C. C°. °cittā°.¹¹ B. a. khīyamānesu.¹² C. K. °resu.¹³ K. B. om.¹⁴ K. °nesu. B¹. jāpiyamāno.¹⁵ K. jjh°.¹⁶ B. gāmaṇ.¹⁷ K. netvā.¹⁸ B. ni°.¹⁹ C. om.²⁰ C. sattamakulakula°. K. B. °ttā. Cf. i. 88.²¹ B. S. om.²² K. om.²³ B. ath' assa.²⁴ B¹. aggi°.²⁵ K. B. S. a. so.²⁶ B. a. nāmaṇ.²⁷ K. vuddhitā°.²⁸ K. B. S. om.²⁹ K. B. a. Sāriputtassa.³⁰ B. pabbaji°.³¹ B¹. °esuṇ. B. posīṇsu.³² B. a. tāta.

kucchiyaṇ vasanakāle¹ mātā te kālam akāsi tassā sarīre jhāpiyamāne² pi tvaṇ³ na jhāyi⁴ ti kumārakānaṇ kathaṇ sutvā 'ahaṇ⁵ kira evarūpā bhayā mutto, kiṇ me gharā-vāsena, pabbajissāmī⁶ ti nātakānaṇ ārocesi. Te 'sādhū tātā' ti Sāriputtattherassa santikaṇ netvā⁷ 'bhante imaṇ⁸ pabbājethā' ti adassa. Thero tacapañcakakammaṭṭhānaṇ datvā pabbājesi.⁹ So khuragge yeva saha paṭisambhidāhi arahattaṇ pāpunī, ayaṇ Saṅkiccasāmaṇero nāma.

Satthā 'tasmiṇ¹⁰ gate taṇ bhayaṇ¹¹ vupasammati,¹² atha nesaṇ pabbajitakiccaṇ pāripūriṇ gamissatī¹³ ti nītvā, 'bhikkhave tumhākaṇ jeṭṭhabhātikaṇ Sāriputtattheraṇ oloketvā gacchathā' ti āha.¹⁴ Te 'sādhū' ti vatvā therassa santikaṇ gantvā, 'kiṇ āvuso' ti vutte, 'mayaṇ Satthu santike¹⁵ kammaṭṭhānaṇ gahetvā araṇṇaṇ pavisitukāmā.¹⁶ Atha no Satthā evaṇ āha: "tumhākaṇ jeṭṭhabhātikaṇ¹⁷ oloketvā gacchathā" ti, ten' amha idhāgatā' ti. Thero cintesi: 'Satthārā ime¹⁸ ekaṇ kāraṇaṇ disvā idha pahitā¹⁹ bhavissanti,²⁰ kin nū kho etan²¹ ti āvajjento tam atthaṇ nītvā āha: 'atthi pana vo²² sāmaṇero' ti. 'Natthi āvuso' ti. 'Sace natthi imaṇ Saṅkiccasāmaṇeraṇ gahetvā gacchathā' ti. 'Alaṇ āvuso sāmaṇeraṇ nissāya no²³ paḷibodho bhavissati, kiṇ araṇṇe vasantānaṇ sāmaṇerena' ti. 'Na²⁴

¹ K. vasita°.² B. jhāyamāne.³ B. taṇ.⁴ K. jhayasi.⁵ C. C^a. evaṇ.⁶ B. °essāmī.⁷ B¹. ān°.⁸ K. a. dārakaṇ.⁹ B. pabbaj°.¹⁰ K. B. S. et°.¹¹ K. tiṇṣabhikkhūnaṇ.¹² B. B¹. °missati. K. S. °messati.¹³ C. C^a. om.¹⁴ K. °ika°.¹⁵ B. a. hutvā.¹⁶ K. S. jeṭṭhaka°.¹⁷ C. C^a. me. K. imesaṇ.¹⁸ B¹. °itvā.¹⁹ C. C^a. B¹. °ati. K. B. a. ti.²⁰ C^a. katan. C. kathan. S. kāraṇan.²¹ B. a. āvuso.²² K. B. no nissāya.²³ C. C^a. om. B. nāv°. K. B¹. na before bhav°.

āvuso imaṃ nissāya tumhākaṃ paḷibodho api ca kho pana¹ tumhe nissāya imassa paḷibodho bhavissati.² Satthāpi³ tumhe mama santikaṃ paḥiṇanto tumhehi saddhiṃ sāmānerassa paḥinanaṃ⁴ paccāsīṇsanto⁵ paḥiṇi, imaṃ gahetvā gacchathā' ti. Te 'sādhū' ti adhiyāsetvā⁶ sāmānerena⁷ saddhiṃ ekatiṇṣa⁸ janā⁹ therāṃ apaloketvā viḥārā nikkhamitvā¹⁰ cārikaṃ carantā viṣaṇṇyojanasatamatthake¹¹ ekaṃ saḥassakulakaṃ¹² gāmaṃ pāpuṇṇisu. Manussā te disvā pasannacittā sakkaccaṃ¹³ parivisitvā,¹⁴ 'bhante kattha gamissathā' ti pucchitvā, 'yathāphāsukaṭṭhānaṃ āvuso' ti vutte,¹⁵ pādamūle nippajitvā 'mayaṃ¹⁶ bhante ayyesu¹⁷ imaṃ ṭhānaṃ¹⁸ nissāya antovassaṃ vasantesu pañca sīlāni¹⁹ samādāya uposathakammaṃ karissāmā' ti yāciṇsu. Therā adhiyāsesuṃ. Atha nesaṃ manussā rattitṭhānadivātṭhāna-caṇkamanapaṇṇasālā²⁰ saṇṇidāhitvā²¹ 'ajja mayaṃ²² sve mayan'²³ ti ussāhappattā upaṭṭhānam akaṇsu. Therā vassūpanāyikadivase katikavattaṃ kariṇsu : 'āvuso amhehi dharamānakabuddhassa santike kammaṭṭhānaṃ gahitaṃ, na kho pana sakkā aññatra paṭipattisampadāya buddhe ārādetuṃ,²⁴ amhākañ ca apāyadvārāni vivatān' eva, tasmā aññatra pāto²⁵ bhikkācāravelaṃ²⁵ sāyaṃ therūpaṭṭhānavelañ

¹ K. *om.*

² B. *a. ti.*

³ C. *C^a. om.*

⁴ K. °inantaṃ. B¹. gamaṇaṃ. B. paḥiṇaṃ.

⁵ K. B. °sisanto.

⁶ B¹. vatvā.

⁷ B. °ren' eva.

⁸ S. °ati.

⁹ C. *C^a. yojanā. K. bhikkhū.*

¹⁰ B. nikkhamma.

¹¹ K. B. viṣayo°.

¹² K. °ikaṃ. B. °laṃ.

¹³ K. *a. bhattaṃ.*

¹⁴ B¹. °etvā.

¹⁵ B. vuttā.

¹⁶ K. *after vas°.*

¹⁷ C. *C^a. om.*

¹⁸ B¹. gāminaṃ.

¹⁹ B. sīlaṃ.

²⁰ K. *corr.* °laṃ. B. °lāyo. B¹. °pallaṇkasālā.

²¹ K. *a. adaṇsu.*

²² B¹. *a. upaṭṭhayissāma.*

²³ B¹. ārocetuṃ.

²⁴ C. *C^a. pādo. K. B. B¹. a. va.*

²⁵ S. °velāya, *so infra.*

ca sesakāle dve¹ ekaṭṭhāne na bhavissāma,² yassa aphā-
sukaṃ bhavissāti, tena gaṇḍiyā pahatāya³ tassa santikaṃ
gantvā bhesajjaṃ kariessāma, ito paṭṭhāya⁴ aññatarasmiṃ⁵
rattibhāge vā divābhāge⁶ vā appamattā kammaṭṭhānaṃ
anuyuñjissāmā' ti.⁷ Tesu⁸ evaṃ⁹ katikaṃ¹⁰ katvā viharan-
tesu eko duggatapurisō¹¹ dhītaṃ upanissāya¹² jīvanto
tasmiṃ ṭhāne dubbhikkhe uppanne aparadhītaṃ¹³
nissāya¹⁴ jīvitukāmo maggaṃ paṭipajji. Therāpi¹⁵ gāme¹⁶
piṇḍāya caritvā vasaṇaṭṭhānaṃ āgacchantā antarāmagge
ekissā nadiyā nahātvā¹⁷ vālikāpuline¹⁸ nisīditvā bhattakiccaṃ
kariṃsu. Tasmiṃ khāne so puriso taṃ ṭhānaṃ patvā eka-
mantaṃ aṭṭhāsi. Atha naṃ therā 'kuhiṃ¹⁹ gacchasi' ti
pucchīṃsu. So etaṃ²⁰ attham ārocesi. Therā tasmiṃ
kāruṇṇaṃ uppādetvā 'upāsaka ativiya chāto 'si,²¹ gaccha
paṇṇaṃ āhara ekamekaṃ te bhattapiṇḍaṃ dassāmā' ti vatvā
tena paṇṇe²² āhaṭṭe attanā²³ bhuñjananiyāmen'²⁴ eva sūpa-
vyañjanehi sannetvā²⁵ ekamekaṃ piṇḍaṃ adaṃsu, etad eva
kira vattaṃ:²⁶ bhuñjanakāle²⁷ āgatajanassa²⁸ bhattaṃ

¹ K. a. mayāṃ.² B¹. vasissāma.³ Cf. I. 291.⁴ K. B. om.⁵ K. B. aññasmiṃ. S. araññasmiṃ.⁶ K. divase. B. divasabh°.⁷ B¹. a. kattikavattaṃ kariṃsu.⁸ K. et°.⁹ K. ekaṃ.¹⁰ C°. °ikā. C. kathikā.¹¹ B¹. manussaduggato.¹² K. ni°.¹³ K. paraṃ dhī°. B. aparāṃ dhī°.¹⁴ B. upani°.¹⁵ C. C°. B¹. thero pi.¹⁶ K. °aṇ.¹⁷ B. nhātvā.¹⁸ K. bālukā°. B. vāluka°. S. vālukā°.¹⁹ K. B. kahaṇ.²⁰ K. B. taṇ.²¹ B. ti.²² K. patte.²³ B. S. rep.²⁴ K. paribhuñjani°.²⁵ B¹. sannahitvā. B. sannehitvā. C. C°. santapetvā.

K. santapp°.

²⁶ C. C°. S. B. bhattaṃ. C°. hatthaṇ.²⁷ K. B. B¹. bhojana°.²⁸ K. B. āgatassa.

dādamāmena bhikkhunā aggabhattaṃ adatvā attanā¹ bhuñ-
 jananiyāmen' eva thokaṃ vā bahuṃ vā dātabbaṃ, tasmā²
 te pi tathā³ adaṃsu.⁴ So katabhattakicco there vanditvā
 pucchi:⁵ 'bhante ayyā kenaci⁶ nimantitā' ti. 'Natthi
 upāsaka nimantanāṃ, manussā devasikaṃ evarūpaṃ⁷ eva⁸
 āhāraṃ denti' ti. So cintesi: 'mayā niccakālaṃ⁹ utthāya
 samuṭṭhāya kammaṃ¹⁰ karontāpi¹¹ evarūpaṃ āhāraṃ¹²
 laddhuṃ na sakkoma, kim me aññattha gatena,¹³ imesaṃ
 ñeva santike¹⁴ jīviṣṣāmi' ti. Atha ne āha: 'ahaṃ¹⁵ vatta-
 paṭivattaṃ katvā ayyānaṃ¹⁶ santike vasituṃ icchāmi' ti.
 'Sādhu upāsakā' ti. So tehi saddhiṃ tesāṃ vasaṇaṭṭhānaṃ
 gantvā sādhukaṃ vattapaṭivattaṃ karonto bhikkhū ativiya
 ārādhetvā dveṃsaccayena dhītaṃ daṭṭhukāmo hutvā
 'sace ayye āpucchissāmi na maṃ vissajjenti,¹⁷ anāpucchā¹⁸
 va¹⁹ gamissāmi' ti tesāṃ²⁰ anācikkhitvā²¹ va nikkhami,
 ettakam ev' assa olārikaṃ²² ahosi,²³ bhikkhūnaṃ anāro-
 cetvā pakkāmi. Tassa pana gamanamagge ekā aṭavī.
 Tattha pañcasatānaṃ corānaṃ 'yo so²⁴ imaṃ aṭaviṃ pavi-
 sati,²⁵ taṃ māretvā tassa maṃsalohitena tuyhaṃ balikammaṃ
 karissāmā' ti devatāya āyācanaṃ katvā vasantānaṃ sattamo²⁶
 divaso hoti. Tasmā sattaṃ divase corajetṭhako rukkhaṃ

¹ B. om.² K. a. tathā.³ K. tassa, om. pi.⁴ B¹. adaṃsu.⁵ B. a. kiṃ. K. a. kī.⁶ K. dāyakena.⁷ B. evam.⁸ K. evam.⁹ B. °le.¹⁰ B¹. dhammaṃ.¹¹ B. °nto pi.¹² B. a. pi.¹³ K. S. gamanena. K. a. ime araṇṇe vasanti.¹⁴ B. sa° yeva. K. om. ñeva.¹⁵ K. a. bhante.¹⁶ K. a. yeva.¹⁷ B. B¹. °jjissanti. C. C^a. S. a. ti.¹⁸ B¹. °cchitvā.¹⁹ B. om.²⁰ B¹. te.²¹ K. B¹. anāpucchitvā.²² K. B. B¹. a. khalitaṃ.²³ K. B. a. yaṃ.²⁴ K. B. om.²⁵ C. C^a. pavīṃsati. K. °sissati.²⁶ K. satta°.

āruyha manusse olokento taṇ āgacchantāṇ disvā corāṇaṇ saññāma adāsi. Te tassa aṭavimajjhaṇ¹ pavitṭhabbhāvaṇ ñatvā parikkhipitvā taṇ gaṇhitvā gālhaṇ² bandhanaṇ katvā³ araṇisa hitena aggaṇ nimmathetvā⁴ dārūni saṇkaḍḍhitvā mahantaṇ aggikkhandhaṇ⁵ katvā sūlāni tacchiṇsu. So tesāṇ taṇ kiriyaṇ disvā 'sāmi imasmiṇ' ṭhāne n'eva sūkaramigādayo⁶ dissanti,⁷ kiṇkāraṇa idaṇ⁸ karoṭhā' ti.⁹ 'Taṇ māretvā tava maṇsalohitena devatāya balikammaṇ karissāmā' ti. So maraṇabhayaatajjito¹⁰ bhikkhūṇaṇ taṇ¹¹ upakāraṇ acintetvā kevalaṇ¹² attano' jīvitam eva rakkhanto¹³ evam āha: 'sāmi ahaṇ vighāsādo, uccitṭhabhattaṇ bhuñjitvā vadḍhito vighāsādo nāma kālakaṇṇiko,¹⁴ ayyā pana yato tato pi¹⁵ nikkhamitvā pabbajitā¹⁶ khattiyā va¹⁷ asukasmiṇ¹⁸ ṭhāne ekatiṇsa bhikkhū vasanti, te māretvā balikammaṇ karoṭha, ativiya vo¹⁹ devatā tussisati' ²⁰ ti. Taṇ sutvā corā²¹ 'bhaddakaṇ esa vadati,²² kiṇ iminā kālakaṇṇinā, khattiye māretvā balikammaṇ karissāmā' ti cintetvā 'ehi tesāṇ²³ vasanaṭṭhāṇaṇ dasshehi' ti tam eva maggadesikaṇ²⁴ katvā taṇ ṭhāṇaṇ patvā vihāra-majjhe bhikkhū adisvā 'kahaṇ bhikkhū' ti taṇ²⁵ pucchīṇsu. So dve māse vasitattā tesāṇ katikavattaṇ jānanto

¹ K. majjhe.

² B. gālha°. B¹. dalhaṇ.

³ K. bandhitvā.

⁴ C^a. corr. B. nibbatte°. B¹. nimmidhe°.

⁵ B¹. °khaṇḍaṇ.

⁶ K. B. °rā (B. a. na) mi°.

⁷ C. C^a. dassenti.

⁸ B. imaṇ.

⁹ K. a. ti pucchi. Te āhaṇsu.

¹⁰ K. om. °bhaya°.

¹¹ K. om.

¹² K. keb°.

¹³ K. B. B¹. rakkhamaṇo.

¹⁴ K. °ino.

¹⁵ K. ca. B. S. om.

¹⁶ K. B. S. a. pi.

¹⁷ K. eva:

¹⁸ K. °ka°.

¹⁹ K. te.

²⁰ C. C^a. °ssasī. K. tussati.

²¹ C. C^a. om.

²² B. vadesī ti.

²³ B. B¹. nesāṇ.

²⁴ K. °ddesakaṇ.

²⁵ B. naṇ.

evam āha: 'attano rattitṭhānadivātṭhānesu nisinnā, eko¹ gaṇḍiṇ paḥaratu,² gaṇḍisaddena sannipatissanti' ti.³ Corajetṭhako gaṇḍiṇ paḥari, bhikkhū gaṇḍisaddaṇ sutvā 'akāle gaṇḍi paḥatā, kassaci⁴ aphāsukaṇ bhavissati' ti āgantvā vihāramajjhe paṭipāṭiyā paññāttesu pāsānaphalakesu nisīdiṇsu. Saṅghatthero core oloketvā pucchi: 'upāsakā kenāyaṇ⁵ gaṇḍi paḥatā'⁶ ti. Corajetṭhako āha: 'mayā bhante' ti. 'Kiṇkāraṇā'⁷ ti. 'Amhehi atavidevatāya āyācitaṇ atthi; tassā'⁸ balikammakaraṇatthāya ekaṇ bhikkhuṇ gaḥetvā gamissāmā'⁹ ti. Taṇ sutvā mahāthero bhikkhū¹⁰ āha: 'āvuso bhātikānaṇ uppannakiccaṇ¹¹ nāma¹² jetṭha-bhātikena¹³ nittharitaḥṇaṇ,¹⁴ ahaṇ attano jīvitaṇ tumhākaṇ pariccajivā imehi saddhiṇ gamissāmi' ti,¹⁵ 'mā sabbesaṇ antarāyo hotu, appamattā samanadhammaṇ karoṭhā' ti. Anuthero āha: 'bhante jetṭhabhātu kiccaṇ nāma kaniṭṭhassa bhāro, ahaṇ gamissāmi, tumhe appamattā hoṭhā' ti. Iminā upāyena 'aham eva¹⁶ aham eva' ti vatvā paṭipāṭiyā tiṇsa pi¹⁷ janā utṭhahiṇsu.¹⁸ Evaṇ te¹⁹ n' eva ekissā mātu²⁰ puttā na ekassa pitu²¹ nāpi²² vītarāgā²³ atha ca²⁴ pana avasesānaṇ atthāya paṭipāṭiyā jīvitaṇ pariccajiṇsu,²⁵ eko pi 'tvaṇ yāhi'²⁶ ti vattuṇ samattho nāma nāhosi.²⁷ Saṅkiccasāmaṇero tesāṇ kathāṇ sutvā 'bhante tumhe

¹ B. B¹. ekaṇ. K. etaṇ.² K. a. tath' eva.³ B¹. ko nu kho aya.⁴ B. tasmā.⁵ K. °ūnaṇ.⁶ K. om.⁷ B. niddhari°. S. nittari°.⁸ K. B. om. one aham eva.⁹ C°. upaṭṭhahaṇsu. B. vadiṇsu.¹⁰ B. sante.¹¹ K. B. S. pituno.¹² K. vā bhātaro.¹³ S. a. tesu. K. a. tesu pi. B. a. etesu.¹⁴ B. rep.¹⁵ K. B. B¹. °ratha.¹⁶ C. C°. kassa.¹⁷ B¹. °thā.¹⁸ B. °mī.¹⁹ K. °nnaṇ ki°.²⁰ K. corr. bhātunā.²¹ K. om.²² K. om.²³ K. B. S. mātuyā.²⁴ K. om. pi.²⁵ B. avassaṇ for atha ca.²⁶ B¹. natthi.

tiṭṭhatha, ahaṇ tumbhākaṇ jīvitaṇ pariccajivā gamissāmī¹ ti āha. 'Āvuso mayaṇ sabbe ekato māriyamānāpi tam ekaṇ² na vissajjissāmā³ ti. 'Kiṇkāraṇā bhante' ti. 'Āvuso tvaṇ dhammasenāpatisāriputtattherassa sāmaṇero, sace tvaṇ⁴ vissajjissāma⁵ "sāmaṇeraṇ me ādāya gantvā corānaṇ⁶ niyyātaṇsu"⁷ ti therō⁸ garahissati,⁹ nindaṇ nittharitaṇ¹⁰ na sakkhissāma, tena taṇ na vissajjissāmā' ti. 'Bhante Sammāsambuddho tumhe mama upajjhāyassa santika paḥiṇanto pi mama upajjhāyo maṇ¹¹ tumhehi saddhiṇ paḥiṇanto pi idam eva¹² kāraṇaṇ disvā paḥiṇi, tiṭṭhatha tumhe aham eva gamissāmī' ti. So tiṇsa bhikkhū vanditvā sace me bhante¹³ doso atthi khamatha me¹⁴ ti vatvā nikkhami.¹⁵ Bhikkhūnaṇ mahāsaṇvego uppajji, akkhini assūhi¹⁶ puṇṇāni hadayaṃsaṇ pavedhi.¹⁷ Mahāthero core¹⁸ āha: 'upāsakā ayaṇ daharako¹⁹ tumhe aggiṇ karonte sūlāni²⁰ tacchente²¹ paṇṇāni attharante²² disvā²³ bhāyissati, imaṇ ekamante ṭhapetvā tāni kiccāni kareyyāthā' ti. Corā sāmaṇeraṇ ādāya gantvā²⁴ ekamante²⁵ ṭhapetvā sabbāni²⁶ kiccāni kariṇsu, kiccāpariyosāne²⁷ cora-

¹ C. C^a. °mā. B¹. pariccajissāmī for pa° ga°.

² B. ekakaṇ.

³ K. °essāmā, so *infra*.

⁴ K. B. taṇ.

⁵ K. °essāmi.

⁶ S. corak°.

⁷ B. B¹. °diṇsu. K. °dayiṇsu.

⁸ B. a. no.

⁹ K. B. S. a. taṇ.

¹⁰ B. niddhar°.

¹¹ B. om.

¹² C. C^a. a. ca.

¹³ B. bh° me.

¹⁴ K. B. om.

¹⁵ B. a. tadā.

¹⁶ So K. *corr.* C. C^a. B. assūni.

B. asuṇi. S. assu°.

¹⁷ C. °di. B. °dhati.

¹⁸ K. corānaṇ.

¹⁹ K. dāraako.

²⁰ B¹. sūle.

²¹ K. B. S. °ante.

²² K. atṭh°.

²³ K. a. ca.

²⁴ C. C^a. gahetvā.

²⁵ B. °ntaṇ.

²⁶ K. B. sabba°.

²⁷ K. sabbakicca°.

jeṭṭhako asiṃ abbāhetvā¹ sāmāṇeraṃ upasaṅkami.² Sāma-
 ñero nisīdamāno jhānaṃ samāpajjitvā va³ nisīdi. Cora-
 jeṭṭhako asiṃ parivattetvā⁴ sāmāṇerassa khandhe pātesi,
 asi⁵ namitvā dhārāya⁶ dhāraṃ pahari. So 'na sammā
 paharin' ti maññamāno puna⁷ taṃ ujukaṃ⁸ katvā pahari,
 asi tālapaṇṇaṃ⁹ viya vedhiyamāno¹⁰ tharumūlaṃ¹¹ aga-
 māsi. Sāmāṇeraṃ hi tasmiṃ kāle Sinerunā avattbaranto¹²
 pi māretuṃ samattho nāma natthi, pag eva asinā. Taṃ
 pāṭihāriyaṃ¹³ disvā corajeṭṭhako cintesi: 'pubbe me asi
 silāthambhaṃ¹⁴ vā khadirakhāṇuṃ¹⁵ vā kalīraṃ¹⁶ viya
 chindati, idāni ekavāraṃ nato¹⁷ ekavāraṃ tālapaṇṇave-
 ṭhako¹⁸ viya jāto, ayaṃ¹⁹ nāma acetano hutvāpi imassa
 guṇaṃ jānāti, ahaṃ sacetano pi²⁰ na jānāmi' ti. So asiṃ
 bhūmiyaṃ khipitvā²¹ tassa pādāmūle urena nipajjitvā
 'bhante mayaṃ dhanakāraṇā²² aṭaviyaṃ pavitṭh' amha,²³
 amhe dūrato²⁴ disvā saḥassamattā²⁵ purisā²⁶ pavedhanti,²⁷

¹ C^a. B¹. aggaḥetvā. K. uga°. B. °itvā.

² B. C. C^a. °itvā.

³ K. om.

⁴ B. °itvā.

⁵ B. asiṃ.

⁶ C^a. dhārā. B¹. dhārā, om. dhāraṃ.

⁷ B. punappunaṃ.

⁸ B¹. uju. K. ujuṃ.

⁹ C. C^a. S. °pattaṃ.

¹⁰ B. pavedhi°. S. veṭhi°. C^a. veyyāsisamāno.

¹¹ K. thana°. B. thūra°.

¹² C. C^a. atth°.

¹³ K. °hiriyaṃ.

¹⁴ C. C^a. S. °tth°.

¹⁵ C. C^a. kharīra°. B. khadīra°.

¹⁶ B. kaḷ°.

¹⁷ K. S. namito. B. om. e°. na°.

¹⁸ B. S. °patta°. B. °vedhako. K. °aṃ ve°.

¹⁹ K. a. asi.

²⁰ K. a. imassa guṇaṃ. Cf. i. 217.

²¹ B¹. chaḍḍetvā.

²² K. a. idha.

²³ K. vasantā.

²⁴ B. S. a. va.

²⁵ B. a. pi.

²⁶ K. a. pi.

²⁷ K. S. °enti. B. vethenti.

dve tisso¹ kathā² kathetū na sakkonti, tava pana santāsamattam³ pi natthi ukkāṃukhe suvaṇṇaṇ viya supupphitakaṇikāraṇ⁴ viya ca te mukhaṇ virocati, kin nu kho kāraṇaṇ⁵ ti pucchanto imaṇ gātham āha :

‘Tāso te natthi na bhayaṇ bhiyyo vaṇṇo pasīdati
kasmā na paridevesi evarūpe mahabbhaye’⁶ ti.

Sāmaṇero jhānā vuttāhāya tassa dhammaṇ desento ‘āvuso gāmaṇi⁷ khīṇāsavassa attabhāvo nāma sīse ṭhapitabhāro viya hoti,⁸ tasmiṇ bhijjante tussat’ eva⁹ na bhāyati’ ti vatvā imā gāthā abhāsi :

‘Natthi cetasikaṇ dukkhaṇ anapekkhassa gāmaṇi,¹⁰
atikkanto bhayaṇ sabbaṇ khīṇasaṇṇyojano isi.
Khīṇāya bhavanettiyā¹¹ diṭṭhadhamme¹² yathā-
tathaṇ¹³

nibbhayaṇ maraṇaṇ hoti bhāraavoropanaṇ¹⁴ yathā’ ti.

So tassa kathaṇ sutvā pañca corasatāni oloketvā āha :¹⁵
‘tumhe kiṇ karissathā’ ti. ‘Tumhe pana sāmī’ ti.
‘Mama tāva¹⁶ evarūpaṇ pāṭihāriyaṇ disvā agāramajjhe kammaṇ natthi, ayyassa santike pabbajissāmī’ ti.¹⁷
‘Mayaṇ pi tathā¹⁸ karissāmā’ ti. ‘Sādhu tātā’ ti.
Tathā¹⁹ pañcasatāpi²⁰ sāmāneraṇ vanditvā pabbajjaṇ

¹ B¹. S. tayo.

² K. kathaṇ. B¹. kathaṇ pi.

³ K. pi tu trāsamattam.

⁴ K. B. °kaṇṇi°.

⁵ K. mahābhaye.

⁶ K. gāmaṇi. B. °ṇi.

⁷ B. a. so. K. a. so bhāro.

⁸ K. sobhat’ eva hoti evam eva khīṇāsavo kilese bhijjante for tu° eva.

⁹ K. gāmini.

¹⁰ S. C. C°. khīṇāsavassa bhavanetti.

¹¹ C. C°. °mā. S. diṭṭhā dhammā.

¹² B. °tathā.

¹³ K. °raṇ vo°.

¹⁴ K. om.

¹⁵ B. a. bho.

¹⁶ K. a. sāmī.

¹⁷ K. B. tath’ eva (B. om. pi).

¹⁸ K. B. S. tato.

¹⁹ K. a. te. B. a. corā.

yāciṃsu. So tesañ saradhārāhi¹ eva kese ca² vatthadasā³ ca chinditvā tambamattikāya⁴ rañjitvā⁵ tāni kāsāyāni acchādāpetvā dasasīlesu⁶ patitṭhāpetvā ādaya gacchanto cintesi: 'sacāhaṇ⁷ there adisvā va gamissāmī⁸ samaṇadhammaṇ kātuṇ na sakkhissanti, corāṇaṇ⁹ hi maṇ gahetvā nikkhantakālatoppabhūti¹⁰ tesu eko pi assūni sandhāretuṇ nāsakkhi, "mārito nu kho sāmaṇero¹¹ no" ti cintentānaṇ¹² kammaṭṭhānaṇ abhimukhaṇ na bhavissati,¹³ tasmā disvā va ne¹⁴ gamissāmī' ti. So pañcasatabhikkhuparivāro¹⁵ tattha gantvā attano dassanena patiladdhaassāsehi¹⁶ tehi¹⁷ 'kiṇ sappurisa Saṅkicca laddhan te jivitan' ti vutte, 'āma bhante ime¹⁸ maṇ māretukāmā hutvā māretuṇ asakkontā¹⁹ mama guṇe pasīditvā dhammaṇ sutvā pabbajitā, ahaṇ "tumhe disvā²⁰ gamissāmī"²¹ ti āgato, appamattā samaṇadhammaṇ karoṭha, ahaṇ Satthu santikaṇ gamissāmī' ti²² te bhikkhū vanditvā itare ādaya upajjhāyassa santikaṇ gantvā, 'kiṇ²³ Saṅkicca antevāsikā te laddhā' ti vutte, 'āma bhante'²⁴ ti taṇ pavattiṇ ārocesi. Therena ca²⁵ 'gaccha Saṅkicca Satthāraṇ passāhī'²⁶ ti vutte,²⁷ 'sadhū' ti therāṇ vanditvā te ādaya Satthu santikaṇ gantvā,

¹ K. B. B¹. asi°.² S. luñcitvā. B. c'eva.³ S. niv°. B¹. °dussāni. K. °dusse.⁴ K. tāmba°.⁵ B. S. rajitvā. B¹. rajāpetvā.⁶ K. B. dasasu sī°.⁷ K. B. a. te.⁸ K. B. a. te.⁹ B. corā.¹⁰ K. °to pabhūti. B. °to patṭhāya.¹¹ B. a. nu kho.¹² K. °tvā. B. °nto.¹³ K. a. ti. B. labhissanti.¹⁴ K. a. gahetvā. B. nesañ.¹⁵ K. om. °bhikkhu°.¹⁶ K. °ddhass°.¹⁷ K. B. om.¹⁸ B¹. ete. K. imesaṇ.¹⁹ B. °nto. K. na sakk°.²⁰ B. a. va.²¹ K. āg°.²² K. a. so.²³ K. aṭṭer a°.²⁴ K. a. laddhā.²⁵ B. om.²⁶ K. passissāhī.²⁷ K. a. so.

Satthārā 'kiṇ¹ Saṅkicca antevāsikā te laddhā' ti vutte,² taṇ pavattiṇ ārocesi. Satthāpi³ 'evaṇ kira bhikkhave' ti pucchitvā,⁴ 'āma bhante' ti vutte, 'bhikkhave tumbhākaṇ corakammaṇ katvā dussile patitṭhāya vassasataṇ⁵ jīvanato⁶ idāni sile patitṭhāya ekadivasan pi jīvitan seyyo' ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

110. 'Yo ca vassasataṇ jīve dussilo asamāhito
ekāhaṇ jīvitan seyyo silavantassa jhāyino'⁷ ti.

Tattha dussilo ti nissilo. Silavantassā ti dussilassa vassasataṇ jīvanato silavantassa⁸ dvīhi jhānehi jhāyino ekadivasam pi ekamuhuttam pi jīvitan seyyo uttaman ti attho.

Desanāvasāne te⁹ pañcasatā¹⁰ saha paṭisambhidāhi arahattaṇ pāpuṇṇisu, sampattaparisāya¹¹ pi sātthikā desanā¹² ahosi.¹³ Aparena samayena Saṅkicco upasampadaṇ labhitvā dasavasso¹⁴ hutvā sāmaṇeraṇ gaṇhi, so pana tass' eva bhāgineyyo Atimuttakasāmaṇero¹⁵ nāma. Atha naṇ thero paripūṇṇavassakāle āmantetvā¹⁶ 'upasampadaṇ te karissāma,¹⁷ gaccha ñātinaṇ¹⁸ santike vassaparimāṇaṇ¹⁹ pucchitvā²⁰ ehī' ti uyyojesi.²¹ So²² mātāpitunnāṇ santi-

¹ B. pi.

³ K. om. pi.

⁵ K. °sata°.

⁷ K. jjh°.

⁹ C. C°. om.

¹⁰ K. a. pi. S. a. bhikkhū. B. a. pi bhi°.

¹¹ K. B. °mahājanassā°.

¹³ B. a. ti.

¹⁵ K. B. Adhi° (B. Adhimuttas°).

¹⁶ K. a. sāmaṇera.

¹⁸ K. B.B¹. °akānaṇ.

²⁰ K. rep.

²¹ K. a. so pi Adhimutto sāmaṇero pabbajitakālato patthāya arahattappatto hoti.

²² K. a. pi.

² B. S. a. āma bhante ti.

⁴ K. pucchi.

⁶ K. °itato, so *infra*.

⁸ K. a. jjhāyino ti.

¹² K. B. S. dhamma°.

¹⁴ C. C°. dvādasa°.

¹⁷ K. °mī.

¹⁹ B¹. °pamāṇaṇ.

kaṇ¹ gacchanto² antarāmagge pañcasatehi corehi balikam-
matthāya māriyamāno³ tesañ dhammaṃ desetvā⁴ pasanna-
cittehi tehi 'na te⁵ imasmiṃ ṭhāne amhākaṃ atthibhāvo
kassaci⁶ ārocetabbo' ti⁷ vissatṭho,⁸ paṭipathe mātāpitaro
āgacchante disvā tam eva maggaṃ paṭipajjantānam pi⁹
tesañ saccam anurakkhanto¹⁰ nārocesi.¹¹ Tesañ corehi
vihethiyamānānaṃ¹² 'tvam pi corehi saddhiṃ ekato hutvā
maññe amhākaṃ nārocesi' ti vatvā¹³ paridevantānaṃ¹⁴
saddaṃ sutvā te¹⁵ mātāpitunnam pi anārocitabhāvaṃ ñatvā¹⁶
pasannacittā taṃ¹⁷ pabbajjaṃ yāciṃsu. So pi Saṅkicca-
sāmaṇero viya te sabbe pabbājetvā upajjhāyassa santikaṃ
ānetvā tena Satthu santikaṃ pesito¹⁸ gantvā taṃ pavattiy¹⁹
ārocesi. Satthā 'evaṃ kira bhikkhave' ti pucchitvā, 'āma
bhante' ti vutte, purimanayen' eva anusandhiṃ ghaṭetvā
dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :²⁰

Idam pi²¹ imissā gāthāya Atimuttakasāmaṇeravatthu²²
nāma vuttanayo²³ evā ti vuttaṃ.²⁴

Saṅkiccasāmaṇeravatthu.²⁵

¹ B. °ike.

² K. a. pana.

³ B. hariya°. K. a. taṃ vadhāya asakkonto.

⁴ B¹. tassa dhammadesane for te dh° de°.

⁵ C. ito. C^a. om.

⁶ B. a. na.

⁷ K. a. ti.

⁸ K. a. so.

⁹ K. om.

¹⁰ B. a. tesañ.

¹¹ C. a. ti. B¹. anārocetvā.

¹² B¹. vibodhiy°. K. °dhiyamānaṃ bhayaṃ. B. °mānaṃ.

¹³ B. om. K. a. corā.

¹⁴ K. °vamānānaṃ.

¹⁵ S. tena. K. tesañ. B. tena tesañ.

¹⁶ K. a. te tassa guṇe paśīditvā te.

¹⁷ K. B. om.

¹⁸ K. a. te ādāya.

¹⁹ K. a. Satthu.

²⁰ K. B. rep. in full.

²¹ B. imasmiṃ for idam pi. K. B. Adhimuttas°. S. Ati-
muttas°.

²² C. C^a. °uṃ.

²³ K. vattaṃ, corr. vuttaṃ. B. vuttam.

²⁴ B. om.

²⁵ K. °rasidhimuttakasāmaṇeravatthu. B. a. navamaṃ.

10. KHĀṆUKONḌAÑṆATTHERAVATTHU.

Yo ca vassasatan ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Khāṇukonḍañṇattheraṇ ārabba ka-thesi.

So kira thero Satthu santike¹ kammaṭṭhānaṇ gahetvā araṇṇe viharanto arahattam patvā, 'Satthu ārocessāmi' ti tato āgacchanto antarāmagge kilanto maggā okkamma ekasmiṇ piṭṭhipāsāṇe nisinno² jhānaṇ samāpajji. Ath' ekaṇ gāmaṇ vilumpitvā pañcasatā corā attano balānuru-pena bhaṇḍikaṇ³ bandhitvā sisenādāya gacchantā dūraṇ gantvā kilantarūpā 'dūraṇ āgat' amha, imasmiṇ piṭṭhi-pāsāṇe vissamissāmā⁴ ti maggā okkamma piṭṭhipāsāṇa-santikaṇ⁵ gantvā therāṇ disvāpi⁶ 'khāṇuko⁷ ayan' ti saññino ahesuṇ. Ath' eko coro therassa sise bhaṇḍikaṇ⁸ ṭhapesi, aparo taṇ⁹ nissāya bhaṇḍikaṇ ṭhapesi,¹⁰ evaṇ pañcasatehi¹¹ therāṇ parikkhipitvā¹² sayam pi nisinnā¹³ niddāyitvā aruṇuggamanakāle pabujjhitvā attano bhaṇ-ḍikā¹⁴ gaṇhantā therāṇ disvā 'amanusso' ti saññāya palāyituṇ ārabhiṇsu. Atha ne thero āha: 'mā bhāyatha¹⁵ upāsakā, pabbajito ahan' ti. Te therassa pādāṇe nipaj-jitvā 'khamatha bhante, mayaṇ khāṇusaññino¹⁶ ahumbā' ti therāṇ khamāpetvā, corajetṭhakena 'ahaṇ ayyassa santike pabbajissāmi'¹⁷ ti vutte, sesā 'mayaṇ pi¹⁸ pabba-

¹ B. °kā.² K. a. va.³ K. bhaṇḍaṇ.⁴ K. vissām°.⁵ K. B. °ṇassa sa°.⁶ K. a. rattiyā.⁷ S. °kho. C°. ko nu kho.⁸ K. °akaṇ.⁹ K. naṇ.¹⁰ B¹. °petvā nissīdi.¹¹ S. pañcahi sa°. B¹. pañca bhaṇḍas°. K. B. pañcahi bhaṇḍikas° (K. °aka°).¹² C. C°. parikkhitvā.¹³ K. nipannā.¹⁴ K. °akaṇ. S. °ikāni. B. °ike.¹⁵ B¹. °etha.¹⁶ B. S. khāṇuka°. K. °saññi.¹⁷ K. °ajessāmī.¹⁸ K. om.

jissāmā' ti vatvā,¹ sabbe pi² ekacchandā hutvā therajaṇ pabbajjaṇ yāciṇsu. Thero Saṅkiccasāmaṇero viya sabbe pi³ te pabbājesi, tato paṭṭhāya ca⁴ 'Khāṇukkoṇḍañño' ti paññāyi. So tehi bhikkhūhi saddhiṇ Satthu santikaṇ gantvā⁵ 'kiṇ Koṇḍañña antevāsikā te laddhā' ti vutte taṇ pavattiṇ ārocesi. Satthā 'evaṇ kira bhikkhave' ti pucchitvā,⁶ 'āma bhante, na no aññassa evarūpo iddhā-nubhāvo⁷ diṭṭhapubbo, ten' amha pabbajitā' ti vutte,⁸ 'bhikkhave evarūpe⁹ duppaññakamme paṭiṭṭhāya vassasataṇ¹⁰ jīvanato¹¹ idāni vo paññāsampadāya¹² vattamā-nānaṇ ekāham pi¹³ jīvitaṇ seyyo yevā'¹⁴ ti vatvā anu-sandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha:

111. 'Yo ca vassasataṇ jīve duppañño asamāhito
ekāhaṇ jīvitaṇ seyyo paññāvantassa¹⁵ jhāyino' ti.

Tattha duppañño' ti nippañño paññāvantassā ti sappaññassa, sesaṇ purimasadisam eva.

Desanāvasāne pañcasatāpi te bhikkhū saha paṭisambhidaḥ arahattaṇ pāpuṇṇsu, sampattamahājanassāpi¹⁶ sātthikā desanā¹⁷ ahoṣi ti.

*Khāṇukkoṇḍaññattheravattthu.*¹⁸

¹ K. om.

³ B. om.

⁵ K. a. Satthārā.

⁷ K. B. ānu°.

⁹ C. C^a. a. su.

¹¹ K. jīvato.

¹² C. K. °samādāya.

¹³ B. om.

¹⁵ B. pañña°.

¹⁷ K. B. S. dhamma°.

¹⁸ S. °ssa va°. B. a. dasamaṇ.

² K. ca. B. om.

⁴ K. B. S. om.

⁶ K. pucchi.

⁸ C. C^a. om.

¹⁰ K. a. pi.

¹⁴ K. om.

¹⁶ K. ma°.

11. SAPPADĀSATTHERAVATTHU.

Yo ca vassasataṇ jīve ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Sappadāsattheraṇ¹ ārabba kathesi.

Sāvatthiyaṇ kira² eko kulaputto Satthu dhammadesanaṇ sutvā pabbajitvā laddhūpasampado aparena samayena ukkaṇṭhitvā 'mādisassa kulaputtassa gihibhāvo nāma na yutto,³ pabbajjāya ṭhatvā⁴ maraṇam pi seyyo' ti cintetvā attano maraṇūpāyaṇ cinto vīcarati. Ath' ekadivaṇaṇ pāto va⁵ katabhattakiccā bhikkhū viharāṇ gantvā aggisālāya⁶ sappāṇ disvā taṇ ekasmiṇ kuṭe⁷ pakkhipitvā kuṭaṇ⁸ pidahitvā ādāya viharā nikkhamiṇsu. Ukkaṇṭhitabhikkhu⁹ bhattakiccaṇ katvā āgacchanto te bhikkhū disvā 'kiṇ idaṇ āvuso' ti pucchitvā, 'sappo āvuso' ti vutte, 'iminā kiṇ karissathā' ti, 'chaḍḍessāma naṇ' ti tesāṇ kathaṇ¹⁰ sutvā,¹¹ 'iminā attānaṇ ḍasāpetvā marissāmī' ti, 'āharatha, ahaṇ taṇ¹² chaḍḍessāmī' ti tesāṇ hatthato kuṭaṇ gahetvā ekasmiṇ ṭhāne nisīno tena sappena attānaṇ ḍasāpeti,¹³ sappo ḍasitū na icchati. So kuṭe hatthaṇ otāretvā¹⁴ ito cito ca¹⁵ āloleti, sappassa¹⁶ mukhaṇ vivaritvā āṇḍuliṇ pakkhipati, n' eva naṇ sappo ḍasi. So 'nāyaṇ āsīviso, ghara-sappo' ti¹⁷ taṇ pahāya viharāṇ agamāsi. Atha naṇ bhikkhū 'chaḍḍito te¹⁸ āvuso sappo' ti āhaṇsu. 'Na so āvuso sappo,¹⁹ gharasappo eso' ti. 'Sappo²⁰ yeva²¹ āvuso

¹ F. °dāya°.² K. B. kir'.³ B. ayutto.⁴ K. om.⁵ K. a. ṇhātva.⁶ K. B. °yaṇ.⁷ B¹. ghaṭe.⁸ B¹. ghaṭaṇ.⁹ B. S. a. pi.¹⁰ B. vacanaṇ. K. om.¹¹ K. a. va.¹² B. om. a° taṇ.¹³ K. °pesi.¹⁴ C. C^a. a. hatthaṇ.¹⁵ K. va.¹⁶ B. ghoras°.¹⁷ K. a. āha.¹⁸ K. om.¹⁹ B¹. ghoras°.²⁰ C. rep. B. ghoras°. B¹. ghoraviso sa°.²¹ K. eva. B. yev'.

mahantaṇ phaṇaṇ katvā sūsūyanto¹ dukkhena² amhehi
 gahito, kiṅkāraṇā tvaṇ evaṇ³ vadesī' ti. 'Ahaṇ āvuso⁴
 tena⁵ ḍasāpento⁶ pi mukhe⁷ aṅguliṇ pakkhipanto⁸ taṇ
 ḍasāpetuṇ nāsakkhin'⁹ ti. Taṇ sutvā bhikkhū¹⁰ tuṇhi
 ahesuṇ. Ath' ekadivasaṇ nahāpitako¹¹ dve tayo khure
 ādāya vihaṇaṇ gantvā ekaṇ¹² bhūmiyaṇ ṭhapetvā ekena
 bhikkhūnaṇ kese ohāreti,¹³ so bhūmiyaṇ ṭhapitaṇ khuraṇ
 gahetvā 'iminā gīvaṇ chinditvā marissāmi' ti ekasmiṇ
 rukke gīvaṇ upadhāya¹⁴ khuradhāraṇ¹⁵ galanāliyaṇ¹⁶
 katvā ṭhito upasampadāmālakato¹⁷ paṭṭhāya attano silaṇ
 āvajjento vimalacandaṇḍalaṇ¹⁸ viya¹⁹ sudhotamaṇi-
 khandhaṇ viya²⁰ ca nimmalasīlaṇ²¹ addasa. Tassa taṇ
 olokontassa sakalasarīraṇ pharaṇapiti²² uppajji. So pītiṇ
 vikkhambhitvā²³ vipassanaṇ vaḍḍhento²⁴ saha paṭisambhi-
 dāhi arahattaṇ patvā²⁵ khuraṇ ādāya vihāramajjhaṇ pāvīsi.
 Atha naṇ bhikkhū 'kahaṇ gato 'si āvuso' ti pucchīsu.
 "Iminā khurena galanāliṇ chinditvā marissāmi"²⁶

¹ K. B. B¹. susumāyanto.

² C. C^a. °ehi. S. °n' eva.

³ B. e° tvaṇ.

⁴ K. āv° ahaṇ. S. āv° tena ahaṇ.

⁵ B. a. aṅguliṇ. S. a. attānaṇ.

⁶ B. ḍaṇs°.

⁷ K. °ena.

⁸ K. B. S. a. pi. B. °ento.

⁹ C. C^a. B. na sa°.

¹⁰ K. om.

¹¹ B¹. nāpito. K. ṇhāpito. B. nhāpito.

¹² B. a. khuraṇ.

¹³ S. vo°. B¹. otāreti. B. otāresi. C. C^a. voropeti.

¹⁴ S. upā°. K. B. upani°.

¹⁵ B¹. °rābhimukhaṇ.

¹⁶ B¹. °nāli.

¹⁷ K. B. °dakālato.

¹⁸ K. ativi°.

¹⁹ K. °m iva.

²⁰ K. B. B¹. °m iva.

²¹ B. °laṇ sī°. K. acala°. B¹. a. olokontassa.

²² C. C^a. pharaṇtaṇ pī°. S. °ntī pī°. B. pharaṇā pī.

K. °satī.

²³ S. °etvā. K. paṭilabhitvā.

²⁴ K. °tvā.

²⁵ K. pāpuṇi, pattaarahattato paṭṭhāya.

²⁶ B¹. chindissāmi for chi° ma°.

āgato 'mhi āvuso' ti. 'Atha kasmā na mato¹ 'sī'² ti. 'Idāni 'mhi satthaṃ āharitūṃ abhabbo jāto, ahaṃ³ hi "iminā khurena galanāliṃ chindissāmī" ti nāṇakhurena sabbakilese⁴ chindin' ti.⁵ Bhikkhū 'ayaṃ abhūtena aññaṃ vyākaroṭi' ti Bhagavato ārocesuṃ. Bhagavā tesu vacanaṃ⁶ sutvā āha :⁷ 'bhikkhave khīṇāsavā nāma na⁸ sahatthā attānaṃ jivitā voropenti' ti. 'Bhante tumhe⁹ imaṃ "khīṇāsavo" ti vadetha,¹⁰ evaṃ arahattūpanissayasampanno paṇāyaṃ kasmā ukkaṇṭhi,¹¹ kim assa arahattassa upanissaya-kāraṇaṃ, kasmā so sappo etaṃ na ḍasi'¹² ti. 'Bhikkhave so tāva sappo imassa¹³ tatiye attabhāve dāso ahosi, so¹⁴ attano sāmikassa sarīraṃ ḍasitūṃ na ussaḥi'¹⁵ ti. Evaṃ tāva tesu¹⁶ Satthā etaṃ¹⁷ kāraṇam ācikkhi, tato paṭṭhāya ca¹⁸ so bhikkhu Sappadāso nāma jāto.

Kassapabuddhakāle¹⁹ kir' eko kulaputto Satthu dhammakathaṃ²⁰ sutvā uppannasuṃvego pabbajitvā laddhūpasam-pado aparena samayena²¹ anabhiratiyā uppannāya ekassa saḥāyakabhikkhuno²² ārocesi. So²³ tassa abhinhaṃ gihi-bhāve ādinavaṃ kathesi. Taṃ sutvā itaro sāsane abhira-mitvā pubbe anabhiratikāle malaggahite²⁴ samanaparikkhāre ekasmiṃ soṇḍitīre nimmale karonto nisīdi, saḥāyako pi 'ssa santike yeva nisinno. Atha naṃ so evam āha : 'ahaṃ āvuso uppabbajjanto ime parikkhāre tuyhaṃ dātu-

¹ K. B¹. gato.

³ B. °ñ.

⁵ K. chindi.

⁷ B. na, om. *infra*.

⁹ B. om.

¹¹ B. °ati. K. °ito.

¹³ K. a. ito.

¹⁵ B. °hatī. K. °hati, om. ti.

¹⁶ B. nesuṃ.

¹⁸ K. om.

²⁰ B¹. °desanaṃ. K. dhammaṃ.

²¹ B. om.

²³ C. C^a. om.

² C. C^a. om.

⁴ K. sabbe ki°.

⁶ B¹. kathaṃ. K. om.

⁸ K. om.

¹⁰ B. °atha.

¹² B. ḍaṇṣati (ḍaṇṣ° *al.*).

¹⁴ K. a. sappo.

¹⁷ C. C^a. B. ekaṃ.

¹⁹ B. °sammā°.

²² K. B. °kassa bhi°.

²⁴ B¹. malaga°.

kāmo ahosin¹ ti. So² cintesi: 'mayhaṇ iminā³ pabbajitena vā uppabbajitena vā⁴ ko attho, idāni parikkhāre nāsessāmī⁵ ti. So tato paṭṭhāya 'kiṇ dāni⁶ āvuso ambhākaṇ jīvitena ye mayaṇ kapālahatthā parakulesu piṇḍāya carāma⁷ puttadārena⁸ saddhiṇ allāpasallāpaṇ⁹ karomā¹⁰ ti —ādīni vadanto gihibhāve¹¹ gūṇaṇ kathesi. So tassa kathaṇ sutvā puna ukkaṇṭhito¹² hutvā cintesi: 'ayaṇ¹³ mayā "ukkaṇṭhito 'mhi" ti vutte paṭhamaṇ gihibhāve ādinavaṇ kathetvā idāni abhinhaṇ gūṇaṇ katheti,¹⁴ kin nu kho kāraṇaṇ¹⁵ ti cinto, 'imesu samana-parikkhāresu lobhena¹⁶ ti nātvā sayam eva attano cittaṇ nivattesi.¹⁷ Evam assa Kassapabuddhakāle¹⁸ ekassa bhikkhuno ukkaṇṭhāpitattā idāni anabhirati uppannā, yo pana tena¹⁹ tadā visativassasahassāni samanadhammo kato svāssa etarahi arahattassa upanissayo²⁰ jāto²¹ ti. Imam atthaṇ²² bhikkhū Bhagavato santikā²³ sutvā uttariṇ²⁴ pucchisū: 'bhante ayaṇ kira bhikkhu khuradhāraṇ galaṇāliyaṇ katvā ṭhitako²⁵ va arahattaṇ pāpuṇi,²⁶ uppajjati²⁷ nu kho ettakena khaṇena²⁸ arahattamaggo²⁹ ti. 'Āma bhikkhāve āradhavi-riyassa bhikkhuno pādaṇ ukkhipitvā bhūmiyaṇ ṭhapentassa pāde bhūmiyaṇ appatte³⁰ yeva arahattamaggo uppajjati,

¹ B. °sī.² K. a. lobhena pana.³ K. B. i° ma°.⁴ C. om. u° vā.⁵ C^a. na tosessāmī. S. gaṇhissāmī.⁶ B. dān'.⁷ B. bhikkhāya caramānāya.⁸ K. B. °rehi.⁹ B. a. na.¹⁰ K. B. °bhāvassa.¹¹ B. °ta.¹² B. ahaṇ.¹³ K. B. °sī.¹⁴ K. lobho.¹⁵ B¹. nivāresi.¹⁶ B. °sammā°.¹⁷ K. B. ten' eva.¹⁸ B. °ttūp°.¹⁹ K. B. a. te.²⁰ C. C^a. °ike.²¹ B. °ri. K. °ri pi.²² B. ṭhito.²³ B. °nāti.²⁴ S. °issati. C. upakhajjati. C. C^a. a. kin.²⁵ K. kāraṇena. B. om.²⁶ B. asampatte.

kusītapuggalassa¹ hi² vassasatam pi³ jīvanato⁴ āradḍha-
viriyassa khaṇamattam pi jīvitaṇ seyyo ' ti vatvā anu-
sandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

112. ' Yo ca vassasataṇ jīve kusīto hīnavīriyo
ekāhaṇ jīvitaṇ seyyo viriyam ārabhato⁵
dalhan ' ti.

Tattha kusīto ti kāmavitakkādīhi⁶ vitakkehi⁷ vītina-
manakapuggalo,⁸ hīnavīriyo ti nibbiriyo. Viriyam
ārabhato dalhan ti duvidhaṇ⁹ jhānaṇ¹⁰ nibbattanasam-
atthaṇ viriyaṇ¹¹ ārabhantassa, sesaṇ purimasadisam¹² eva.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇiysū ti.

Sappadāsattherassa vatthu.¹³

12. PAṬĀCĀRATTHE RIVATTHU.*

Yo ca vassasatan ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā
Jetavane viharanto Paṭācārattheriṇ¹⁴ ārabḍha kathesi.

Sā kira Sāvattiyaṇ cattālisakoṭivibhavassa seṭṭhino
dhītā ahosi abhirūpā. Taṇ soḷasavassuddesikakāle satta-
bhūmakassa¹⁵ pāsādassa uparimatale¹⁶ rakkhantā vāsesuṇ.
Evaṇ sante pi sā ekena¹⁷ attano cūlūpaṭṭhākena¹⁸ saddhiṇ

¹ B. °assa pu°.

² B. pana.

³ K. B. om.

⁴ K. °itato.

⁵ K. °bbhato.

⁶ B. a. tihi.

⁷ B. parivi°.

⁸ B. vītinaṃento pu°. K. vitakkayaṇmāno pu°.

⁹ F. B. S. °dha. K. dubbidhaṇ.

¹⁰ F. S. °na°.

¹¹ K. a. thira. B. a. thiraṇ.

¹² K. vuttasamam.

¹³ K. °rava°. B. a. ekādasamaṇ.

* Cf. Par. Dīp. (=Thig A.), 108 ff. Manor. on Aṅg. i.

14, 5.

¹⁴ C. C. °ritth°.

¹⁵ B. °ikassa. K. °ikapā°.

¹⁶ K. °ritale.

¹⁷ B. om.

¹⁸ S. cull°.

vippaṭṭipajji. Ath' assā mātāpitaro samajātikakule¹ ekassa kumārassa paṭisunitvā vivāhadivasan² ṭhapesuṇ. Tasmiṇ upakaṭṭhe sā taṇ cūlūpaṭṭhākaṇ āha: 'maṇ kira asukakulassa nāma dassanti, mayi³ patikulaṇ gatakāle mama⁴ paṇṇākāraṇ gahetvā āgato pi na⁵ tattha pavesanaṇ labhisasi, sace te mayi sineho atthi idān' eva maṇ gahetvā yena vā tena vā palāyassū' ti. So 'sādhu bhadde' ti, 'tena hi ahaṇ sve pāto va⁶ nagaradvārassa asukaṭṭhāne nāma ṭhassāmi,⁷ tvaṇ ekena upāyena nikkhamitvā tattha āgaccheyyāsi'⁸ ti vatvā⁹ dutiyadivase saṇketanaṭṭhāne¹⁰ aṭṭhāsi. Sāpi pāto va kiliṭṭhavatthaṇ¹¹ nivāsetvā kese vikirivā kuṇḍakena sarīraṇ makkhetvā¹² kuṭaṇ ādāya dāsihi saddhiṇ gacchanti viya gharā nikkhamitvā taṇ ṭhānaṇ agamāsi. So taṇ ādāya dūraṇ¹³ gantvā ekasmiṇ gāme nivāsaṇ kappetvā araṇṇe khettaṇ kasitvā dārupaṇṇādini¹⁴ āharati, itarā kuṭena udakaṇ haritvā¹⁵ sahatthā koṭṭanapacanaḍi¹⁶ karonti attano pāpassa phalaṇ anubhoti.¹⁷ Ath' assā kucchiyaṇ gabbho paṭiṭṭhāsi.¹⁸ Sā paripunṇagabbhā¹⁹ 'idha²⁰ koci upakārako nātthi, mātāpitaro nāma puttesu muduhadayā honti, tesan maṇ santi-kaṇ²¹ nehi, tattha²² gabbhavuṭṭhānaṇ bhavissati' ti

¹ C. samā°. B¹. samāna°. K. °jātikule.

² B¹. vivāda°.

³ K. mama.

⁴ B¹. bahu.

⁵ K. B. na before la°.

⁶ K. ca.

⁷ K. a. ti. B. vasāmi.

⁸ K. ga°.

⁹ K. a. so.

¹⁰ B. S. saṇketatṭh°. K. saketatṭh°.

¹¹ B. °aṇ va°.

¹² B¹. pakkipitvā. B. °itvā.

¹³ B¹. dāraṇ.

¹⁴ K. dārapannaḍihi. B. °pannāni.

¹⁵ K. B. S. āhar°.

¹⁶ B¹. koḍḍana°. K. koṭṭana°. S. °pacca.

¹⁷ K. °si.

¹⁸ B. B¹. saṇṭhāti.

¹⁹ K. a. sāmikaṇ āha.

²⁰ B. ime. K. B. a. me.

²¹ B. sa° maṇ.

²² K. B. a. me.

sāmikaṇ yāci. So 'kiṇ bhaddhe kathesi, maṇ disvā va¹ tava mātāpitaro vividhā kammakaraṇā² kareyyuṇ,³ na sakkā mayā tattha gantun' ti paṭikkhipi. Sā⁴ puna-puna⁵ yācitvāpi gamanaṇ⁶ alabhamānā tassa⁷ araṇṇaṇ⁸ gatakāle paṭivissake āmantetvā⁹ 'sace so āgantvā maṇ apassanto "khaṇ gatā" ti pucchissati mama attano kulagharāṇ gatabbhāvaṇ ācikkheyyāthā¹⁰ ti vatvā¹¹ pakkāmi. So pi āgantvā taṇ apassanto paṭivissake pucchitvā taṇ pavattiṇ sutvā 'nivattessāmi nan' ti anubandhitvā taṇ disvā nānappakāraṇ yācamāno¹² pi nivattetuṇ nāsakkhi. th' assā ekasmiṇ thāṇe kammajavātā calisū. Sā ekaṇ gacchantaraṇ pavisitvā 'sāmi vātā¹³ me calitā' ti vatvā bhūmiyaṇ nipajjitvā samparivattamānā kicchena dārakaṇ vijāyitvā 'yass' atthāyāhaṇ kulagharāṇ gaccheyyaṇ¹⁴ so attho¹⁵ nipphanno' ti¹⁶ punad eva tena saddhiṇ gehaṇ āgantvā vasaṇ kappesi. Tassā aparena samayena puna gabbho patitṭhahi. Sā paripuṇṇagabbhā hutvā¹⁷ purimānāyena' eva¹⁸ sāmikaṇ yācitvā yācanaṇ alabhamānā puttakaṇ¹⁹ aṇkenādāya²⁰ tath' eva pakkamitvā tena anubandhitvā diṭṭhāpi²¹ nivattituṇ²² na icchi.²³ Atha nesaṇ²⁴ gacchantānaṇ mahākālamegho udapādi samantā²⁵ vijjū-

¹ B. *om.*² K. B. °dhāni °nāni.³ K. S. kār°.⁴ K. a. pi, *om.* after yāc°.⁵ K. B. °naṇ.⁶ K. B. yācanaṇ.⁷ C. C°. *om.*⁸ C. C°. °ñṇe.⁹ K. a. ammā.¹⁰ C. C°. °yyā.¹¹ K. B. B¹. a. gehadvāraṇ pidahitvā.¹² So S. MSS. and *edd.* yāciyamānā (for °naṇ?).¹³ B. kammajav°.¹⁴ B. °yya.¹⁵ B¹. a. no.¹⁶ K. a. cintetvā.¹⁷ K. *om.*¹⁸ C. C°. °yena.¹⁹ K. B. puttaṇ.²⁰ K. ādāya.²¹ C. C°. 'diṭṭhā' ti pi. B. 'diṭṭhā hī' ti vutte.²² B¹. nivattiyamānā. K. °etuṇ.²³ K. °ati.²⁴ K. tesāṇ.²⁵ K. a. disvā.

latāhi¹ ādittañ viya meghatthanitehi² bhijjamānañ viya dhārāpātānirantarañ³ nabhañ ahosi. Tasmiñ khane tassā kammajavātā calinsu. Sā sāmikañ āmantetvā 'sāmi kammajavātā⁴ calitā, na sakkomi sandhāretuñ, anovassakattāhañ⁵ me⁶ jānāhi' ti āha. So hatthagatāya vāsiyā ito cito ca⁷ upadhārento ekasmiñ vammikamatthake jātugumbhañ⁸ disvā chindituñ ārabhi.⁹ Atha nañ vammikato nikkhamitvā ghoraviso āsiviso¹⁰ dasi,¹¹ tañ khañ yev' assa¹² sarīrañ antosamutthitāhi aggijālāhi dayhamānañ viya nilavannañ hutvā tatth' eva pati.¹³ Itarāpi mahādukkhañ anubhavamānā tassa āgamañ olokonti pi tañ¹⁴ adisvā va aparam pi¹⁵ puttāñ vijāyi. Dve dārakā vātavutthivegañ¹⁶ asayhamānā¹⁷ mahāvirañ viravanti. Sā ubho pi te udarantare¹⁸ katvā dvīhi jannūhi¹⁹ c' eva hatthehi ca bhūmiyañ uppīletvā²⁰ tathā²¹ tthitā va rattiñ vītinañesi, sakalasarīrañ nillohitāñ²² viya paṇḍupalāsa-vañnañ ahosi. Sā²³ vutthite²⁴ arune mañsapesivañnañ ekañ puttāñ aṅkenādāya ekañ²⁵ aṅguliyañ gahetvā 'ehi tāta pitā te ito gato' ti vatvā sāmikassa²⁶ gatamaggena²⁷

¹ B. vijjula°.

² B. °saddena. K. °ddhanivātasaddehi. Par. °dhanitehi.

³ K. B. Par. °nipāta°.

⁴ B. a. me.

⁵ C. C^a. S. °ana°.

⁶ K. om.

⁷ K. om.

⁸ B. S. jātañ gu°.

⁹ K. pāvisi.

¹⁰ B¹. a. sappo.

¹¹ K. dasi.

¹² K. tasmiñ khane yeva tassa.

¹³ K. °itvā mato.

¹⁴ B¹. nissidi sā sāmikañ for pi tañ.

¹⁵ K. om.

¹⁶ B. vātā°. B¹. °venañ.

¹⁷ K. B. S. asaha°.

¹⁸ C. C^a. °rā. Par. uro°.

¹⁹ K. jānu°. B. jannu°.

²⁰ B. Par. °itvā.

²¹ B. B¹. tattha.

²² B. nilo°.

²³ K. a. pi.

²⁴ B¹. uggate. K. utth°. B. utth°.

²⁵ K. B. itarañ.

²⁶ B. °kena.

²⁷ K. B¹. gamana°.

gacchanti taṃ vammikamatthake kālaṃ katvā patitaṃ nīla-
vannaṃ thaddhasariraṃ¹ disvā 'maṃ nissāya mama sāmiko
panthe mato' ti rodanti paridevanti pāyāsi. Sā² saka-
larattiṃ devena vattattā³ Aciravatinadiṃ⁴ jannupparamā-
ṇena⁵ thanappamāṇena⁶ udakena paripunṇaṃ⁷ disvā attano
mandabuddhitāya⁸ dvīhi dārakehi saddhiṃ udakaṃ⁹ otari-
tuṃ asahanti¹⁰ 'jeṭṭhaputtaṃ orimatīre ṭhapetvā¹¹ itaraṃ
ādāya paratīraṃ gantvā sākābhāṅgaṃ attharitvā¹² nippaj-
jāpetvā itarassa santikaṃ gamissāmī' ti bhālaputtakaṃ¹³
pahātuṃ¹⁴ asakkonti punappuna nivattitvā¹⁵ olokayamānā¹⁶
pāyāsi. Ath' assā nadimajjhaṃ gatakāle eko seno taṃ¹⁷
kumāraṃ disvā 'maṃsapesī' ti saññāya ākāśato bhassi.
Sā taṃ puttass' atthāya bhassantaṃ disvā ubho hatthe
ukkhapitvā 'sū sū' ti¹⁸ tikkhattuṃ mahāsaddaṃ nicchāresi.
Seno dūrabhāvena taṃ asutvā va kumāraṃ¹⁹ gahetvā
vehāsa uppatitvā gato.²⁰ Orimatīre ṭhitaputto²¹ mātaraṃ
nadimajjhe ubho hatthe ukkhapitvā mahāsaddaṃ nicchāra-
yamānaṃ²² disvā 'maṃ saddāyati'²³ ti saññāya vegena
udake pati. Iti 'ssā bhālaputtaṃ seno hari,²⁴ jeṭṭhaputto
udakena haṭo.²⁵ Sā 'eko²⁶ putto senena²⁷ gahito, eko

¹ B¹. tassa sar°.

² B. om.

³ K. B. Par. vutth°.

⁴ S. Aciravatiṃ. B. a. disvā.

⁵ S. om.

⁶ B. kaṭṭi°.

⁷ K. sampari°.

⁸ K. maṇḍavuddhi°.

⁹ K. om.

¹⁰ K. B. S. avisah°.

¹¹ C. C^a. ṭhatvā.

¹² Manor. pilotikacumbaṭake.

¹³ K. B. °puttaṃ.

¹⁴ K. pahāyituṃ. B. B¹. pahāya tarituṃ.

¹⁵ K. °etvā.

¹⁶ K. B. oloki°.

¹⁷ K. om.

¹⁸ B¹. su ti su ti.

¹⁹ B. °akaṃ.

²⁰ K. uppati.

²¹ K. a. pi.

²² B. °amānaṃ. K. °iya°.

²³ B¹. pakkosatha. K. B. pakkosati.

²⁴ K. °putto senena.

²⁵ S. °nahaṭo. B. vuyho.

²⁶ K. B. S. a. me.

²⁷ C. C^a. S. seno.

udakena vūlho¹ panthe me pati mato' ti rodanti paride-
vanti gacchamānā Sāvattthito āgacchantāṇ ekaṇ purisaṇ
disvā pucchi:² 'katthavāsiko 'sī'³ ti. 'Sāvattthivāsiko
'mhi ammā' ti. 'Sāvattthinagare asukavīthiyaṇ evarūpaṇ
asukaṇ nāma kulaṇ⁴ atthi jānāsi⁵ tātā' ti. 'Jānāmi
amma, taṇ pana⁶ mā pucchi, sace aññaṇ jānāsi pucchā'⁷
ti.⁸ 'Aññaena me kammaṇ⁹ natthi, tad¹⁰ eva pucchāmi
tātā' ti. 'Amma tvaṇ attano anācikkhituṇ na desi,¹¹ ajja
te sabbaratiṇ devo vassanto ditṭho' ti. 'Ditṭho me tātā¹²
mayham ev' eso¹³ sabbarattiṇ vaṭṭo¹⁴ na¹⁵ aññassa,¹⁶
mayhaṇ pana¹⁷ vaṭṭakāraṇaṇ¹⁸ pacchā¹⁹ kathessāmi,²⁰
etasmiṇ²¹ tāva²² setṭhigehe pavattiṇ kathehī' ti. 'Amma
ajja rattiṇ²³ setṭhiṇ ca setṭhibhariyaṇ ca setṭhiputtaṇ²⁴
cā ti tayo pi jane²⁵ avattharamānaṇ gehaṇ patitaṇ,²⁶ te
ekacitakāya²⁷ jhāyanti, esa dhūmo paññāyati ammā' ti.²⁸
Tasmiṇ khaṇe nivatthavatthaṇ²⁹ patamānaṇ³⁰ na saṇjāni,³¹

¹ C. C^a. haṭo. K. B. vuyho.² K. a. bho.³ B. tātā.⁴ K. B. asukakulan nāma.⁵ B. a. taṇ.⁶ K. a. kulaṇ.⁷ K. °āhī.⁸ K. a. sā.⁹ B. ka° me.¹⁰ K. taṇ.¹¹ K. taṇ anācikkhituṇ na yuttan' ti—'vadehi me tātā'
ti—'amma.'¹² B. a. ti. C. C^a. tāva.¹³ K. B. Par. eva so.¹⁴ K. B. vuṭṭho al. C. C^a. S. a. ti.¹⁵ B. a. vuṭṭho.¹⁶ S. nā°.¹⁷ K. om.¹⁸ B¹. vuṭṭhi°. K. a. pana te.¹⁹ B. a. te.²⁰ C. C^a. S. a. ti.²¹ C. C^a. ek°.²² K. B. a. me.²³ S. °iyaṇ.²⁴ C. C^a. S. setṭhī . . . °iyā. S. °putto.²⁵ B. B¹. a. vātavutṭhi.²⁶ B. S. pati.²⁷ S. °kasmiṇ.²⁸ K. B. a. sā.²⁹ K. °pārūpanāni.³⁰ K. °nāni.³¹ K. saññāyati.

ummattikabhāvaṇ¹ patvā yathājātā² va³ rodantī pari-
devantī :⁴

‘Ubho puttā kālakatā⁵ panthe mayhaṇ patī mato
mātā pitā ca bhātā ca ekacitakasmīṇ* ḍayhare ’⁶ ti⁷

vippalapantī⁸ paribbhami.⁹ Manussā taṇ disvā ‘ummat-
tikā ummattikā ’¹⁰ ti kacavaṇaṇ¹¹ gahetvā paṇsuṇ gahetvā
matthake okirantā leḍḍūhi¹² paharanti. Satthā Jetavana-
vihāre¹³ aṭṭhapaṇisamajjhe¹⁴ nisīditvā dhammaṇ desento
taṇ āgacchamānaṇ addasa kappasatasahassaṇ pūritapā-
raṇiṇ abhinīhārasampannaṇ.

Sā kira Padumuttarabuddhakāle Padumuttarasatthāraṇ¹⁵
ekaṇ vinayadharattheriṇ¹⁶ bāhāya gahetvā Nandanavane¹⁷
ṭhapentaṇ viya etadaggaṭṭhāne¹⁸ ṭhapiyamānaṇ¹⁹ disvā,
‘aham pi²⁰ tumhādisassa buddhassa santike vinayadha-
rattheriṇaṇ²¹ antare aggaṭṭhānaṇ labheyyan ’ ti adhikāraṇ
katvā patthanaṇ ṭhapesi. Padumuttarabuddho anāgata-
saññānaṇ²² pattharivā patthanāya samijjhanabhāvaṇ
ñatvā ‘anāgate Gotamabuddhassa²³ nāma sāsane ayaṇ
Paṭācāranāmena²⁴ vinayadharattheriṇaṇ aggā bhavissatī ’
ti vyākāsi.

¹ K. ummatta°.

² K. °ṭṭhitā.

³ B. om.

⁴ K. a. āha.

⁵ B. kālañ°.

* Par. °citamhi.

⁶ Manor. om. second line, adds later.

⁷ K. a. sā.

⁸ K. B. vila°.

⁹ K. B. vila°.

⁹ K. paridevantī.

¹⁰ K. om. one.

¹¹ K. kavacaraṇ.

¹² K. leṇḍ°. B¹. leḍḍuādīhi.

¹³ K. B. °mahāvi°.

¹⁴ K. catu°. B. om. aṭṭha.

¹⁵ K. B. S. °rā.

¹⁶ B. vinayadharāṇ.

¹⁷ K. Nandav°.

¹⁸ K. °gge ṭṭh°.

¹⁹ So all MSS. and edd.

²⁰ K. om.

²¹ B. °raṇ ther°.

²² B. S. °tan sa°.

²³ B. °massa Bu°.

²⁴ K. Paṭiccarā°.

Taṇ evaṇ patthitapatthanaṇ¹ abhinihārasampannaṇ
 Satthā dūrato va āgacchantiṇ disvā 'imissā maṇ ṭhapetvā²
 añño avassayo bhavituṇ samattho nāma natthi' ti cintetvā³
 taṇ yathā viharābhimukhi⁴ āgacchati⁵ evam akāsi. Parisā
 taṇ disvā va⁶ 'imissā ummattikāya ito āgantū mā
 daditthā⁷ ti āha.⁸ Satthā 'apetha mā taṇ vārayitthā' ti
 vatvā avidūratthānaṇ āgatakāle 'satiṇ paṭilabha⁹ bhagini'
 ti āha. Sā taṇ¹⁰ khaṇaṇ yeva¹¹ buddhānubhāvena satiṇ
 paṭilabhi, tasmiṇ kāle nivatthavatthassa¹² patitabhāvaṇ
 sallakkhetvā hirottappaṇ paccupatthapetvā ukkuṭikaṇ
 nisīdi. Ath' assā eko puriso uttarasāṭakaṇ khipi. Sā taṇ
 nivāsetvā Satthāraṇ upasaṇkamitvā suvaṇṇavaṇṇesu¹³
 pādesu pañcapatitṭhitena vanditvā 'bhante avassayo me
 hohi,¹⁴ patitṭhā me hohi,¹⁵ ekaṇ hi me puttakaṇ¹⁶ seno
 gaṇhi, eko udakena vūlho,¹⁷ panthe¹⁸ pati mato, mātā-
 pitaro c' eva¹⁹ bhātā ca gehena avatthaṭā²⁰ ekacitakāyaṇ²¹
 jhāyanti' ti. Satthā tassā²² vacanaṇ sutvā 'Paṭācāre²³
 mā cintayi, tava²⁴ tānaṇ saraṇaṇ avassayo bhavitū
 samatthassa²⁵ eva²⁶ santikaṇ āgatā 'sī' ti,²⁷ 'yathā hi²⁸
 tava idāni eko puttako²⁹ senena gahito eko udakena vūlho,

¹ K. patitṭhita°.² K. B. ṭh° maṇ.³ B. vatvā.⁴ B. °khaṇ.⁵ S. °nti.⁶ K. om.⁷ C. ditthā. K. dadatthā. B. karitthā.⁸ B. °ṇsu. B¹. °ṇsuṇ. K. °suṇ.⁹ K. °bhi. B. °bhāhi.¹⁰ B¹. tañ.¹¹ K. °ñ c' eva.¹² K. °vāsana°.¹³ K. suvaṇṇesu.¹⁴ K. B. hotha.¹⁵ B. hothā. K. om. pa° me ho°.¹⁶ K. B. puttaṇ.¹⁷ K. B. vuyho, al.¹⁸ K. B. a. me.¹⁹ B. ca me.²⁰ K. °ttharitā matā.²¹ C. C^a. om. eka.²² B¹. assā.²³ K. Paṭiccare.²⁴ B. tāva.²⁵ K. °itusamatthassa.²⁶ K. a. mādisassa buddhassa.²⁷ K. om.²⁸ K. om.²⁹ K. putto.

panthe pati¹ mato, mātāpitaro c' eva² bhātā ca gehena
avatthaṭṭhā,³ evaṇ⁴ imasmiṇ saṅsāre puttādīnaṇ matakāle
tava rodantiyā paggharitaṇ⁵ assu⁶ catunnaṇ mahāsamud-
dānaṇ udaḁato bahutaran' ti vatvā imaṇ gātham āha :

‘Catūsu⁷ samuddesu jalaṇ parittakaṇ⁸
tato bahuṇ⁹ assujalaṇ anappakaṇ
dukkhena phutthassa narassa socanā¹⁰
kiṅkāraṇā samma¹¹ tuvaṇ pamajjasī' ti.¹²

Evaṇ Satthari anamataggapariyāyaṇ kathente tassā
sarīre soko tanuttaṇ¹³ agamāsi.¹⁴ Atha naṇ tanubhūta-
sokaṇ¹⁵ ñatvā¹⁶ puna Satthā āmantetvā ‘Paṭācāre puttā-
dayo nāma paralokaṇ gacchantassa tānaṇ vā saranaṇ vā
lenaṇ vā¹⁷ bhavituṇ na sakkonti, tasmā¹⁸ vijjamānāpi te na
santi¹⁹ yeva, paṇḍitena pana sīlaṇ sodhetvā²⁰ attano nibbā-
naḁānimaggam²¹ eva sodhetuṇ vaṭṭati' ti vatvā dhammaṇ
desento imā gāthā abhāsi:²²

288. ‘Na santi puttā tānāya na pitā na pi bandhavā
antakenādhīpannassa²³ natthi ñātīsu tānatā.

289. ‘Etam²⁴ atthavaasaṇ ñatvā paṇḍito sīlasaṇvuto
nibbānagamaṇaṇ²⁵ maggaṇ khippam eva viso-
dhaye' ti.

¹ K. a. te.

² K. a. te.

³ K. °ttharitvā matā. B. a. iti rodamānā vicarati yathā.

⁴ K. a. evaṇ. B. a. eva.

⁵ K. B. °ita°.

⁶ B¹. asuni. K. assuni.

⁷ K. catu.

⁸ B. parittaṇ.

⁹ K. bahuṇ.

¹⁰ K. Par. socato.

¹¹ K. B. amma. Par. socavasā.

¹² Cf. *supra*.

¹³ B. tanukaṇ. K. tanu.

¹⁴ K. ahosi.

¹⁵ B¹. anu°.

¹⁶ C. C^a. katvā.

¹⁷ K. B. om. le° vā.

¹⁸ C^a. tassā.

¹⁹ K. nassanti.

²⁰ K. B. B¹. viso°.

²¹ B¹. °maggen'. S. a. khippam.

²² K. imaṇ gātham āha (om. dh° des°).

²³ B¹. °na avippa°.

²⁴ K. evam.

²⁵ K. °na°.

Desanāvasāne Patācārā¹ mahāpaṭhaviyaṇ paṇsupari-
māne² kilese jhāpetvā sotāpattiphale patitṭhahi, aññe pi
bahū sotāpattiphalādini pāpunisū ti.³

Sā pana sotāpannā hutvā Satthāraṇ pabbajjaṇ yāci,
Satthā naṇ bhikkhunīnaṇ santikaṇ⁴ pahinitvā pabbājesi.⁵
Sā laddhūpasampadā paṭitācārattā⁶ 'Patācārā' tv eva
paññāyi. Sā ekadivasaṇ kuṭena udakaṇ ādāya pāde
dhovantū udakaṇ āsiñci. Taṇ thokaṇ⁷ gantvā pacchijji,
dutiyaṇvāre āsittaṇ tato dūratarāṇ agamāsi, tatiyaṇvāre
āsittaṇ tato pi dūratarāṇ ti. Sā tad eva ārammaṇaṇ
gahetvā tayo vaye⁸ paricchinditvā 'mayā paṭhamaṇ āsittaṇ
udakaṇ viya ime sattā paṭhamavaye⁹ pi¹⁰ maranti, tato
dūratarāṇ gataṇ dutiyaṇvāre¹¹ āsittaudakaṇ¹² viya majjhi-
mavaye pi maranti, tato¹³ dūratarāṇ gataṇ tatiyaṇvāre
āsittaudakaṇ viya pacchimavaye pi maranti yevā¹⁴ ti cin-
tesi. Satthā gandhakuṭiyaṇ nisinno va¹⁵ obhāsaṇ pharitvā
tassā sammukhe¹⁶ ṭhatvā kathento viya 'evam etaṇ¹⁷
Paṭācāre pañcannam pi¹⁸ khandhānam udayavyayaṇ¹⁹
apassantassa vassasataṇ jīvanato²⁰ pi²¹ tesāṇ udaya-
vyayaṇ passantassa ekāham²² pi ekakkhaṇam pi²³ jīvitaṇ

¹ K. Paṭiccarā. B. Patācāri.

² C. C°. °naṇ. S. °na°.

³ K. om.

⁴ K. °ke.

⁵ K. °ajāpesi.

⁶ C. corr. paṭena cār°. K. pajjavirahitatā carantā. *Diff. derivations in Manor. and Par.*

⁷ K. B. S. Par. a. ṭhānaṇ.

⁸ Par. vāre.

⁹ B¹. °mam eva.

¹⁰ B. om.

¹¹ C°. °divase. K. dutiye vā°.

¹² B. °aṇ u°. K. āsiñcittaṇ u°.

¹³ K. a. pi.

¹⁴ B. vā for pi ma° ye°.

¹⁵ K. om.

¹⁶ K. °ābhimukhe.

¹⁷ K. B¹. eva.

¹⁸ K. hi.

¹⁹ C. K. °byayaṇ. B. °bbayaṇ.

B¹. °bbaraṇ.

²⁰ K. °itato.

²¹ K. B. om.

²² K. °hamattam.

²³ B. om. K. om. e° pi.

seyyo' ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

118. 'Yo ca vassasatan jīve apassaṃ udayavyayaṃ¹
ekāhaṃ jīvitaṃ seyyo passato udayavyayaṃ' ti.

Tattha apassaṃ udayavyayaṃ ti pañcannaṃ khaṇḍhānaṃ pañcavīsatiyā lakkhaṇehi udayaṇ ca vyayaṇ² ca apassanto, passato udayavyayaṃ ti tesāṃ³ udayaṇ ca⁴ vyayaṇ ca passantassa itarassa jīvanato⁵ ekāham pi⁶ jīvitaṃ seyyo ti.

Desanāvasāne Paṭācarā saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpunī ti.⁷

Paṭācāratttheriyā vatthu.⁸

13. KISĀGOTAMIVATTHU.*

Yo ca vassasatan⁹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Kisāgotamiṃ ārabba kathesi.

Sāvatthiyaṃ kir' ekassa setthissa gehe cattāḷisakoṭi-dhanaṃ aṅgārā¹⁰ hutvā atthāsi. Setthi taṃ disvā uppanna-soko¹¹ āhāraṃ paṭikkhipitvā mañcake nipajji. Tass' eko sahāyako gehaṃ gantvā 'samma kasmā socasi' ti¹² pucchitvā, taṃ pavattiṃ sutvā, 'samma mā soci, ahaṃ ekaṃ

¹ C. K. °byayaṃ. B. °bbayaṃ. B¹. °bbaraṃ.

² B. vayaṇ. K. C. C^a. udayavyayaṇ.

³ C. te.

⁴ C. udaya°.

⁵ K. °itato.

⁶ K. B. om.

⁷ B. om.

⁸ B. °rīva° and a. dvādasamaṃ.

* Cf. Paramatthadīpanī (Thig A.), 174 ff. Manor. on Aṅg. i. 14, 5.

⁹ K. a. jīve.

¹⁰ K. B. °ro. K. B. S. a. eva.

¹¹ B¹. °domanaso.

¹² K. a. taṃ.

upāyaṇ jānāmi, taṇ karohī¹ ti. 'Kiṇ² karomi sammā'
ti.³ 'Attano āpane⁴ kilaññaṇ pasāretvā⁵ te aṅgāre⁶ rāsiṇ
katvā vikkinanto⁷ viya nisida,⁸ āgatāgatesu manussesu ye
evaṇ vadanti: "sesajanā vatthatelamadhuphāṇitādini⁹
vikkinanti, tvaṇ pana aṅgāre¹⁰ vikkinanto nisinno" ti,
tvaṇ¹¹ vadeyyāsi:¹² "attano santakaṇ¹³ avikkinanto kiṇ
karissāmī"¹⁴ ti; yo pana taṇ evaṇ vadeti:¹⁵ "sesajanā
vatthatelamadhuphāṇitādini vikkinanti, tvaṇ pana hirañña-
suvannaṇ vikkinanto nisinno"¹⁶ ti taṇ vadeyyāsi: "kahaṇ
hiraññasuvannaṇ" ti, 'idaṇ c' idaṇ cā' ti¹⁷ vutte "āhara¹⁸
tāva¹⁹ nan" ti hatthehi paṭiccheyyāsi²⁰ ti²¹ evaṇ dinnāṇ
tava hatthe hiraññasuvannaṇ bhavissati. Sā²² pana sace
kumārīkā hoti tava gehe puttassa²³ naṇ āharitvā cattālīsa-
koṭidhanaṇ tassā niyyādetvā²⁴ tāya dinnakaṇ²⁵ valañjey-
yāsi,²⁶ sace kumārako hoti tava gehe vayappataṇ dhītaṇ
tassa datvā cattālīsakoṭidhanaṇ tassa²⁷ niyyādetvā tena
dinnāṇ²⁸ valañjeyyāsi²⁹ ti. So 'bhaddako³⁰ upāyo' ti

1 B¹. °si. K. kathessāmī.2 B¹. om.

3 K. a. samma.

4 K. °nne.

5 K. paṭṭharitvā. B. a. tattha.

6 K. °ra°.

7 K. B¹. viki°, al.8 K. °di. B¹. nissidatha.9 C. C^a. first °pphā°. B¹. °bhāni°.

10 B. °raṇ.

11 B. te. K. a. tesāṇ pativacanaṇ.

12 K. a. ti.

13 C. C^a. B¹. °ikaṇ.

14 B. karomī.

15 B. °ati.

16 K. a. 'sī.

17 C. C^a. om. K. idan ti. B. idan ti ca. S. adaṇ c'.18 B. B¹. °ratha. S. āhāra.

19 B. om.

20 C. C^a. °yyā. K. B. °echād°.

21 B. om.

22 S. so.

23 K. a. datvā.

24 K. B. niyā°.

25 B. dinnāṇ.

26 K. ba°.

27 K. B. om.

28 B. S. °akaṇ. K. °aka ca.

29 K. byalañjāsi.

30 K. a. sama.

attano āpaṇe aṅgāre rāsiṃ katvā vikkiṇanto viya nisīdi, ye naṃ¹ evaṃ āhaṃsu: 'sesā² vatthatelamadhuphānitādīni vikkiṇanti,³ tvaṃ aṅgāre vikkiṇanto nisinno' ti tesāṃ 'attano santakaṃ⁴ avikkiṇanto kiṃ karissāmi'⁵ ti paṭi-vacanaṃ⁶ deti.⁷ Ath' ekā Gotamī⁸ nāma kumārikā kilan-tasarīratāya⁹ 'Kisāgotamī' ti paññāyamānā parijinna-kulassa dhītā attano ekena kiccena āpaṇadvāraṃ gatā¹⁰ taṃ seṭṭhiṃ disvā evaṃ āha: 'kiṃ tāta sesajanā¹¹ vatthatela-madhuphānitādīni vikkiṇanti, tvaṃ hiraññasuvannaṃ vikki-nanto nisinno'¹² ti. 'Kahaṃ amma hiraññasuvannaṃ' ti.¹³ 'Nanu tvaṃ¹⁴ tad eva gahetvā nisinno'¹⁵ ti. 'Āhara tāva¹⁶ naṃ amma' ti. Sā hatthapūraṃ gahetvā tassa¹⁷ hatthesu¹⁸ ṭhapesi, taṃ hiraññasuvannaṃ eva¹⁹ ahosi. Atha naṃ seṭṭhī 'katarāṃ te amma gehaṇ' ti pucchitvā, 'asukāṃ nāmā' ti vutte, tassā assāmikabhāvaṃ űatvā dhaṇaṃ paṭisāmetvā taṃ attano puttassa ānetvā cattālīsa-koṭidhanaṃ paṭicchāpesi,²⁰ sabbāṃ hiraññasuvannaṃ eva ahosi. Tassā apareṇa samayena gabbho paṭiṭṭhahi, sā dasamāsaccayena puttaṃ vijāyi, so padasā gamanakāle kālam akāsi. Sā²¹ adiṭṭhapubbamaranatāya²² taṃ jhāpetuṃ nīharante vāretvā 'puttassa me bhesajjaṃ pucchissāmi' ti matakalebaraṃ²³ aṅkenādāya 'api nu me²⁴ puttassa bhe-

¹ C. C^a. K. na. S. pana. B¹. om.

² K. B. B¹. sesajanā.

³ B. a. kiṃ pana.

⁴ K. santi.

⁵ B. karomī.

⁶ K. va^o.

⁷ K. B. S. adāsi.

⁸ C. C^a. Kisāg^o.

⁹ B¹. kissā^o. K. B. kisa^o. But Manor. kilanta^o.

¹⁰ B. B¹. gantvā. K. āgatā.

¹¹ K. a. pi.

¹² K. a. 'sī.

¹³ K. a. pucchi.

¹⁴ K. tuvaṃ.

¹⁵ B. a. 'sī.

¹⁶ B. āharatha.

¹⁷ C. C^a. tattha.

¹⁸ K. hatthe.

¹⁹ B. ev'.

²⁰ K. °desi. B. a. taṃ pi.

²¹ K. a. pi.

²² S. °ttā. C. °nattāya.

²³ K. °varaṃ. B. °kalevaraṃ.

²⁴ K. a. tumhe.

sajjaṇ jānāthā' ti pucchantī gharapaṭipātiyā vicarati.¹
 Atha naṇ manussā 'amma² ummattikā 'si³ jātā, mata-
 puttassa bhesajjaṇ pucchantī vicarasi' ti vadanti. Sā
 'avassaṇ mama puttassa bhesajjaṇ jānanakaṇ⁴ labhissāmi'
 ti.⁵ Atha naṇ eko paṇḍitapuriso⁶ disvā 'ayaṇ mama
 dhītā paṭhamaputtakaṇ⁷ vijātā⁸ bhavissati⁹ aditṭhapubba-
 maraṇā,¹⁰ mayā imissā¹¹ avassayena bhavituṇ vaṭṭatī' ti
 ointetvā āha: 'ahaṇ¹² amma bhesajjaṇ¹³ na jānāmi,
 bhesajjaṇ¹⁴ jānanakaṇ pana jānāmi' ti. 'Ko jānāti tātā'
 ti. 'Satthā amma jānāti, gaccha taṇ pucchā'¹⁵ ti. Sā¹⁶
 'gamissāmi tātā pucchissāmi'¹⁷ ti vatvā Satthāraṇ upasaṇ-
 kamitvā vanditvā¹⁸ ekamante¹⁹ ṭhitā pucchi: 'tumhe kira
 me puttassa bhesajjaṇ jānātha²⁰ bhante' ti. 'Āma
 jānāmi' ti. 'Kiṇ laddhuṇ vaṭṭatī' ti. 'Accharagahana-
 mattaṇ siddhatthakaṇ²¹ laddhuṇ vaṭṭatī' ti. 'Labhissāmi
 bhante, kassa pana gehe laddhuṇ vaṭṭatī' ti. 'Yassa²²
 gehe putto vā dhītā²³ vā na koci matapubbo' ti. Sā²⁴
 'sādhū bhante' ti Satthāraṇ vanditvā mataputtakaṇ
 aṇkenādāya antogāmaṇ²⁵ pavisitvā paṭhamagehassa dvāre²⁶
 ṭhatvā²⁷ 'atthi nu kho imasmiṇ gehe siddhatthako, puttassa

¹ K. caranti.² B. a. tvaṇ.³ B. om.⁴ K. a. na.⁵ B. a. maññamānā vicarati.⁶ B¹. °manusso.⁷ K. °maṇ pu°.⁸ C. C^a. vijāyi. K. vijānatā.⁹ C. C^a. B. S. a. ti.¹⁰ C. C^a. °naṇ. K. °nāya. S. °natāya. B. a. ti.¹¹ B. iminā.¹² K. om. B. amma ahaṇ.¹³ K. a. jānanakaṇ ca na jānāmi ti. Ko pana jānāti tātā ti.¹⁴ B. S. °jja°.¹⁵ B. °āhī.¹⁶ K. sādhū.¹⁷ K. om. B. a. tātā.¹⁸ B. om.¹⁹ K. B. °ntaṇ.²⁰ K. °atha.²¹ C. C^a. S. °ake.²² K. a. pana.²³ K. dhitaro.²⁴ K. om.²⁵ B. gāmaṇ.²⁶ K. °maṇ gehadvāra.²⁷ K. gantvā.

kira me bhesajjaṇ etan' ti vatvā, 'atthī' ti vutte, 'tena hi dethā' ti. Te¹ āharitvā siddhatthakesu diyyamanesu² 'imasmiṇ gehe putto vā dhīta vā³ matapubbo kacci⁴ natthi amma' ti pucchitvā, 'kiṇ vadesi amma jīvamānā hi kati-payā, matakā eva bahukā' ti vutte 'tena hi⁵ gaṇhatha vo⁶ siddhatthake⁷ na taṇ⁸ mama puttassa bhesajjaṇ' ti paṭi-dāsi.⁹ Iminā niyāmena ādito paṭṭhāya pucchantī vicari.¹⁰ Sā¹¹ ekagehe pi¹² siddhatthake agahetvā sāyaṇhasamaye cintesi: 'aho bhāriyaṇ kammaṇ,¹³ ahaṇ "mam"¹⁴ eva putto mato' ti saññaṇ akāsiṇ,¹⁵ sakalagāme hi¹⁶ pana jīvantehi matakā va¹⁷ bahutarā' ti. Tassā evaṇ cintayamānāya¹⁸ puttasiṇhamudukaṇ¹⁹ hadayaṇ thaddhabhāvaṇ²⁰ agamāsi. Sā puttaṇ araṇṇe chaḍḍetvā Satthu santikaṇ gantvā vanditvā ekamantaṇ atthāsi. Atha naṇ Satthā 'laddhā te ekaccharamattā siddhatthakā' ti āha. 'Na laddhā²¹ bhante,²² sakalagāme hi²³ jīvantehi²⁴ matakā eva²⁵ bahutarā' ti. Atha naṇ Satthā 'tvaṇ "mam"²⁶ eva putto mato' ti sallakkhesi, dhuvadhammo²⁷ esa²⁸ sattānaṇ, maccurājā hi sabbasatte aparipunnajjhāsaye eva²⁹ mahogho

¹ K. B. S. tehi.² K. a. atthi.³ K. dh° vā pu° vā.⁴ K. B. kiñci.⁵ K. taṇ puna.⁶ K. ti. B. te.⁷ K. °kaṇ.⁸ S. naṇ. K. n'eva. B. n'etaṇ.⁹ B. paṭiadāsi. K. °dāpeti. B¹. °dāpesi. S. °kkhipi.¹⁰ K. B. °ati.¹¹ C. C^a. om.¹² B. om.¹³ B¹. a. kataṇ.¹⁴ C. C^a. om.¹⁵ B. °si.¹⁶ K. B. om.¹⁷ K. eva.¹⁸ S. cinte°. B. °nā.¹⁹ C. C^a. S. °haṇ mu°. K. °he mu°. S. °uka°.²⁰ C. C^a. laddha°.²¹ K. a. mayā.²² C. C^a. S. a. ti. B¹. a. hi.²³ S. pi. K. pana. B. om.²⁴ B¹. °ntā appā.²⁵ B. va. S. yeva.²⁶ B. om.²⁷ B¹. dhura°.²⁸ K. a. hi.²⁹ B. evaṇ.

viya parikassamāno¹ yeva apāyasamudde pakkhipati' ti vatvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

287. 'Taṃ puttapaśusammattaṃ byāsattamanasaṃ²
naraṃ
suttaṃ gāmaṃ mahogho va maccu ādāya gac-
chatī' ti.

Gāthāpariyosāne Kisāgotamī sotāpattiphale patitṭhahi aññe pi bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇisū' ti.

Sā pana Satthāraṃ pabbajjaṃ yāci, Satthā bhikkhunīnaṃ santikaṃ pesetvā pabbājesi, sā laddhūpasampadā 'Kisāgotamittherī' ti paññāyi. Sā ekadivasaṃ uposathāgāre vāraṃ patvā dīpaṃ jālāpetvā nisinnā dīpajālā bhijjantiyo ca uppajjantiyo ca disvā 'evam evaṃ p' ime sattā³ uppajjanti c' eva nirujjhanti ca, nibbānam pattā eva⁴ na paññāyanti' ti ārammaṇaṃ aggahesi.⁵ Satthā gandhakuṭṭiyaṃ nisinna va obhāsaṃ pharitvā tassā sammukhe nisiditvā kathento viya 'evam eva Gotami ime sattā dīpajālā viya uppajjanti c' eva⁶ nirujjhanti ca nibbānapattā eva na paññāyanti, evaṃ⁷ eva nibbānaṃ apassantānaṃ vassasataṃ jīvanato⁸ nibbānaṃ passantassa khaṇamattam pi jīvitaṃ seyyo' ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

114. 'Yo ca vassasataṃ jīve apassaṃ amataṃ padan
ekāhaṃ jīvitaṃ seyyo passato amataṃ padan' ti.

Tattha amataṃ padan ti maraṇavirahitakoṭṭhāsaṃ⁹ amatamahānibbānaṃ ti attho, sesaṃ purimasadisam eva.

Desanāvasāne Kisāgotamī yathānisinnā va saha paṭi-sambhidāhi arahatte patitṭhahī ti.

Kisāgotamiyā vatthu.¹⁰

¹ B¹. parikaṭṭha°. K. B. parikaḍḍha°.

² B¹. °mānasaṃ.

³ K. a. dīpajālā viya.

⁴ C. C^a. evaṃ.

⁵ K. gahetvā nisīdi.

⁶ K. C. C^a. ca.

⁷ B. om.

⁸ K. °itato.

⁹ C. C^a. °ānaṃ. B. °itaṃ ko°.

¹⁰ K. B. °mīva°. B. a. terasamaṃ.

14. BAHUPUTTIKATATHERIVATTHU.

Yo ca vassasatan¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Bahuputtikaṇ² ārabba kathesi.

Sāvatthiyaṇ kir' ekasmiṇ kule satta puttā satta ca dhītaro ahesuṇ. Te sabbe pi vayappattā gehe patitṭha-hitvā³ attano dhammatāya sukhappattā ahesuṇ. Tesāṇ aparena samayena pitā kālam akāsi, mahāupāsikā⁴ sāmike natṭhe⁵ pi na tāva⁶ kuṭumbaṇ vijahati.⁷ Atha naṇ puttā āhaṇsu: 'amma amhākaṇ pitari natṭhe⁸ tuyhaṇ ko attho kuṭumbena, kiṇ mayaṇ taṇ upatṭhātuṇ na sakkomā' ti. Sā tesāṇ kathaṇ⁹ sutvā tunhī hutvāpi¹⁰ punappuna tehi vuccamānā 'puttā maṇ paṭijaggissanti,¹¹ kiṇ me visuṇ kuṭumbenā' ti¹² sabbaṇ sāpateyyaṇ majjhe bhinditvā adāsi. Atha naṇ katipāhaccayena jeṭṭhaputtassa bhariyā¹³ 'aho amhākaṇ ayyā "jeṭṭhaputto me" ti dve koṭṭhāse datvā¹⁴ imam eva¹⁵ geham āgacchatī'¹⁶ ti āha. Sesa-puttānaṇ bhariyāpi evaṇ vadiṇsu, jeṭṭhadhītaraṇ ādiṇ katvā tāsāṇ gehaṇ gatakāle¹⁷ evaṇ¹⁸ evaṇ vadiṇsu. Sā¹⁹ avamānappattā hutvā²⁰ 'kiṇ imesaṇ santike vutthena,²¹ bhikkhunī hutvā jīvissāmi' ti bhikkhunīnaṇ upassayaṇ²²

¹ K. a. jīve.

² C. C^a. ākaṇ. K. °katheriṇ.

³ K. up°.

⁴ B. tā. K. a. puttānaṇ.

⁵ B¹. °raṇ mato.

⁶ K. om. pi.

⁷ K. a. tesāṇ.

⁸ K. B. B¹. a. viya.

⁹ B¹. °sī. C. C^a. S. °ntī.

¹⁰ S. gatam pi. C. C^a. om. K. a. pi naṇ.

¹¹ B. om.

¹² K. sunisā.

¹³ K. a. mahallikāpi.

¹⁴ B. vutṭhena. B¹. vuḍḍhena. K. vasantena.

¹⁵ B¹. upanissāyaṇ.

¹⁶ B. °ṭṭhapetvā.

¹⁷ B¹. mate.

¹⁸ K. vibhajjati.

¹⁹ B¹. vacanaṇ.

²⁰ C. C^a. K. B. a. ti.

²¹ B¹. a. ayye.

²² K. ime va.

gantvā pabbajjaṇ yāci. Tā naṇ pabbājesuṇ,¹ sā laddhūpasampadā Bahuputtikattheri² nāmā ti paññāyi. Sā³ ‘ahaṇ mahallakakāle pabbajitā appamattāya me bhavitabban’ ti bhikkhunīnaṇ vattapaṭivattaṇ karoti,⁴ ‘sabbarattiṇ samaṇadhammaṇ karissāmi’ ti heṭṭhā pāsāde ekaṇ thambhaṇ⁵ hatthena gaheṭvā⁶ āviñchamānā⁷ samaṇadhammaṇ karoti, caṅkamamānāpi⁸ ‘andhakāraṭṭhāne me⁹ rukke¹⁰ vā¹¹ katthaci¹² vā¹³ sīsaṇ paṭihaññeyyā’¹⁴ ti rukkhaṇ hatthena gaheṭvā āviñchamānā¹⁵ va¹⁶ samaṇadhammaṇ karoti ‘Satthārā desitaḍḍhammam eva karissāmi’ ti dhammaṇ āvajjetvā dhammaṇ anussaramānā¹⁷ va samaṇadhammaṇ karoti.¹⁸ Satthā gandhakūṭiyaṇ nisinno va obhāsaṇ pharitvā sammukhe nisinno viya tāya saddhiṇ kathento ‘Bahuputtike mayā desitaḍḍhammaṇ anāvajjantassa apassantassa¹⁹ vassasataṇ jīvanato²⁰ mayā desitaḍḍhammaṇ passantassa muhuttam pi jīviṇ seyyo’ ti vatvā anusandhiṇ ghaṭeṭvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

115. ‘Yo ca vassasataṇ jīve apassaṇ dhammaṇ uttamaṇ
ekāhaṇ jīviṇ seyyo passato dhammam uttaman’ ti.

¹ K. om. tā naṇ pa°.

² K. °aka°.

³ C. C°. om.

⁴ B. B¹. °ntī. K. °mi.

⁵ B¹. a. ekena.

⁶ K. B. a. taṇ.

⁷ B¹. āsiñciyamā. K. āvajjiyamānā.

⁸ K. caṅkamanāpi.

⁹ K. mama.

¹⁰ B¹. mañcake.

¹¹ B. a. mañcake vā.

¹² B¹. katṭhadanḍakena.

¹³ B¹. gīvā.

¹⁴ B¹. °ññā. K. °ññī.

¹⁵ B¹. āgañch°.

¹⁶ K. ca.

¹⁷ B. °riyamānā.

¹⁸ K. a. atha.

¹⁹ K. om.

²⁰ K. °itato, so *infra*.

Tattha dhammam uttaman ti navavidhalokuttara-dhammaṃ,¹ so hi uttamadhammo nāma, yo hi taṃ na passati tassa vassasatam pi² jivanato taṃ dhammaṃ passantassa paṭivijjhantassa ekāham pi³ ekakkhaṇam⁴ pi jīvitaṃ seyyo ti.

Gāthāvasāne⁵ Bahuputtikā⁶ saha paṭisambhidāhi arahatte⁷ paṭiṭṭhabhī ti.

Bahuputtikattheriyā vatthu.⁸
Sahassavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.
Vaggo aṭṭhamo.⁹

¹ K. B. F. °dhaṇ lo°.

² B. om.

³ B. om. bis.

⁴ S. °ne. C. C^a. °no.

⁵ K. °pariyosāne.

⁶ K. B. °katherī.

⁷ C. C^a. S. °aṇ.

⁸ K. B. °riva°. B. a. cuddasamaṇ.

⁹ B. a°. va°.

INDICES

I. PROPER NAMES.

- AṄGAMAGADHAVĀSINO, 57, 62
 Aṅgulimāla, 41
 Acinteyyāni (cattāri), 199
 Aciravatī, 264
 Ajātasattu, 164
 Aññataraitthiva°, 201-2
 Aññatarapurisava°, 1-19
 Atimuttaka, 252
 Atimuttakasāmaṇerava°, 253
 Anattapucchakabrāhmaṇa-
 va°, 227-9
 Anamataggaḍhammadesanā,
 32
 Anuruddha, 93, 173
 Anuruddhattherava°, 173-5
 Anojā (devī), 116, 119
 Anotattadaha, 211
 Ambātakavana, 74
 Araññakuṭikā, 235
 Aravacchā (nadī), 119
 Arahantavagga, 164-202
 Arahantavaggavannanā, 202
 Alīnacittajātaka, 106
 Avanti, 176
 Avaruddhaka (yakkha), 237
 Avīci, 10, 21, 54, 199
 Assajipunabbasukā (bhik-
 khū), 108
 Assajipunabbasukava°, 108-
 10
 Ahipetava°, 63-8
 Ajīvaka, 55, 56
 Ānanda (thera), 38, 39, 46,
 58, 79, 99, 100, 108, 165,
 174, 178, 192
 Ānanda (setthī), 25
 Ānandasettthiva°, 25-9
 Āyuvaddhanakumāra, 238
 Uggasena, 15, 16
 Uttarakuru, 154, 211
 Udāna, 33
 Udāyi, 30
 Udāyittherava°, 30-2
 Upacālā, 188
 Upatissa, 87, 189
 Upasālhakajātaka, 99
 Upasena, 188
 Upāli, 93
 Uppalavannattheriva°, 48-52
 Uppalavannattherī, 48
 Uppalavannā, 125
 Kapilavatthu, 41
 Kappāsikavanasaṇḍa, 32
 Kappina, 117
 Kambaladāyakatissatthera,
 90
 Kassakava°, 37-40
 Kassapa (thera), 23, 65, 168,
 169
 Kassapa (Buddha), 9, 52, 82,
 114, 127, 210, 258
 Kāṇamātā, 149

Kāṇamātuva°, 149-53
 Kāṇā, 149
 Kāla, 89
 Kilesamāra, 161
 Kisāgotamiva°, 270-5
 Kisāgotamī, 270
 Kitāgiri, 109
 Kukkuṭavati (nagara), 116
 Kuṇḍalakesittheriva°, 217-27
 Kuṇḍalakesī, 217
 Kumārakassapa, 212
 Kumuduppālānītaduggatasevakassa va°, 19
 Koṇḍañña, 255
 Kosalasanyutta, 7
 Kosambivāsītissattherasāmaṇerava°, 182-6
 Kosambī, 182
 Kḥaḍiravanīyarevatatthera, 188
 Kḥaḍiravanīyarevatattherava°, 188-200
 Khandhaka, 164
 Khāṇukoṇḍañña, 255
 Khāṇukoṇḍaññattherava°, 254-5

 Gaṇṭhikabhedaḥkorava°, 29-30
 Gandhakuṭi, 26
 Gijjhakūṭa, 64, 68, 164
 Gotama, 56, 141, 214, 228, 280, 282, 286, 287, 266
 Gotamī, 272

 Cattāro Mahārājāno, 15, 59, 143, 146
 Canda, 188
 Canda (devaputta), 143, 146
 Candabhāgā (nadī), 119
 Cālā, 188
 Citta (gahapati), 74
 Channa (thera), 110
 Channattherava°, 110-12

Jambuka, 52
 Jambukājīvaka°, 52-68
 Jambudīpa, 14, 48, 222
 Jambudīpaparibbajikā, 223
 Jambudīparājavaṇṣa, 15
 Jālinī, 173
 Jīvaka, 164
 Jīvakapañhava°, 164-6
 Jīvaka°, 164
 Jīvakaṃbavana, 164
 Jetavana, 1

 Tagarasikhi (paccekabuddha), 86
 Tathāgata, 8
 Tambaḍāṭhikacoraghātaka, 95
 Tambaḍāṭhikacoraghātaka°, 202-9
 Tāvatiṇṣabhavana, 36, 114, 173
 Tiṇṣamattapāṭheyyakabhikkhuva°, 32-3
 Tissakumāravatthu, 189
 Tuṇḍilajātaka, 32
 Tusitapura, 207
 Tusitavimāna, 208
 Therapāli, 169

 Dabba (Mallaputta), 212
 Dārucīriya, 212
 Darucīriya (tthera), 209
 Dinnā, 15, 18
 Dighalambika (nagara), 235
 Dighāyukumāra, 235
 Dighāyukumārava°, 235-9
 Devadatta, 164
 Dhammapadāni (cattāri), 226
 Dhammasavanava°, 159-61
 Dhammikaupāsaka, 158
 Dhammikatttherava°, 157-9
 Dhuravihāra, 8

 Nandanavana, 266
 Nāgasuppaṇṇā, 4

Nikāyā (pañca), 95
 Nigaṇṭhā, 230
 Nilavāhanā (nadī), 120

 Pakiṇṇakavagga, 82
 Pañcasataāgantukabhikkhu-
 va°, 161-8
 Pañcasatabhikkhuva°, 153-7
 Patācārattheriva°, 260-70
 Patācārattherī, 260
 Paṇḍita (sāmaṇera), 127
 Paṇḍitavagga, 104-63
 Paṇḍitavaggavaṇṇanā, 163
 Paṇḍitasāmaṇerava°, 127-47
 Padūmuttara (Buddha), 48,
 82, 112, 169, 266
 Pasenadikosala, 1, 51
 Pāṭheyyaka (bhikkhū), 32
 Piṇḍapātadāyakatissa, 88
 Pippaliguḥā, 19
 Pukkusaṭi (kulaputta), 35,
 212
 Puṇḍarīka (hatthī), 1
 Puṇṇatthera, 93
 Puppha (assa), 117
 Pupphavāhana (assa), 117
 Pubbārāma, 176, 194
 Petavatthu, 69

 Babbujātaka, 152
 Bahuputtikattheriva°, 276-8
 Bahuputtikā, 276
 Bārāṇasī, 9, 14, 18, 22, 112,
 127, 199
 Bālavagga, 1-103
 Bālavaggavaṇṇanā, 103
 Bāhiya (Dārucīriya), 35, 209
 Bāhiya dārucīriyattherava°,
 209-17
 Bimbisāra, 41
 Buddha, 58, 118
 Buddhapañha, 225
 Buddhapamukha (bhikkhu-
 saṅgha), 45

Buddhavāṭhi, 80
 Belatthisisa, 170
 Belatthisisattherava°, 170-3
 Brahmadaṭṭa, 22
 Brahmā, 228
 Brāhmaṇavagga, 51, 200
 Bhaddavaggiyava°, 33

 Macchikāsaṇḍa, 74
 Maddakucchi, 164
 Maddarattha, 116
 Mallikā, 7, 8, 14, 18
 Mahāvici, 50
 Mahākaccāyana, 176
 Mahākaccāyanattherava°,
 176-7
 Mahākappina, 112
 Mahākappinattherava°, 112-
 27
 Mahākassapa, 19, 22, 25, 93,
 167, 174
 Mahākassapattherava°, 167-
 70
 Mahākassapattherassa Sad-
 dhivihārīkava°, 19-25
 Mahātuppiḍa, 33
 Mahāduggata, 129
 Mahānāmatthera, 74
 Mahābrahmā, 59
 Mahāmoggallāna, 64, 68,
 154, 174, 178
 Mahāsena (brāhmaṇa), 84
 Māpamāḍakandarā, 167
 Māra, 228
 Mārāvattana, 153
 Migāramātu (pāsāda), 176
 Moggallāna, 93, 111
 Mūlasiri, 25

 Rājagaha, 19, 22, 55
 Rādhātthera, 104
 Rādhāttherava°, 104-8
 Revatakumāra, 188
 Rohiṇī (nadī), 99

Lakunṭakatthera, 148
 Lakunṭakabhaddiyatthera-
 va°, 148-9
 Lakkhaṇatthera, 64, 68
 Lakkhanasanyutta, 66
 Lohakumbhī, 5, 10, 11

Vaṅganta (brāhmaṇa), 84
 Vanavāsītissatthera, 84
 Vanavāsītissattherava°, 84-
 103
 Vāla (assa), 117
 Vālodakajātaka, 156
 Vālavāhana (assa), 117
 Vinaya, 149
 Vipassī, 196, 198
 Visākhā, 194
 Verañja (brāhmaṇa), 153
 Verañjā, 153
 Veluvana, 33, 40, 52, 167,
 230, 232, 233
 Vessavana, 237

Sakka, 15, 16, 34, 35, 133,
 143, 174, 176
 Saṅkicca (sāmaṇera), 240
 Saṅkiccasāmaṇerava°, 240-
 58
 Saṭṭhikūtapetava°, 68-73
 Saṭṭhā, 8
 Sappadāsatthera, 256
 Sappadāsattherava°, 256-60
 Sabbasatayañña, 6, 8
 Sabhiya (paribbājaka), 212
 Sammāsambuddha, 248
 Sahassavagga, 202-78

Sahassavaggavannaṇā, 278
 Sāgala, 116
 Sāriputta, 84, 105, 111, 139,
 144, 174, 188, 206, 223,
 240
 Sāriputtamoggallānā, 110
 Sāriputtattherava°, 178-82
 Sāriputtattherava°, 186-8
 Sāriputtattherassa Bhāgi-
 neyyava°, 232-3
 Sāriputtattherassa Mātula-
 brāhmaṇava°, 230-1
 Sāriputtattherassa Sahāya-
 kabrahmanava°, 233-5
 Sāriputtā, 109
 Sāvatti, 19, 118, 213, 223,
 240, 260
 Sineru, 241
 Sīvali, 192
 Sīsūpacālā, 188
 Sugata, 214
 Sudhammatthera, 74
 Sudhammattherava°, 74-83
 Sudhammadevasabhā, 194
 Sunetta (paccekabuddha), 72
 Supatta (assa), 117
 Suppabuddha, 34
 Suppabuddhakutṭhiva°, 33-
 37
 Suppabuddhavatthu, 33
 Suppāraka, 210, 213
 Sumana (paccekabuddha), 46
 Sumana (mālākāra), 40
 Sumanamālākārava°, 40-7
 Suriyadevaputta, 143, 146

Himavanta, 22, 112

II. WORDS AND SUBJECTS.

Aggiparicāriyā, 232
 Aṅgavekalla, 26
 Ajalaṇḍika, 70
 Añjana, 25

Attīyana, 179
 Adhikātara, 7
 Anamatagga, 13
 Anucchittha, 3

Anonamaka, 136
 Apadisati, 39
 Apavyāma, 36
 Apākatika, 7
 Appaṭihatañāṇa, 8
 Appossukkatā, 15
 Arani, 246
 Araḥattatikūṭa, 95
 Aruṇavaṇṇamattikā, 3, 4
 Alattaka, 170
 Allamaṇṣasarīra, 51
 Allamadhu, 197
 Asadisadāna, 89
 Assarūpaka, 69
 Ākoṭesi, 145
 Ālumpākāra, 55
 Āviñchanaka, 146
 Āviñchanarajju, 143
 Āviñchamāna, 277
 Āhāraparibhogamaṅgala, 87

Ukkhali, 5
 Utthānāni, 190
 Uttaritara, 60
 Uttarummāra, 5
 Utrastamānasa, 6
 Udananiddhamana, 37
 Udakasāṭaka, 61
 Uddāna, 132
 Udriyanasadda, 7
 Upakappanaka, 133
 Upacikā, 25
 Uparivātapassa, 17
 Urabbha, 6
 Uluṅka, 3, 20
 Ulumpa, 120
 Usumā, 20
 Ussūraseyyā, 227

Ekobhāsa, 9
 Elikā, 17

Odhi, 80
 Opileti, 3
 Omāna, 52

Olubbha, 57
 Ovattikā, 37
 Ossāraṇa, 1
 Ossakkamāna, 210

Kaṇḍiyya, 3
 Kaṭasāraka, 183
 Kannamūla, 8
 Kaṇṇavijjhanamaṅgala, 87
 Kapālaka, 26
 Kammajavātā, 262
 Karotika, 129
 Kaliṅgara, 142
 Kākopamā, 75
 Kāmaparilāha, 2, 5
 Kālakannika, 246
 Kālakanṇi, 26
 Kuṭa, 19
 Kuṭidūsaka, 23
 Kuladūsakakamma, 109
 Kolāparukkha, 51
 Khunṣita, 75

Ganthabhedacora, 30
 Gaṇḍi, 54, 244
 Gūthabhakkha, 61
 Gharasappa, 256
 Ghoravisa, 38

Candikka, 227
 Cātuddīpikamahāmegha, 95
 Cūlākaraṇamaṅgala, 87
 Celukkhepa, 43
 Corapapāta, 219
 Colaka, 173
 Chadanapitṭha, 65
 Chabbannarasmiyo, 41
 Challi, 165
 Chārikā, 68

Jattu, 55
 Jātamaṅgala, 86
 Jighacchita, 145

Ta ca pañcakakammaṭṭhāna,
 88, 140, 242

Tarunavacchī (gāvi), 35
 Tālatthi, 53
 Tālatthika, 53
 Tālavāra, 49
 Tilasaṅgulikā, 75
 Tivassikagandhasālibhatta,
 10
 Tejokasina, 49
 Tharumūla, 249
 Thūnūpanīta, 7

Dabbasambhāra, 114
 Dabbī, 31
 Daharatara, 18
 Diguna, 6, 13
 Divādivassa, 8
 Dīghasotthiya, 227
 Du, 6
 Dukkhuddaya, 40
 Duggatata, 135
 Dussagahanamaṅgala, 87
 Doṇapāka (cf. Sa, i. 81), 8
 Dvattiṅṣākāra, 88
 Dhutavāda, 30
 Dhumakataccchuka, 59

Na, 6
 Nagarasobhinī, 201
 Nāmakaraṇamaṅgala, 87
 Nibbidhapiṅgala, 202
 Nemivatti, 124

Paṇsupisācaka, 26
 Pakata, 11
 Pakkaṭṭhita, 5
 Pañcamahānidhi, 25
 Pativiṅṣaka, 85
 Pathavoja, 154
 Patikuṭati, 42
 Patikiṭṭhatara, 8
 Patodalatthi, 38
 Padakkhinaggāhī, 105
 Pākavaṭṭa, 29
 Pāṇaghātī, 19
 Pārādārikakamma, 10

Pitthikotthaka, 19, 20
 Purāṇasālohitā, 210
 Pessā, 7

Bahumanta, 4
 Brahmaḍaṇḍa, 112
 Bhakkhāmi, 57
 Bhericaraṇamagga, 43

Makacipilotikā, 155
 Maṅkuraṇasaṅgha, 12
 Maccharāyati, 89
 Majjhattupekkaḥ, 214
 Manatthaddha, 76
 Mallayuddha, 54
 Mahallakata, 18
 Mahāmaccharī, 25
 Mātikā, 141
 Mālāvaccha, 109
 Māsaka, 29
 Mittadūbhī, 23
 Mīha, 53
 Mukhavatti, 5
 Mukholokanabbhikkhā, 193
 Muggara, 21
 Muṭṭhisammuṇjani, 184
 Muṇḍasira, 125
 Muddikā, 4
 Medakathālikā, 179

Yaññasuttaka, 59
 Yogāvacara, 12

Rajjasirīdayikā, 17
 Rukkhadevatā, 16

Lābuka, 59
 Luñcāpeti, 53
 Lokuttarakuṭumbasāminī,
 150

Lomagananā, 17

Vaccakuṭi, 56
 Vanarati, 100
 Vappamaṅgala, 113

Vammikā, 51
Valittaca, 190
Vātabhakkha, 57
Vālodaka, 155
Vinītavatthu, 66
Visapānaka, 15
Vitaccikaṅgāra, 68

Sa, 6
Sajjukhira, 67
Satapākatela, 48
Sattatiṅsa bodhipakkhika-
dhammā, 13
Sattavidhaariyadhanāni, 34
Sabbatthaka (dāna), 46
Sabbatthaka (mahāmatta),
151
Samandhakāra, 94
Samādapaka, 129

Samparivattaka, 5, 12
Sampiyāyamāna, 65
Saradaṇḍaka, 141
Sahassatthavika, 37
Sahāyataguna, 24
Sākhābhāṅga, 204
Sālittakasippa, 69
Siṅgilasakuna, 22
Siddhatthaka, 273
Sukkaṅsa, 73
Suṅka, 2
Sūcipāsaka, 174
Sūsūyati, 257
So, 6
Soṇḍi, 56

Haranabhatta, 144
Hatthirūpaka, 69

III. GATHAS IN THE COMMENTARY.

Añjanānaṅ khayāṅ disvā, 25
Anavaṭṭhitacittassa, 23
Appaṇ ca pītvāna nihīna-
jacco, 156
Alīnacittaṅ nissāya, 106
Ahaṅ bhante Moggallāna, 65

Ime suvaṇṇakeyūrā, 220

Upasāḥhakanāmānaṅ, 99
Ubho puttā kālakatā, 266
Ussūraseyyaṅ ālasyaṅ, 227

Ekissā kaṇṭhaṅ chetvāna, 18
Etamatthavaśaṅ ñatvā (289),
268

Evaṇ ce sattā jāneyyuaṅ, 19
Evaṅ nissayasampanno, 106

Khīnāya bhavanettijā, 250

Catūsu samuddesu jalaṅ pa-
rittakaṅ, 98, 268

Taṇ puttapasusammattaṅ
(287), 275

Tāso te natthi na bhayaṅ,
250

Dajjivitaṅ ajivimha, 10

Natthi anto, 11

Natthi cetasaṅ dukkhaṅ,
250

Na santi puttā tāṇāya (288),
268

Na so sabbesu ṭhānesu, 221

Pañcayojanikā jivhā, 65

Manussass' eva te sīsaṅ, 22

Manussass' eva me sīsaṅ, 22

Mā bāḥhaṅ paridevesi, 220

Yatth' eko labhate babbu,
152

Yamhi saccaṇ ca dhammo
ca, 99

Yassa ete dhanā atthi, 34
Yo 'dha puññañ ca pāpañ ca
(412), 200

Vāri pokkharapatte va (401),
51

Vālodakaṇ apparasaṇ nihi-
naṇ, 155

Satthi kūṭasahassāni, 69
Saṭṭhiṇ vassasahassāni, 11

Saddhādhanāṇ sīladhanāṇ,
84

Saddho sīlena sampanno
(308), 82

Sādhu kho sippakaṇ nāma,
71

Subhāsitaṇ suṇitvāna, 208
So karass' ānubhāvāṇ tvaṇ,
23

So hi nūna, 11

IV. GATHĀS IN THE SECOND FOUR VAGGAS.

Añña hi lābhūpanisā, 75
Attā have jitaṇ seyyo, 104
Appakā te manussesu, 85
Abhivādanasīlissa, 109
Asataṇ bhāvanam iccheyya,
73

Assaddho akataññū ca, 97

Udakaṇ hi nayanti nettikā,
80

Uyyuñjanti satimanto, 91

Ovadeyy' anusāseyya, 77

Kaṇhaṇ dhammaṇ vip-
pāhāya, 87

Gataddhino visokassa, 90
Gāme vā yadi vāraññe, 98

Carañ ce nādhigaccheyya, 61
Caranti bālā dummedhā, 66

Tañ ca kammaṇ kataṇ sādhu,
68

Tatrābhiratim iccheyya, 88

Dighā jāgarato ratti, 60
Dhammapīti sukhaṇ seti,
79

Na attahetu na parassa hetu,
84

Na taṇ kammaṇ kataṇ sādhu,
67

Na bhaje pāpake mitte, 78
Na hi pāpaṇ kataṇ kammaṇ,
71

Nidhīnaṇ va pavattāraṇ, 76
N'eva devo na gandhabbo,
105

Pathavisamo no virujjhati,
95

Puttā m' atthi dhanāṇ m'
atthi, 62

Madhuvā maññatī bālo, 69
Mam' eva kata maññantu, 74
Māse māse kusaggena, 70
Māse māse sahasseṇa, 106
Muhuttam api ce viññū, 65

Yaṇ kiñci yitthaṇ va hutaṇ
va loka, 108

Yathāpi rahado gambhīro,
82

Yassāsavā parikkhiṇā, 93
Yass' indriyāni samathaṇ
gatāni, 94

Yāvajivam pi ce bālo, 64
 Yāvad eva anattāya, 72
 Ye ca kho sammadakkhāte,
 86
 Yesaṃ sannicayo natthi, 92
 Yesaṃ sambodhiāṅgesu, 89
 Yo ca gāthā satāṃ bhāse, 102
 Yo ca vassasatāṃ jantu, 107
 Yo ca vassasatāṃ jīve—ama-
 taṃ padaṃ, 114
 Yo ca vassasatāṃ jīve—āra-
 bhate dalhaṃ, 112
 Yo ca vassasatāṃ jīve—utta-
 maṃ, 115
 Yo ca vassasatāṃ jīve—uda-
 yavyayaṃ, 113

Yo ca vassasatāṃ jīve—pañ-
 ñāvantassa jhāyino, 111
 Yo ca vassasatāṃ jīve—sīla-
 vantassa jhāyino, 110
 Yo bālo maññatī balyaṃ, 63
 Yo sahasaṃ sahasseṇa, 103

Ramaṇīyāni araṇṇāni, 99

Santaṃ tassa manaṃ hoti, 96
 Sabbattha ve sappurisā ca-
 janti, 83
 Sahassam api ce gāthā, 101
 Sahassam api ce vācā, 100
 Selo yathā ekaghano, 81

V. QUOTATIONS FROM OTHER WORKS.

Aṅguttara (I. 418), 71
 „ (IV. 374), 179

Udāna (p. 48), 34

Jātaka :

Alinacitta (II. 22), 106
 Upasālhaka (II. 56), 99
 Kuṭidūsaka (III. 73),
 22-3
 Babbu (I. 477), 152
 Lohakumbhi (III. 47),
 10-11

Jātaka :

Vālodaka (II. 97), 155-6
 Sulasā (III. 437), 220-1

Digha (II. 155), 112

Petavatthu (p. 68), 69

Majjhima (III. 80), 90
 „ (III. 118), 108

Saṃyutta (I. 75), 7

APPENDICES

APPENDIX A.

B¹. is a manuscript in Burmese characters, India Office 3440, Catalogue in *J.P.T.S.*, 1882, p. 74. It begins at the Paṇḍitavaggo (verse 76) and ends with the Jarāvaggo (verse 156). Like some of the Kambodian fragments, it is complete in itself (*cf.* Preface, p. vii). It is useful for words, but the order of sentences is constantly changed.

APPENDIX B (p. 199 *supra*).

The four Acinteyya's occur in the Aṅguttara II. 80. Buddhaghosa's comment is : 'Acinteyyānī' ti cintetun ayuttāni ; 'na cintetabbānī' ti acinteyyattā yeva na cintetabbāni ; 'yāni cinto' ti yāni kāraṇāni cinto ; 'ummā-dassā' ti ummattakabhāvassa ; 'vighātassā' ti dukkhassa ; 'Buddhavisayo' ti Buddhānaṃ visayo, sabbaññutañāṇā-dīnaṃ Buddhaguṇānaṃ pavatti ca ānubhāvo ca ; 'jhānavisayo' ti abhiññājhānavisayo ; 'kammavipāko' ti diṭṭhaddhammavedaniyādīnaṃ kammānaṃ vipāko ; 'lokacintā' ti kena nu kho candimasuriyā katā kena mahāpaṭhavī kena mahāsamuddo kena sattā uppāditā kena pabbatā kena ambatālanālikerādayo ti evarūpā lokacintā.

K. proceeds (corrected as regards the peculiarities of spelling) : Katamāni cattāri ? Buddhānaṃ bhikkhave Buddhavisayo acinteyyo na cintetabbo. Buddhānaṃ hi sabbaññutañāṇaguṇānaṃ pavatti ca ānubhāvo [ca]. Bha-

gavā¹ hi atthārasah[atth]ubbedh' eva sāsapagabbhaṇ pāvisi, na bhagavantaṇ sandhāya sāsapagabbhaṇsaddhā mahā honti, na ca sāsapagabbhaṇ sandhāya bhagavā khuddako hoti, idaṇ tesāṇ iddhimantānaṇ visayaṇ, tasmā Buddha-visayo acintīyo na cintetabbo, taṇ cinto pana upagādi (ummādādi°?) bhāvaṇ pāpunāti. Tatr' idaṇ vatthu: eko puriso kira imim (imasmiṇ?) eva munino iddhivisaye cinto ummādappatto vicarati. Ath' eko paṇḍitapuriso tam ādāya mahācetiyaṇ santikaṇ gantvā, 'passa bho imaṇ mahācetiyaṇ, ayaṇ vīsaratanasatāyāmo satasatthi (?), tena hi lā bho taṇ asmiṇ passā' ti ādāsatalaṇ dassetvā imaṇ mahācetiyaṇ ādāsatalaṇ sandhāya khuddakaṇ ahosi, na mahācetiyaṇ sandhāya ādāsatalaṇ mahā ahosi—'tathūpamaṇ pāṭi[hā]riyaṇ' ti saññāpesi.—Bhikkhave jhānavisayo na cintetabbo puggalānaṇ abhiññājhānavisayo, iddhimantānaṇ candimasuriyā pādapitthasayanādibhāvaṇ upagacchanti pakatigatiṇ ca na vijahanti nimmitacandimasuriyā ti na honti, evaṇ jhānavisayo acintīyo na cintetabbo.—Kammavipāko bhikkhave acintīyo na cintetabbo, diṭṭhadhammavedanīyādinaṇ kammaṇaṇ vipāko, tattha kusalākusalakammesu ekakammopabrūbitasattesu keci manussesu uppajjanti keci cātumahārājikādīsū tasmiṇ tasmiṇ tḥāne uppajjanti, tattha pi ten' eva kammunā nibbattasattesu eke dubbaṇṇā honti eke suvaṇṇā eke dīghā eke rassā honti, eke appesakkhā eke mahesakkhā honti, atite anekasatāni (?) va bhinnā honti, kusalakamme pi es' eva nayo, evaṇ kammavipāko pi acintīyo na cintetabbo.—Lokacintā bhikkhave acintiyā na cintetabbā, lokānaṇ kena nu kho candimasuriyā katā, kena mahāsamuddo ke[na] sattā uppādītā kena ambatālanālikarādayo (K°. dakeyo), api ca eken' eva utuvassena samuṭṭhito okāsaloko ekākārena samuṭṭhāsi apariyanto va ahosi tasmiṇ lokacintā acintiyā na cintetabbā ti iti imāni cattāri acintiyāni vuttāni.—So madhupaṭaladāyako puriso bhikkhave imaṇ, etc.

Hardy, 'Manual,' p. 8, mentions the four Visayas in a note. I am indebted to the Rev. Puṇṇānanda, of Calcutta, for a reference to the Dharmapradīpikā, the Commentary on

the Mahābodhivaṇsa (ed. Dharmārāma, Pāliyaḡoda, 1906). The Visayas are discussed on p. 49, l. 11 ff. Gurulugomi seems to have had before him the reading: Buddhaṇ sandhāya sāsapaḡabbho mahā na hoti; lower down: iti sattā anekasvabhāvabhinnā, so that for ati te, etc., we ought to read: iti te anekasvabhāvabhinnā.

END OF VOL. II.

C8627

ASIATIC SOCIETY

